This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

Karl Schmidt:

De fremmede Troppers Ophold i Danmark i 1808.

Kjøbenhavn.
H. Hagerups Forlag.
Hovedkommissionær for Norge: H. Aschehoug & Co., Christiania.

1. Denmark – Hist., 1808
2 French in Denmark
3 Spanish in Denmark
4 Napoleonic wars, 1808

2-3 – ED

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

1. Denmark — Hist., 1808
2 French in Denmark
3 Spanish in Denmark
4 Napoleonic Wars, 1808

2-3 — ED

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

MARQUIS DE LA ROMANA.

EFTER ORIGINALMALERI I FAMILIENS EJE I MADRID.

FOTOTYPI, PACHT & CRONE.

Meddelelser

om

de Begivenheder, som knyttede sig til

de fremmede Troppers Ophold i Danmark i 1808.

Af

Karl Schmidt.

Udgivet med Understøttelse af
den grevelige Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse.

Kjøbenhavn.
H. Hagerups Forlag.
1901.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
695229A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1934 L

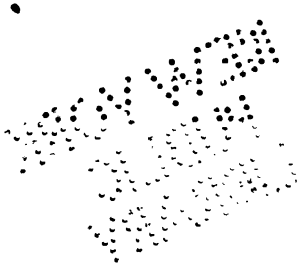

Fyens Stiftsbogtrykkeri (Dreyer).

Hans Excellence

Hr. Greven af PEÑA-RAMIRO,

hvis overordentlige Elskværdighed og Velvillie det mere end noget andet skyldes, at de følgende Meddelelser om hans berømte, tapre og ridderlige Bedstefaders, Marquis de la Romanas Togt til Nordeuropa har kunnet fremtræde i saa stor Fylde, som Tilfældet er,

tilegnes dette Arbejde

allerærbødigst og taknemmeligst

af

Forfatteren.

Odense den 4de August 1901.

Hoet 21 Oct 1913

Første Kapitel.

Orienterende Indledning. — Spanske Tropper sendes til Nordeuropa. — *Bernadotte.* — Spanierne i Hamborg i Vinteren 1807—8. — Marquis *de la Romana.* — Begivenhederne i Spanien indtil 24de Marts 1808.

Den 15de November 1792 blev en saare skæbnesvanger Dag for Spanien; den Dag udnævntes nemlig D. ***Manuel Godoy*** efter mange forudgaaede Intriger til første Statsminister, en Plads, hvortil han foruden at være en ung, smuk og elegant Gardeofficer af en dog rigtignok fuldkommen forarmet adelig Familie ikke havde nogen som helst anden Adkomst end den at være den højst usædelige Dronning ***Maria Luisas*** erklærede Elsker. En god naturlig Forstand havde han ganske vist, og hurtigt formaaede han at opfatte og bedømme baade Forhold og Personer, men ved Siden deraf var han i allerhøjeste Grad overmodig, nydelsessyg og letfærdig, og hvad hans Kundskaber angik, da vare de som Følge af den mangelfulde Opdragelse, han havde faaet, kun tarvelige. Han og Dronningen havde den karaktersvage og i det hele yderst ubetydelige Kong *Carl IV* fuldstændig i deres Magt.

Nu var det som bekendt netop paa samme Tid, at det franske Nationalkonvent forhandlede om den fangne Kong Ludvig XVIs Skæbne og derfor jo ganske i sin Orden, at Kong Carl som Medlem af det bourbonske Fyrstehus, hvis Chef

Ludvig XVI var, maatte være højlig optagen af Begivenhederne i Frankrigs Hovedstad; det var da ogsaa i den Grad Tilfældet, at han for at redde sin Frændes Liv ikke blot lod gøre Forbøn for ham hos Konventet, men endog bemyndigede sin Minister i Paris til at stille en klækkelig Gratifikation i Udsigt for de indflydelsesrigeste Konventsmedlemmer, hvis de vilde skaane den fangne Konge. Det antimonarkistiske Konvent afviste imidlertid enhver Indblanding i dets Affærer, ja afviste den oven i Købet med Haan, hvilket naturligvis gjorde et yderst ugunstigt Indtryk i Spanien, og da saa dertil endnu kom, at Ludvig XVI kort efter (21de Januar 1793) førtes til Skafottet, saa optændtes ikke blot den spanske Kongefamilie af Harme, men hele det spanske Folk kom i et saadant Raseri, at Godoy handlede i fuldkommen Overensstemmelse med dets Ønsker ved i Februar at give de spanske Hære Ordre til at drage ud for at hævne »den krænkede Fyrsteværdighed«. Med største Begejstring og største Offerberedvillighed blev Krigen imod Kongemorderne begyndt; men med en saa eksempelløs Uduelighed blev den ført, at Udfaldet snart kom til at staa i den mest skærende Modsætning til Forventningerne. De foragtede Sansculotter vandt nemlig, uagtet de vare Spanierne betydelig underlegne i Antal, den ene Fordel efter den anden, trængte frem igennem Pyrenæerpassene, ja besatte endog de nordligste spanske Provinser, og deraf blev det da en naturlig Følge, at den Begejstringsrus, hvormed Krigen var begyndt, efterhaanden maatte svinde hen. Da saa desuden baade de som frivillige Gaver indkomne Millioner og endnu betydeligt mere gik med, da Soldaterne begyndte at lide Nød, og Fjenden stod i Begreb med at marschere ind imod Rigets Midte, da slog Stemningen om. Misnøje mod Hoffet og dets Yndling bredte sig, og snart løde baade Trusler og Forbandelser imod den enevældige Minister, som under alt dette alligevel ikke et Øjeblik lod sig forstyrre i sine kostbare Vaner og Adspredelser.

I Efteraaret 1794 kom det dog endelig saa vidt, at han maatte gøre Skridt til en fredelig Løsning af Konflikten; den

20de November lede Spanierne et Nederlag, der kostede dem 9000 Mand og 200 Kanoner, og en Uges Tid senere overgav den stærke Fæstning Figueras, som havde en Besætning af 8000 Mand med 170 Kanoner, og som var rigelig forsynet med Proviant, sig til de fremrykkende Franskmænd, forinden disse endog blot havde løsnet et eneste Skud. Da endelig bestemte Godoy sig til at lade en Afsending afgaa til Basel, hvor han erfarede, at der var bleven indledet Fredsunderhandlinger mellem Frankrig og Preussen, for ligeledes at faa en Overenskomst i Stand imellem Frankrig og Spanien. Forhandlingerne trak dog af flere Grunde i Langdrag; Englænderne traadte til og lode Spanierne vide, at en Fredsslutning imellem Spanien og Frankrig vilde fra engelsk Side blive opfattet som en Krigsaarsag lige over for Spanien, det spanske Hof stillede Fordringer, som man fra fransk Side ikke vilde gaa ind paa, deriblandt først og fremmest at faa Ludvig XVIs Børns og de emigrerede Prinsers Stilling sikkret; hvad dog Konventet bestemt afviste, — kort sagt Spanien og Frankrig vare endnu ikke komne til Enighed, da Forhandlingerne imellem Preussen og Frankrig allerede i nogen Tid havde været afsluttede. Under alt dette trængte Franskmændene bestandig længere frem i Spanien, ja naaede endog Kastiliens Grænser; herved nødtes det spanske Kabinet til at nedstemme sine Fordringer, og da paa den anden Side Flertallet af de franske Konventsmedlemmer nu ønskede Fred, og da Hovedstridspunktet af sig selv faldt bort, idet Ludvig XVIs Søn døde, og det blev afgjort, at Datteren skulde udleveres til Østerrig, — da endelig kom Freden i Basel i Stand den 22de Juli 1795 og det paa Grund af de heldigt sammentræffende Omstændigheder med et for Spanien saa overraskende gunstigt Resultat, at det slap med blot at maatte afstaa sin Del af San Domingo til Frankrig. Rundt om i Spanien men navnlig ved Hoffet vakte denne Løsning den største Glæde, Ministeren indbragte den Belønninger og Æresbevisninger, der gik langt ud over, hvad han paa nogen Maade havde fortjent, iblandt de sidste Hæderstitlen Principe de la Paz, Fredsfyrste.

Der var dog saare mange navnlig blandt Adelen og Gejstligheden, som græmmede sig over, hvad der var sket; de afskyede som ivrige Katholiker de præstefjendske franske Republikanere, de forargedes over det Liv, der førtes ved Hoffet, og de hadede den opblæste og hovmodige Minister; i deres Rækker fandtes selve Kronprinsen, Prins ***Ferdinand*** af Asturien. Naturligvis vidste Fredsfyrsten saare god Besked hermed og var trods al sin Letsindighed ingenlunde blind for Omfanget af den Fare, der saaledes truede ham; for da at sikkre sig selv ansaa han det for formaalstjenstligst ganske at kaste sig i Armene paa den bestandig stærkere franske Republik, med andre Ord han sluttede ved Forliget i San Ildefonso den 18de August 1796 en »evig« Alliance med Frankrig, et of- og defensivt Forbund, som sikrede enhver af de kontraherende Parter et Hjælpekorps paa 18000 Mand Infanteri, 6000 Mand Kavalleri og en dertil forholdsmæssig Artilleristyrke, 15 Linieskibe, 6 Fregatter og 4 Korvetter, og alt dette saaledes, at det skulde staa til Raadighed inden 3 Maaneder efter, at det var forlangt af den af Parterne, som kom i Krig; de uheldige Følger heraf kom meget hurtigt til at vise sig. Aaret efter blev nemlig Spanien, som med Nød og næppe havde kunnet afholde Udgifterne ved den sidste Krig, i Henhold hertil styrtet ind i en ny, denne Gang med England, en Krig, som i høj Grad svækkede dets Sømagt; men ikke nok hermed, i 1801 maatte det endvidere begynde en Krig med Portugal. Ved Freden i Amiens 1802 slap det ganske vist for at afstaa mere til Englænderne end Trinidad, men dets Herredømme over de amerikanske Kolonier blev i en betydelig Grad svækket, dets Finantser fuldkommen ødelagte. Statsgælden voksede med rivende Hurtighed; i 1797 beløb den sig til 800 Millioner Realer, i 1799 var den løben op til 1200 Millioner. Hoffet forbrugte for sin Part i 1799 105 Millioner, det vil sige mere end Sjettedelen af alle Statsindtægterne, og det samtidig med at Folket led af Pest og Hungersnød. Administrationen var paa adskillige Punkter saa taabelig som vel muligt, hvad eksempelvis fremgaar af, at der til en Arme paa 50000 Mand,

som allerede var mere end rigeligt forsynet med Officerer, blev paa een Gang i Anledning af Prinsen af Asturiens Bryllup i 1802 udnævnt[1] ikke mindre end 57 Feltmarschaller, 26 Generalløjtnanter og flere Hundrede Oberster. Og dog blev Spaniens Stilling endnu langt ugunstigere, da det ved et nyt Forlig af 9de Oktober 1803 maatte købe sig fri for sin Forpligtelse til overensstemmende med San Ildefonsoforliget at slutte sig til Førstekonsulen i hans Kamp med Englænderne imod maanedlig at udbetale Frankrig 24 Millioner Realer, en Foranstaltning, som dog naturligvis ikke kunde afvende den frygtede Kamp, eftersom Englænderne, som rimeligligt var, ikke vilde respektere en Neutralitet, af hvilken dets Modstander havde saa store Fordele. Det ulykkelige Land blev saaledes kastet ind i en ny Krig med England, i hvilken dets Flaade blev fuldstændig ødelagt i Kampene ved Finisterre (22de Juli) og Trafalgar (20de Oktober 1805). At alt dette efterhaanden maatte avle en uhyre Forbittrelse mod Fredsfyrsten og tilsidst faa skæbnesvangre Følger for ham, er selvfølgeligt; derom skal dog først siden fortælles. Her skal kun bemærkes, at det igen var paa Basis af San Ildefonsoforliget, at der senere fra fransk Side stilledes nye Fordringer til Spanien, nemlig da Kejser Napoleon forlangte og virkelig ogsaa fik sig de spanske Troppeafdelinger stillede til Raadighed, som forenede til eet samlet Korps rykkede herind i 1808. Dermed forholdt det sig saaledes.

I 1793 tiltraadte Storhertugen af Toskana Koalitionen imod Frankrig, men sluttede allerede i 1795 et Neutralitetsforlig med sin farlige Modstander. Ikke desto mindre besatte Bonaparte Livorno i 1796 og lod sine Tropper forblive der, indtil Storhertugen i 1797 tilkøbte sig deres Afmarsch imod Udbetaling af en Million Francs. Allerede i 1799 kom de dog igen og lode sig nu ikke nøje med at presse Penge, 2 Millioner Francs, ud af Landet, nej de forjoge oven i Købet Storhertugen, som var en Slægtning af det østerrigske Kejserhus, med hvilket Frankrig

[1] *H. Baumgarten*, Geschichte Spaniens I, 111, Leipzig 1865.

laa i Krig. Denne sluttedes ved Freden i Luneville, 9de Februar 1801, og samtidig ordnedes de toskanske Forhold saaledes, at Storhertugdømmet omdannedes til et Kongerige Etrurien, der fik den spansk-bourbonske Hertug Ludvig af Parma til Konge. Han døde imidlertid allerede Aaret efter, og Tronen gik derfor over til hans umyndige Søn Karl Ludvig under Moderens, en spansk Prinsesses, Formynderskab, alt med Bonapartes Billigelse og under Beskyttelse af en fransk Besætning. At en Dattersøn af den spanske Kongefamilie saaledes fik en udenlandsk Kongekrone smigrede i høj Grad Bedsteforældrene i Madrid, saa meget mere som det var en Aftale, at hvis det nye Kongehus skulde uddø, skulde en spansk Prins arve Tronen. Saa kom imidlertid den store Sammenslutning af Magterne imod Napoleon i 1805, og dermed fik han haardt Brug for alle sine Tropper. Som Følge heraf forlangte han da pludselig i September 1805[1], at spanske Tropper skulde rykke ind i Toskana og afløse de franske, og det skete virkelig, et spansk Korps paa c. 5000 Mand drog under Anførsel af Generalløjtnant D. *Gonzalo O'Farril* afsted og rykkede i Begyndelsen af Marts 1806 ind i Florents, og begge Hofferne, baade det i Florents og det i Madrid, følte sig lige tiltalte af denne Ordning, det første, fordi det som stammende fra Spanien selvfølgelig hellere vilde beskyttes af spanske Tropper end af franske, det andet, fordi det følte sig smigret ved det Bevis paa Tillid, den almægtige Kejser saaledes viste det.

Men denne glade Stemning blev dog kun af kort Varighed, thi Napoleon, hvis Rustninger naturligvis slugte uhyre Summer, stillede bestandig nye Fordringer til sin medgørlige Forbundsfælle, og for saa glat som muligt at sætte disse igennem gav han at forstaa, at han ganske særlig vilde interessere sig for Fredsfyrsten personlig, saaledes at denne kunde komme endnu højere til Vejrs i Stilling og Rang, end han allerede var; men da Kejseren paa saadan Maade havde faaet sig 24 Millioner

[1] Correspondance de Napoléon XI, 211.

Francs udbetalte, glemte han rigtignok meget hurtigt sine Løfter, ja gik endog saa vidt, at han ikke blot saa igennem Fingre med, men — efter hvad de spanske Agenter i Paris indberettede — ligefrem begunstigede Udgivelsen af Brochurer og Pamfleter imod det spanske Hof og Fredsfyrsten; dette blev dog denne for meget. Forbittret herover besluttede han at gøre fælles Sag med Frankrigs Fjender og navnlig at søge Forbund med England; men uforsigtig og utaalmodig, som han var, kunde han ikke oppebie Afslutningen af de i den Anledning begyndte hemmelige Forhandlinger, forinden han foretog sig det saare ukloge offentlige Skridt den 6te Oktober 1806 at udstede en Proklamation, hvori han kaldte Nationen til Kamp og opfordrede den til paa ny at vise sin Offerberedvillighed, alt dog uden at nævne den Fjende, mod hvem der skulde kæmpes, hvad jo rigtignok ogsaa for saa vidt var ganske overflødigt, som enhver meget vel vidste, hvem der mentes. Da Englænderne erfarede dette nye Udslag af hans Letsind, trak de sig tilbage og overlode ham at komme ud af det med Napoleon, som han bedst kunde.

Det var paa Valpladsen ved Jena, at Kejseren fik Underretning om den omtalte Proklamations Udstedelse og overbragt et Eksemplar af den, og — skøndt der rigtignok er adskilligt, der tyder paa, at det ikke forholder sig ganske saaledes — det var, efter hvad han selv gentagne Gange senere har erklæret[1], den, som bragte ham til at fatte Beslutningen om at fortrænge det spanske Kongehus, fordi det stod ham klart, at saa længe en Bourbon sad som Konge i Spanien, vilde han selv altid være udsat for at have en Fjende i Ryggen, hvis det skulde gaa ham galt andetsteds. Og netop en saadan Eventualitet var det, Fredsfyrsten havde gjort Regning paa, da han udstedte sin Proklamation. Han havde tænkt sig, at Preussen skulde om ikke just slaa Kejseren til Jorden, saa dog berede ham alvorlige Vanskeligheder; men saa indtraf jo netop det stik modsatte, Preusserne

[1] *de Pradt,* Mémoires historiques sur la révolution d'Espagne, Paris 1816, Side 15.

bleve slaaede sønder og sammen ved Auerstädt og Jena den 14de November 1806, og Kejseren rykkede som Sejrherre ind i Berlin. Dette forfærdede i den Grad Fredsfyrsten, at han nu opbød alt for at redde sig ud af den fatale Situation, hvori hans Ubesindighed havde styrtet ham; om Proklamationen fortalte han, at den var møntet paa Kejseren af Marokko, fra hvem han angav at frygte et Angreb, — noget, selvfølgeligt ingen troede paa, — og for øvrigt slog han over i den største Underdanighed og Eftergivenhed imod Napoleon, der paa sin Side snart fandt Anledning til at forsøge at gøre Brug af den saaledes forandrede Stemning.

Den Spærring af Elbens og Weserens Mundinger, han nemlig som Modtræk imod Englænderne havde faaet iværksat, havde ikke baaret den Frugt, han havde haabet; nu skulde den derfor skærpes, og i den Anledning var det da, han ønskede Spaniens Hjælp. Han beordrede derfor den 15de December Talleyrand[1] til at sende en Kurer til Madrid for at meddele, at det var hans Anskuelse, at »en Besættelse af Hamborg og Havnene langs Nordkysten langt mere end noget andet vil bidrage til, at vi faar Fred til Søs, og nøde Englænderne til at.... give os vore Kolonier tilbage.... Jeg ønsker derfor 4000 Mand Kavalleri, 10000 Mand Infanteri og 25 Kanoner med Bespænding for deraf langs Hannovers Kyst at formere et Observationskorps, der kan hindre en engelsk Hærstyrke i at gøre Landgang og bryde Blokaden.« Han mente, at det 5000 Mand stærke Korps, som stod i Etrurien, kunde benyttes hertil; Resten kunde saa sendes op fra Spanien. »Ved at stille mig et saadant Korps til Raadighed vil Spanien ikke udsætte sig for Fortræd fra nogen Side, da Korpset jo skal staa under min Kommando; derimod vil det opnaa den Fordel derved, at Folkene uddannes til Soldater. Det kan ikke blive ved at gaa, som det gaar nu, hverken i Spanien eller i Frankrig. Vi maa give Afkald paa at friste Lykken til Søs, hvor vi ere de svageste, og se at opnaa For-

[1] Correspondance XIV, 91.

dele til Lands. Vil Spanien blot tage lige saa kraftigt fat som jeg, saa skal vi snart faa vore Planer gennemførte.«

Men Spanien tog netop ikke kraftigt fat, og det baade fordi man under de hurtigt vekslende Stemninger i Madrid nu overhovedet helst vilde være fri for et Engagement som det ønskede, og tillige fordi der fra russisk Side foregik en Paavirkning imod Frankrig paa den Maade, at den russiske Minister i Madrid lod sig forlyde med, at en Indrømmelse af Napoleons Forlangende vilde i St. Petersborg blive opfattet som et direkte fjendtligt Skridt imod Rusland. Rent ud at afslaa Kejserens Begæring vovede man dog ikke; man trak blot Tiden ud.

Endelig den 5te Februar 1807 kunde Talleyrand[1] dog melde Kejseren, at Hoffet i Madrid gik ind paa at stille 14000 Mand til hans Disposition, derunder indbefattet Divisionen i Etrurien; men herfra og til at sende dem afsted var der endnu et langt Skridt. Først 4de Marts[2] udfærdigedes Mobiliseringsordren, og saa varede det endnu en rum Tid, inden Afmarschen kunde begynde, noget, som naturligvis var meget langt fra at være den i hele sin Færd saa rastløse Kejser til Maade, og det saa meget mindre, som det netop nu var ham højligen om at gøre at faa saa mange Tropper stillede paa Benene som muligt.

Sagen var nemlig den, at vel vare Preusserne blevne slaaede, og vel havde Kejseren senere tilføjet Russerne store Tab ved Eylau, 8de Februar 1807, men selv var han ikke kommen fra alt dette, uden at hans egne Tropper havde lidt betydeligt. Da saa dertil kom, at Czaren drev stærkt paa en Reorganisation af sin Arme, at Danzig gjorde haardnakket Modstand, at Østerrig rustede sig af al Magt, og England betydelig forøgede sine Stridskræfter, da endelig den barske Aarstid i Forening med de overmaade ugunstige Kantonnementsforhold daglig svækkede hans egen Styrke, — da blev han nødt til ikke blot at udskrive nye Kontingenter af sine egne Undersaatter, men ogsaa at opfordre sine

[1] *P. Bertrand,* Lettres inédites de Talleyrand, Paris 1889, Side 294. —
[2] *Toreno,* Historia del levantamiento, guerra y revolucion de España, I, 426, Paris 1836.

allierede til at tage Haand i med for at yde ham den Støtte, hvortil han trængte.

Han beordrede derfor den 25de Marts Talleyrand[1] til at sende en ny Kurer til Madrid med Forlangende om, »at 3000 Mand Kavalleri straks afgaar til Antwerpen, og at Divisionen i Livorno afmarscherer til Augsburg, hvorfra jeg vil dirigere den til Hamborg for at hindre Englænderne i at gøre Landgang..... Vil de foruden de 3000 Mand Kavalleri endvidere stille os 6000 Mand Infanteri til Raadighed, saa tager vi dem med..... Men ren Besked; vil de ikke, saa ere vi færdige med hinanden. Mest Vægt lægger jeg paa at faa Divisionen i Toskana bort derfra.« Nogle faa Dage efter, 30te Marts, skrev han endvidere[2]: »Skriv til mine Ministre i Etrurien og Madrid, at de skal skynde paa Troppernes Afmarsch og meddele, at jeg betaler deres Beklædning, Vaaben og Underhold, hvilket de skal faa rigeligt alt sammen, og at Kongen ikke skal komme til at udrede andet end Lønningerne. Lad Beauharnais[3] vide, at Tropperne skal afmarschere uopholdeligt.«

Alt dette havde dog alligevel ikke den tilsigtede Virkning til Følge; endnu midt i April laa Tropperne stille. Saa afsendte Kejseren atter en Kurer[4] for at skynde paa de sendrægtige Spaniere, og samtidig gav han Ordre til, at man i Frankrig skulde forberede alt til at faa dem videre saa hurtigt som muligt. Nu hjalp det; henimod Slutningen af April begyndte Afmarschen, men da var der jo rigtignok ogsaa gaaet en lang Tid tabt. Der afgik derfor en ny Ordre[5], hvorefter det spanske Infanteri, naar det kom over Pyrenæerne, skulde transporteres til Mainz pr. Vogn, for at det kunde tilbagelægge Vejen dertil tre Gange saa hurtigt, som hvis det marscherede, og nu endelig stundede da dets med saa stor Utaalmodighed imødesete Fremrykning til.

---

[1] Correspondance XIV, 528. — [2] Correspondance XIV, 576. — [3] Frankrigs Gesandt i Madrid. — [4] Ordre af 19de April, Correspondance XV, 92. — [5] Af 30te Maj, Correspondance XV, 290.

Det har nu som Regel været fortalt, at de Regimenter, hvoraf den spanske Division kom til at bestaa, vare saaledes valgte, at det var Eliten af hele den spanske Hær, der blev sendt afsted; det forholder sig dog ikke saaledes. Enten »blev de rent tilfældigt udtagne«, erklæres der fra spansk Side[1], eller — hvad da ogsaa flere af Regimenternes Navne tyde paa — »fordi de vare stationerede i Nærheden af den franske Grænse«. Det hele Korps bestod[2] paa det Tidspunkt, det blev udkommanderet, af 11582 Infanterister, 2700 Kavallerister, 527 Artillerister med 25 Kanoner, i alt saaledes 14809 Mand, hvortil senere kom et Ingeniørkompagni paa 132 Mand m. fl., alt foruden en talrig Stab af Officerer af alle Vaaben. Med Korpset fulgte desuden mange af Officerernes og Soldaternes Hustruer og Børn og en Del kvindeligt Tyende; der havde endvidere sluttet sig adskillige, navnlig jødiske Handelsmænd og ikke faa løsagtige Fruentimmer til det. Endelig medførtes der saa mange Mulæsler, at disses Drivere igen havde særegne Opsynsmænd over sig.

Hvad angik Divisionen i Etrurien, som bestod af første Bataillon af Infanteriregimentet Cataluña, første og anden Bataillon af Infanteriregimentet Guadalajara, hele Infanteriregimentet Zamora, Kavalleriregimenterne Algarbe og Villaviciosa samt et Batteri ridende Artilleri, da satte det sig under Kommando af Brigader D. ***Miguel Hermosillas*** i Bevægelse fra Florents i Dagene fra den 22de til den 27de April[3], drog derefter over

---

[1] D. ***José Gomez de Arteche y Moro,*** Guerra de la independencia I, 126, Madrid 1868. — [2] Efter velvillig Meddelelse fra den i det spanske Krigsministerium tjenstgørende Militærforfatter Hr. Kaptajn D. ***Antonio Gil Alvaro.*** I den anførte Styrke er ikke medregnet Regimentet Lusitania, som ogsaa fik Marschordre, men som blev kaldt hjem igen, da det var naaet op til Perpignan. — [3] Neue Mainzer Zeitung Nr. 58, 15de Maj, 1807, hvor Tropperne omtales saaledes: »De spanske Regimenter, der i de sidste 14 Maaneder har staaet i Etrurien, har paa Grund af deres mønsterværdige Disciplin og forekommende og beskedne Optræden vundet sig saa stor Kærlighed og Agtelse, at deres Afmarsch almindeligt beklages af Indvaanerne. Det er meget smukke Tropper, Kavalleriet saa godt som helt igennem forsynet med fortræffelige anda-

Modena, Mantua og Verona op i Tyrol, hvis Grænseby Ala den første Etape naaede den 3dje Maj, derfra over Roveredo, Trient, Bozen, Brixen og Innsbruck ind i Bayern, hvor Marschen gik over Mittenwald, Murnau, Weilheim og Landsberg til Augsburg[1]. Her overtoges Kommandoen af Obersten for Regimentet Zamora, Brigader D. *Miguel de Salcedo*, som over Gotha førte Divisionen ind i Hannover, hvor den naaede Celle og Omegn den 26de Juni[2]. Den delte sig nu i to Dele, en mindre paa c. 1600 Mand, som rykkede ad Nedreelben til, en anden p. c. 3400 Mand, som beordredes ind i Pommern. Anledningen dertil var følgende.

Napoleon havde den 14de Juni vundet en afgørende Sejr over de forende Russere og Preussere ved Friedland, og Følgen deraf var bleven en personlig Sammenkomst imellem ham og Kejser Alexander paa en imellem to Skibe udlagt Bro over Niemen ved Tilsit. Deres Samtaler her medførte igen Freden i Tilsit imellem Frankrig og Rusland den 7de Juli, og to Dage senere forligede ogsaa Frankrig og Preussen sig sammesteds. Herved

---

lusiske Hingste. De fik bestandig til rette Tid deres Lønning udbetalt i blanke spanske Pjastre.«

[1] En Mængde Detailler om Ruten o. a. m. findes i Manual del soldado español en Alemania, udgivet i München 1807 af *Carlos de Gimbernat*. Det meddeles saaledes her, at Villaviciosadragonerne og Regimentet Zamora paa Troppernes Marsch igennem Bayern bleve inspicerede ved Weilheim af den bayerske Konge, som udtalte sin overordentlige Tilfredshed med deres Holdning oven paa den anstrengende Marsch over Alperne. Ved Revuen over Zamora vare ogsaa Dronningen, Ministrene og hele Hoffet til Stede, og Regimentet gjorde saa stor Lykke, at Førsteministeren, Baron de Montgelas, erklærede, »at han ved at se disse Tropper forstod de store Bedrifter, Carl Vs Hære havde udført, og at han var vis paa, at disse vilde kunne gentage dem.« Ved Taffelet spillede Musiken forskellige spanske Nationalsange, som højlig behagede Majestæterne, og derefter et af Stabshornisten komponeret Musiknummer Slaget ved Austerlitz, der var af en gribende Virkning. Da Dronningen meget ønskede at se den spanske Dans Fandango, tilbød Oberstinde Salcedo og nogle af Officererne at udføre den og gjorde dette med en saadan Virtuositet og Ynde, at de høstede den varmeste Anerkendelse derfor. — [2] Neue Mainzer Zeitung Nr. 81, 7de Juli, 1807.

fik Napoleon fri Raadighed over store Troppemasser, der hidtil havde været bundne, og kunde saaledes med Kraft begynde en Aktion imod sin uforsonlige Fjende den svenske Konge Gustav IV Adolf, der fra Stralsund havde paatænkt en Diversion i Ryggen paa Franskmændene. Denne var dog ikke bleven til noget, fordi det engelske Korps, der var sendt ham til Hjælp, og som laa paa Rügen, vægrede sig ved at lade sig sætte over til Fastlandet, forinden der var truffet Overenskomst om dets Anvendelse, hvilket den halsstarrige Konge ikke vilde indlade sig paa. Resultatet heraf var, at Svenskerne fremdeles laa stille i Pommern, og herhen dirigerede Napoleon da nu det ene af de efter Tilsiterfreden dannede nye Armekorpser, til hvilket den sidst omtalte Afdeling af Spanierne under Anførsel af Brigadegeneral D. ***Juan Kindelan***[1] fik Ordre at slutte sig for i Forening med Divisionen Molitor at tage Del i Stralsunds Belejring. Under Kampene paa Glacierne her den 6te August udmærkede Spanierne sig i den Grad, at General Molitor fandt Anledning til særlig at fremhæve dem i sin Indberetning for deres Mod og Tapperhed.[2]

De Korpser, som afgik direkte fra Spanien, marscherede i to Divisioner[3], den ene ad Vejen fra Irun over Vestpyrenæerne til Bayonne, hvor den første Etape indtraf den 21de Maj, og derfra videre over Bordeaux, Dijon, Nancy og Kreuznach til Mainz, den anden ad Vejen fra la Junquera over Col de Pertus

---

[1] D. ***Juan Kindelan,*** som var født den 7de December 1759 i Pontevedra i Provinsen Galicien, blev opdragen i Militærskolen i Sorèze i Frankrig. Fra 1767 til 1807 tjente han sig gennem de forskellige Officersgrader op til at blive Generalinspektør for alle de fremmede Linieinfanteriregimenter; udkommanderedes 1806 med det spanske Korps, som drog til Etrurien *(Boppe,* Les Espagnols a la Grande Armée, Paris og Nancy 1899, Side 51). — [2] ***Arteche,*** Guerra I, 128. Se ogsaa Discursos leidos ante la Real Academia de la Historia en la recepcion publica del Excmo. Sr. D. José Gomez de Arteche el dia 12 de mayo de 1872, Madrid 1872, Side 12, endvidere ***Boppe,*** Side 22, hvor Indberetningen er aftrykt. — [3] ***Toreno,*** I, 426.

i Østpyrenæerne til Perpignan og videre over Lyon, Besançon[1] og Speyer til Mainz. Fra 4de Juli til 23de August ankom da disse Tropper etapevis til Mainz, hvor et Par af Etaperne bleve inspicerede af Marschal Kellermann. Den 16de Juli ankom samme-steds hen Generalløjtnant Marquis ***de la Romana***, hvem Overkommandoen over samtlige de omtalte spanske Tropper var betroet. Han var med sin Stab rejst igennem Frankrig uden at følges med Tropperne og havde hilst paa Kejser Napoleon i Paris; under hans Ledelse marscherede derefter Divisionen videre ad Hamborg til. Den 17de August beordredes ogsaa Regimenterne fra Stralsund herhen, saaledes at med andre Ord de forskellige Afdelinger af det spanske Ekspeditionskorps i Løbet af August—September 1807 samledes i Hamborg og Omegn under Romana; han selv kom til Hamborg over Harburg den 19de August[2].

En anden Følge af Freden i Tilsit var en Skærpelse af den Fastlandsspærring, som var begyndt i Foraaret 1806 med, at Elben og Weseren vare blevne lukkede for Englænderne, og som i November s. A. var bleven udvidet derhen, at al Handel paa England var bleven forbudt og alle engelske Varer erklærede hjemfaldne til Konfiskation. At en Foranstaltning af en saadan Natur umulig kunde fuldt overholdes, er en Selvfølge; man betænke blot, hvad det vilde sige for Byer som Hamborg og Bremen at faa ethvert Samkvem med England stoppet, og man vil forstaa, at det mest udbredte Smugleri med Nødvendighed maatte blive Følgen. Men nu efter Freden, nu da England stod tilbage som den eneste Modstander af Betydning imod den mægtige Soldaterkejser, nu skulde der træffes kraftige Foranstaltninger imod dets hemmelige Handel med og Indflydelse i de nævnte Byer og langs Kyststrækningen imellem dem, og Kejseren lod som sædvanlig ikke Tiden gaa unyttet hen. Allerede den

[1] Ifølge Journal manuscrit de l'abbé *Baverel* i Besançons Stadsbibliothek ankom Spanierne dertil i 4 Etaper henholdsvis 30te Juni, 2den og 11te Juli samt 4de August. — [2] Priviligierte wöchentliche gemeinnützige Nachrichten von und für Hamburg 1807, Nr. 66.

14de Juli, altsaa ikke engang en Uge efter Fredens Afslutning, udnævnte han nemlig Marschal ***Bernadotte***, Fyrste af Pontecorvo, til Guvernør i Hansestæderne, en Post, som særlig han maatte være egnet til ifølge det Kendskab, han fra tidligere Tid havde til de Byer og Egne, der nu bleve ham underlagte. Det tillodes ham at medtage sin tidligere Stabschef Generalløjtnant *Gérard* tillige med flere andre Officerer, der forhen havde tjent under ham, iblandt disse Oberst ***Hamelinaye***, der blev hans første Adjudant. Hvad selve det Korps angik, han skulde kommandere, da blev det ved Skrivelse af 22de Juli[1] bestemt, at Spanierne skulde »udgøre Kærnen« deraf; foruden dem kom det til at bestaa af Franskmænd og Hollændere.

Bernadotte kom til Hamborg den 26de Juli; han afløste som Guvernør Marschal Brune, hvem Kejserens Unaade havde ramt, fordi han havde ladet sig bestikke af Smuglerne, men hvem paa den anden Side Hamborgerne syntes godt om. Saa kom altsaa Bernadotte, og den Pragt, han som Rigsmarschal og Fyrste fandt Behag i at omgive sig med, i Forbindelse med de Fordringer han stillede, — han fik f. Eks. hver Maaned 1440 Frederikd'orer i Taffelpenge — vare just ikke egnede til lige straks at skaffe ham Hamborgernes Sympathi; men alt som han færdedes iblandt dem, lærte de hans mange fortræffelige personlige Egenskaber at kende; de fandt i ham en godmodig[2] Mand, en Mand, som var gavmild imod fattige, og hvis Venlighed de ikke behøvede at tilkøbe sig, eftersom den frivilligt ydedes dem ud af et velvilligt Sindelag.[3] Bernadotte, som var født i Pau i Béarn den 26de Januar 1764 og saaledes Ætling af en Folkestamme, der i flere Henseender er beslægtet med Gascognerne, var som disse oplagt til Spøg, ogsaa som

---

[1] Correspondance de Napoléon XV, 437. — [2] ***Mönckeberg***, Hamburg unter dem Drucke der Franzosen 1806—14, Side 10, Hamburg 1864. — [3] ***Varnhagen von Ense***, Denkwürdigkeiten III, 43, Mannheim 1838. »Det er hans Ønske at gøre alle lykkelige, og han finder en Glæde i at uddele Gaver med rund Haand« (***Chr. Shefer***, Bernadotte roi, Paris 1899, Side 287).

disse en Del pralende, men paa den anden Side ubetinget en Mand af fine Sæder, hvis Manerer og Tale virkede ligefrem betagende, saa man vanskelig kunde andet end fængsles af ham og blive ham hengiven.[1] »Han filosoferer gerne«, skrev Perthes om ham[2]. »I Lübeck kom han under et stort Taffel i Ordstrid om Guds Tilværelse, som han ikke mente at kunne tro paa, og da hans Modstander, en Lübecker, bragte ham stærkt i Knibe, udbrød han med stor Livlighed: »Hvordan kan De dog træde i Skranken for Guds Tilværelse? Hvis Gud virkelig er til, hvorledes kunde jeg saa være her i Lübeck?«« Over for de spanske Soldater gjorde han alt, hvad han formaaede, for at blive afholdt, og det lykkedes ham[3]. Ikke blot kunde han nemlig tale med dem i deres Modersmaal (formodentlig var han fra Barnsben fortrolig med den baskiske Dialekt, der tales paa begge Sider af Pyrenæerne), hvad de selvfølgelig satte stor Pris paa, — »Han er en af vore egne«, sagde de derfor[4] — men han udmærkede dem ogsaa ved enhver Lejlighed. Selve Synet af ham virkede sympathetisk paa dem; hans Holdning til Hest var maaske nok lidt theatralsk, men samtidig dermed absolut martialsk, og hans af et fyldigt sort Haar indrammede blege Ansigt med den store Ørnenæse mindede dem om Syden, hvorfra de kom. At han valgte sin Æresvagt iblandt dem — et halvt Grenaderkompagni af hvert af Regimenterne Princesa og Zamora samt 30 Kavallerister af Regimentet El Rey — smigrede dem, og rosende Udtalelser af forskellig Slags som f. Eks. den, han fremkom med, da Regimentet Algarbe[5] præsenteredes for ham, at han med det Regiment vilde paatage sig at marschere ind i Helvede og drive Djævelen ud, vare dem, som man kan tænke sig, højlig tilpas.

---

[1] Grev *Rochechouarts* Memoirer i Militær Tidende 1896 Sp. 306; se ogsaa *St. Donat et Roquefort,* Mémoires pour servir a l'histoire de Charles XIV Jean, I, 154 samt *Rist,* Lebenserinnerungen II, 23, Gotha 1886. — [2] *Friedrich Perthes* Leben I, 142, Gotha 1872; smlgn. dog *Schefer* Side 48. — [3] *Arteche,* Guerra III, 151. — [4] *Swederus, Georg,* Konung Carl XIV Johans Historia I, 458, Stockholm 1878. — [5] *Arteche,* Guerra I, 126.

Den meget betydelige Indkvartering var naturligvis Hamborgerne en haard Byrde; den var et af de mange Led i den lange Trængselens Kæde, som trykkede Byen i 1806—14, og som kostede den ikke mindre end 140 Millioner Mark Banco foruden det, at dens Indbyggertal sank ned fra 100 til 50 Tusinde. Men kan der overhovedet være Tale om Lyspunkter for Hamborg i disse trange Aar, saa var Spaniernes Ophold der et saadant[1]; det var, som om der ved deres Nærværelse kom et Skær af Poesi over Byen, en Romantik, der i Løbet af det halve Aar, de opholdt sig der, snarere voksede end aftog, dels fordi man fra begge Sider bestandig bedre lærte at forstaa hinandens Sprog[2], dels fordi den Følelse af Skam og Nedværdigelse, der nagede de stolte Spaniere, som vare nødte til at lade sig trække omkring efter en fremmed Herskers Luner, fandt Genklang hos Hamborgerne i det Had, ogsaa de nærede imod Undertrykkeren, dels endelig fordi der, jo længere Samlivet varede, udviklede sig et bestandig større Hengivenhedsforhold imellem Kvarterværterne og deres Indkvartering, hos de første næret af Spaniernes Fordringsløshed, hos de sidste af den Velvillie og Venlighed og den Omsorg for Soldaternes Velbefindende, hvormed Hamborgerne paa deres Side kom dem i Møde[3]. Det var da ogsaa umuligt andet end at komme til at holde af disse Sydens Børn; alene det at høre deres klangfulde Sprog var jo en Nydelse, hvor meget mere da, naar de snart

---

[1] »Spanierne, som vi nu have i vor By«, siger Perthes (Leben I, 160), »bidrage meget til at lindre vor haarde Skæbne.« — [2] Der udkom af Hensyn til Spanierne en spansk Oversættelse af Hamburger Correspondent; af Mangel paa Subskribenter gik den dog snart ind (*Iversens* Avis 4de Januar 1808). I München udgav *Carlos de Gimbernat* en Diccionario Español y Aleman til Brug for de spanske Soldater, og hvori spansk Udtalebetegnelse af de tyske Ord. Denne bearbejdedes senere paa Dansk af *O. G. F. Bagge,* Litteratus og Danselærer, og udkom som Spansk-Dansk Lommeordbog i Randers 1808. Samtidig dermed udgav baade *Iversen* og *S. Hempel* i Odense Samlinger af spanske Ord og Talemaader, der udkom i flere Oplag. — [3] *Varnhagen von Ense,* anførte Sted; *Steffens,* Was ich erlebte V, 326, Breslau 1842.

enkeltvis, snart i Forening til Guitarens Toner gav Sydens Ild og Bevægelighed Udtryk i deres Sange eller i tungsindige Romancer lagde den dybe Hjemve for Dagen, som stedse knugede dem. Dertil kom saa deres mønsterværdige Opførsel; ganske vist hørte til at begynde med Slagsmaal mellem dem og Franskmændene, sammen med hvem de vare indkvarterede i de nærmeste Landsbyer, til Dagens Orden og endte ofte fra Spaniernes Side med et Knivstik, men disse Optøjer gjorde man Ende paa ved at fjerne Franskmændene. I Kvartererne viste Spanierne sig venlige, omgængelige og nøjsomme; de sluttede sig gerne til deres Værters Familier og søgte at gøre sig nyttige ved alle Slags Tjenestebevisninger; ganske særlig gjorde de sig yndede ved deres store Kærlighed til Børn, hvem de paa enhver Maade tog sig af. Naturligvis gav det fremmede Sprog ofte Anledning til Misforstaaelser, som igen kunde afføde lidenskabelige Opbrusninger af de ildfulde Sydlændere, men et godt Ord bragte hurtig igen det hede Blod i Ro og dermed det tidligere gode Forhold til Veje.

I een Henseende vare de til stadig Fornøjelse for Befolkningen, nemlig naar de siddende paa Kvindevis med begge Benene til samme Side red igennem Gaderne paa deres Mulæsler. De fulgtes da af en jublende Drengeskare, som højlydt gav sin Glæde over det uvante Syn Luft, men saa langt var det fra, at de vrededes herover, at de tværtimod villigt gave sig til Pris for Lystigheden. Ogsaa morede det Hamborgerne meget at se deres Forbavselse, da Alsteren og Elben frøs til i den strenge Vinter, og der som Følge deraf udviklede sig et broget Liv paa Isen, Slæder med Master og Sejl, som førtes afsted med Vinden, Telte med Forfriskninger af alle Slags for den skøjteløbende Mængde o. s. v. Spanierne betragtede hele dette, dem saa aldeles fremmede Liv med den mest umiskendelige Glæde og lagde paa den naiveste Maade deres Forundring for Dagen over alt det nye, de saa. Naturligvis vilde adskillige af dem ogsaa selv tage Del i Morskaben og lode sig binde Skøjter paa Fødderne, men, som man kan tænke sig, faldt de

straks; de omstaaendes Latterudbrud herover var dem dog saa lidt imod, at de tværtimod morede sig over den Munterhed, de vakte.

De sædvanlige Forestillinger, man har om Soldater, maatte man, i alt Fald til at begynde med, ganske se bort fra, naar man betragtede Spanierne, dette dog ingenlunde saaledes at forstaa, som om ikke hver enkelt af dem saa baade modig og mandig ud; nej, det var, naar de saaes delingsvis. Man fik da det Indtryk, at de aldrig i Kamp vilde kunne tage det op med de andre Tropper, man kendte, ja selv paa Ekserserpladsen, hvor de daglig øvedes i de franske Geværgreb og taktiske Bevægelser, gav deres Langsomhed og Ubehjælpsomhed lige over for det nye, de skulde tilegne sig, Anledning til mange spøgende og spottende Bemærkninger om dem. Ogsaa deres Holdning baade i og uden for Tjenesten lod til mindre at være Frugt af en skolemæssig Uddannelse end at skyldes en militær Vane, de af en vis Magelighed fulgte, fordi de nu engang havde faaet den. Men alt dette var noget, som efterhaanden forandredes meget betydeligt, ja Villaviciosadragonerne[1], som stillede ved Siden af Kavalleriregimentet Belgien, der var et af de kønneste i den franske Arme, kunde efterhaanden i alle Maader tage det op med dette. En egen gravitetisk Værdighed var der over dem alle, en Korrekthed i Opførsel, som indgød baade de spottelystne Franskmænd og de pedantiske Tyskere Respekt, og vist er det, at selv de menige iblandt dem, hvad enten de viste sig enkeltvis eller i Flok, bestandig til Trods for deres ofte mangelfulde Udrustning og Beklædning gjorde Indtryk af at være fornemme Folk, Adelsmænd, som selv i deres Fornedrelsestilstand vare sig deres eget Værd bevidste.

Som bekendt ejede Perthes en, navnlig i den udenlandske Litteratur ualmindelig vel assorteret Boghandel paa Jungfernstieg. Her kom Steffens, som var en Ven af Perthes, meget hyppigt, og her, siger han[1], traf han ofte en lille Mand i en simpel

---

[1] *Arteche,* Guerra III, 147; Discurso Side 13. — [2] Was ich erlebte V, 329.

Overfrakke. »At det var en Udlænding, hørte man straks, endskønt han talte Tysk med temmelig stor Færdighed; hans Fysiognomi røbede Sydboen og var højst karakteristisk. Han var ganske vist venlig og forekommende, men dog paa en egen fornem og nedladende Maade. Men hvad der mest forbavsede os, var hans nøje Kendskab til den tyske Litteratur, dog ikke den nyeste«. Denne Mand var længe baade Perthes og Steffens en Gaade; men saa en Dag hændte det, at der »kom et Par spanske Officerer ind, og saa snart de saa ham, rettede de sig ærbødigt og gjorde Front. Han gik dem forbi med en overordnets bestemte Mine og forlod Bogladen«. De fik nu at vide, at Manden ikke var nogen anden end Generalløjtnant Marquis de la Romana.

D. *Pedro Caro y Sureda*, Marquis *de la Romana*[1] blev født den 2den Oktober 1761 i Palma, Mallorcas Hovedstad. Faderen, som var Officer, faldt 1775 i Spidsen for Dragonregimentet Almansa under Ekspeditionen imod Algier, og snart lød Spanien over Sange om ham og hans Heltedød; Sønnen skulde dog langt mere forherlige det allerede forlængst ansete Familienavn. Som ti Aars Dreng blev han sendt til Lyon, hvor han modtog en omhyggelig Opdragelse og Uddannelse i Collège de l'Oratoire; senere studerede han ved Universitetet i Salamanca og det adelige Seminarium i Madrid. Samme Aar, som Faderen døde, traadte han ind i Marinen, tre Aar senere optoges han paa Marineakademiet i Carthagena, hvor han hurtig fik Lejlighed til at lægge sine udmærkede Evner for Dagen; allerede 1799 blev han Løjtnant, og kort efter valgte General D. Ventura Moreno ham til Adjudant. I 1782 deltog han med Hæder i Gibraltars Belejring og havde nær sat Livet til som Følge af, at det flydende Batteri, han kommanderede, blev skudt i Brand; saa kom imidlertid Freden 1783, og dermed tog han

[1] Biographie universelle; se ogsaa *Toreno* I, 255 og Collection des mémoires relatifs aux révolutions d'Espagne, mis en ordre et publiés par M. *Alphonse de Beauchamp*, II, 259, Paris 1824.

Orlov for flere Aar. Først flyttede han til Valencia, hvor han kastede sig over Litteratur- og Sprogstudier, samtidig med at han anvendte største Delen af sine Indtægter dels til at grundlægge det fortrinlige Bibliothek, som senere gik over i Statens Eje, dels til at opmuntre fremadstræbende Kunstnere, især Billedhuggere og Malere. Aaret efter begav han sig paa Rejse til Frankrig, Nederlandene, England, Preussen, Sachsen, Rusland og Italien, og da han ikke rejste blot for sin Fornøjelses Skyld, men tværtimod for i saa vid Udstrækning som muligt at forøge sine Kundskaber, saa kom han efter flere Aars Fraværelse hjem igen som en lærd Mand, der ikke alene flydende talte de fleste af de Landes Sprog, han havde besøgt, men som desuden havde sat sig usædvanlig godt ind i Latin og Græsk, ja som var bleven en saa passioneret Ynder af Oldtidens Litteratur, at han aldrig nogen Dag forsømte at læse Stykker af Pindars Oder eller af Xenophon eller en anden græsk Forfatter; selv ikke de største Farer afholdt ham derfra. Naturligvis benyttede han samtidig Lejligheden til at sætte sig grundigt ind i en Mængde Forhold de fremmede Lande vedrørende, som han besøgte, men ganske vist udviklede hans vedholdende Studier ogsaa en Særhed og Distraktion hos ham, der til Tider kunde være endog temmelig vidtgaaende.

Efter sin Hjemkomst gik han til Orlogs under Gravina og avancerede i 1790 til Fregatkaptajn, men forblev dog ikke i Marinen længere end til Krigen brød ud i 1793 imellem den franske Republik og Spanien, idet han da tog Tjeneste i Armeen i de baskiske Provinser under sin Onkel D. Ventura Caro, der kendte hans Tapperhed og Forvovenhed og derfor satte ham i Spidsen for et Jægerkorps paa 2000 Mand. Paa denne Post, som han beholdt under hele Felttoget 1793 og den største Del af 1794, havde han gentagne Gange Lejlighed til at lægge baade Mod, Snarraadighed og Koldblodighed for Dagen, saaledes navnlig i Slaget ved Château-Pignon (6te Juni 1793), hvor den franske Overgeneral la Génetière blev slaaet og fangen. Han blev derefter forsat til Armeen i Catalonien, hvor han under den

almindelige Forvirring efter Fæstningen Figueras Overgivelse ledede sine Troppers Tilbagetog paa den fortrinligste Maade, dækkede hele Retræten og opholdt Fjenden flere Gange. Som Stabschef tjente han nu under forskellige Generaler og udmærkede sig gentagne Gange, navnlig den 16de Januar 1795, da han i Spidsen for en Deling Kavalleri styrtede sig over Franskmændenes højre Fløj og bragte den i den fuldstændigste Forvirring; den Dag udførte han Vidundere af Tapperhed. Flere blodige Træfninger deltog han senere i og fik adskillige vanskelige Hverv betroede, men trods hans og mange andres personlige Tapperhed blev Resultatet dog, som vi ved, et fuldstændigt Nederlag for Spanierne. Forhandlingerne i Basel afsluttede Kampen, og Romana, som nu var avanceret til Generalløjtnant, begav sig til Alicante, hvor han paa ny fordybede sig i Studier, denne Gang navnlig antikvariske.

Hans lærde Sysler varede nu til 1801, da han blev udnævnt til Guvernør ad interim over Catalonien[1], en Stilling, i hvilken han særlig udmærkede sig som Administrator; senere kaldtes han til at tage Sæde i det øverste Krigsraad i Madrid.

Saa var det, at Napoleons Forlangende om et spansk Hjælpekorps kom frem, og Spørgsmaalet blev da, hvem man skulde betro Overkommandoen derover. Fredsfyrsten havde først tænkt paa Castaños eller O'Farril, men bestemte sig omsider for Romana, ingenlunde fordi der bestod noget særlig godt Forhold imellem dem, thi ihvorvel Romana som saa mange andre besøgte Fredsfyrstens Forværelse, naar han var i Hovedstaden, nærede han dog en dyb Harme imod ham og den hele Usselhed ved Hoffet[2], ligesom Ministeren paa sin Side havde været Romana meget ugunstig stemt[3]; nej det, som gjorde, at han blev foretrukken, det var hans grundige Kendskab til franske Forhold, og at han talte flydende fransk. Han blev altsaa kaldt

---

[1] Den 14de September 1801 ægtede han i Palma D.a Dionisia de Salas y Boxadors. — [2] *Rist,* Lebenserinnerungen I, 320. — [3] *Schepeler,* Geschichte der Revolution Spaniens und Portugals, Berlin 1826, I, 541.

til Madrid for at modtage de nødvendige Instruktioner forinden Afmarschen.

Nu laa han da i Hamborg med Tropperne, men holdt sig saa vidt muligt for sig selv; kun naar det var absolut nødvendigt, var han til Stede ved Revuer og Manøvrer, og saa overordentlig forsigtig var han i sine Udtalelser, at han øjeblikkelig afbrød enhver Samtale, saa snart den blot strejfede politiske Forhold. Som alle de andre Spaniere følte han sig højlig trykket af den hele Situation, hvori han og hans Folk befandt sig, men naturligvis lod han sig — hvad der da ogsaa var det klogeste, han kunde gøre — ikke i mindste Maade mærke med den bestandig stærkere Uvillie, han nærede imod Franskmændene, tværtimod høflig og forekommende imod dem var han til det yderste. Saaledes f. Eks. ved det Festbal[1], han gav i Apollosalen den 12te November i Anledning af den spanske Konges Fødselsdag; han gjorde her Honnør med den mest udsøgte Høflighed, han var saa forekommende imod de franske Generaler og udtalte sig paa een Gang saa hensynsfuldt og saa lidt søgt om Kejseren, at det var umuligt at tænke sig, at det ikke alt sammen var ment, som det var sagt.

Hamborgerne syntes godt om ham, hvad vel ikke mindst hidrørte fra hans Optræden imod en Deputation[2], som var mødt hos ham for at bede ham modtage en Gallakaret fra Borgerne som Tak for det Maadehold, han havde vist, og den hele velvillige Maade, hvorpaa han var kommen dem i Møde, medens han en kort Tid fungerede som Guvernør i Byen. Han svarede da: »Nej, I gode Mænd, I har Byrder nok at bære i Forvejen, jeg vil ikke modtage nogen Gave af Eder.« Et andet Træk af ham var følgende[3]. Han vilde ikke falde nogen til Byrde og tilbød derfor sin Kvartervært en klækkelig Godtgørelse for sit

---

[1] *Bourrienne,* Mémoires sur Napoléon, le directoire, le consulat, l'empire et la restauration, VIII, 87, Paris 1829. — [2] Narrative of a secret mission to the Danish islands in 1808. By the rev. *James Robertson.* Edited from the autors ms. by his nephew Alexander Clinton Fraser, London 1863, Side 43. — [3] *Robertson* og *Steffens,* anførte Steder.

Ophold, noget som denne, der var en rig Købmand, dog paa det bestemteste afslog at modtage, idet han bemærkede, at det jo ikke var ham personlig, som afholdt Omkostningerne ved Generalens Indkvartering, men hele Byen. Saa nærmede Julen sig, og en Dag, medens Romana talte med Fruen i Huset, bad han hende gøre sig den Tjeneste at købe eller lade forfærdige et eller andet Smykke, han kunde benytte som Julegave til en ung Dame, han kendte; det gjorde ikke noget, hvad det kostede, blot det var saaledes, at en ung Pige kunde blive glad derved. Smykket blev da bestilt efter Fruens nærmere Anvisning og senere afleveret til Generalen, som bevidnede sin Værtinde sin Tak og Tilfredshed. Da saa Julen endelig kom, og alle vare samlede, deriblandt ogsaa Husets Datter, tog han Smykket frem og overrakte hende det som Julegave.

Af Ydre var Romana en lille mørkladen Mand[1]; han gik, som vi allerede har hørt, tarvelig klædt i en mørk Uniformsfrakke og støttede sig til en Spanskrørsstok. —

Medens Spanien, som vi have set, fuldstændig bøjede sig for Napoleons Ønsker, havde Portugal forstaaet at holde sig neutralt; men denne Stilling blev efter Tilsiterfreden og den dermed skærpede Fastlandsspærring ganske umulig, eftersom Kejseren paa ingen Maade vilde finde sig i, at Englænderne fremdeles skulde have et saa udmærket Marked for deres Manufakturvarer som Portugal og dets Kolonier. Han rettede derfor i Oktober 1807 det Forlangende til den portugisiske Regering, at den skulde lukke Portugals Havne for Englænderne og beslaglægge al britisk Ejendom, og for at give denne Fordring større Eftertryk opstillede han et Observationskorps paa 20,000 Mand i Bayonne under Junot. Portugal erklærede hertil, at det vilde tiltræde Fastlandsspærringen, men ikke beslaglægge de engelske Varer. Det mente paa denne Maade at kunne holde det gaaende baade med England og Frankrig, men en saadan

[1] *Rohmann,* Skildringer af den danske Historie i forskellige Tidsrum, Side 208, Odense 1844; *Bourrienne,* anførte Sted.

Politik var naturligvis fuldkommen uholdbar, og det saa meget mere, som Spanien ved et hemmeligt Forlig i Fontainebleau den 27de Oktober traf Aftale med Frankrig om en Deling af Portugal, ved hvilken der var taget Hensyn til Fredsfyrsten personlig saaledes, at den sydlige Tredjedel af Landet skulde overlades ham som suveræn Fyrste af Algarbe og være et arveligt Fyrstendømme i hans Familie, alt naturligvis for at knytte ham endnu nøjere til Frankrig; samtidig bestemtes det, at Junot skulde rykke igennem Spanien og besætte Portugal i Forening med spanske Tropper[1]. Dette skete da ogsaa i Begyndelsen af November, og allerede den 23de besatte Junot den 25 Mil fra Lissabon liggende By Abrantes, hvilket i den Grad forfærdede den portugisiske Kongefamilie, at den den 27de indskibede sig til Brasilien. Tredje Dagen efter rykkede Franskmændene ind i Lissabon, og hermed var Portugal underkastet fransk Overhøjhed.

Fra nu af var Napoleon den virkelige Hersker paa den pyrenæiske Halvø. De spanske Tropper, der havde været med til at besætte Portugal, vare underlagte Junot, og Spaniens øvrige Krigsmagt og Flaade stilledes til Kejserens Dispotion af Fredsfyrsten, der som Modvægt mod det Had, der stedse stærkere voksede op imod ham, søgte Redning hos den mægtige Imperator. Sagen var nemlig den, at han bestandig havde skaffet sig nye Fjender, ved Hoffet, fordi han i sin grænseløse Letsindighed ikke tog i Betænkning paa den mest hovmodige og udfordrende Maade at støde Folk fra sig, blandt Adelen, fordi han paa ny søgte at inddrage tidligere Domæner under Kronen, blandt Gejstligheden, fordi han gjorde Indgreb i Kirkens Ejendom, og blandt hele Folket endelig, fordi det forargedes over hans Børsspekulationer og Embedssalg, men allermest dog, fordi hans usømmelige Forhold til Dronningen og den nedværdigende Af-

[1] Spanien skulde stille 10,000 Mand; disse i Forening med de 14000, som laa i og ved Hamborg, udgjorde netop det Kontingent 24000 Mand, som Frankrig kunde forlange i Henhold til San Ildefonsoforliget.

hængighed, hvori de begge i Forening holdt Kongen, efterhaanden bleve mere aabenlyse og derfor mere almindeligt bekendte. Saa kom hertil endnu det saare ulykkelige og ganske unaturlige Forhold, at Dronningen af Hjertens Grund hadede sin Søn Kronprins Ferdinand, og da nu han paa sin Side vidstes at være Fredsfyrstens ivrige Modstander, og Folket derfor med formelig Forgudelse saa hen til ham som den, der maatte kunne sætte en Stopper for hele det forargelige Væsen ved Hoffet og den lige saa elendige Styrelse, hvilket igen medførte Planer hos Dronningen og hendes Elsker om at berøve ham Arvefølgen, saa forstaar man, baade at der var rigelig Anledning for alle slette Lidenskaber til at slippes løse, og hvorledes det kunde gaa til, at ikke blot Godoy, men ogsaa hans Modstander Prinsen samtidig kunde bejle til den mægtige franske Kejsers Gunst, hver af dem nemlig for ved at underkaste sig ham at sikre sig imod sin Fjendes Efterstræbelser. At Fredsfyrsten søgte at vinde Napoleon ved at stille ham alle Spaniens Hjælpekilder til Raadighed, har vi allerede set; hvad Prins Ferdinand angik, da havde han ingen anden Maade at indynde sig paa end at tilskrive Kejseren de mest ydmyge Breve og deri med den vamleste Smiger at udtale sin Beundring for den Helt[1], »der overstraaler alle sine Forgængere, som synes sendt af Forsynet for at fri Europa for den fuldstændige Ødelæggelse, som truer det, for at styrke de vaklende Troner og skænke Nationerne Fred og Lykke«. Ham vil han betro alle sit Hjertes Følelser, ham vil han udtale sig for som for den ømmeste Fader, og ham anmoder han om at ville vise sig den Ære »at forene mig med en Prinsesse[2] af Deres ophøjede Familie«. For Napoleon var denne Optræden af de to Modstandere, som man kan tænke sig, i høj Grad velkommen, eftersom den tidligere eller senere maatte give ham Lejlighed til at blande sig i Hoffets indre Anliggender, — og Lejligheden hertil kom snart.

---

[1] Historia de la vida y reinado de Fernando VII de España, Tome I, 30, Madrid 1842. — [2] Hans første Kone var død i Maj 1806.

Prinsens tidligere Lærer og nu fortrolige Raadgiver D. *Juan Escoiquiz* raadede ham nemlig til at gaa til Kongen og søge at aabne dennes Øjne for Forholdet imellem Dronningen og Fredsfyrsten; vilde det ikke hjælpe, skulde Prinsen se at faa en Samtale med Dronningen og røre hendes Hjerte, og kom der heller ikke noget herud af, saa var der ikke andet for end at bruge Magt. Men Planerne herom holdtes ikke tilstrækkelig skjulte; et anonymt Brev, hvis Indhold næppe var Dronningen ubekendt, blev overbragt Kongen, og da heri meddeltes, at hans Krone svævede i Fare, og at man pønsede paa at forgive Dronningen o. s. v., blev han saa opskræmmet, at han i egen Person begav sig over i sin Søns Gemakker, hvor han lod alle forefundne Papirer beslaglægge. En Undersøgelse af dem førte til, at Prinsen fik Arrest i sine Værelser, det blev (30te Oktober 1807) meddelt Folket, at Tronfølgeren havde planlagt et Attentat imod Kongen, og denne skrev et egenhændigt Brev til Kejser Napoleon, hvori han meddelte, hvad der var passeret, og at han i den Anledning tænkte paa at udelukke Prinsen fra Tronfølgen; han udbad sig endvidere, at Kejseren vilde støtte ham med sin Indsigt og gode Raad.

Forinden Efterretningen om alt dette naaede Napoleon, var der dog allerede sket et Omslag i Stemningen ved Hoffet. Den oven omtalte fælles fransk-spanske Aktion imod Portugal var nemlig samtidig hermed i fuld Gang, og den havde givet Kejseren Anledning til at beordre betydelige Troppemasser til at gaa over Pyrenæerne for ad forskellige Veje at marschere gennem Spanien til Cadix og Lissabon, alt — som det hed, — for at hindre en Landgang af Englænderne; desuden sammendroges et Observationskorps i Bordeaux, fra Rhinegnene afgik Tropper i Ilmarscher til Sydvestfrankrig, og i alle franske Grænsebyer langs Pyrenæerne samledes der Mandskab og Vaaben. Alt dette vakte efterhaanden en stærk Uro i Madrid; med Bekymring saa man de militære Bevægelser ind imod Hjertet af Spanien (Januar 1808), og Frygten for den Fare, der heraf kunde rejse sig, nedslog højlig Modet paa de stridende

Parter og fremkaldte Ønsket om en Udsoning. Navnlig gjaldt dette Kronprinsen, paa hvem Virkningen var saa overvældende, at han med Taarer i Øjnene tiltiggede sig Fredsfyrstens Forbøn hos sine Forældre, ydmyg og sønderknust bad dem om Forladelse, tilstod alt, hvad han havde konspireret med Escoiquiz om, og angav alle sine medskyldige og fortrolige. Som Følge heraf blev da en ny Bekendtgørelse udstedt til Folket, hvori meddeltes, at Kongen af faderlig Kærlighed og paa sin dyrebare Gemalindes Anmodning havde tilgivet sin angerfulde Søn og atter taget ham til Naade, og for at gøre det gunstigst mulige Indtryk i Paris optraadte Kongen nu selv som Frier for sin Søn til en Prinsesse af Napoleons Familie og udbad sig en saadan Forbindelse som en særlig Gunst imod sit Hus.

Dette saa pludselige og saa fuldstændige Omslag forøgede i høj Grad Folkets Mistillid til Fredsfyrsten, thi i alle Beskyldninger imod Kronprinsen saa det kun Kabaler og Intriger imod ham; samtidig med at Forbitrelsen steg imod den første, blev Stemningen derfor daglig gunstigere lige over for den sidste, ja endog paa Kejser Napoleon begyndte man at se med mildere Øjne, da man erfarede, at Kronprinsen stod i venskabeligt Forhold til ham, ligesom man ogsaa uden Mistillid og Bitterhed betragtede de franske Troppers Indmarsch; men snart blev dette helt anderledes. I Februar 1808 beordredes nemlig ***Murat*** til hurtigst muligt at begive sig til Spanien for at tage Overkommandoen over alle de franske Tropper der; disse, som havde faaet de strengeste Ordrer til at opføre sig paa bedste Maade over for Befolkningen, og som stadig forstærkedes, besatte efterhaanden alle Nordspaniens vigtigste Fæstninger og rykkede i Begyndelsen af Marts frem til en Linie tværs over Landet fra Barcelona til Guadaramabjergene, — med andre Ord, foruden Junots Korps i Portugal stod paa det nævnte Tidspunkt 80,000 Franskmænd Syd for Pyrenæerne og det i Stillinger, der nærmere tydede paa, at det var Spanien, de vilde gaa løs paa, end Portugal. Forgæves skrev Kongen til den franske Kejser og udbad sig Underretning om, hvad Meningen var med alt dette;

han fik kun en Hoben Talemaader og Bebrejdelser til Svar, aldeles som om det var Kejseren, der var den forurettede Part. Lige saa forgæves henvendte Godoy sig til Murat for at spørge om, hvad Kejseren egentlig havde for, og for at forsikre, at man, hvis det var det, der ønskedes, var villig til nye Indrømmelser; Murat undgik enhver direkte Besvarelse af Spørgsmaalene. Da begyndte man i Hofkredsene alvorligt at overveje, om det ikke var bedst at følge det af den portugisiske Kongefamilie givne Eksempel at flygte til Amerika, og navnlig Dronningen og Fredsfyrsten vare ivrigt stemte for Tanken, som vel i Øjeblikket ikke kom til Udførelse, men til hvis Iværksættelse dog alle Forberedelser bleve trufne. Herved sivede det ud blandt Folk, hvad der var i Gære, og stor blev Ophidselsen navnlig imod Fredsfyrsten, der straks blev gjort til Ophavsmand for Planen, i hvilken man saa et skændigt Forræderi, som burde forhindres. Det hjalp kun for en kort Tid, at Kongen i en Proklamation (16de Marts) paa det bestemteste erklærede, at han aldrig havde tænkt paa at forlade sit trofaste Folk, man troede ikke ret længe derpaa, man saa i alt kun List og Bedrageri. Da man saa oven i Købet erfarede, at der rykkede Tropper fra Madrid ud til Aranjuez, hvor Hoffet befandt sig, og straks opfattede dette som et fjendtligt Skridt imod Folket, saa stimlede store Skarer sammen og fulgte med Soldaterne derud. Her sluttede Befolkningen sig til de ankommende Tumultuanter, for hver Time forøgedes Uroen og steg Lidenskaberne, og det saa meget mere, som Kronprinsens Agenter pustede til Ilden ved ophidsende Taler og Uddeling af Vin og Tobak. Ved Midnatstid den 17de Marts gik Spektaklerne endelig over til aabent Oprør, hvortil Anledningen var den, at en tæt tilsløret Dame under Ledsagelse af en Sauvegarde forlod Fredsfyrstens Palads, hvilket blev udlagt som en Indledning til Hoffets Flugt; strak opstod der Tumult, og da der samtidig ulykkeligvis affyredes et Skud, stormede Pøbelhobene Paladset, trængte Vagterne til Side og spredte sig under høje Raab i de indre Gemakker, dog uden at finde Genstanden for deres Raseri, Freds-

fyrsten, som havde gemt sig saa godt under en Sivmaatte i den mørkeste Krog oppe under Taget, at de ikke opdagede ham; endnu mere forbittrede herover ødelagde de alt, hvad de kunde faa fat paa, og opførte sig i det hele som rasende. Alt dette rystede i allerhøjeste Grad Kongen og bevægede ham til, for at redde sin Yndling, at lade bekendtgøre, at han straks afskedigede Godoy fra alle hans Embeder og Værdigheder og selv overtog Kommandoen over Hæren og Flaaden, en Meddelelse, som modtoges med Jubel og virkede meget beroligende. Men næste Nat brød Stormen løs igen; Godoy, der nu endelig vovede sig frem af sit Skjul, blev nemlig genkendt og under Hujen, Skrigen og Mishandling slæbt til Gardekassernen, hvor han foreløbig blev holdt fangen. Efter Anmodning af Prins Ferdinand, der oftere maatte frem og tale til Mængden, fjernede denne sig dog efterhaanden, og Roligheden syntes saaledes genoprettet, men saa om Eftermiddagen kørte en Vogn op for Kasernen, og da som Følge heraf det Rygte udbredtes, at man vilde bringe Fangen i Sikkerhed, samlede der sig atter forbittrede Skarer, som overskar Tømmerne og ødelagde Vognen, og kort sagt, Spektaklerne begyndte paa ny.

Indtrykket heraf overvældede ganske Kongen; syg og svag, som han var, og i dødeligste Skræk for sin kære Ministers Skæbne, lod han sig saa godt som uden Modstand overtale til at frasige sig Tronen til Fordel for sin Søn, idet han ved dette Skridt haabede at redde sin Yndling. Han udstedte som Følge heraf den 19de Marts et Dekret, hvori han meddelte Folket, at hans Svaghed ikke længere tillod ham at bære Regeringens Byrder, at hans Helbred fordrede et Ophold i sydligere Egne, og at han derfor efter modent Overlæg nedlagde Kronen til Fordel for sin højt elskede Søn. Efterretningen herom modtoges med endeløs Jubel over hele Landet; begejstrede Hyldingsraab løde overalt for den nye Konge, som besteg Tronen under Navnet *Ferdinand VII*, medens omvendt alt, hvad der tilhørte eller blot mindede om den forhadte Fredsfyrste, ødelagdes i

Bund og Grund. Selv blev han som Fange ført til Fæstningen Villaviciosa.

Medens alt dette stod paa, havde Murat sat sig i Bevægelse imod Madrid; den 23de Marts rykkede han ind i Byen, og Dagen efter holdt den nye Konge sit Indtog i Hovedstaden under Befolkningens jublende Vivatraab. Ingen anede den Gang i Madrid, at der da allerede var foregaaet et Omslag i Stemningen i Aranjuez, og dog var dette Tilfældet. Her var nemlig Murats Stabschef tagen ud og havde haft en Samtale med den gamle Konge og hans Dronning, og i Løbet af denne var det kommet frem, at Kongen fortrød, hvad han havde gjort, og at det nu var hans Hensigt at henvende sig til den franske Kejser og give ham en Fremstilling af, hvad der var passeret. Dette skete da; der afgik Brev til Napoleon, hvori Kongen stillede sig, Dronningen og Fredsfyrsten under sin mægtige Vens Beskyttelse og erklærede sig villig til i et og alt at underkaste sig hans Bestemmelser. I Brevet var vedlagt følgende Erklæring[1], dateret Aranjuez den 21de Marts:

»Jeg protesterer og erklærer, at det Dekret af 19de Marts, hvori jeg frasagde mig Kronen til Fordel for min Søn, har jeg set mig nødsaget til at udstede for at undgaa stor Ulykke og Blodsudgydelse blandt mine højtelskede Undersaatter. Nævnte Dekret er saaledes ganske ugyldigt.

Jeg, Kongen.«

At Efterretningen om disse Begivenheder maatte virke højst foruroligende paa Spanierne i Hamborg er en Selvfølge, og det saa meget mere, som de, da de kun kom dem i Hænde igennem Datidens faa og smaa Aviser og de i Sammenligning med vor Tids Korrespondance yderst faatallige Breve, for det første kun naaede dem i meget smaa Portioner ad Gangen og for det andet vare omtrent 3 Uger gamle, naar de ankom, og derfor lode Modtagerne i pinlig Uvished om, hvordan Situationen i Hjemmet i Mellemtiden havde udviklet sig. Navnlig blev det galt fra det

[1] *Toreno* I, 59.

Øjeblik, man begyndte at høre om de franske Troppers Indmarsch i Spanien og ved at kommentere deres Bevægelser fik Øjnene op for, at disse kun vanskeligt lode sig forklare som nødvendige i Anledning af Krigen med Portugal; fra den Tid af voksede Uroen og Ængstelsen, og de mest foruroligende Rygter løbe om og vandt Tiltro. Det hjalp ikke, at Soldaterne henvendte sig til deres Officerer for at faa paalidelig Besked, thi de vidste lige saa lidt som Mandskabet, ja end ikke Romana selv fik andet end rent tjenstlige Meddelelser fra Ministeriet; Godoys Breve iagttoge en-haardnakket Tavshed om Begivenhederne i Spanien. Dette baade foruroligede og krænkede Romana i høj Grad, eftersom han med Rette mente, at han som Følge af den exceptionelle Stilling, hvori han befandt sig, kunde gøre Krav paa at holdes à jour med de politiske Forhold hjemme. Han bestemte sig derfor, da Ordren til Indmarschen hertil kom ham i Hænde, til at sende et Par Officerer hjem og udvalgte hertil to af sine Adjudanter D. ***Luis Moreno*** og D. ***José Agustin de Llano***, officielt for at overbringe Fredsfyrsten Breve og modtage hans Ordrer, men for den sidstes Vedkommende tillige »med det hemmelige Hverv at skaffe sig Underretning om de politiske og militære Forhold i Spanien og hurtigst muligt at vende tilbage igen for at bringe Meddelelse derom«.[1] De afrejste fra Hamborg den 8de Marts.

---

[1] Citatet er taget fra en Forfatteren tilhørende Afskrift af Manuskriptet Expedicion española al Norte de Alemania en 1807 á las órdenes del Excmo. Sr. Marqués de la Romana. Escrita por el teniente coronel Don ***José Agustin de Llano,*** ayudante de Campo de S. E. por las memorias del de E. M. D. Estanislao Sanchez Salvador, der var med heroppe i 1808 som Generalstabssekretær.

Andet Kapitel.

Danmark og Frankrig. — Foranstaltninger i Anledning af de fremmede Troppers Gennemmarsch. — Dennes Begyndelse. — Bernadottes Rejse til Kjøbenhavn. — Kolding Slots Brand. — Gennemmarschen standses. — Tropperne lægges i Kantonnement.

Som det vil erindres, havde Englænderne sendt den svenske Konge et Hjælpekorps til Rügen; i den Anledning var Kejser Napoleon fortrydelig paa den danske Regering, fordi den ikke, som han udtrykte sig, havde sat sig imod en saadan »Krænkelse af Østersøen«; han var tillige misfornøjet med, at Danmark ikke havde afbrudt enhver Forbindelse med Englænderne. Som Følge heraf beordrede han i Skrivelse af 31te Juli 1807[1] Talleyrand til at lade den franske Minister i Kjøbenhavn forhandle med den danske Regering om denne Sag og om, hvad Danmark vilde gøre, hvis England afviste Rusland, som havde paataget sig at mægle imellem de to stridende Magter. Talleyrand skulde endvidere personlig tale med vor Minister i Paris og sige ham, at Danmark, »hvis England tilbageviser Ruslands Mægling, nødvendigvis maa vælge enten at erklære England eller mig Krig, og at det Venskab, Kronprinsen har bevidnet mig, lige saa vel som Danmarks egen Interesse, lader mig haabe, at det ikke vil tøve med at træffe sit Valg«. Den 2den August bragte Kejseren samme Sag paa Bane i den Instruktionsskrivelse[2], han da tilstillede Bernadotte; han sagde heri: »Hvis England

---

[1] Correspondance XV, 459. — [2] Correspondance XV, 467.

ikke modtager Ruslands Mægling, maa Danmark erklære England Krig, eller ogsaa erklærer jeg Danmark Krig. De vil i saa Tilfælde faa den Opgave at bemægtige Dem hele det danske Fastland..... De skal i Deres Udtalelser beklage Dem meget over, at Danmark har ladet Sejladsen gennem Sundet fri og saaledes taalt, at et Farvand blev krænket, som for de Danske burde have været lige saa ukrænkeligt som deres eget Land.« Som man ser, var der altsaa en ikke ringe Fare i Vente for os fra fransk Side.

Det blev dog alligevel fra en helt anden Kant, at det knugende Slag skulde komme til at ramme os. Saasnart nemlig Efterretningen om Tilsiterfreden kom til England, indstillede man der straks de yderligere Troppetransporter til Rügen, som havde været paatænkte, og kastede sig af al Kraft over maritime Udrustninger, der, efter hvad Offentligheden troede, skulde gaa ud paa at forøge Antallet af Linieskibe i Østersøen, hvor jo Rusland nu kunde ventes at optræde som Fjende; dette var ogsaa Meningen til at begynde med, men snart blev Øjemedet et helt andet. Den engelske Regering kom nemlig under Vejr med Frankrigs hemmelige Planer med Danmark, og da den af den Grund frygtede for, at vor Flaade skulde falde i Frankrigs Hænder, besluttede den selv at sikre sig den og saaledes komme Franskmændene i Forkøbet. I Overensstemmelse dermed iværksattes da en fuldstændig Afspærring af de engelske Kyster; ingen kunde forlade Landet, al Postgang til Udlandet standsede, og ingen Underretning om, hvad der gik for sig, kunde saaledes naa Fastlandet; ja saa fuldstændig var Afspærringen, at Krigsministeren kunde erklære i Underhuset, at den Ekspedition, som forberedtes, vilde naa sit Maal samtidig med Efterretningen om, at der overhovedet var foretaget Rustninger. Dette viste sig dog ikke at blive Tilfældet, thi baade kom der Rygter til Hamborg om Rustningernes Omfang og Hensigt, — hvilket foranledigede Bernadotte til i et Brev[1] til Kejserens Stabschef at udtale, at

[1] Meddelelser fra Krigsarkiverne III, 6.

»de store engelske Flaader gaa til Sundet, det er der ingen Tvivl om«, — og med Prinsen af Oldenburg, som havde faaet speciel Tilladelse til at rejse til Tønning med en af ham selv fragtet Paketbaad, fik vor Chargé d'affaires i London *Rist*[1] sendt Underretning til Hovedkvarteret i Kiel om de Rygter, der gik i London angaaende Ekspeditionens Maal.

Vi bleve altsaa varede ad i Tide, vi vidste, der vilde komme noget, men at dette skulde gaa videre end til, at vore Farvande besattes med saa stærke Flaadeafdelinger, at vor egen Flaade bandtes derved, det faldt ikke nogen ind; man antog, at Englændernes Hovedhensigt var at gaa imod Russerne. At det imidlertid kom ganske anderledes, at Englænderne gjorde Landgang paa Sjælland og bombarderede Kjøbenhavn, som derved blev tvungen til at kapitulere (7de September 1807), og at som Følge deraf vor Flaade, vort Lands Stolthed, maatte udleveres, — alt dette er almindelig bekendt. Herved blev saa igen vort Forhold til Frankrig givet.

I den oven omtalte Skrivelse til Bernadotte skrev Kejseren endvidere: »Siden De staar ved Landets Grænse, send mig saa en Betænkning om, hvilken Modstand Danmark vil kunne stille op, og om hvad det kan yde af Forplejning.« Herpaa svarede Bernadotte den 19de[2]: »Holstens Erobring vil, dersom Deres Majestæt skulde befale den, efter min Anskuelse ikke volde stort Besvær. Det er sandsynligt, at de danske Tropper ville trække sig tilbage bag Ejderen. Overgangen over denne Flod vil uden Tvivl være forbunden med nogle Vanskeligheder, men jeg formoder dog, at disse villle blive overvundne i Løbet af nogle faa Dage.... Holsten, som er et Land, der lever af Handel og Agerdyrkning, har omtrent 300,000 Indbyggere. Det har Overflod paa Levnetsmidler; i Forening med Slesvig kan

[1] *Rist,* Lebenserinnerungen I, 430. — [2] *Touchard-Lafosse,* Histoire de Charles XIV (Jean Bernadotte), roi de Suède et de Norvège, II, 16, Paris 1838. Brevet er gengivet hos *Ræder, J. v.,* Danmarks Krigs- og politiske Historie fra Krigens Udbrud 1807 til Freden til Jönköping den 10de December 1809, II, 163, Kjøbenhavn 1847.

det underholde en Arme paa 50,000 Mand i et halvt Aar.... Jeg er overbevist om, at Elben aldrig kan lukkes fuldstændig for den engelske Handel, saa længe Holsten bliver ved at være neutralt.« At navnlig den sidste Bemærkning var fremsat for at faa Kejseren til snarest muligt at beordre Besættelsen af Holsten, er vel klart nok. Foreløbig blev der dog ikke noget deraf, hvorimod det ved Ilbud[1] paalagdes Bernadotte at holde sig parat til »at ile Danmark til Hjælp eller gaa imod Danmark, alt efter den Vending, Sagerne tage deroppe«. Han fik endvidere Ordre til at »tilbyde Kronprinsen al den Hjælp, han maatte behøve, for at kunne modstaa Englændernes uretfærdige Angreb«.

Som Følge heraf sendte Bernadotte da den 27de August sin Stabschef General *Gérard* til Kiel med et Brev[2] til Kronprinsen, hvori han meddelte, at det Armekorps paa 20—25000 Mand, han disponerede over, stod til vor Raadighed; men Kronprinsen, som vel kunde ønske at slutte et Forbund med Frankrig lige over for det enkelte her foreliggende Tilfælde, men som ikke vilde ind i en almindelig ɔ: ogsaa for andre Krige gældende Alliance, og som derfor ikke ønskede at modtage nogen Hjælp, forinden der forelaa fuldkommen bindende Aftaler, der navnlig gav os Garantier lige over for eventuelle Overgreb fra Franskmændenes Side, svarede straks, at han selvfølgelig var overordentlig taknemmelig for Kejserens Tilbud, men da han allerede havde instrueret vor Minister i Paris om at forhandle med den kejserlige Regering om Sagen, maatte han afvente Resultaterne af denne Forhandling, forinden han gjorde Brug af det venlige Tilbud.

De omhandlede Instruktioner til vor Minister gik nu imidlertid netop ud paa, at han skulde faa Kejseren til at holde Hjælpekorpset tilbage, til vi selv rekvirerede det, det vil sige, indtil Vinteren lagde Bælterne til, saa Tropperne uhindrede af de

---

[1] Ordre af 17de August 1807, Correspondance XV, 504. — [2] *Touchard-Lafosse* II, 15; *Ræder* II, 162.

engelske Skibe kunde sættes over til Sjælland, og dette lykkedes; Kejseren haabede nemlig paa, at Kjøbenhavn skulde kunne holde sig saa længe[1]; »en folkerig og befæstet By kan ikke tages paa to Maaneder, og saa vil Isen give os Lejlighed til at komme den til Hjælp«. Som vi ved, glippede dog dette Haab.

Den 11te September fik Kronprinsen i Kiel Underretning om Kjøbenhavns Kapitulation og Flaadens Udlevering. Dagen efter sendte han Kejser Napoleon Meddelelse derom i et Brev, han lod overbringe af sin Generaladjudant, Kommandørkaptajn *Lindholm*, der samtidig skulde erklære, at Kronprinsen var højst utilfreds med, at Flaaden var bleven udleveret i Stedet for, som han udtrykkelig havde befalet det, at være bleven brændt, og at han havde i Sinde at generobre Sjælland fra Englænderne. Hertil svarede Kejseren den 30te[2], at han levende beklagede, hvad der var sket; han vilde gerne hjælpe Kronprinsen til at forjage Englænderne, og han havde allerede givet sin Minister Fuldmagt til at afslutte en Overenskomst i saa Henseende. Bernadotte, som ligeledes fik Meddelelse om det passerede, svarede straks Chefen for det udenlandske Departement, Gehejmeraad *Christian Bernstorff*, som var bleven sendt til ham, at han stod til Raadighed med sit Korps, hvortil Bernstorff dog erklærede, at Tiden endnu ikke var kommen; den vilde først komme, naar Kronprinsen tog til Sjælland.

Denne Yttring opfattede Bernadotte fuldkommen rigtigt som en Frygt fra vor Side for Franskmændenes Indmarsch og skrev ogsaa til Kejseren derom. Det gjaldt nemlig stadig for os om at holde de franske Tropper ude, indtil der forelaa en Forbundstraktat, og en saadan arbejdedes der netop paa; i Henhold til det Grundlag, som ifølge Kejserens Brev var sendt hans Minister, blev den da ogsaa endelig aftalt. Nu indeholdt den i sin Paragraf 3 den Bestemmelse[3], »at alle Operationer i denne fælles Krig skulle foretages i Forening«, og overensstemmende hermed kunde vi altsaa forlange Bernadottes Korps til Hjælp, hvis Eng-

[1] Correspondance XV, 559. — [2] Correspondance XVI, 60. — [3] *Ræder* II, 88.

lænderne forbleve paa Sjælland. De toge imidlertid bort den 20de Oktober, medens Traktaten først blev underskreven i Fontainebleau den 31te, og Forudsætningen for Hjælpekorpsets Tilkaldelse var saaledes da forlængst bortfalden.

I samme Traktat hed det endvidere, at Frankrig som Følge af den vel grundede Uvillie, det engelske Angreb paa Kjøbenhavn havde fremkaldt overalt, sammen med Rusland vilde gøre Skridt til at formaa de øvrige europæiske Magter til i Forening at kræve Oprejsning for, hvad der var sket, »hvorfor Hans danske Majestæt forpligter sig til at tiltræde disse og bidrage til Udførelsen af alle de Forholdsregler, som maatte følge deraf«. Som man ser, var denne Klausul affattet saare uheldigt for os, saa lidet præcist nemlig, at den jo i Virkeligheden aabnede det videste Spillerum for, hvad vi kunde komme ind i, og der gik da heller ikke længere Tid end til Dagen efter Traktatens Afslutning, førend dette viste sig, idet Kejser Napoleon nemlig den 1ste November tilskrev sin Gesandt[1] i St. Petersborg: »Som Følge af den Traktat, jeg lige har afsluttet med Danmark, maa denne Magt gøre fælles Sag med Rusland, hvis Rusland erklærer Sverig Krig; Danmark maa da gøre det samme, og en dansk Arme rykke frem til Angreb«, det vil sige, Traktaten maatte under den givne Forudsætning tvinge os ind i en Krig med endnu et Land til foruden England. Der forløb dog et Par Maaneder, forinden det saaledes truende Uvejr trak op; men saa kom der i December en Opfordring til os fra Rusland om at bryde med Sverig, Englands allierede, og angribe dette vort Naboland, hvortil Kronprinsen svarede[2], at den danske Regering kun paa følgende to Betingelser kunde bekvemme sig til noget saadant, nemlig 1) at Rusland rettede et Angreb imod Finland og derved beskæftigede den svenske Hovedarme ved Sverigs Østgrænse, 2) at dette Angreb foretoges saa betids, at der kunde være vundet et Resultat, forinden Foraaret tillod Englænderne at komme Svenskerne til Hjælp. Først i Februar

[1] Correspondance XVI, 133. — [2] *Ræder* II, 86.

1808 modtoges Ruslands Svar herpaa; det indeholdt en fornyet Opfordring til Angrebet paa Sverig og henviste til at forlange Frankrigs Hjælp dertil. Denne Gang blev der svaret imødekommende, og, som vi straks skulle se, det franske Hjælpekorps forlangt.

At der fra russisk Side arbejdedes paa at faa Dánmark til at træde aktivt op, var ikke bleven skjult for det franske Hovedkvarter i Hamborg, tværtimod, der var sidst i Januar 1808 tilstillet Bernadotte Ordre til at holde sig parat til paa første Vink at marschere Nord paa for over Fyen at tage til Sjælland og derfra i Forening med en Del af den danske Hær at foretage en Landgang i Skaane; med stor Euthusiasme hengav de franske Officerer sig til Tanken herom. De indsaa jo nok, at jo længere det varede, forinden Ekspeditionen blev iværksat, desto vanskeligere vilde den blive, men paa den anden Side haabede de paa ret snart at komme afsted, og var de først i Skaane, saa fandt de vel ogsaa Midler til, selv om Englænderne kom ned i Sundet, at vedligeholde Forbindelsen med Fastlandet. Angaaende denne Forbindelse og overhovedet den hele Affære tilskrev Bernadotte Kejseren og udbad sig nærmere Ordre, idet han tillige forespurgte, om han skulde bemægtige sig de tre Fæstninger, han fik i Ryggen paa sig, Glückstadt, Rendsborg og Nyborg[1].

Imidlertid havde vor Chargé d'affaires i Hamborg, Kammerjunker *Levetzau*, været paa Besøg i Kiel; lige saa lidt her, som forinden han rejste dertil, havde han hørt noget om Sagen; han var saaledes, da han kom tilbage til Hamborg igen, aldeles uvidende om, hvad der paatænktes. Stor blev derfor hans Overraskelse, da han hørte Tale om Ekspeditionen, og ikke mindre hans Bestyrtelse, da han erfarede den Begejstring, hvormed man drøftede en Sag, hvis Realisation nærmest stod for ham som en Ulykke. I sin Rapport af 9de Februar 1808 skrev han derfor[2]: »Det udkastede Projekt vil være højst skadeligt og sørgeligt for Danmark, da Marschallen er indtaget imod dette

[1] Krigsarkiverne III, 220. — [2] *Rœder* II, 166.

Land og sammes Regering, om hvilken han tror, at den er gunstigere stemt for England end for Frankrig. Lykkes det end stundom at bringe ham fra denne en Gang fattede Anskuelse, saa indfinder den sig dog atter ved den ringeste Anledning eller Misforstaaelse, hvortil der ikke mangler Lejlighed saa nær ved den danske Grænse. . . .«

Havde Levetzau mulig haabet herved at forhindre eller forhale Sagen, saa fik han snart at se, at dette ikke lod sig gøre. Den 11te Februar ankom nemlig Kommandørkaptajn Lindholm for at anmode Marschallen om, at den Hjælp, Frankrig saa ofte havde tilbudt os, nu maatte blive os ydet. Dette afslog dog Marschallen straks som ganske uforeneligt med Kejserens Ordre, og det af følgende to Grunde. For det første maatte nemlig Situationen være den, at det blev det franske Korps, som blev det krigsførende Hovedkorps, hvortil en dansk Troppeafdeling sluttede sig, og ikke omvendt, og altsaa maatte Marschallen være den, der fik Overkommandoen, og som ledede hele Foretagendet; ham maatte de danske Tropper underlægges. For det andet befandt Kronprinsen sig i en Vildfarelse, naar han troede, han kunde rekvirere de ønskede Tropper direkte hos Marschallen; det var ikke Tilfældet. Marschallen havde nemlig kun faaet Ordre til at holde sig parat til at rykke frem, og det var han, men naar Afmarschen skulde ske, det havde han ingen Meddelelse om, og saa længe Ordre i saa Henseende ikke forelaa, kunde han ikke røre sig.

At de franske Troppers Indmarsch ikke kunde være Kronprinsen ønskelig, naar Sagen forholdt sig saaledes, er jo tydeligt nok, og Lindholm foreslog da derfor ogsaa, at Ekspeditionen sattes i Scene fra Stralsund og Travemünde som Udgangspunkter. Paa den Maade, erklærede han, vilde den hele Sag have bedre Udsigt til at lykkes, end om Tropperne marscherede igennem Danmark, hvor Overfartsforholdene vare meget vanskelige; ja Overførslen kunde endog blive ganske forhindret, hvis Englænderne kom ind i store Bælt, ikke at tale om at det, selv om det nu virkelig ogsaa lykkedes at samle Hæren paa Sjælland,

vilde være Engelskmændene muligt helt at afspærre denne Ø, saaledes at maaske baade Hæren og Beboerne vilde komme til at lide Hungersnød. Alt dette hjalp dog ikke, Marschallen forsikkrede, at han nok skulde klare alle Vanskeligheder, — Forsøget maatte gøres, da Kejseren havde befalet det. Da saa Lindholm hertil erklærede, at Hæren næppe naaede længere end til store Bælt, svarede Marschallen[1]: «Godt, saa etablere vi os paa Fyen, i Slesvig og Holsten.« Til Kejseren skrev han i Anledning heraf: »Denne Samtale, Sire, har overbevist mig om, at Danmark som alle svage Magter er bange for de stores Intervention, og at Kronprinsen frygter det Øjeblik, vi komme til Sjælland. Men jeg tror, han lige saa ugerne ser, vi okkupere Sverig.«

Paa Levetzau, der — som vi ved — saa meget mørkt paa det hele, maatte Lindholms Meddelelse om hans Samtale med Marschallen gøre et stærkt Indtryk, hvilket da ogsaa kom frem i den Rapport, han indsendte Dagen efter, og hvori han skrev[2], at han nu var overbevist om, »at jeg har sluttet alt for rigtigt ved at antage, at det Øjeblik er kommet, da vi ikke ere tilfredse med de Ulykker, som allerede have ramt Danmark, men at sammes Provinser nu endvidere ville blive udsatte for Trykket af alle de Lidelser, der ere uundgaaelige ved fremmede Troppers Marsch igennem Landet.« Men var Virkningen af Lindholms Samtale med Marschallen saaledes stor paa vor Chargé d'affaires, saa var den dog endnu større paa de kielske Kredse. Hvad skulde man nu gøre? Skulde man se at finde nye Udveje til om muligt at undgaa Franskmændenes Indmarsch, eller var det ikke alt vel overvejet det klogeste, man kunde gøre, at lade Kejseren raade og saa forøvrigt stille sig saa fornøjet an som muligt. Dette besluttede Kronprinsen sig da til; han indrømmede Frankrig fri Gennemmarsch for 20,000 Mand og gik ind paa at stille en dansk Troppeafdeling[3] — der paatænktes 6000 Mand — under Marschallens Befaling; samtidig

[1] Krigsarkiverne III, 221. — [2] *Ræder* II, 167. — [3] Krigsarkiverne III, 298.

skulde 5000 Mand rykke ind i Sverig fra Norge. Men eet gjaldt det om, nemlig dette at faa Hæren sat i Bevægelse saa hurtigt som paa nogen Maade muligt, for at et Resultat kunde være vundet, forinden Isen tøede op.

I den Skrivelse fra Kejseren, hvori der var givet Bernadotte Ordre til at holde sig parat, var der endvidere paalagt ham foreløbig at sende en Officer til Danmark for at undersøge Marsch- og Overfartsforholdene, Forsvaret af Kysterne, navnlig Sundets o. s. v.; han skulde tillige paavirke den danske Regering i Retning af at trække Tropper fra Hertugdømmerne til Øerne for at forstærke det Korps, der var bestemt til at operere imod Sverig, og endelig tilbyde, at der, hvis Danmark i Løbet af Foraaret eller Sommeren paa ny skulde blive forulempet af Englænderne, da vilde blive det sendt franske Tropper til Hjælp.

Til at udføre den sidste Del af dette Hverv udvalgte Marschallen sin første Adjudant, Oberst ***Hamelinaye;*** ledsaget af en af de andre Adjudanter, Oberstløjtnant ***Steck***, afrejste han da først til Kiel for at hilse paa Kronprinsen, og derefter til Kjøbenhavn, hvor han ankom den 15de Februar. Den 19de toge de tilbage igen til Hamborg, som de naaede den 23de. For særlig at undersøge Overfartsforholdene blev Fregatkaptajn ***Montcabrié*** afsendt; ogsaa han tog først til Kiel, hvor han overensstemmende med sin Instruks anmodede Kronprinsen om at beordre, at de til Overfarten over Bælterne og Sundet nødvendige Transportfartøjer uopholdelig bleve samlede. Han rejste derefter langs Kysten til Snoghøj, forhandlede i Nyborg om Overfartsforholdene med Kaptajn, Baron ***Holsten***, som havde Overkommandoen ved begge Bælterne, rejste derfra til Kjøbenhavn og langs Sundet til Helsingør og fik under denne Tur det Indtryk, at Overfarten, — hvad han da ogsaa senere udtalte i sin Indberetning af 2den Marts[1] — bedst kunde foretages fra de tre Punkter Helsingør, Nivaa og Kjøbenhavn. Han roste i sin Indberetning den gode Aand i den danske Marine, omtalte i

[1] Krigsarkiverne III, 340.

meget anerkendende Udtryk den højstkommanderende Søofficer i Kjøbenhavn, Kommandør *Bille*, og udtalte sig i det hele fortrøstningsfuldt om Troppernes Overførsel til Skaane, dog under Forudsætning af, at Foretagendet — hvad da Kronprinsen ogsaa havde paalagt ham at drage Omsorg for, saa vidt muligt maatte ske, — blev fremskyndet saa meget, at Tropperne kunde staa i Sverig, inden Foraaret gjorde Sundet farbart for Englænderne, der havde en Eskadre liggende ved Gøteborg, og som naturligvis, saa snart ske kunde, vilde sende flere Skibe herover. Han erindrede endelig om, at da Englænderne besatte Kjøbenhavn i 1807, var det mere end een Gang hændet, at en Ordre i mindre end 2 Timer var signaliseret Sjælland rundt til de engelske Skibe, som indesluttede Øen; hvis da nu en tilstrækkelig stor engelsk Flaadeafdeling kom herover igen, naar Armeen var samlet paa Sjælland, saa vilde det kunne komme til at falde vanskeligt at holde Forbindelsen med Fastlandet vedlige og forskaffe nødvendig Tilførsel af Levnetsmidler, — Udtalelser, der, som man ser, faldt ganske sammen med, hvad Lindholm mundtlig havde fremsat, og hvad Marschallen forøvrigt endnu en Gang til fik at høre af Levetzau, der havde faaet Ordre til at gøre alt for at paaskynde Afmarschen. At komme afsted hurtigst muligt var nu ogsaa bleven Bernadottes Ønske, og med stadig voksende Længsel ventede han den endelige Ordre i saa Henseende, ja saa stor var hans Utaalmodighed, at han, straks efter at Hamelinaye var kommen tilbage fra Kjøbenhavn, sendte ham til Paris for at skaffe Ordren, saa snart den var udstedt.

Samtidig traf Kronprinsen en Række Foranstaltninger for at ordne og lette de fremmede Troppers Gennemmarsch. Først og fornemmelig gjaldt det Overfartsforholdene ved Bælterne, i Anledning af hvilke det i Skrivelser, daterede Kiel den 18de Februar[1], befaledes, at alle Skibe og Baade, som fandtes paa

[1] Krigsarkiverne III, 297 Nr. 52; se ogsaa 304 Nr. 220 samt *H. P. Mumme*, Begivenhederne i Fyen under de franske og spanske Troppers Ophold her i Landet 1808, Side 4 og 8, Odense 1848.

Sjællands Vest- og Sydkyst, og som egnede sig til at overføre Mandskab, Heste eller Vaaben, skulde med fornøden Besætning samles ved Nyborg, medens lignende Fartøjer fra Fyen, Taasinge, Langeland og Ærø undtagen de, der allerede laa i Nyborg, skulde dels gaa til Kjerteminde, hvorfra der skulde kunne overføres 3000 Mand Infanteri, dels til Svendborg, Orøsund og Snoghøj; til disse tre sidste Steder skulde endvidere alle Fartøjer beordres, som fandtes langs den jydsk-slesvigske Kyst lige fra Horsens til Ekernførde, alt for at der paa de nævnte Steder kunde formeres Transporteskadrer under Søofficerers Kommando. Dernæst forberedtes Overfarten over Sundet ved Sammendragning af Skibe til de tre af Kaptajn Montcabrié udpegede Overfartssteder.

Det bestemtes endvidere ved Regulativ af 22de Februar[1], at der i hver Købstad eller Flække langs Marschruten skulde ansættes en Pladskommandant med en mindre Militærstyrke til Raadighed som Politikorps. Ved Indkvarteringen skulde der ikke tages Hensyn til Privilegium eller Embede, men kun til vedkommende Ejendoms Størrelse og Beskaffenhed; enhver Kvartervært skulde tage imod det Mandskab, der tildeltes ham, og maatte ikke leje Kvarter til det hos andre. Selve Indkvarteringen skulde forestaaes af en af Magistraten dertil kommitteret Billettør i Forening med en af Pladskommandantens Officerer; de havde at udfærdige Kvarterbilletterne in duplo, det ene Sæt til de franske Kvartermestre, det andet til Værterne, for at disse derefter imod Forevisning af samme kunde, inden Tropperne ankom, forskaffe sig de fornødne Levnetsmidler samt Øl og Brændevin i de af Feltkommissariatet etablerede Magasiner imod Betaling efter fastsatte Takster. Enhver Vært havde nemlig den Pligt at bespise sin Indkvartering, dog kunde Pladskommandanten ved Magistratens Medvirkning for eet dagligt Maaltids Vedkommende foranstalte Officererne bespiste samlede i et eller flere af Byens Gæstgiverier. Langs hele Ruten skulde

[1] *Mumme* Side 8; smlgn. Krigsarkiverne III, 298 Nr. 273.

der anlægges Furagedepoter paa de Steder, hvor der vilde blive holdt Nattekvarter. For at de i paakommende Tilfælde nødvendige Estafetter og Ekstrapostvogne øjeblikkelig kunde være til Stede, sattes alle Borgernes Heste og Vogne i Rekvisition. Til de Bøndervogne og Forspandsheste med Kuske, som daglig rekvireredes i Ægt, skulde der anvises et Samlingssted uden for Byen; her skulde de holdes under Bevogtning, og hver Kusk gøres ansvarlig for sin Sidemands Tilstedeværelse. Saa længe Gennemmarschen varede, skulde der om Aftenen sættes tændte Lys i Vinduerne samt Lygter ud til Gaden saa vel i Landsbyerne som i Stæderne; til alle Værtshuse ved Landevejene langs hele Marschruten skulde der afgives Vagtmandskab, som havde at forblive der, indtil alle vare passerede. Endelig skulde enhver Embedsmand, som havde Uniform, møde i denne.

Forøvrigt indhentedes Marschallens og de franske Militærautoriteters Samtykke til alle de Foranstaltninger, der bleve trufne; alt, hvad de forlangte, blev bevilget, ja mere til. Intet maatte mangle; der skulde sørges paa bedste Maade for de fremmede Gæster. At alle Forberedelser da ogsaa vare foretagne med største Omhu, erkendtes beredvilligst af dem, som saa dem, baade Hamelinaye, Montcabrié, Overkrigskommissær *Bourdon* og Hærens Ordonnateur en chef *Duprat.*

Til at gøre Generalkvartermestertjeneste ved det fremmede Korps ansattes under 21de Februar tre af Kronprinsens Adjudanter, nemlig Kaptajnerne *Wenzel Haffner* og *Glode du Plat* samt Premierløjtnant *Carl Bardenfleth.* De kom til Hamborg den 22de Februar og bleve samme Dag af Levetzau forestillede for Marschallen, der bød dem til Taffels og derefter havde en lang Samtale med dem, hvoraf syntes at fremgaa[1], at han var bekendt med de Vanskeligheder, en Landgang i Skaane vilde have. Han udtalte Frygt for, at Englænderne skulde komme ned i Sundet og Bælterne, men han troede desuagtet nok at kunne forcere Overgangen dels ved Hjælp af danske armerede

[1] Krigsarkiverne III, 321; *Ræder* II, 170.

Fartøjer, dels som Følge af det Vintervejr, han haabede vilde indfinde sig og nøde de engelske Skibe til at fjerne sig. Skulde end Halvparten af hans Folk gaa tabt, saa vilde dog Resten komme i Land, og det vilde være nok. Paa den ene Side anslog han nemlig Styrken af den svenske Arme, der kunde sendes imod ham, hvis Sverig da ikke modsatte sig Russernes Indfald i Finland, til 50,000 Mand, paa den anden Side gjorde han Regning paa disse Troppers Misstemning imod deres Konge og paa, at der vilde ske Diversioner imod Sverig fra baade det norden- og det søndenfjeldske Norge, men selv om disse sidste paralyseredes af et engelsk-tysk Hærkorps, landsat i Gøteborg, saa ansaa han det dog for afgjort, at han med 35000 Mand, heri medregnet et dansk Korps, skulde kunne erobre hele Sverig i kort Tid.

Paa Medvirkning fra Stralsund eller overhovedet den nordtyske Kyst regnede han aldeles ikke; dertil manglede alt, baade Søofficerer, Mandskab og konvojerende Orlogsmænd. Derfor var det nødvendigt at benytte de snævreste Overfartssteder og derfor enedes man om at lade hele Overgangen foregaa fra Snoghøj til Middelfart og fra Slipshavn til Sjælland; kun i yderste Nødstilfælde skulde man gaa over ved Orøsund eller ved Svendborg eller Kjerteminde. Da som Følge heraf de danske Officerer beregnede, at den største Styrke, der daglig kunde sættes over, var 1500 Mand og 500 Heste, fastsattes Etapernes Størrelse til et Regiment Infanteri og et Regiment Kavalleri ad Gangen, hvilket dog vilde udgøre noget mere. Med Hensyn til Overgangen til Skaane forventede Marschallen derimod i Henhold til de trufne Foranstaltninger at kunne sætte over med 15—20,000 Mand ad Gangen. Iøvrigt var det ham umuligt at udtale sig bestemt om Styrken og Sammensætningen af det til Gennemmarschen bestemte Korps, forinden Hamelinaye kom tilbage fra Paris; han ventede ham hver Dag og haabede, han medbragte Tilladelse til, at Hovedstyrken kom til at bestaa af franske Tropper. Det var muligt, han vilde kunne blive i Stand til at give Meddelelse om Marschen en 3—4 Dage, forinden den

begyndte, men det kunde ogsaa gerne være, at han blev nødt til at afmarschere 12 Timer efter Ordrens Modtagelse. Angaaende nærmere Detail henviste han de tre Officerer til at konferere med Stabschefen, General Gérard.

Den 24de fandt en saadan Konference Sted; da Generalen imidlertid ikke vidste andet end Marschallen, kunde Samtalen kun dreje sig om en Række Eventualiteter. Det mente Generalen dog at kunne forberede sine Tilhørere paa, at der snarere vilde komme 24000 Mand, hvoraf 6000 Kavallerister, afsted end 20,000, hvoraf 4000 Kavallerister; ogsaa burde Dagsmarschernes Længde ikke sættes til mere end højst 4 Mil med Rastdag hver 5te Dag[1], saaledes at hele Styrken holdt Hvil samtidig. Endelig kunde man vente, at Marschallen selv vilde bryde op en 4—5 Dage efter Têtens Afmarsch og uden Ophold tage lige til Kolding med Postheste.

Indholdet af disse Samtaler indberettedes straks til Kronprinsen, som var vendt tilbage til Kjøbenhavn den 26de; i sit Svar af 29de[2], samme Dag som Krigserklæringen til Sverig udstedtes, udtrykkede han sin Beklagelse over, at Indmarschen trak saa længe ud. »At alt dette ej kan behage mig, er let at indse. Alt er besørget og bearbejdes med Drift, som hører til en Landgang. Jeg ved nu bestemt, at 16000 Mand kan i een Transport faaes til Skaane.« Han meddelte dernæst, at det nu frøs 9—10 Grader i Kjøbenhavn, saa det jo var muligt, hvis Frosten blev ved, at en Marsch fra Middelfart over Svendborg, Taasinge, Langeland, Vordingborg og Kallehave kunde lade sig udføre. »Eksemplet af de Svenske gør en saadan Tur nu mulig, og da er alt vundet.« Endelig ønskede han, at der under Marschen skulde sørges nøje for Kvartererne til Bernadotte, »og de Attentioner, De kan vise ham, bør De særdeles vise Dem beredvillig at iværksætte«. Gérard var en Mand, »som

[1] Hvilket dog, som vi skulle se, ikke blev overholdt. — [2] Krigsarkiverne III, 301 Nr. 55.

særdeles maa vindes. Han gælder meget, og han er en udmærket klog og duelig Militær«.

Den 2den Marts kom endelig den længselsfuldt ventede Hamelinaye tilbage til Hamborg og medbragte Kejserens Ordre af 22de Februar[1], der paalagde Marschallen at begive sig til Kronprinsen og personlig forvisse sig om, hvor vidt der var Transportmidler nok til Stede til at føre Tropperne over til Sjælland. Der stod tillige, at han til Ekspeditionen »kan benytte de Franskmænd, som findes i Hamborg, Spanierne og en hollandsk Division«, men der stod ikke noget om, at han nu maatte sætte sig i Bevægelse. Saaledes opfattede dog Marschallen det og lod derfor Levetzau og de danske Officerer tilsige til et Møde samme Dags Aften Kl. 9; til Stede her var ogsaa Montcabrié, som netop den Dag havde indgivet sin oven omtalte Rapport. Marschallen meddelte da nu[2], at Indmarschen vilde komme til at begynde den 5te Marts, men hvor stor en Styrke, der vilde blive sat i Bevægelse, var endnu ikke definitivt bestemt. Dernæst skrev han til Kejseren og takkede for den modtagne Ordre, beklagede, at Overfartsforholdene ved Bælterne forbød at sætte mere end et Par Tusinde Mand over om Dagen og derfor nødvendiggjorde en Fremrykning i Etaper, men lovede tillige, at han imellem den 25de og 30te Marts skulde have mindst 25000 Mand paa Sjælland[3].

Det hele Armekorps, som derefter kommanderedes i Bevægelse, var ifølge den indleverede officielle Liste sammensat saaledes[4]:

I. Det franske Korps.

De franske Tropper udgjorde 2 Divisioner, hver delt i 2 Brigader.

A. Første Division under Generalløjtnant *Dupas* laa i og omkring Lübeck. Divisionens to Brigader, som kommanderedes af Generalmajorerne *de Neuf* og *Gency*, bestod af:

---

[1] Correspondance XVI, 363. — [2] Krigsarkiverne III, 324. — [3] Krigsarkiverne III, 227. — [4] *Ræder* II, 172.

1) 5te lette Infanteriregiment	1648	Mand			
2) 19de Linieinfanteriregiment	1681	—			
3) 58de —	1458	—			
4) 14de ridende Jægerregiment	390	—	og	458	Heste
5) Divisionsartilleriet	379	—	-	288	—
Ialt	5556	Mand	og	746	Heste.

B. Anden Division under Generalløjtnant Grev *Boudet*, blev fra 5te Marts ført over Elben fra Stade til Wedel, Uetersen og Pinneberg. Divisionens to Brigader, som kommanderedes af Generalmajorerne *Fririon* og *Valery*, bestode af:

1) 3dje lette Infanteriregiment	1670	Mand			
2) 56de Linieinfanteriregiment	2664	—			
3) 93de —	1737	—			
4) 23de ridende Jægerregiment	707	—	og	753	Heste
5) Divisionsartilleriet	208	—	-	314	—
Ialt	6986	Mand	og	1067	Heste.

II. Det spanske Korps.

Det spanske Korps under Generalløjtnant Marquis *de la Romana* laa i og omkring Hamborg; det var delt i 2 Divisioner.

A. Første Division under Generalmajor D. *Juan Kindelan* bestod af:

1) Linieinfanteriregimentet *Asturias*	2021	Mand			
2) — *Zamora*	1835	—			
3) Første Bataillon af det lette Infanteriregiment *Barcelona*	1222	—			
4) Liniekavalleriregimentet *Belgien*[1]	933	—	og	915	Heste
5) — *El Rey*	653	—	-	540	—
6) — *El Infante*	618	—	-	599	—
Ialt	7282	Mand	og	2054	Heste.

[1] Dette Regiment, som for største Delen bestod af Belgiere under franske Officerer, hørte egentlig ikke til det spanske Korps men til det franske; det findes dog paa den officielle Liste opført imellem de spanske Regimenter. Dets Chef var Hertugen af *Ahremberg*, som var i Familie med den franske Kejser; det kommanderedes af Oberst *Ameil*. I nedenstaaende Opgørelse er det regnet med til Franskmændene.

B. Anden Division under Generalmajor D. *Miguel de Salcedo* bestod af:

1)	Linieinfanteriregimentet *Princesa*	1826	Mand			
2)	— *Guadalajara*	1855	—			
3)	Første Bataillon af det lette Infanteriregiment *Cataluña*	1065	—			
4)	Liniekavalleriregimentet *Algarbe*.	585	—	og	522	Heste
5)	Dragonregimentet *Almansa*.....	596	—	-	566	—
6)	— *Villaviciosa*...	633	—	-	531	—
		Ialt 6560	Mand	og	1619	Heste.
	Hertil Artilleri (25 Kanoner) og Ingeniører	480	—	-	384	—

III. Det hollandske Korps.

De hollandske Tropper, som ankom til Hamborg den 15de—18de Marts, udgjorde 1 Division under den franske Generalløjtnant *Gratien;* den var delt i 2 Brigader under Generalmajorerne *v. Niccolssen* og *v. Hasselt.* Den bestod af:

1)	6te Linieinfanteriregiment.....	1401	Mand	og	12	Heste
2)	7de —	1168	—	-	15	—
3)	8de —	1326	—	-	32	—
4)	9de —	1920	—	-	12	—
5)	Divisionsartilleriet	191	—	-	250	—
		Ialt 6006	Mand	og	321	Heste.

Opgørelse.

	Infanteri.	Kavalleri.		Artilleri.		I alt.	
	Mand.	Mand.	Heste.	Mand.	Heste.	Mand.	Heste.
Franskmænd ...	10858	2030	2126	587	602	13475	2728
Spaniere[1]	9824	3085	2758	480	384	13389	3142
Hollændere.....	5815	»	»	191	321	6006	321
Hele Korpset...	26497	5115	4884	1258	1307	32870	6191

[1] Uoverensstemmelserne i Angivelserne her og Side 11 hidrøre dels fra, at der langs Troppernes Marschrute hertil blev efterladt adskillige syge

Hertil kom saa dog endnu Stabene[1], og for Spaniernes Vedkommende en Mængde Kvinder og Børn.

Som alt meddelt begyndte Indmarschen den 5te Marts, og den var ordnet paa følgende Maade[2].

Divisionen ***Dupas*** aabnede Toget og skulde marschere i tre Etaper saaledes:

1ste Etape bestod af 14de ridende Jægerregiment og 5te Infanteriregiment; det første skulde den 5te Marts marschere fra Eutin til Plön, det andet fra Lübeck til Segeberg. Den 6te skulde begge Regimenter marschere til Neumünster og nu fremtidig følges ad saaledes, at de hver af de følgende Dage holdt Nattekvarter i Rendsborg, Slesvig, Flensborg, Aabenraa, Hadersslev, Kolding, Middelfart, Gribsvad og Odense. Her skulde holdes Rastdag, og Dagen efter marscheres til Nyborg, hvor de vilde ankomme den 17de; den 18de skulde de føres over til Sjælland.

2den Etape skulde bestaa af 19de Infanteriregiment og Divisionens Artilleri; den skulde den 6te marschere fra Lübeck til Segeberg, den 7de til Neumünster, den 8de til Rendsborg og derfra efter de samme Regler som den første gaa videre til Nyborg, hvor den skulde indtræffe den 19de.

3dje Etape skulde bestaa af 58de Infanteriregiment og alle ved Divisionen ansatte Generalers og Stabsofficerers Bagage; den skulde afmarschere fra Lübeck til Segeberg den 7de, skulde være i Neumünster den 8de, i Rendsborg den 9de, og saa gaa videre til Nyborg, hvor den skulde ankomme den 20de.

Herefter skulde der følge en spansk Afdeling, som skulde marschere fra Hamborg den 7de og 8de Marts, nemlig

---

paa forskellige Steder, saaledes i Hamborg 987 Mand (foruden Depotet, Side 52), dels derfra, at der efterhaanden afgik flere Smaaafdelinger fra Spanien for at slutte sig til Hovedstyrken. »Endnu i Marts 1808 var der Afdelinger paa Marsch«, meddeler saaledes *Arteche,* Discurso Side 11. Af alle disse kom senere en Del herind.

[1] Til det franske Hovedkvarter hørte over 150 Personer med endnu flere Tjenere og Heste. — [2] Krigsarkiverne III, 324; *Rœder* II, 176; *Mumme* Side 14.

4de Etape: Kavalleriregimentet Belgien og Infanteribataillonen Barcelona.

5te Etape: Dragonregimentet Villaviciosa og Infanteribataillonen Cataluña.

Disse to Etaper skulde henholdsvis den 10de og 11te være i Rendsborg og gaa videre derfra.

Saa skulde Divisionen *Boudet* følge med Afmarsch fra Hamborg den 9de, 10de og 11te Marts saaledes:

6te Etape: 3dje Infanteriregiment og 23de ridende Jægerregiment.

7de Etape: 93de Infanteriregiment og Divisionens Artilleri.

8de Etape: 56de Infanteriregiment og Generalernes og Stabsofficerernes Bagage.

Herefter igen en spansk Afdeling med Afmarsch den 12te—16de Marts, nemlig

9de Etape: Infanteriregimentet Asturias og Artilleriet.

10de Etape: Infanteriregimentet Zamora og Kavalleriregimentet Algarbe.

11te Etape: Infanteriregimentet Princesa og Kavalleriregimentet El Rey.

12te Etape: Infanteriregimentet Guadalajara og Dragonregimentet Almansa.

13de Etape: Kavalleriregimentet El Infante og Bagagen.

Endelig skulde Toget sluttes af den hollandske Division, som skulde bryde op fra Hamborg den 17de—19de saaledes:

14de Etape: 6te og 7de Regiment.

15de Etape: 8de Regiment og Arlilleriet.

16de Etape: 9de Regiment og Bagagen.

Det spanske Korpses Depot skulde tilligemed c. 500 Mand forblive i og i Omegnen af Hamborg og Altona under Kommando af Brigader D. *Miguel Hermosillas.*

Saa bevægede da det lange og broget sammensatte Tog sig afsted og naaede efter den lagte Plan bestandig længere frem i Kong Christian VIIs Riger og Lande. Den 15de September 1807 var han taget fra Kolding Slot til Rendsborg, hvor

han siden havde opholdt sig; her igennem passerede nu alle de fremmede Tropper, og den Uro og Forstyrrelse, dette havde til Følge, forværrede i saa høj Grad den sygelige Tilstand, hvori han i den seneste Tid havde befunden sig, at han Kl. 8 om Morgenen den 13de Marts 1808 afgik ved Døden af et Nerveslag. »Af den første Spanier, som kom ind til mig«, fortæller *Schumacher*[1], »fik jeg den første Underretning om Christian VIIs Død. Han lagde sit Hoved paa Siden af den flade Haand og sagde: »El Rey caput.« Indtil det Øjeblik havde jeg aldrig set Spaniere uden paa Theatret i Kostume fra Carl Vs Tid. Saadan tænkte jeg mig dem derfor altid, naar jeg hørte tale om dem; men saa kom de og saa ud aldeles som Franskmændene, blaa med rødt o. l.; jeg forstod blot ikke deres Sprog. Deres Forspand af Mulæsler var dog alligevel noget nationalt.«

I Flensborg saa *Rist*[2] Toget, hvorom han meddeler:

„Den første Kolonne af den franske Arme trak den 9de Marts ind i Flensborg med klingende Spil..... Det var med sælsomt blandede Følelser, jeg saa de lange Kolonner formere sig i stram Holdning og trække afsted. Disse utallige glimtende Bajonetter mindede kun altfor levende om de næsten fabelagtige Bedrifter, den Hær havde udført, hvoraf de kun udgjorde en ringe Del.... Hver Dag marscherede der Tropper igennem; Hundreder af Vogne samledes fra alle Kanter for at befordre Proviant, Bagage og Embedsmænd. Den 12te Marts kom Spanierne under min gamle Ven La Romana. Han havde tilbragt Vinteren i Hamborg med Fyrsten af Pontecorvo, paataget sig en søvnig og ligegyldig Mine og vundet Marschallens Tillid ved ubetinget Opofrelse af sin Personlighed; iøvrigt havde han levet mere i Bogladen end paa Eksercerpladsen og derved skaffet sig Ord for at være en lærd Ubetydelighed. Den Dag, man ventede den første Afdeling af Regimentet Asturias, kørte jeg tidlig om Morgenen i en bidende Østenvind ud til et Værtshus en Mils Vej fra Byen med min Ven Thaden for at møde Tropperne. Som Husfoged skulde han fordele og indkvartere dem, og jeg, som var det eneste

[1] *G. F. Schumacher,* Genrebilder aus dem Leben eines siebenzigjährigen Schulmannes, Side 397, Schleswig 1841. — [2] *Rist,* Lebenserinnerungen II, 9; Rist havde været Legationssekretær i Madrid.

Menneske i Byen, der kunde tale Spansk, havde maattet love at hjælpe ham og agere Tolk.... Der kom da de vakre Spaniere hen ad den flade og kolde Vej, af en ubændig Ærgerrighed og en mægtig Haand forslaaede her op til de nordiske Strande fra deres dyrebare Fædreland. I Spidsen red en ægte Don-Quixote-Type, den gamle Oberst *Deleviellеuze*, en høj, mager Mand i hvid Uniform af gammelfrankisk Snit med en spids, flad Napoleonshat paa Hovedet, et Uhyre af en Kaarde ved Siden og iført Halvstøvler og blaa Strømper; hans Tænder klapprede, men dog sad han med gravitetisk Anstand paa sin Hest, der var saa lille, at den syntes at løbe imellem Benene paa ham. Efter ham først Staben, saa Regimentet, alle paa den besynderligste Maade udstafferede imod Kulden og paa ægte spansk Maner uden at bryde sig om soldatermæssig Holdning. Nu blev der stor Forvirring; overalt Misforstaaelser, som dog heldigvis klaredes ved min Mellemkomst, Knurren og Klagen af dem, der endnu skulde marschere milevidt ud i Landet for at komme i Kvarter i Landsbyerne, almindelig Trøstesløshed paa Grund af Kulden og Trætheden; hvilken Modsætning dog til Franskmændenes faste Holdning!... Saaledes gik det hver Dag; bestandig nye Ansigter, alle misfornøjede og i deres stille Sind oprørte over Felttoget imod Norden.

Den 13de Marts om Aftenen var endelig Romana kommen og bleven indkvarteret hos den rige og stolte Borgmester Thorstraeten. Han vilde kun blive der den Nat og sad med mange Officerer sammen med Familien om det oplyste og vel besatte Bord, da jeg uanmeldt traadte ind og hilste paa ham. Han troede, jeg var i Kjøbenhavn, og hans Forundring var derfor lige saa stor som hans Glæde. Han sprang op; til stor Forbavselse for alle Bordgæsterne omarmede vi hinanden, og Romana opførte sig, som han ved alle usædvanlige Lejligheder plejede at gøre det, paa den pudsigste Maade. Snart blev Bordet hævet, og vi havde nu under fire Øjne en mærkelig Samtale, fuld af Fortroligheder fra hans Side og dog med stadige Selvafbrydelser, der vilde have tilfredsstillet mig saare lidt, hvis ikke en usædvanlig Spænding hos ham havde givet mig Nøglen til det hele. Det var mig klart, at det vanskelige og ubehagelige i hans Stilling bedre kunde tænkes end gøres til Genstand for ligefrem Omtale, og at der arbejdede noget i ham, som endnu ikke var kommet til Modenhed.... Hadet til Franskmændene og deres Kejser laa tungt paa hans Hjerte, som ved ethvert fortroligt Ord truede med at sprænge sine Lænker og tilsidst gav sig Luft i ironiske Narrestreger....

I hans Følge genfandt jeg nogle af mine vakre Bordkammerater fra Madrid, hvis Sindelag jeg saa saare godt kendte. Ogsaa den unge O'Neill[1], som var opdragen i Kjøbenhavn, forestillede han mig; denne unge Mand, som begyndte sin militære Løbebane under ham, og som var en fra Naturens Haand fortrinlig udrustet Yngling, var tidligere bleven kaldet til Madrid af sin Onkel. Et uhyggeligt, forstyrrende Element var kommet til Danmark ved disse uvillige men højhjertede fremmede."

Overensstemmende med Marschplanen ankom den første Etape til Middelfart den 13de Marts og fortsatte Dagen efter Marschen ad Odense til. Saasnart det rygtedes her, at de skulde komme, »ilede de ferierende Disciple[2] og mange andre ud til Bolbro for at modtage de fremmede Gæster. Deres Uniformer, saa forskellige fra dem, man hidtil havde set her, vare mest paafaldende. Det var Kavallerister med grønne langskødede Kjoler og store Bjørneskindshuer, fra hvis Pul der udgik en nedhængende rød Pose, som endte i en Spids med en gul Dusk. Nogle af dette Regiment bare ogsaa Chakoter som Infanteriet. Alle, især de først ankomne, vare gamle skæggede Krigere af martialsk Udseende og en smuk Holdning. De unge, der kom dem i Møde, hilsedes venligt, og især opklaredes de fremmedes barske, i Felten brunede Ansigter, da nogle af Latinskolens Elever tilraabte dem: »Bon jour, Monsieur; bon jour, Monsieur!« Da de nu paa deres Spørgsmaal: »Parlez vous francais?« fik det beskedne Svar: »Un petit peu«, fremkom

[1] Efter godhedsfuld Meddelelse fra Hr. Kaptajn D. Antonio Gil Alvaro var D. Julio O'Neil O'Keeffe, der døde den 30te August 1855 som Generalmajor, ifølge Optegnelser i det spanske Krigsministerium født paa St. Croix i 1785; den 16de Maj 1806 fik han som karakteriseret Kaptajn Ansættelse ved Militsen paa Puerto-Rico, ved kgl. Ordre af 10de Maj 1807 blev han attacheret Romanas Stab, dog uden Løn. Den 24de Juli 1807 indtraadte han i Romanas Adjudantskab, hvori han den 1ste Juli 1808 avancerede til Adjudant af første Klasse. Det er saaledes ikke rigtigt, naar *Schiern* (Historiske Studier I, 5) meddeler, at »Oberst« O'Neill under sit Ophold her i 1808 var »Generaladjudant og Chef for Generalstaben«; han var Stabsadjudant med Kaptajns Rang. Stabschef var Brigader D. José Montez Salazar. — [2] *Mumme* Side 45.

de med mange Spørgsmaal om Byens Beskaffenhed, om de vilde blive velkomne Gæster, om de kunde vente at faa gode Kvarterer o. s. v. »Saa længe«, saaledes har en af dem, der var til Stede ved denne Lejlighed fortalt, »vi kunde besvare deres Spørgsmaal med: »Oui, Monsieur!« gik det ret godt, men da vi skulde forklare os nøjere, kom vi snart til kort. Med Bedrøvelse mærkede vi nu, at de Fremskridt, vi havde gjort i Skolen i Fransk, langt fra satte os i Stand til at underholde os med Franskmænd, og vi ærgrede os ikke lidt, da de uden dog at le os ud tilkastede os en venlig Hilsen og red videre. Grenaderer, Voltigeurer og ridende Jægere, der kompagnivis fulgte efter hverandre, opfyldte snart Byens Torve og Huse.««

Den 6te Marts holdt Bernadotte Revu paa Heiligengeistfelde over 12000 Mand af de endnu ikke afmarscherede franske og spanske Soldater og afrejste derefter selv den 7de, ledsaget af sin Gemalinde og Søn Oscar og med et anseligt Følge, hvoriblandt Kammerjunker Levetzau[1]. Uden at gøre Ophold hverken i Rendsborg, som han passerede den 9de, eller i Louisenlund, hvor Landgrev Carl havde ønsket at se ham til Taffels, tog han lige til Koldinghus, hvor han forblev til den 12te, gik samme Dag over Bæltet til Middelfart hvor han overnattede, og ankom derpaa Søndag Eftermiddag den 13de Kl. 3½ til Odense. I flyvende Fart kørte Kareten, omgiven af Jægere med spændte Karabiner, igennem Gaderne op til Slottet, hvor han spiste til Middag; en Times Tid efter rejste han selv videre til Nyborg, medens hans Hustru og Søn forbleve her.

---

[1] Bernadotte, som til at begynde med ikke var synderlig venlig stemt imod Levetzau, kom efterhaanden til at synes saa godt om ham, at han, da han skulde rykke herind, udbad sig vor Regerings Tilladelse til, at Levetzau maatte ledsage ham som Mellemmand lige over for de danske Myndigheder. Dette bifaldt Regeringen og udnævnte overensstemmende dermed den 23de Marts Levetzau til Generalkommissær ved den franske Arme, et meget ansvarsfuldt Hverv, som den 26aarige unge Mand dog udførte til alles Tilfredshed (Illustreret Tidende Nr. 7, 13de November 1859).

I Nyborg modtog han en i Henhold til Kejserens Skrivelse af 1ste Marts[1] udfærdiget ny Ordre, dateret den 2den; af denne, som først var den rigtige Marschordre, fremgik det, at han havde grebet Sagen aldeles forkert an. For det første skulde nemlig Divisionen Dupas slet ikke med; den skulde derimod afgive 19de Infanteriregiment og 14de Jægerregiment til Divisionen Boudet, som derved sammen med Artilleriet og Trænet ialt vilde blive bragt op til c. 10,000 Mand, og saa skulde Dupas selv overtage Posten som Guvernør over Hansestæderne, medens Bernadotte drog op til Danmark. Den hollandske Division skulde heller ikke med; den skulde sammen med Resten af Divisionen Dupas forblive i Hansestæderne og derfra, hvis det blev nødvendigt, besætte Holsten for at holde Forbindelsen gaaende. Indmarschen her i Landet skulde foregaa saaledes, at Têten dannedes af et fransk Kavalleriregiment og et fransk Regiment let Infanteri samt 8 Kanoner; derefter skulde den ene spanske Division følge, saa Resten af Divisionen Boudet og endelig den anden spanske Division. Marschallen fik Bemyndigelse til at lade 1 spansk Kavalleriregiment og 2 spanske Infanteriregimenter sætte over til Øerne, men intet af de franske Regimenter maatte sendes dertil, før ny Ordre var modtagen, og med at afgive en saadan vilde Kejseren vente, indtil han fik nærmere Meddelelse om Overfartens Udførlighed og de Foranstaltninger, man fra dansk Side havde truffet. Under ingen Omstændigheder maatte dog nogen som helst fransk Troppeafdeling passere Bælterne, forinden en spansk Afdeling var gaaet forud.

Det var ikke Kejserens Hensigt at sprede Tropperne over de danske Øer, tværtimod, de skulde alle samles omkring Kjøbenhavn, hvor de 10,000 Franskmænd i Forening med de 13000 Spaniere og de 13000 Mand, Danmark kunde stille, da ialt vilde udgøre 36000 Mand. Den Ingeniørofficer, som overbragte denne Ordre, skulde berejse Holsten, Slesvig, Fyen og Jylland lige op til Skagen, og han skulde udbede sig Tilladelse

[1] Correspondance XVI, 383.

til at bese de af de Danske anlagte Fortifikationer for at gøre sig bekendt med de Vanskeligheder, der eventuelt vilde være forbundne med at bemægtige sig Landet. Marschallen skulde ogsaa selv anstille Undersøgelser og indberette Resultatet af dem.

Det var meget ubehageligt for Marschallen at modtage denne Ordre, hvorved det for Alverdens Øjne blev vitterligt, at han havde været lovlig rask i sine Bevægelser. Han følte sig »deshonoré« ved nu at skulle forandre de trufne Dispositioner, men Ordren forelaa, saa der var intet andet at gøre. Alle Etaperne fik derfor Ordre til at gøre Holdt[1] undtagen den forreste spanske Division, som vedblev at marschere frem; for at gøre Plads for den bleve samtidig de franske Tropper lagte i Kantonnementer ved Siden af Marschruten saaledes. De to Regimenter af 1ste Etape, nemlig 14de ridende Jægerregiment, der allerede var kommen til Nyborg den 15de Marts, og 5te Infanteriregiment, som var kommen til Odense, bleve forlagte henholdsvis til Omegnen af Kjerteminde og Landsbyerne i Bjerge Herred Nord for Landevejen fra Odense til Nyborg; den 2den Etape, som ankom til Middelfart den 15de og 16de, blev lagt ud i Byerne paa begge Sider af Landevejen fra Odense til Aarup. I disse Kantonnementer bleve de tvært imod Ordren foreløbig liggende, fordi Marschallen som Følge af Forholdene ansaa det for nødvendigt at foretage denne og nogle andre Ændringer i det forskrevne; herfor udbad han sig Autorisation i Brev af 14de. Af 3dje Etape, som endnu ikke var kommen over Bæltet, blev 58de Infanteriregiment forlagt til Fredericia og Omegn, medens Regimentet Belgien forlagdes til Kolding, Snoghøj og Vejle. Saa rykkede 4de og 5te Etape, Spanierne, frem og satte over til Fyen for at marschere videre til Nyborg;

[1] Alle følgende Dislokationer ere for Fyens Vedkommende gengivne efter *Mumme* Side 47—60, for Sjællands, Jyllands og Hertugdømmernes efter de originale Lister i Rigsarkivet dog med Undtagelse af, hvad der i sidste Kapitel er meddelt vedrørende Franskmændene, hvilket støtter sig til de forskellige i Meddelelserne fra Krigsarkiverne III og IV offentliggjorte Indberetninger, sammenholdte med *Ræder* II, 233 flg.

sammen med disse sidste kom Romana, som tog Ophold paa Hotel Postgaarden i Nyborg den 21de Marts. Af 6te Etape lagdes 3dje Infanteriregiment til Aabenraa, det 23de Regiment ridende Jægere til Haderslev; af 7de Etape indkvarteredes det 93de Infanteriregiment i Glücksborg og omliggende Landsbyer, dog med Staben i Flensborg; Artilleriet lagdes ud i Landsbyerne omkring Flensborg, og 8de Etape indkvarteredes i Flensborg By, — alt dog saaledes, at medens de efterfølgende Spaniere marscherede forbi disse 3 Etaper, forlagdes de til Kantonnementer ved Siden af Ruten. Den 9de Etape, Spaniere, satte over til Fyen, hvor Asturias indkvarteredes i Landsbyerne fra Middelfart til Indslev, medens Artilleriet drog ad Nyborg til. De 4 næste Etaper forbleve i Jylland og forlagdes saaledes, at 10de Etape, Zamora og Algarbe, kom til at ligge i og omkring Vejle, 11te Etape, Princesa og El Rey, i og omkring Kolding. Af 12te Etape blev Guadalajara lagt ud til Gram og Landsbyerne Øst derfor, Almansa til Ribe og Omegn; af 13de Etape forlagdes El Infante til Tønder og Omegn, medens Trænet blev lagt i Møgeltønder og Grevskabet Schackenborg. Den 14de Etape, den første af de hollandske, som den 17de var afmarscheret fra Hamborg til Elmshorn, fik samme Dag Ordre til at vende tilbage igen, og de to sidste hollandske Etaper endelig, som endnu ikke vare komne afsted, fik Ordre til at blive i Hamborg. De hollandske Tropper kom heller ikke senere herind med Undtagelse af nogle enkelte Afdelinger, som for en kort Tid bleve forlagte til Rendsborg og nogle Byer og Distrikter ved Holstens Sydgrænse[1].

[1] For at foranstalte det fornødne i Anledning af disse Forandringer i den oprindelige Marschplan beordredes under 21de Marts Overkvartermester Wenzel Haffner til at følge det franske Hovedkvarter; som vi vide, fik Levetzau en lignende Ordre den 23de. De delte da Forretningerne saaledes imellem sig, at Levetzau overtog alle civile Sager, det vil sige alt vedrørende Armeens Forhold til Autoriteterne og Befolkningen, medens Haffner varetog de militære: Marschruter, Indkvartering, Befordring, Forplejning o. s. v.

Imidlertid var Marschallen tagen til Sjælland og var den 15de kommen til Roskilde, hvor han gav Kur for Embedsmændene. Da ved den Lejlighed, fortæller daværende Adjunkt *Smith*[1], »vor konstituerede Rektor, den ærlige Magister Schultz, skulde præsentere os, var han i Forlegenhed med det Fransøske. Han kaldte os les docteurs de l'école des savants. Pontecorvo studsede over denne store Titel, til vor franske Lærer kunde tilbørlig bevidne vor Værdighed.«

I Kjøbenhavn havde man bestemt et af Palæerne paa Amalienborg til Ophold for Marschallen, men da han havde udtalt det Ønske for Levetzau at komme til at bo uden for Byen, helst paa Frederiksberg Slot, var dette bleven indrettet til hans Modtagelse. Ritmester Grev *Holstein* af Hestgarden, som var udnævnt til Kavaller[2] hos ham, var rejst ham i Møde med et Brev fra Kronprinsen. Han ankom nu til Slottet Natten imellem den 15de og 16de og fik her samme Æresvagt og militære Honnør som regerende Fyrster; straks om Morgenen besvarede han Kronprinsens Brev, takkede for den overordentlige Opmærksomhed, der var vist ham under hele hans Rejse, og udbad sig meddelt, naar det var Hans kongelige Højhed belejligt at modtage ham. Samme Morgen Kl. 4 var nu netop Efterretningen om Christian VIIs Død kommen til Byen, og Tronskiftet blev derefter proklameret om Formiddagen; da Marschallen altsaa Kl. 2 indfant sig paa Amalienborg, ledsaget af General Gérard og en Adjudant, var det saaledes ikke hos Kronprinsen men hos Kong Frederik VI, han stedtes til Audiens. Modtagelsen var meget hjertelig; Prinserne Christian Frederik og Ferdinand samt Prins Frederik af Hessen og alle Generalstabsofficererne vare til Stede. Ved Taffelet spiste Marschallen sammen med Kongen og Prinserne i et af de kongelige Gemakker, hvorimod

---

[1] *Dan. Smith Trap,* Provst Daniel Smiths Erindringer. Kirkehistoriske Samlinger, 3. Række, IV, 693. — [2] Grev Holstein, som senere af Kongen blev sendt til Marschallen i Altona, modtog som Gave fra denne og til Minde om ham et Par Pistoler fra Vaabenfabrikken i Versailles, begge smagfuldt og kostbart beslaaede med Sølv og Guld.

General Gérard og Adjudanten spiste ved Marschalstaffelet. Den 17de gjorde alle Generaler, Generalstabs- og Generalkvartermesterstabs Officerer samt Officererne af begge Garder ham deres Opvartning paa Frederiksberg Slot.

Marschallen var henrykt over al den Venlighed, der vistes ham. »Jeg er bleven overvældet med Opmærksomhed og Høflighed«, skrev han[1] den 18de til Bourrienne i Hamborg, »og jeg kan ikke noksom rose den nye Konges Adfærd imod mig.« Og dog var denne nye Konge netop langtfra uden Bekymring for Udfaldet af det Foretagende, der havde foranlediget Besøget. Sagen var nemlig den, at den engelske Regering i Slutningen af Februar havde sendt 8 Krigsskibe til Kattegattet under Kommando af Kaptajn Sir *George Parker*, og de vare i Begyndelsen af Marts løbne ind i Vingasund Vest for Gøteborg, hvor de vare indefrosne. Men da Parker nu var kommen til Kundskab om de fransk-spanske Troppers paatænkte Overgang til Sjælland, havde han sat al Kraft ind paa at faa sine Skibe udisede og komme ned i de danske Farvande for at hindre Troppetransporten. Ved Bistand fra svensk Side lykkedes dette ham ogsaa, saaledes at hele Eskadren kunde stikke i Søen den 19de; men allerede nogle Dage forinden vare en Fregat og en Brig komne fri af Isen og, begunstigede af et dog kun kortvarigt Tøbrud, den 16de[2] naaede ned i store Bælt, hvor de havde lagt sig ved Sprogø. For da nu at faa dem jagede bort beordrede Kongen den 18de Kaptajn *Jessen*, som den 11te om Aftenen var kommen ind til Helsingør med Linieskibet Prins Christian Frederik, der havde været i Norge den Gang, Englænderne tog vor Flaade, og som senere havde krydset i Kattegattet for at beskytte Kornfarten mellem Jylland og Norge, til[3] »straks at gaa under Sejl for at opsøge bemeldte fjendtlige Fregat og om muligt erobre den«; der var tilføjet: »det er af yderste Vigtighed at faa denne Fregat forjaget fra Bæltet.« Desværre endte denne

[1] *Bourrienne*, Mémoires VIII, 19. — [2] *Iversens* Avis 1808, Nr, 48. — [3] *Ræder* II, 382.

Ekspedition med Tabet af vort eneste tiloversblevne Linieskib under Sjællands Odde (22de Marts 1808), og dermed fulgte snart igen en saa effektiv Blokade af Sjælland, at Forbindelsen kun kunde vedligeholdes ad Smugveje. Men Kongens Bekymring forøgedes endnu yderligere, ja steg ligefrem til Bestyrtelse, da han den 20de fik Meddelelse om, at Kejseren havde givet Befaling til at standse det franske Korpses Marsch, — ja saa altereret blev han derover, at han endog bad Marschallen om trods Ordren at marschere videre[1], idet han var overbevist om, at Kejseren absolut maatte billige, at man benyttede den Mulighed, der endnu var for at faa Tropperne over; senere lod det sig jo muligvis slet ikke gøre. Marschallen lod sig dog ikke bevæge hertil. Ham var den befalede Standsning ganske vist lige saa ukær som Kongen, men Ordren maatte jo adlydes[2]. »Vore første Kolonner staa paa Fyen«, havde han skrevet i Brevet til Bourrienne; »nye Dispositioner forhale dog Overfarten i nogle Dage. Forresten begunstiger Aarstiden os fremdeles, vi har en forskrækkelig Kulde; Sundet og Kattegattet ere endnu fulde af Is.« Altsaa, han opfattede stadig Sagen saaledes, at Ekspeditionen skulde iværksættes; for ham stod det, som om den kun var opsat, ikke opgivet.

Een Ting var der dog, som foruroligede ham, ja som bragte ham til at se paa det hele med ganske andre Øjne end hidtil, nemlig Farten over store Bælt. Naar dette Punkt forhen havde været paa Bane, havde han altid troet, at man overdrev, ja selv da Montcabrié, som jo dog havde været der, og som var en anerkendt dygtig Sømand, i sin Indberetning havde meddelt: »Farten over store Bælt er ofte meget langvarig, thi man skal sejle 4 Mil for at komme fra Fyen til Sjælland, og følgelig afhænger alt af Vinden«, saa havde han dog alligevel ikke troet rigtig derpaa. Men nu havde han selv prøvet Turen og derved faaet sine Forestillinger saa fuldstændig forandrede, at Troppernes Overførsel nu nærmest ængstede ham, i hvert Fald optog ham

[1] Krigsarkiverne III, 316. — Krigsarkiverne III, 229.

saa stærkt, at han bestandig kom tilbage dertil i sine Samtaler og adspurgte alle om deres Meninger desangaaende.

Den 21de afrejste han igen fra Kjøbenhavn og kom samme Dags Eftermiddag til Korsør, hvor man ved Telegrafen allerede havde faaet Melding fra Nyborg om, at tre Kurerer vare ankomne med Ordrer og Depescher til ham fra Frankrig[1] Som Følge heraf var det ham naturligvis af største Vigtighed at blive sat over straks, men det lod sig af den Grund ikke gøre, at, som vi vide, en engelsk Fregat, fulgt af en Brig, havde lagt sig ved Sprogø, og dens Nærværelse indgød i den Grad Færgefolkene i Korsør Respekt, at de end ikke for en Betaling af 500 Rdl. turde forsøge Overfarten.[2] Marschallen afrejste derfor Dagen efter over Skjelskør, Næstved, Vordingborg og Nykjøbing til Nakskov, hvortil han ankom den 25de; den 26de gjorde han et mislykket Forsøg paa fra Taars at slippe igennem Isen til Langeland. Den 27de om Morgenen Kl. 5 tog han atter afsted[3] og lagde nu, for at undgaa Isen i Bæltet, Vejen Sønden om Langeland til Sønderborg, hvortil han efter en yderst besværlig Rejse — 15 Timer i aaben Baad — ankom samme Dags Aften; straks efter tog han til Aabenraa, hvor han overnattede.[4] Endelig den 28de kom han om Aftenen sent til Koldinghus[5], hvor han bestemte sig til at blive, indtil Hamelinaye, som var taget fra Kolding til Nyborg og derfra til Svendborg for at møde ham, — man ventede ham nemlig nu den Vej hjem — kunde hentes tilbage til Kolding igen. Opholdet paa Koldinghus blev dog kortere end paatænkt.

Marschallen havde nemlig under sit sidste Ophold her givet Ordre til, at det dels i Kolding By dels paa Slottet indkvarterede spanske Regiment Princesa skulde være parat til Revu, naar han kom tilbage.[6] Klokken 10 om Forimddagen den 29de stod Regimentet

---

[1] Krigsarkiverne III, 316 og 328. — [2] Fyens Stiftstidende 1808, Nr. 49. — [3] Indberetning i Rigsarkivet. — [4] Indberetning i Odense Provinsarkiv. — [5] Krigsarkiverne III, 330. — [6] *Fyhn,* Efterretninger om Købstaden Kolding Side 33, Kjøbenhavn 1848.

derfor opstillet, men han, som formodentlig var træt efter Rejsen, kom først til Stede langt senere, hvilket havde til Følge, at Revuen indskrænkedes til en simpel Defilering. Det blæste nu den Dag en bidende skarp Østenvind, hvorfor de med vort barske Klima ganske uvante Spaniere vare meget stærkt medtagne, da de omsider fik Lov at afmarschere til deres Kvarterer; at de trængte højlig til Varme, var jo saaledes naturligt. Det Bøgebrænde, der var leveret til Vagtstuen ved Siden af Slotsporten, var imidlertid fugtigt og vilde ikke fænge, og Mandskabet stoppede derfor, for saa hurtigt som muligt at faa Ild i det, Kaminen fuld af Halm; de højt opblussende Luer herfra foranledigede en Antændelse i de Rør, der krydsede hverandre i forskellige Retninger imellem Gulvene, og derfra forplantede Ilden sig videre. Hverken Slottets Beboere eller de til stort Taffel hos Marschallen forsamlede Officerer, ej heller selve Vagtmandskabet bleve dog den truende Fare var; først hen paa Morgenstunden mærkede man, at det var galt fat. Kl. 4 sloge Luerne ud af to Fag Vinduer over Slotsporten, og hurtig udbredte de sig videre. Marschallen, hvis Soveværelse laa i den venstre Fløj i Stueetagen, maa være bleven vækket ved den voksende Uro, thi da Levetzau kom ind til ham[1], sad han op i Sengen og spurgte straks: »Qu'est ce qu'il-y-a? Les Anglais y sont ils?« hvortil Levetzau svarede: »Le chateau est en feu.« Hurtig kom han da paa Benene, tog nogle Klæder paa sig, kastede en sort med Graaværk underforet Fløjels Pels over det hele og kom indsvøbt i denne gaaende ud igennem Slotsporten; paa Bakken udenfor fuldendte han sin Paaklædning. Straks bragte han Orden i den Forvirring, der allerede herskede; han lod Mandskabet formere to Kæder fra Slotssøen op til Porten, den ene for at bringe de tomme Spande ned til Søen, den anden for at lange dem fyldte op igen, men trods det, at Slukningsarbejdet saaledes betydeligt fremmedes, viste det sig dog snart ganske frugtesløst at ville tænke paa at begrænse Ilden. Med

[1] Historisk Tidsskrift, 3. Række, VI, 100.

et saa man nemlig denne bryde ud i det Hjørne, der vendte ud imod Haven og Byen, og fra det Øjeblik af var det klart, at den gamle Kongeborg var viet til Undergang; hen paa Eftermiddagen var den en Ruin. 3000 Tdr. Rug og Havre, som vare indkøbte af Feltkommissariatet og oplagte paa Slottets Lofter, gave deres rigelige Bidrag til den Mængde Gnister, som under Branden fløj omkring og truede Byen. En Del af Feltkommissariatets Papirer gik ligeledes i Løbet, men det meste blev dog reddet. Marschallen forblev paa Brandstedet til Kl. 9 om Morgenen; saa rejste han til Odense.

I Paris havde man imidlertid erfaret, at Rusland den 21de Februar havde begyndt Aktionen imod Sverig ved at falde ind i Finland; foranlediget derved gav Kejseren den 14de Marts[1] Ordre til, at Bernadotte skulde rykke frem hurtigst muligt. Hvis det, hvad Kejseren troede at turde haabe, skulde hænde, at Bælterne frøs til, saa skulde Marschallen straks gaa over med de to spanske, den franske og to danske Divisioner, ialt 30,000 Mand; saa snart det derefter var meldt Kejseren, at Overgangen var foretaget, vilde den hollandske og en fransk Division faa Ordre til at rykke frem til Understøttelse.

I Henhold til denne Ordre, som Marschallen modtog, da han kom til Odense, kunde han jo da nu meddele den danske Regering, at han snarest muligt vilde sætte sig i Bevægelse, men selv troede han rigtignok ikke paa, at dette i den nærmeste Fremtid vilde lade sig gøre. Hans egen sidste Sørejse havde nemlig saa grundigt lært ham Vanskelighederne ved en Bæltpassage at kende, at han, rent afset fra det fuldkommen fejlagtige i Kejserens Forudsætning om Muligheden af at passere Bælterne i Marsch, nu i Virkeligheden var fuldt overbevist om Umuligheden af den hele Ekspedition.

Han skrev derfor overensstemmende hermed til Paris, men Kejseren havde da allerede den 23de[2] beordret en Kurer afsted med nye Meldinger. Først gav han Autorisation paa de Æn-

[1] Correspondance XVI, 416. — [2] Correspondance XVI, 431.

dringer i den befalede Marschrute, som vare foretagne; dernæst fik Marschallen Bemyndigelse til at lade de to spanske og den franske Division sætte over til Sjælland, hvorfra de igen skulde være færdige til at kunne afgaa til Sverig i Løbet af de første 8 Dage af April; dog maatte den sidste Overførsel ikke paabegyndes, forinden Marschallen havde faaet at vide, 1) om Russerne vare komne til Åbo, 2) hvor mange Tropper den danske Regering vilde lade deltage i Ekspeditionen, thi vel skulde denne forsøges men kun under Forudsætning af fuldkommen Sikkerhed for, at den kunde lykkes. Derfor maatte Marschallen ikke tage afsted, førend han var vis paa at have 36000 Mand til sin Raadighed, og da nu den fransk-spanske Division i alt kun udgjorde c. 22000 Mand, skulde Danmark altsaa stille 14000. Hvis den danske Regering gik ind herpaa, bemyndigede Kejseren endvidere Marschallen til at anvende to hollandske Regimenter og et Infanteriregiment af Divisionen Dupas til at forsvare Fyen og Kjøbenhavn, i modsat Fald forbød han derimod udtrykkeligt, at Ekspeditionen til Sverig iværksattes, thi, skrev han: »Den Interesse, jeg har af den, er ikke saa stor, at jeg vil vove den, med mindre jeg kan raade over 36000 Mand, og naar mine Folk staa i Sverig, og de altsaa har Havet mellem sig og Fastlandet, vil jeg ikke finde mig i, at de Danske sidde roligt i Kjøbenhavn; dette er mig ikke Garanti nok.«

Indholdet af denne Ordre, som Bernadotte fik i Hænde den 1ste April[1], tilmeldte han straks Kongen; han fik til Svar, at alt var parat til de fremmede Troppers Modtagelse paa Sjælland, men at stille de forlangte 14000 Mand danske Tropper var Kongen umuligt, da han ikke kunde blotte Sjælland. Noget saadant var nu dog heller slet ikke Kejserens Mening, thi han havde udtalt, at Kongen jo kunde trække alle de Tropper, han havde staaende i Hertugdømmerne, til Sjælland og endvidere faa et Regiment af Divisionen Dupas og to hollandske Regi-

[1] *Joh. Forchhammer,* Napoleon den 1stes Forhold til Norden og særligt til Danmark, Dansk Maanedsskrift 1867, 2det Bind, Side 37.

menter sendte til Forstærkning, medens saa til Gengæld andre franske og hollandske Tropper kunde rykke ind i Hertugdømmerne fra Hamborg, men dels var dette ikke bleven meldt Kongen, dels havde han allerede faaet Mistillid til hele Ekspeditionen, nu da man var kommen saa langt hen paa Aaret. Saa kom dertil endnu dette, at Bernadotte i Henhold til Kejserens Ordre talte om »at forsvare Fyen og Kjøbenhavn« og samtidig indberettede Haffner i Skrivelse af 4de April[1]: »Deres Majestæt tør ej haabe paa fremmed Bistand til ærefuld Kamp; man vil her forsvare Landet og tilbyder at besætte alt«, men for det første var Hjælp til Landets Forsvar jo noget helt andet end et Angreb paa Sverig, og for det andet kunde Kongen ikke ønske at have Tropper paa Sjælland, der ikke stode under hans Befaling, hvorfor han da ogsaa, allerede inden Indholdet af Kejserens Ordre var bleven ham meddelt, havde tilskrevet Haffner[2]: »Det, som nu er det, De haver at arbejde paa, er, at de Franske besætte Langeland og Laaland samt Falster og Møen; thi derved vandtes først: at vi havde flere Tropper at disponere over i Sjælland; andet: det vilde gøre en stor Virkning paa Fjenden, naar det blev udført, særdeles med blot franske Tropper, thi de andre agtes ej af Fjenden.« Herom var af Bernadotte bleven indberettet til Kejseren, men endnu ikke kommet Svar.

Saa indløb der midt i Maaneden en ny Skrivelse fra Paris, hvoraf fremgik, at Kejseren[3] nu pludselig havde forandret Synspunkter, naturligvis som Følge af den Vending, Sagerne havde taget i Spanien, og hvorom senere. Marschallen fik nu Ordre til at sende to spanske Infanteriregimenter til Sjælland tilligemed alle de Artilleri-, Ingeniør- og Stabsofficerer, Kongen kunde have Brug for der imod Englænderne; de øvrige Spaniere skulde spredes over de danske Øer. I det hele taget skulde der holdes vaagent Øje med Spanierne, og de skulde isoleres saaledes, at de under ingen Omstændigheder kunde gøre noget. De danske Tropper i Hertugdømmerne skulde sendes til Sjælland, medens

[1] *Bæder* II, 191. — [2] Krigsarkiverne III, 317. — [3] Correspondance XVI, 495.

de franske skulde trækkes tilbage til Hertugdømmerne og for Infanteriets Vedkommende lægges i Lejr fra Juni Maaneds Begyndelse, hvorimod Rytteriet skulde bevogte Kysterne. Marschallen selv skulde fra nu af være øverstkommanderende i Hertugdømmerne, Hansestæderne og Cuxhaven og derfor forlægge sit Hovedkvarter til Hertugdømmerne.

Som man ser, var der altsaa nu aldeles ikke mere Tale om Ekspeditionen til Sverig; nu var det alene Hjælpen mod Englænderne, det drejede sig om, eller rettere, da Kejseren i sin Skrivelse ligefrem havde udtalt[1]: »For øvrigt tror jeg ikke, at Englænderne foretage noget imod de Danske, hos hvem de intet har at gøre«, saa var det i Virkeligheden nu først og fremmest dette, det gjaldt om, at faa Spanierne godt af Vejen, saaledes at de intet kunde foretage sig, og dernæst at faa de franske Tropper anbragte »paa meget sunde Steder og under saadanne Forhold, at Disciplinen kan vedligeholdes, og de bestandig holdes i Aande«, og saa kom jo vel endelig ogsaa nok det Hensyn til, at saa længe Tropperne laa her, var det os, der kom til at betale de meget betydelige Omkostninger ved deres Underhold; herom senere.

I den Side 58 omtalte Dislokation var der imidlertid i Dagene fra den 3dje til den 12te April foregaaet en Del For-

---

[1] I et Brev af 25de April (Correspondance XVII, 39) gav han Talleyrand Ordre til at berolige vor Minister i Paris i Henseende til Frygt for et muligt Angreb af engelske Hjælpetropper fra Sverig; naar vi havde 25000 Mand paa Sjælland, var det fuldkommen tilstrækkeligt, thi Englænderne vare ikke i Stand til at sende andet end »nogle Banditter« til Sverig. Ekspeditionen maatte opgives nu; den var kun mulig i Tilfælde af Frostvejr; men nu frøs det jo ikke. »Det bliver nok Frost næste Aar, og saa har vi maaske ogsaa bedre Midler til at komme over. Forresten forstaar De jo nok, at jeg, som Sagerne nu staar, ikke kan være saa letsindig at sende mine Tropper til Sverig; det er aldeles ikke der, jeg har noget at gøre.« Sammenlign ogsaa Haffners Skrivelse af 3dje Juli (*Rœder* II, 201): »Det har aldrig været Kejserens Agt at sende en Arme til Sverig men at besætte Fastlandet af Dan mark; han sender aldrig en fransk Arme over Vandet.«

andringer, ifølge hvilke de spanske Troppers Stilling var bleven saaledes:

1) Paa Fyen: Hovedkvarteret var forlagt til Odense, men flyttede allerede nogle faa Dage senere tilbage til Nyborg igen. Barcelona og Halvdelen af Artilleriet blev liggende i Nyborg og Omegn, Cataluña i Kjerteminde og Omegn, Asturias blev forlagt til Assens og Omegn og Villaviciosa til Faaborg og Omegn.

2) I Jylland: Samtlige spanske Tropper her vare den 29de Marts blevne underlagte Kindelan, som havde taget Hovedkvarter i Randers[1], til hvilken By og Omegn Algarbe og den anden Halvdel af Artilleriet blev forlagt. El Infante kom til at ligge i Aalborg og Omegn med Detachementer Nord for Limfjorden[2], El Rey blev lagt i og omkring Hobro og Mariager, Zamora i og omkring Grenaa og Æbeltoft, Almansa og Princesa i og omkring Aarhus, Guadalajara i og omkring Skanderborg.

Samtidig forlagdes Regimentet Belgien til Horsens og Omegn, dog saaledes at et Detachement kom til Odense.

Som Følge af Kejserens Ordrer blev der nu igen foretaget Forandringer heri, ligesom særegne Foranstaltninger bleve forlangte trufne af Hensyn til Troppernes Sundhed. Saaledes blev Bataillonen Cataluña forlagt til Langeland, hvor den ankom den 25de April[3]; af den afgik igen 300 Mand til Ærø. Dernæst blev i de sidste Dage af April 60 Mand af Villaviciosa samt 100 franske Infanterister satte over til Langeland, medens alle de andre endnu paa Fyen kantonnerende Franskmænd bleve trukne tilbage over lille Bælt. Endvidere forlangte Marschallen,

---

[1] *Llano.* — [2] Natten mellem den 25de og 26de April foretoges der fra en Afdeling engelske Krigsskibe i Kattegattet et Angreb paa Fæstningen Fladstrand ved Hjælp af armerede Barkasser. Saasnart Spanierne erfarede dette, ilede de straks til Hjælp, men Fjenden var ved deres Ankomst allerede borte igen og havde medtaget 10 med Korn ladede Skibe. Dette medførte Kommandantens, Oberstløjtnant *v. Penicks* Kassation (Iversens Avis Nr. 76, 1808 og Krigsarkiverne III, 428). — [3] *P. Rasmussen,* Oplysninger betræffende Rudkjøbing Kjøbstad Side 198, Rudkjøbing 1849.

at der skulde etableres 3 eller 4 Lejre, 1 i Fyen, 1 ved Flensborg og 1 eller 2 i Jylland. Da disse Lejre skulde bestaa af Hytter dækkede med Straa, og hver Hytte beregnedes at ville komme til at koste 225¼ Rdlr. d. K., vilde Udgifterne saaledes blive overmaade betydelige, hvorfor man da ogsaa gjorde alt, hvad man kunde, for at afværge, at Forlangendet blev realiseret, blandt andet ved at foreslaa, at det halve Antal Tropper skiftevis lagdes i Lejr, og at Hytterne erstattedes af Telte, der vare langt billigere, samt ved at indrømme, at to Bataillonер lagdes ind i Rendsborg Fæstning. Det lykkedes herved at faa Fordringen nedsat til 2 Lejre, som da nu etableredes, den ene bestaaende af 192 Hytter for Underofficerer og Menige, 48 Hytter for Officerer, nogle og tyve for Marketendere, Spillemænd og Oppassere, 48 Køkkener, en Dansesal, en Fægtesal, Restaurationslokale, Billardstue o. s. v. ved Gaarden Krusaa en Milsvej Nord for Flensborg, den anden ved Fokbek, omtrent en halv Mil Vest for Rendsborg; denne sidste bestod af Telte, leverede fra Rendsborg Arsenal. Til den første af disse Lejre forlagdes Hovedstyrken af Divisionen Dupas, der for øvrigt havde fremskudte Afdelinger i Aabenraa, Haderslev og Kolding, til den anden Hovedstyrken af Divisionen Boudet.

Sidst i Maj afmarscherede Regimentet Algarbe fra Randers til Tønder, Husum og Tønning; i Juli forlagdes det igen derfra til Horsens og Omegn, saaledes at 4 Eskadroner kom til at ligge i Byen, de 3 øvrige i Omegnen. El Infante blev sidst i Maj trukket tilbage til Randers og Mariager, El Rey til Aarhus og Omegn, Zamora til Fredericia—Vejle og Omegn. Disse 4 Regimenter vare de eneste, der forbleve i Jylland under Kindelan, som i Juli forlagde sit Hovedkvarter til Fredericia. Den Del af Artilleriet, som havde ligget i Randers, blev trukken over til Fyen, hvor det sammen med den øvrige Del indkvarteredes i Vindinge, Lamdrup, Rosilde og Kullerup, dog med Undtagelse af en mindre Deling, der med to Kanoner kom til Langeland. Af Regimenterne paa Fyen forblev Villaviciosa i sin tidligere Stilling i og om Faaborg; alle de andre forlagdes.

Barcelona blev saaledes den 6te Maj beordret til Svendborg og Omegn. Asturias, der havde ligget i Assens og Omegn, blev sendt til Sjælland; i dets Sted rykkede 2den Bataillon af Princesa, som sattes over til Fyen den 27de og 28de Maj, ind i Assens, medens 3dje Bataillon — hvoraf dog 3 Kompagnier fra 6te til 23de Juni laa i Fredericia — kom til at ligge i og omkring Middelfart, Grenaderkompagnierne af 1ste Bataillon i Nyborg, Resten af Bataillonen i Odense. Af Almansa, som kom til Fyen den 28de Maj, forlagdes 1 Eskadron til Bogense, 1 til Odense, 2 til sammes Omegn og 1 til Kystbyerne mellem Nyborg og Kjerteminde for at hjælpe til ved Strandvagten.

I Henhold til Kejserens Ordre tilbød Marschallen endelig i Begyndelsen af Maj Kongen at sende to spanske Regimenter til Sjælland. Da dette Tilbud blev modtaget, gav han den 28de Maj Brigadegeneral *Fririon* Ordre[1] til at overtage Kommandoen over dette Detachement, som kom til at bestaa af Regimenterne Asturias og Guadalajara[2]. Asturias var kommen til Fyen den 23de Marts og havde ligget i Byerne Øst for Middelfart eg derefter i og omkring Assens, indtil det den 9de Maj kom til Nyborg og indkvarteredes dels der, dels i Omegnen i Retning ad Kjerteminde. Fra denne By sattes om Aftenen den 17de og den 24de Maj den største Del af Regimentet over til Sjælland, medens 2 Kompagnier tilligemed Staben og de øvrige Officerer ligeledes den 24de førtes fra Nyborg til Korsør. De tre øvrige Kompagnier afmarscherede den 12te og 16de Juni til Svendborg for over Langeland og Lolland-Falster at begive sig til Sjælland. Den 26de Maj ankom Regimentets Hovedstyrke til Slagelse og afgik Dagen efter til Sorø—Ringsted, hvor det foreløbig blev liggende. Guadalajara endelig blev beordret fra Skanderborg

---

[1] Findes aftrykt i Meddelelserne fra Krigsarkiverne III, 459 og i *Fririons* senere nævnte Beretning. — [2] Der skulde ogsaa have været sendt et Batteri paa 6 Kanoner til Sjælland, men af Frygt for de engelske Krydsere vovede man ikke at sætte over med et saa vanskelig transportabelt og omfangsrigt Materiel.

til Fyen og kom den 11te Maj til Odense. Herfra afgik en Del af det til Kjerteminde og satte i Løbet af Nætterne den 14de—16de i smaa Afdelinger over Bæltet, medens Resten tog til Svendborg, hvorfra den i Dagene 25de—30te Juni tog over Taasinge og Langeland til Sjælland. General Fririon selv, som den 12te Juni var kommen til Rudkjøbing, naaede først Natten mellem den 19de og 20de til Lolland og kom den 21de til Kjøbenhavn, hvorfra han igen kort efter tog til Roskilde; her var Palæet anvist ham til Bolig. De ham underlagte Tropper forlagdes nu saaledes, at 1ste Bataillon af Asturias kom til at ligge i Roskilde By, 2den Bataillon imellem Roskilde og Holbæk, 1ste Bataillon af Guadalajara imellem Roskilde og Kjøge; de øvrige to Bataillloner af Guadalajara og tredje Bataillon af Asturias forlagdes midt i Juli til en efter Bernadottes Forlangende oprettet Lejr paa Bidstrup Hovmark Vest for Roskilde.

Da de nødvendige Dispositioner til Gennemførelsen af alle disse Foranstaltninger vare trufne, afrejste Marschallen den 6te Maj med sin Familie fra Odense Slot, som derefter anvistes til Hovedkvarter for Romana fra den 8de; han blev dog i Nyborg som hidtil. Marschallen selv forlagde sit Kvarter til Hindsgavl, hvor han opholdt sig til den 11te. Derefter tog han til Flensborg, hvorfra hans Gemalinde og Søn allerede den 23de rejste til Paris; selv forblev han i Flensborg til Begyndelsen af Juni, da han tog til Rendsborg. Herfra aflagde han den 12te Juni Dronningen et Besøg i Kiel. Den 14de fejrede han, ledsaget af hele sin Stab og alle i Rendsborg garnisonerende danske Generaler og Stabsofficerer, Aarsdagen for Slaget ved Jena ved stor Manøvre i Lejren ved Fokbek, hvorefter han gav Taffel for alle til Stede værende Officerer; den 15de forlod han atter Rendsborg og begav sig til Flottbeck, hvor han forblev til den 16de Juli. Han sejlede da til Glückstadt og Elbmundingen for at inspicere de derværende franske Tropper, navnlig for at bese Fæstningsværkerne ved Cuxhaven, og kom den 17de til Tønning, hvorfra en Deling af Regimentet Algarbe var marscheret ham i Møde. Han inspicerede nu den Del af Regimentet, som

laa i Tønning, drog videre paa Inspektion til Husum og kom den 22de tilbage til Rendsborg, hvorfra han samme Dags Aften over Neumünster og Lübeck tog til Travemünde for at bruge Søbadene der.

Tredje Kapitel.

De fremmede Troppers Forplejning. — Ekstraordinære Foranstaltninger i Anledning af deres Ophold. — Troppernes Opførsel og Forhold til Befolkningen.

Som allerede Side 44 omtalt var det gjort Kvarterværterne til Pligt at bespise deres Indkvartering, og der var i den Anledning truffet Bestemmelse om, at de mod en Godtgørelse af 24 Skilling (8 Sk. for selve Kvarteret, 16 Sk. for Kosten) skulde daglig yde hver Underofficer og menig 1½ Pund Brød, ½ Pund fersk Kød, ¼ Pund Ris, 1 Flaske Øl og ¼ Pægl Brændevin foruden de nødvendige Mængder af Salt, Kartofler, Kaal o. s. v.[1] For saa vidt vare Bestemmelserne jo altsaa tydelige nok og afgave tilstrækkelig Hjemmel for Tilbagevisning af Fordringer om Vin, Kaffe o. s. v., som i alt Fald til at begynde med hyppig fremsattes af Franskmændene. Saaledes indberettede den kommitterede Billettør i Middelfart[2] allerede den 14de Marts til Stiftamtet: »Jeg haver hvert Øjeblik af Byens Borgere i mit Hus med Klage over de Franskes urimelige Behandling, men som jeg dog hver Gang ved selv at gaa med disse Folk faar afhjulpen med lidt Fransk ved at betyde dem, der ej var mere at faa«, og under 27de s. M. besvarede Feltkommissariatet[3] forskellige lignende Klager ved at henvise vedkommende til de

[1] ***Mumme*** Side 6, ***Ræder*** II, 179. — [2] Odense Provinsarkiv. — [3] Sammesteds; ***Mumme*** Side 19.

stedlige Kommandantskaber, thi »at Kommandantens Bestræbelser, fremsatte med Fasthed og efter ufravigelige Grundsætninger, afvende Voldsomhed og vilkaarlige Fordringer, derpaa har Feltkommissariatet talende Beviser i Hertugdømmerne«.

En ganske anden Sag var det naturligvis, naar de fremmede Soldater vare utilfredse med selve de Retter, der sattes for dem, eller deres Tillavning; lige over for saadant hjælpe Reglementer ikke, thi det er og bliver en Smagssag, hvorvidt man synes om denne eller hin Ret, den være saa for øvrigt nok saa godt tillavet paa det normerede Kvantum Kød, Ris o. s. v. At der i saa Henseende med Nødvendighed maatte komme Misfornøjelse, er vel umiddelbart indlysende, thi man kan ikke forlange, at Folk, der ere vante til en ganske anden og navnlig langt lettere Kost end vor, straks skulde finde sig fornøjede med den. Det kan derfor ikke undre, at Franskmændene om Morgenen afviste vort nationale Øllebrød[1] med Bemærkningen: »Nicht soupe de la bière!«, hvorimod de naturligvis ikke havde Lov til, hvad ogsaa hændte, at kaste Maden i Hælene paa Husmoderen, naar hun vendte sig for at gaa ud af Døren[2]. Hvorvidt de ved et længere Ophold imellem os — de laa jo kun saa kort Tid heroppe i det egentlige Kongerige — vilde have kunnet vænne sig til vor daglige Kost, kan der naturligvis ikke siges noget bestemt om, men der er dog vel ingen Grund til at antage, at de skulde have haft større Vanskelighed derved end Spanierne, som lidt efter lidt fik baade Boghvede- og Byggrøden til at glide godt ned, ja endog fandt Smag i Øllebrøden.

Med Bespisningen af Officererne faldt det vanskeligere. Saadanne fine Folk, der vare dragne Europa igennem som Sejrherrer, maatte jo ret naturligt forudsættes at være kræsne og forvænte; hvad skulde man give dem? Med Middagsmaden havde man i Regelen intet Bryderi; thi det var jo tilladt at lade dem spise eet Maaltid i Gæstgiverierne, hvilket da ogsaa som oftest skete, og ganske naturligt blev dette netop Middags-

[1] *Mumme* Side 174. — [2] *Rohmann* Side 204.

maden[1]; man havde altsaa kun at sørge for de øvrige Maaltider, og dem gjaldt det da om at gøre saa rigelige og velsmagende som vel muligt, hvilket — tildels ved Autoriteternes Hjælp — opnaaedes ved betydelige Indforskrivninger fra Landet navnlig af Fjerkræ, Lam og Æg.

At Gæstgivergaardene derimod maatte faa mange Vanskeligheder ved at komme over Middagene, var jo noget, de maatte være forberedte paa og se at klare. som de bedst kunde. Ogsaa dem ydede det offentlige beredvilligt sin Hjælp navnlig i Henseende til at skaffe Vin til Veje, thi Vin maatte der naturligvis til, og da den saa godt som aldrig var til Stede i tilstrækkelig Mængde, maatte den, ofte med ikke ringe Ulejlighed, hidskaffes andetsteds fra[2].

---

[1] I Middelfart paatog den meget agile Byfoged *Sommer* sig Stabsofficerernes Bespisning. — [2] Som Eksempel paa, hvilke Bryderier Spørgsmaalet om Vinen kunde volde, hidsættes følgende efter Originaler i Odense Provinsarkiv. Den 5te Marts indberettede Pladskommandanten i Middelfart, Major *Heide*, til Stiftamtet, at Byens Vinforraad var befundet »hel ubetydelig«. Da der nu ikke kunde faaes noget fra Fredericia, og da der ved de daglige Etaper vilde være 60—70 Officerer og derfor under hele Gennemmarschen behøves 3 Oksehoveder Rødvin, saa udbad han sig, at Byfogden maatte »beordres til at anskaffe disse 3 Oksehoveder, eller at der maatte foranstaltes, at samme fra Faaborg, Assens eller Svendborg det hastigste mulig bliver leveret hertil, men at det i saa Fald maatte paalægges den eller de Købmænd, som leverede samme, at indestaa for Vinens Godhed«. Ordre herom blev straks sendt til Assens, hvorefter to Købmænd Natten til den 5te afsendte Vinen med Færgesmakken. Men hermed var Sagen ikke klaret, thi i Skrivelse af 7de meddelte Majoren Stiftamtet, at af de ganske rigtig ankomne 3 Oksehoveder var kun det ene brugbart, hvilket fuldkommen var godtgjort ved den »chymiske Prøve«, Apothekeren havde anstillet, og ved hvilken han selv havde været til Stede. Han udbad sig derfor, at der i Stedet for denne »bedærvede, forfalskede Vin« maatte blive leveret en ny Forsyning fra Odense eller Faaborg. Stiftamtet beordrede i Henhold hertil den 8de de to Oksehoveder returnerede til Assens som »uduelige«, hvorefter Byfogden dersteds den 19de lod Distriktskirurgen og Apothekeren foretage ny Prøve efter alle Kunstens Regler, og disse to Autoriteter kom nu til det overraskende Resultat, som de gave Attest paa, at Vinen »i alle Henseender havde de Kendetegn, som en god

En anden Ting, som voldte mange Vanskeligheder og Fortrædeligheder, var Sengeklæderne. De Byer, Tropperne droge igennem eller kom til at kantonnere i, vare selvfølgelig ikke saa rigeligt forsynede med opredte Senge, at de uden videre kunde modtage saa mange liggende Gæster. Baade Sengesteder og Sengeklæder maatte derfor rekvireres fra Nabokøbstæderne eller nærmeste Landsbysogne[1]. Man tænke sig nu blot en Husmoders Følelser, naar hun maatte se sine gode Sengeklæder blive transporterede bort sammenbyltede med mange andres og paa ganske ubestemt Tid. Vel vidste hun maaske nok, at de for saa vidt vare under Tilsyn, som der var beskikket Folk til at modtage, udlevere og atter modtage dem, og vel kunde hun jo haabe paa at faa dem afgivne til Brug i en af de offentlige Bygninger, hvor Soldaterne kaserneredes, og hvor Opsynet derfor maatte antages at være nogenlunde nøjeregnende, men naar hun saa selv fik Indkvatering og derfor reklamerede sine Klæder igen, hvad tror man da, hun tænkte, naar der blev svaret, at »Omstændighederne ikke tillade at rekvirere dem udleverede«, fordi den eller den Borger, til hvem de vare leverede, og som hun

---

rød Vin skal have«, hvorfor de erklærede, at den »er uforfalsket og følgelig ej heller skadelig for Sundheden men derimod en god og velsmagende Vin«. Dette blev da indberettet til Stiftamtet med Spørgsmaal, om der »skulde foretages videre, eller Vinen kunde udleveres til de to Købmænd, der havde afsendt den. Indtil Resolution henligge Oksehovederne under Laas paa Raadstuen«. Deres Ophold her blev dog kun af kort Varighed, thi fra Middelfart og Gribsvad modtog Stiftamtet Rekvisition paa Vin og Brændevin, og i Henhold hertil afsendtes da alt af nævnte Slags, som fandtes i Assens, derhen, de to omtalte Oksehoveder dog formentlig til sidst nævnte Sted. Assens var saaledes ganske blottet for omhandlede Art Drikkevarer, da Spaniernes Ankomst dertil tilmeldtes Byfogden, og han maatte derfor nu selv fremsende Rekvisition, i Henhold til hvilken der sendtes ham 2 Oksehoveder Rødvin fra Gribsvad. Hvorvidt dette nu har været de samme to, han allerede saa ofte havde gjort Bekendtskab med, ere vi desværre ikke i Stand til at oplyse.

[1] Ofte var man dog nødt til at gaa temmelig langt bort; saaledes maatte Ore Sogn mellem Middelfart og Bogense levere Senge til Odense.

rimeligvis aldeles ikke kendte, stadig havde Brug for dem, eller, hvad der endnu var meget værre, at de vare afleverede til Hospitalsbrug, thi det rygtedes meget snart, at de fremmede Tropper vare stærkt befængte ikke alene med Fnat, men ogsaa med endnu ganske anderledes slemme Sygdomme[1]. Noget trøstede det hende maaske da, at Stabskirurg ***Tønder***, »der for den militære Etat er overdraget det medicinske Politi og sammes Opretholdelse«, først i Maj anmodede Stiftsøvrighederne om at anordne Kommissioner nedsatte, »hvis Formaal og Bestræbelse skulde være at paase, at ikke et eneste Stykke, være sig Senge- eller Gangklæder, der haver været afbenyttet af syge franske eller spanske Gemene, igen leveres deres Ejere tilbage, forinden disse have været luftede, gennemrøgede og især, hvilket nyere Erfaringer noksom beviser, haver været i en varm Bagerovn«; men selv om Kommissionen i Henhold til sin Instruks afgav Bevis for, at Klæderne saaledes vare rensede, saa ved jo dog enhver, hvor nænsom en Husmoder er over sit Sengetøj, og hvilken indgroet Overbevisning hun har om, at det kommer noget til, naar det overlades andre.

Som alt anført var der for den leverede Kost bevilget Kvarterværterne en daglig Godtgørelse af 16 Skilling, hvilket efter Datidens Priser slet ikke var daarligt, tværtimod, der kunde endog profiteres ret vel derved, og Sagen blev derfor ogsaa Genstand for Smaaborgernes Spekulation[2]. Men herved var dog rigtignok den Hage, at man maatte gøre sine Udlæg kontant, medens Godtgørelsen først kunde ventes længe efter; der indgik derfor lige straks en stor Mængde Anmodninger om Forskud, hvilke for hver Dag, der forløb, forandredes til bestandig flere Erklæringer om, at man ikke saa sig i Stand til at bestride Udgifterne og derfor maatte have sit Tilgodehavende betalt.

---

[1] Om en større Rufferisag, som Spaniernes Ophold gav Anledning til, kan foruden Bekendtgørelser i Iversens Avis for 29de August og 7de September ses ***Hans Nicolai Hansen*** Nemesis, et Bidrag til dansk Retskasuistik, Kjøbenhavn 1810, Side 162—68. — [2] ***Schumacher,*** Genrebilder Side 397.

Dette skete virkelig ogsaa for en Del Fordringshaveres Vedkommende; Resten fik den Besked, at det var enhver Undersaats Pligt at staa i Forskud for den kongelige Kasse i nogen Tid, for at den ikke paa een Gang skulde bebyrdes med for store Udgifter, og de maatte altsaa vente.

Disse Vanskeligheder bevirkede imidlertid, at der indlededes Forhandlinger med de franske Autoriteter om en Forandring i Armeens Forplejning, og en Overenskomst herom afsluttedes, hvorefter der paa forskellige Steder oprettedes Magasiner, fra hvilke der daglig udleveredes Tropperne bestemte Rationer af i det væsentlige samme Størrelse som den foran anførte. Der traadte altsaa med andre Ord en Naturalforplejning i Kraft, og fra den Dag af, da den begyndte — forskellig paa de forskellige Steder, men i det hele dog i Ugen fra og med den 20de April — vare Værterne fritagne for at levere andet end Senge, Lys, Brændsel, Køkken- og Bordtøj, hvorfor de fik 8 Sk. om Dagen. Det blev paalagt Magistraterne som hidtil at sørge for Magasinernes Forsyning, selve Opsynet med disse førtes af danske Kommissærer, udnævnte af Feltkommissariatet, og til hvilke de franske Kommissærer havde at henvende sig. Ved disse Foranstaltninger lettede man Værterne i høj Grad, men fik naturligvis saa igen mangfoldige Vanskeligheder af anden Art, saaledes f. Eks med Hensyn til Øllleverancerne. Der var normeret 1 Pot Øl daglig pr. Mand, hvilket f. Eks. for Magasinet i Odense vilde sige 45000 Potter Øl hver tiende Dag. Et saa stort Kvantum var det Bryggerierne her i Byen aldeles umuligt at levere, hvorfor man maatte tage dem i Nyborg og Kjerteminde, i hvilke Byer der ikke fandtes Magasiner — de forsynedes herfra — til Hjælp, men da ogsaa saadanne Udveje voldte Besvær, opgav man helt at forsyne Soldaterne med Øl fra Magasinerne og paalagde Værterne at levere det mod en Godtgørelse af 4 Sk. pr. Pot. Og nu Brødet; man blev nødt til at beslaglægge Møllerne for at faa det fornødne Mel til Soldaterne malet, hvoraf fulgte, at Bagerne i de Byer, der havde Magasiner, kun daarligt kunde faa malet Mel nok til Brød til Byens egne Folk. Endelig

Kødet; Kreaturerne skulde afleveres til Magasinerne af to af Magistraten udnævnte »Kunstforstandige« og godkendes af to fra fransk Side; at dette ikke kunde gaa af uden Spektakler, følger vel af sig selv.

Det var dog kun Underofficererne og de menige, der fik Naturalforplejning; for Officerernes Vedkommende mente man at maatte ordne Forholdet saaledes, at de foruden Kvarteret, der anvistes dem in natura — og som beregnedes og godtgjordes efter de i Forordningen af 9de Maj 1806 fastsatte Regler for de forskellige Charger af den danske Arme — fik Diæter, hvis Størrelser fremgaar af følgende Opgørelse, som efter Kongens Ordre af 16de April indleveredes af Feltkommissariatet den 27de[1]:

			Dansk Kurant Rdl.	Sk.
6	Divisionsgeneraler.....	hver 50 Rdl. d. K. daglig	300	»
9	Brigadegeneraler.....	— 20 — — —	180	»
36	Oberster.....	— 7½ — — —	270	»
96	Stabsofficerer.....	— 3¾ — — —	360	»
338	Kaptajner og Ritmestre	— 2½ — — —	845	»
906	Løjtnanter.....	— 1½ — — —	1359	»
30000	Menige.....	— 32 Skilling —	10000	»
8000	Rationer[2] bestaaende af ⅔ Skæppe Havre à 24 Sk., 1 Lispund Hø à 24 Sk. og 1 Lispund Halm à 20 Sk. i alt 68 Sk. for hver Ration; saaledes pr. Dag		5666	64
	Til Kørsler og Transporter regnes daglig.....		500	»
	Til ubestemte Udgifter og til Hospitalerne — 1000 Mand — daglig.....		519	32
	Tilsammen Udgifter for hver Dag...		20000	»

eller i vore Penge 64000 Kroner.

[1] *Ræder* II Side 183. — [2] At her er regnet Rationer til 8000 Heste i Stedet for (smlgn. Tabel Side 50) til c. 6000, har sin Grund i, at Hospitals- og Medicinalvæsenet, Feltbagerier, Administration, Kontrol, Inspektører, Armepark og flere med en Arme i Forbindelse staaende Forvaltninger lidt efter lidt kom herind i Landet og medførte over 2000 Heste..

Herved var saa endda slet ikke medregnet Udgifterne til:

1) den kommanderende General, fordi det førend Indmarschen var meddelt Levetzau, at Marschallen var vant til, at der anvistes ham et passende Hotel til Bolig og blev sørget for Taffel og øvrige Underhold for ham og hans Følge, til hvis mange Heste der leveredes Furage in natura.

2) Lønninger, Beklædning, Kvarterer, Brændsel, Lys, Vaaben, Heste, Ammunition, Bagage, Træn, Artilleripark o. s. v., o.s.v.; først naar alt dette lægges til, fremkommer den virkelige Sum.

Det har næppe været med Sindsro, at Kongen gennemgik dette Regnestykke, og det er ikke til at undres over, at vore egne militære, hvis Underhold og Forplejning holdtes ganske anderledes knapt, saa skævt til, at der anvendtes saa meget paa deres fremmede Kolleger.

I de saaledes ordnede Forhold skete der dog atter en Forandring, idet nemlig Regeringen fra 20de Maj gav Forplejningen i Entreprise til Finantsraad *Crelinger* fra Hannover, som var den anbefalet af Bernadotte. Fra den Dag af ophørte altsaa alle Leverancer til Magasinerne, Crelinger paatog sig at sørge for alt, Øl og Furage dog undtaget. Fra 1ste Juni overtog han tillige alle Hospitalers og Lazarethers Forsyning med Levnetsmidler, Vin, Medikamenter, Charpi, Bandager, Vask, kort sagt alt, hvad der hører til de syges Fornødenheder og Pleje.

Til at etablere alt dette modtog Crelinger et Forskud paa 80000 Rdlr. s. h. Kurant (256000 Kroner); for øvrigt fik han for hver Mand, der var til Tjeneste, 10 Schilling (for hver syg det firdobbelte) daglig, hvilket var det samme, der hidtil var bleven betalt Værterne, men rigtignok c. $1\frac{1}{2}$ Gange mere, end der ellers betaltes for en Soldats Forplejning. Til Trods herfor vare dog de Rationer, han leverede Mandskaberne, saa smaa, at Kvaterværterne bleve nødte til at skyde adskilligt til, for at deres Indkvartering kunde blive mæt, for hvilken Villighed Kongen tilstod hver Vært et Beløb af 4 Sk. daglig[1].

---

[1] Krigsarkiverne IV, 72.

Selvfølgelig var dette en stor Byrde for Landet, men langt fra den eneste. Vi åfse her rent fra den overordentlige Besvær, de mange fremmede Menneskers Nærværelse voldte Autoriteterne, og om hvis Omfang de store Bunker af Embedsskrivelser give et godt Begreb[1], vi ville heller ikke nærmere omtale de mange mer eller mindre frivillige Udgifter, Befolkningen afholdt o. m. a.; her skal blot eet Forhold omtales, som i en ganske særlig Grad trykkede, nemlig de mange Rekvisitioner paa Heste og Vogne, som idelig fremkom, og som da navnlig tyngede stærkt paa Landboerne paa de Tider, de netop selv havde haardest Brug for deres Folk og Heste til Markarbejde. Da Byrden blev fordelt paa flere Amter, havde mange Kuske milevidt at køre, forinden de naaede de befalede Samlingspladser, »og i det Øjeblik, Fordringen er der«, hedder det i en Indberetning, »skal og Befordringsskabet staa parat, eller det lader, som der kunde gaa Ild i alt«. Indtil 60—80 Vogne maatte saaledes daglig i lang Tid give Møde her i Odense og bleve saa dog ofte sendte hjem igen efter at have holdt parate i indtil 48 Timer uden at være blevne benyttede. Særlig tungt faldt Byrden paa Svendborg Amt i den Tid, Slipshavnsskansen blev anlagt[2]; da maatte 40 Bøndervogne hver Dag i lang Tid køre Jord og Tørv til

---

[1] Som Følge af Forretningernes Tiltagen ansøgte Feltkommissariatet sidst i Marts om at faa en Militærdeputeret til Hjælp, hvilket først blev afslaaet som ufornødent, men senere dog for saa vidt bifaldet, som vel ikke en Militær men derimod Deputeret i Økonomi- og Kommercekollegiet, Kammerherre, Greve *M. v. Dernath* under 20de Maj blev udnævnt til deputeret i Kommissariatet med Ordre til at begive sig til det franske Hovedkvarter og forhandle om alle forefaldende Feltkommissariatssager med den franske Ordonnateur en chef Duprat. Fra den Tid af havde vi altsaa tre Kommissærer ved det franske Hovedkvarter: Levetzau til at varetage de politiske, Haffner de militære og v. Dernath de økonomiske Interesser. — [2] I Anlæget af et Par af Skanserne ved Nyborg Fjord, hvorom senere, deltog et Kompagni spanske og 50 franske Sapører; den 18de Juni bleve Spanierne trukne tilbage for at anlægge 2 Skanser ved Middelfart og 1 paa Fænø; Franskmændene forlagdes til Slesvig.

den. Man fandt dog endelig, at dette var for strengt, og beordrede derfor fra 30te Juni lige saa mange Vogne fra Hindsholm og de nærmeste Sogne af Odense Amt til at møde i de førstes Sted. Megen Vilkaarlighed og mange Misbrug fandt ogsaa navnlig i Begyndelsen Sted i Henseende til Kørselsrekvisitioner, eftersom baade militære og andre Personer, som aldeles ingen Ret havde dertil, uden videre rekvirerede Befordringer, men herfor blev dog snart sat en Stopper, idet det bestemtes, at ingen Rekvisition var gyldig uden efter Pas fra Feltkommissariatet, Levetzau eller en af de franske Generaler, Regimentschefer eller med dem sideordnede, og at Rekvisitionen som Regel skulde ske igennem Pladskommandanterne. Kun i visse nærmere angivne Tilfælde kunde Befordring rekvireres direkte fra en kongelig civil Øvrighedsperson, men i saa Tilfælde skulde denne tage Kvittering af Rekvirenten.

Det er en Selvfølge, at der blandt den Mængde af ganske ekstraordinære Sager, som kom til Behandling af de lokale Autoriteter, og hvorom der indsendtes Indberetning til Regeringen eller udbades dennes Afgørelse, maatte være adskillige, som ikke taalte Opsættelse. Da en saadan dog kunde forudsættes at ville indtræde som Følge af den Kommunikationsspærring, de engelske Skibes Nærværelse foraarsagede, saa var der ved allerhøjeste Skrivelse af 5te April meddelt Overøvrighederne i Jylland og Fyen en midlertidig udvidet Embedsmyndighed, som de havde at gøre Brug af i saadanne Tilfælde, »hvor Resolution fra Os eller Vore Collegier . . . . udebliver eller ikke kan indløbe saa hastigt som Sagens paatrængende Natur maatte fordre det«. I alle andre Tilfælde havde de, uden Hensyn til om der fandtes fjendtlige Skibe i Farvandene eller ikke, at indsende deres Embedsindberetninger o. s. v. og af de vigtigste tillige Duplikater. Ligesom Tilfældet nemlig havde været i 1807, saaledes etableredes der ogsaa igen i Marts 1808 en Duplikatpost, der ifølge Kancelliskrivelse af 25de November 1807 var ordnet paa den Maade, at Posten, som kom fra Jylland og Fyen, blev delt i Odense og derfra gik videre i to Sendinger,

den ene som sædvanlig over Nyborg—Korsør med Breve mærkede Original, den anden over Svendborg og Langeland til Taars Færgested paa Lolland og derfra videre til Sjælland med Duplikatbrevene mærkede Duplikat og omvendt. I Sammenhæng hermed blev det ved Kancelliskrivelse af 19de April indskærpet, at Meddelelser om Posternes Ankomst og Afgang, »hvorved Fjenden let kan blive underrettet om de Veje og Maader, Posterne bruge, og derved søge Lejlighed end mere at lægge dem Hindringer i Vejen«, ikke maatte indrykkes i de offentlige Blade, lige saa lidt som disse maatte bringe Efterretning om, »naar Tropper ankomme fra de andre Provinser her til Sjælland eller Øerne, saa vel som Troppernes Dislokation[1], eller hvad der henhører til disse Benævnelser, siden alt saadant kan være Fædrelandet til Skade og Fjenden til Fordel«.

Af Hensyn til Frygten for Englænderne beordredes endelig ved Parolbefaling af 13de Marts 1808[2] de kommanderende Generaler til at inddele Kysterne i deres Generalkommandoer i forskellige passende Afdelinger uden Hensyn til Amtsinddelingerne. Disse Afdelinger fik Nummer og Navn af Kystmilitsdistrikter og over hver af dem sattes en pensioneret Officer[3], med andre Ord: i Henhold til § 10 i Forordningen af 26de

---

[1] Sammenlign hermed allerhøjeste Skrivelse af 13de April til Stiftamtmanden i Odense, hvori befales, at »Du alvorligen betyder og tilholder Udgiverne af de fyenske Aviser, Odense Kontors Efterretninger og andre deslige offentlige Blade i Vort Stift Fyen, at de ikke maa indrykke nogen Efterretning eller Bekendtgørelse om eller i Anledning af franske Tropper her i Landet, saadanne alene undtagne, som enten meddeles dem af Kammerjunker Levetzau eller af Overkvartermester Wenzel Haffner, og har Du paa det nøjeste at vaage over Efterlevelsen af denne Vor Befaling«. (Original i Odense Provinsarkiv). — [2] Krigsarkiverne III, 310; *Mumme* Side 40. — [3] Kystmilitsdistrikterne deltes igen i Underafdelinger med lokale Befalingsmænd. Som et vistnok enestaaende Tilfælde skal anføres, at Præsten Knudsen paa Ruggaard under 26de Maj ansattes som Befalingsmand for Haarslev Milits, dog at han af den befalede Uniform kun skulde bære Sabel og Epauletter som Agtelsestegn.

Februar 1808 skete der nu Opbud at den ved nævnte Forordning indrettede Kystmilits, i hvis Ruller enhver vaabendygtig Mand var indtegnet fra sit 20de til sit fyldte 50de Aar, naar han boede indtil 2 Mile fra Kysten. —

At danne sig en paalidelig Forestilling om de fremmede Troppers Opførsel her i Landet er en overmaade vanskelig Sag, særlig for Franskmændenes Vedkommende. Dette ligger dels deri, at Antallet af Beretninger om dem er mange Gange mindre end saadanne, som fortælle om Spanierne, naturligvis fordi de spanske Tropper laa i meget længere Tid herinde imellem os og spredtes langt videre omkring end Franskmændene, der hurtig bleve trukne tilbage til og koncentrerede i Hertugdømmerne, dels deri, at de Udtalelser om Franskmændene, som skulle gengive det almindelige Indtryk, man havde af dem, og som først ere optegnede mange Aar efter selve Begivenhederne af Folk, der enten ikke selv have oplevet disse eller kun vare Børn den Gang, for det første ere meget kortfattede og for det andet ere af en saadan Natur, at man med de Egenskaber in mente, som almindelig tillægges den franske Nation, paa Forhaand har Vanskelighed ved at tro paa deres Paalidelighed, selv om man ikke har haft Lejlighed til at se authentiske Meddelelser, der pege i decideret modsat Retning. Vi for vort Vedkommende kunne i hvert Fald ikke dele den Opfattelse, der efterhaanden er gaaet over i den almindelige Bevidsthed, og ifølge hvilken de franske Tropper nærmest vare en Samling hensynsløse, opblæste og i det hele højst ubehagelige Individer[1]; vi tro, at Sandheden ligger mindst lige saa

[1] Det er *Schiern*, der i den sidste Redaktion i Historiske Studier I af sin allerede to Gange tidligere offentliggjorte Artikel om Spanierne i Danmark, har fastslaaet denne Opfattelse ved at udtale, at Spanierne dannede en skarp Modsætning »til de fleste, her ilde lidte franske Tropper«, og det maa — fremgaar det af Listen over hans Kilder — særlig være *Rohmanns* Meddelelser i hans Skildringer af den danske Historie, Schiern støtter sig til; hvor tarvelig en Kilde han her har haft, skulle vi søge at vise. Side 203—4 fortæller Roh-

langt derfra som fra dens Modsætning, der jo ogsaa er bleven moderne, at Spanierne vare rene Engle.

Med al Indkvartering af større og navnlig af fremmede

---

mann om Franskmændene, at deres »Opførsel blev ikke meget rost. Stolte og bydende viste de sig ved alle Lejligheder, især voldte deres Misfornøjelse med den Mad, der sattes for dem i deres Kvarterer, ideligen ubehagelige Sammenstød. Hver Dag forlangte de Suppe (Bouillon), en Ret, som ellers kun i det højeste om Søndagen kom paa Bordet i de simple Borgeres Huse . . . Følgen heraf var naturligvis en gensidig Misfornøjelse med hinanden paa begge Sider, og Glæden i Byen [Svendborg] var stor, da disse fordringsfulde og ufornøjelige Gæster efter nogle Ugers Forløb atter droge bort«. Efter Saniernes Flugt kom der paa ny Franskmænd til Svendborg, og med disse, hedder det Side 226, »var Misfornøjelsen stor. De vare mørke, vrantne og fordringsfulde; ingen kunde gøre dem tilpas. Maden vragede de og kastede den hyppig hen ad Gulvet efter Husmoderen, naar hun havde sat den paa Bordet. Klager og Klammerier imellem Borgerne og de Franske hørte til Dagens Orden, og en og anden ublu Franskmand blev undertiden afpryglet. Men pludselig skete en stor Forandring. En Eftermiddag indløb det Budskab, at Spanierne vare gangne om Bord paa den engelske Flaade, og at Langeland atter var fri. Denne Efterretning virkede som et elektrisk Slag paa Franskmændene. Disse Folk, der hidtil havde været saa mørke, vrantne og tavse, bleve paa een Gang ligesom forvandlede. Samme Aften og hele Natten genløde Hovedvagten og flere Dele af Byen af deres Sang og Lystighed, og fra dette Øjeblik vare de Mildheden og Høfligheden selv, og ikke længe derefter droge de bort lige saa glade og fornøjede, som de vare komne sure og fortrædelige«.

Nu modbeviser ganske vist Bemærkningen om, at de »fra dette Øjeblik af vare Mildheden og Høfligheden selv«, ikke den tidligere: »stolte og bydende vare de ved alle Lejligheder«, eftersom der tales om to forskellige Afdelinger af Soldater, men en lys og venlig Farvetone kaster den dog ind i det ellers saa mørke Billede, og dette, forekommer det os, lives endnu betydelig mere op, naar man erfarer følgende. I Skrivelse af 9de Juli fra Landfoged *Carstens* i Ærøskjøbing til Grev *Ahlefeldt* paa Langeland (denne og de følgende nævnte findes i Originaler i Tranekjær Arkiv) hedder det: »Klagen over de spanske Soldaters Forplejning er ugrundet, hvad Hr. Kaptajn Hartwieg stedse vil bevidne. Mangen Vært spiser selv Vandgrød, medens han sætter Kødsuppe og Kød for Soldaterne. En enkelt Klage er jo nok en Gang imellem grundet, men den afhjælpes straks. De spanske Soldater for-

Troppemasser er der forbundet Rivninger imellem Kvarterværter og Soldater, Slagsmaal mellem disse indbyrdes og med de dem tilforordnede Kuske, Uordener, Optøjer og Spektakler af

---

lange for meget, mange af dem Hvedebrød og Kaffe«; i Skrivelse af 30te Juni fra Hartwieg til Ahlefeldt hedder det endvidere, at der »indløber daglig flere Klager over Bespisningen, men dertil er dels Byens Forfatning, vel ogsaa en Del Værter, men især de mange Fordringer, disse spanske Soldater gøre, i Hovedsagen Skyld; dog er al Ting hidindtil i det gode afhjulpet«. Naar man nu sammenligner dette med Rohmanns oven for meddelte Beretning om de franske Troppers Fordringsfuldhed — »hver Dag forlangte de Suppe« —, naar man endvidere hører, at Spanierne paa Ærø udgjørde en Afdeling af det Regiment Cataluña, som Rohmann kendte fra Svendborg, og om hvilket han Side 204 beretter: »De ankomne Spaniere vare i alle Henseender fordringsfrie og nøjsomme«, saa faar man dog en Del Tvivl om hans Grundighed og Paalidelighed, og denne bestyrkes yderligere derved, at han om disse samme Spaniere fortæller, at de »sluttede sig utrolig hurtigt med Aabenhed og Venlighed til de Familier, hos hvilke de bleve indkvarterede«, medens Carstens under 17de Juni indberettede til Ahlefeldt: »Med de spanske Soldater gaar det nu værre end før. Uophørlig indløber der Klager, snart fra Spanierne, snart fra Byens Borgere . . . . Ogsaa blandt Soldaterne indbyrdes ere Uordener almindelige; en har faaet to Fingre hugget af, en anden er stukken ihjel«. I det hele var der et saadant Spektakel i Ærøskjøbing og saa stærke Sammenstød imellem Borgerne og Spanierne, at Carstens i det Brev af 24de Juli, hvori han indberetter, at Spanierne Dagen før ere afmarscherede til Marstal for at tage til Langeland, finder Anledning til at udstøde det Hjertesuk: »Maatte vi dog blive fri for mere Indkvartering af den Slags«. Og det var de samme Soldater, som efter Rohmanns Sigende »med Aabenhed og Venlighed« sluttede sig til Befolkningen; hvilken Betydning skal man med dette for Øje tillægge hans almindelige Karakteristiker af de fremmede Tropper.

Naar man saa endelig erindrer, at Schumacher, der var en intelligent og livlig Mand, som stod i Forbindelse med en Mængde Mennesker i Hertugdømmerne, ikke med et Ord omtaler Franskmændene ugunstigt, for saa vidt deres Opførsel lige over for Befolkningen angaar, uagtet han paa det Sted, hvor han fortæller om Ankomsten af de to Mand, han fik i Indkvartering, siger: »Kokkepigen stod angst i en Krog og saa dem komme ind; hun havde formodentlig ventet vilde Uhyrer, men saa nu meget nette Folk ganske som andre Mennesker«, og saaledes havde haft god Lejlighed til at gøre en eller anden Be-

forskellig Slags o. s. v.; saadant lader sig ikke undgaa og var da naturligvis ogsaa Tilfældet i 1808, men i det hele og store maa det siges, at de fremmede Tropper opførte sig godt, herfra dog undtaget Regimentet Belgien, som fra alle Sider omtales som et højst uroligt, til sine Tider helt ustyrligt Regiment, der var en Plage, hvor det kom hen, ja om hvilket endog Oberst *Ameil*, som kommanderede det, erklærede, at det helt igennem bestod af Slubberter, og at han herunder indbefattede, i hvert Fald kun nødig vilde undtage selve Regimentschefen, Hertugen af Ahremberg[1]. I Horsens, hvor det laa fra den 12te April til 15de Juli, forulempede det Beboerne i den Grad, at de rent ud erklærede, at de ikke længere kunde holde det ud, hvorfor det blev lagt ned til Eckernførde og Omegn. Her maatte man trækkes med det til sidst i August, da dets Optøjer antog saadanne Dimensioner, at Bønderne kom i formelig Krig med det; saa forlagdes det til Altona og afgik endelig derfra efter Kongens indstændige Ønske den 21de September til Hamborg; det blev saaledes det første af de fremmede Regimenter, der blev sendt ud af Landet.

Vanskeligst vare Forholdene naturligvis til at begynde med. Befolkningen var ængstelig ved Tanken om at skulle tage imod disse Franskmænd, som man havde hørt saa meget

---

mærkning svarende til Pigens formodede Forestilling, hvis der havde været Anledning dertil, saa tro vi ved Overvejelse af alt dette at turde gaa ud fra, at der af det hele, man har haft at indvende imod Franskmændene ikke med Grund kan blive væsentlig andet tilbage end de navnlig i Begyndelsen hyppige Sammenstød mellem Værterne og Soldaterne i Anledning af Kosten, og dermed saa vel som ved det, der er fremsat ovenfor i Teksten at have begrundet, at Schierns Yttring om, at Franskmændenes Flertal var ilde lidt her, savner tilstrækkelig Grund. Efter ham have nu senere Forfattere genfortalt ganske det samme, endda af og til med nogen Tilsætning og Forbedring, og derved har de franske Soldater da faaet det Ry for daarlig Opførsel, som i en meget lang Aarrække har været det almindelige, men som dog vel nu bør være skrinlagt.

[1] *Ræder* II, 234.

om, »Aviserne havde jo i saa lang Tid ikke fortalt os[1] om andet end om de uovervindelige Franskmænd og deres Erobringer, og dem skulde vi nu se paa nært Hold, ja sove under Tag med«. Derfor nærede de fleste »en stille Frygt, ja ligefrem Angst«, og det saa meget mere, som man jo ikke forstod deres Sprog. Dette gjorde da Befolkningen kejtet og vaklende i sin Optræden lige over for dem, og det benyttede saa igen, som vi allerede vide, Soldaterne sig af til at fremsætte Fordringer, der ikke kunde og heller ikke skulde tilfredsstilles, men som naturligvis gave Anledning til en Mængde Klager. Man fandt dog, tildels efter Autoriteternes Anvisning (Side 73) snart paa at tage saadant paa rette Maade, man saa, at en fast Optræden var tilstrækkelig til at sætte sig i fornøden Respekt, man bemærkede, at endog den blotte Trusel om Henvendelse til Kommandantskaberne var tilstrækkelig til selv i graverende Tilfælde at bringe Ro og Orden til Veje, men man lærte paa den anden Side ogsaa, at man selv maatte forandre Optræden lige over for dem, det vil sige erindre, at de fleste af dem vare dannede unge Mennesker, som med Rette kunde forlange, at der toges et helt andet Hensyn til dem end det, det nu en Gang var Sædvane at tage til vore egne Soldater, der i den Tid alle vare udannede Bønderkarle. Da man først var saa vidt, vare Vanskelighederne overvundne.

Vi ville støtte foranstaaende Opfattelse ved først at anføre et Par af Samtiden optegnede Eksempler paa Nøjsomhed hos og Opoffrelse af de franske Tropper, og at disse kunde komme i et virkelig smukt Forhold til Befolkningen, og dernæst yderligere fastslaa den ved Citat af et Par officielle Udtalelser.

I Iversens Avis for 22de Marts 1808 fortælles følgende — man bemærke Indledningens flere —:

„Blandt flere Træk af Skønsomhed og Veltænkenhed, som de fremmede Tropper have vist iblandt os, fortjener ogsaa at

[1] *Schumacher,* Genrebilder Side 396.

anmærkes, at 2de franske Soldater, som var indkvarterede hos en Vægter i Odense og straks indskrænkede deres Ønsker efter Husets Lejlighed, vel tilfredse med det lidet, samme formaaede, bade Konen at skaffe sig nogle Æg. Derpaa paanøde de Husfaderen at spise 4 og lagde Konen 12 Sk. paa Bordet, som de uagtet hendes gentagne Anmodninger paa ingen Maade vilde tage imod. Med et trofast Haandtryk og hjertelig Tak forlode de deres Vært."

Den 27de Marts var der Ildebrand i Skydebjerg, i hvilken Anledning Kammerjunker Cederfeld de Simonsen til Erholm lod indrykke Bekendtgørelser baade paa Dansk og Fransk i Fyens Stifstidende for 4de April. Af den danske anføre vi følgende om denne Ild, »som uden Hjælp af det 7de Kompagni og det 19de Detachement af andet Kompagni henhørende til 19de Regiment franske Infanteri . . . kunde have haft de sørgeligste Følger. Seks Steder, hvoraf en mig tilhørende Gaard blev et Rov for Ilden. Ilden udbrød i et lidet Hus beliggende midt i Byen . . . . En stærk Østenvind bragte Flammerne længere hen: de ommeldte franske Soldater i Forening med Egnens Beboere forekom Ilden ved anstrængende Arbejde, nedbrød Husene, som vare antændte, hvorved de dæmpede samme, og de øvrige Huse bleve forhindrede fra at blive antændte. Disse brave Folk, ikke aleneste tilfredse med at have udsat sig selv, kom ogsaa de ulykkelige, der havde lidt af Ildebranden, til Hjælp, givende dem en Sum Penge, jeg gav dem til Belønning for deres Iver og Velvillie.«

En af Bogense Bys Smaaborgere, en Snedker Bang, indgav den 5te Maj Regning[1] paa Udgifter for Kvarter til og Bespisning af en Jæger; paa denne Regning har han skrevet:

„Skal Chasseuren Morel betale disse 1 Rdl. 5 ß eller qvitte dem i sin Gage, saa er det ham skienket, mens betales det af hans Regent, saa venter jeg mig ligeledes betalt disse."

Hertil har vedkommende Chasseur føjet:

---

[1] Original i Odense Provinsarkiv.

„j'ai ete les pas [l'espace] de 41 jour au logis de monsieur bang et jassur d'iavoire bus et manger avec baucoupt de plessire et dagrement voyant le bon choere et la bonte qu'il avoit pour moi a me faire du bien.

fait par moi Sebastien Morel.«

I Skrivelse af 25de April[1] til General Gerard udtaler Haffner endelig:

„Hans Højhed Fyrsten af Pontecorvos Navn har allerede længe været kendt og højagtet her i Landet; man har næsten lige saa stor Tillid til ham som til Kongen. Og Navnene Fririon[2] og Max[3], løber de ikke allerede om mellem Mand og Mand i vore Provinser, og nævner man dem uden Ærbødighed og Begejstring? Og lever Beboerne ikke i saadan Forstaaelse med 3dje og 58de Infanteriregiment, som om de udgjorde en stor Familie? Navnene Goncourt[3] og Gency[2] maa heller ikke glemmes; at jeg aldrig modtager Klager fra de Distrikter, hvor deres Regimenter kantonnerer, beviser det ikke, at man lever i samme gode Forstaaelse med de franske Regimenter som med Spanierne, mod hvem der endnu ikke har været ført Klage, — man maa nemlig naturligvis ikke dømme ud fra et enkeltstaaende Tilfælde, thi saa klages der jo ogsaa over vore egne Tropper . . .“

Det anførte gælder, som man ser, baade de menige Soldater og Officererne og viser, hvor stor Pris man satte paa flere af disse. Herved skal selvfølgelig ikke være sagt, at det ikke til Tider kunde være forbundet med endog ret betydelige Vanskeligheder at forhandle med de franske Befalingsmænd, tværtimod. Marschallen selv havde saaledes meget let ved at fare op[4] og give ondt af sig[5], men det gik snart over igen.

---

[1] Rigsarkivet. — [2] Franske Generaler. — [3] Franske Regimentschefer. — [4] »Han var i højeste Grad behagelig i Omgang og velvillig til det allerydeste; men paa den anden Side kunde han fare op over ingen Ting, og hans Vrede kendte da ingen Grænser« (*Schefer,* Bernadotte roi Side 286). — [5] »Prinsen af Pontecorvo og General Gerard ere ej Deres kongelige Majestæts Venner«, siger Haffner i et af de overmaade mange Breve (af 3dje Juli, i Rigsarkivet) han skrev, og hvori han indberettede alt muligt, som det faldt ham i Pennen, eller han var i Stemning til, ». . . han skal have sagt, at Deres kongelige Majestæt var maadelig betjent, for han kendte ingen, indtil Officererne, som havde vist Villie til at tjene ham . . .«

»Svært er det ogsaa«, skrev Haffner til Kongen midt i Juli, »at handle med en Nation, som aldeles ej vil sættes i Ligning med andre men erkendes for at være Herrer overalt og ikkuns at maatte adlyde de egne Love —, for hvilken Folkeret og Staterne er et Intet, saa snart de anvendes imod dem, og som lige saa lidt erkende almindelig antagne Militærlove og Regler, naar de ej stemme med deres Villie.« Men trods alt saadant kom man dog i det hele og store godt ud af det med de franske Officerer, og flere af dem, deriblandt Marschallen selv, viste Landet stor Velvillie, ligesom de i det hele optraadte med Hensynsfuldhed og Aabenhed lige over for Autoriteterne. Saa meget mindre godt tog det sig ud, at Chefen for Generalstaben, Generalløjtnant Gérard efter Haffners Indberetning af 27de Juli[1] førte, »men ganske skjult, en overmaade stor Vinhandel over hele Landet.« Muligvis stod det i Forbindelse dermed, at de franske Militærautoriteter allerede i April androge om Toldfrihed for de Varer, der indførtes til Armeens Brug, en Foranstaltning, Kongen dog ikke vilde indlade sig paa, men hvorom han under 13de April resolverede[2], »at den Told, som de angive og bevisliggøre at have betalt ved Vore Toldsteder for indbragte Varer til den franske Arme, skal af Vort Feltkommissariat blive dem godtgjort og tilbagebetalt, hvorved Øjemedet opnaaes, uden at store Uordener kan ske.«

Hvad *Spanierne* angaaer, da var det med stor Ængstelse man imødesaa deres Komme. Spanien ligger saa langt borte, og spanske Forhold vare og ere den Dag i Dag saa lidt kendte her, at de vildeste Rygter om, hvilke forskrækkelige Folk, man kunde vente sig hertil, fandt Tiltro, og det saa meget mere som Franskmændene, der kom forud for dem, havde gjort sig en Fornøjelse af at skildre dem med saa sorte Farver som vel muligt. Intet Under derfor, at det, som det fortælles af Biskop *Daugaard*[3], der var en 12 Aars Dreng, da de vare her, var

---

[1] *Ræder* II, 202. — [2] Krigsarkiverne III, 423. — [3] Biskop *Daugaard*, en Mindebog af *Christine Daugaard*, I, 25; Kjøbenhavn 1896.

»stor Rædsel over Almuen og enkelte andre, der synes at have haft omtrent samme Forestilling om Spanierne som gamle Gunild om Tyrkerne, at de vilde æde os med Hud og Haar. Saavidt jeg mindes, flygtede endog nogle af Byens[1] Damer bort med deres Børn. Det var en Søndag Eftermiddag, at det første Regiment holdt sit Indtog. Min Fader fulgte med os ud at se derpaa, og ganske uden Frygt for, hvad der kunde følge paa, vare vi vel ikke. Men Indmarschen skete med største Orden og Stilhed«, og Frygten satte sig derfor snart. Vanskeligt faldt det naturligvis trods de udgivne Ordbøger[2] baade at forstaa dem og gøre sig forstaaelig for dem, og megen hidsig Opbrusning fra Soldaternes Side fulgte heraf og indgød Befolkningen en god Del unødig Skræk, indtil man fra begge Sider lærte at hjælpe sig ved at supplere en Blanding af Dansk, Spansk, Fransk og Tysk med en rigelig Mængde Gebærder; da man først paa den Maade havde lavet sig et tilstrækkelig forstaaeligt gensidigt Meddelelsesmiddel, kom der i de fleste Tilfælde et overmaade venligt Forhold i Stand. Der foreligger herom fra de forskelligste Steder og de forskelligste Mennesker saa mange samstemmende Udtalelser, at de forholdsvis faa Beretninger om en mindre god Opførsel fra Spaniernes Side, hvorpaa vi have set Prøver, intet vejer i Sammenligning med dem.

Hvad der naturligvis gjorde et overordentlig gunstigt Indtryk, var de spanske Soldaters store Interesse for og Kærlighed til Børn; de tog de smaa paa Armene og kærtegnede dem og dansede rundt med dem[3]; de legede med de større[4] og viste

---

[1] Randers. — [2] Se Noten Side 17. — [3] I Mit Livs Eventyr fortæller *H. C. Andersen:* »Jeg husker ret vel de næsten sortbrune Mennesker . . . . En Dag tog en spansk Soldat mig paa sin Arm og trykkede mod mine Læber et Sølvbilled, han havde ved sit bare Bryst. Jeg husker, at min Moder blev vred derover, thi det var noget katholsk, sagde hun, men jeg syntes godt om Billedet og den fremmede Mand, der dansede rundt med mig, kyssede mig og græd; han havde vist selv Børn hjemme i Spanien.« Mere om deres Amuletter hos *Mumme* Side 182. — [4] Daværende Adjunkt i Roskilde *Smith* fortæller om

dem al den Godhed, de formaaede; »de holdt meget af os Børn og vilde gerne have os med sig«, fortæller Daugaard, og, føjer han til — »i Omgang med os iagttoge de al Anstændighed«, medens de ellers ikke vare fri for baade i Samtale og Gebærder at være »temmelig vellystige«.

For deres Godmodighed og Føjelighed roses de meget, ligesaa for den Trofasthed, hvormed de sluttede sig til de Familier, hos hvem de vare indkvarterede. Saa lidt som muligt ønskede de at volde disse Ulejlighed, paa mange Maader derimod søgte de at gøre sig nyttige for dem; men kom paa den anden Side det hede Blod i Kog, var der noget, de bleve vrede over, saa fore de op, og ganske modsat Franskmændene lode de sig saa langt fra tæmme ved en fast Optræden, at en saadan tværtimod bragte dem i det fuldstændigste Raseri og gjorde dem ildesindede og hævngerrige over for vedkommende.

At deres Nærværelse maatte give de Steder, hvor de laa, et fra det daglige fuldstændig forskelligt Præg, er en Selvfølge

---

Spanierne (Kirkehistoriske Samlinger 3 Række, IV, 693), at de »legede som Børn med Skolens Disciple og lærte dem at kaste med Diskus og springe Buk. De undlod aldrig, naar de kunde, at møde paa Kirkegaarden paa Drengenes Legetid, og naar jeg, — som var eller havde selv gjort mig til Inspektør — klappede Drengene ind, bade de saa hjertelig om et Kvarters Tid endnu.« Forskellige andre Lege lærte de fremmede Tropper vor Ungdom. Saaledes vare Franskmændene Mestere i et Slags Boldspil, ved hvilket det gik til paa lignende Maade som ved Fjerbold, dog med den Forskel, at Hænderne traadte i Stedet for Katcheren og en almindelig Bold i Fjerboldens Sted. Spanierne spillede gerne Morra og morede sig desuden med at slynge Jernstænger frem mod et bestemt Maal. Der blev ogsaa spillet meget Kort, af Spanierne altid om Penge, af Franskmændene, hos hvem Penge vare en sjælden Vare, paa den Maade, at den tabende alt efter Tabets Størrelse fik et større eller mindre Antal Klemmer paa Næsen, den ene oven paa den anden. Balancerende med denne mærkelige Prydelse maatte han saa spille videre, indtil han fik Held til at vinde og derved flere eller færre af Klemmerne aftagne. Naturligvis havde navnlig den lattermilde Ungdom den største Møje med at bevare Alvoren ved dette aparte Syn, men ve den, der gav sig til at le; han fik uvægerlig en Dragt Prygl. — Smlgn. *Dania* 1900, Side 241.

og bekræftes da ogsaa fra forskellige Sider. Saaledes siger Daugaard, at der »i det helé var et forunderlig uroligt og bevæget Liv i min Fødeby, saa længe Spanierne vare der, og den Dag, de vare bortdragne, var Byen ligesom tom og uddød«, og den daværende residerende Kapellan for Ringsted-Benløse Menighed fortæller[1], at medens Regimentet Asturias laa der paa Gennemmarschen til Roskilde, havde Ringsted »et forunderlig fremmed Udseende. Byens Indvaanere bleve ligefrem borte i den Sværm af fremmede, der altid færdedes paa Gaderne. Det spanske lød bestandig i Ørene og i Stedet for Lars, Niels og Hans lød det Fernando, Josepho, Pietro. De vare ualmindelig gode at omgaas. Jeg tror, at ingen Vært havde Aarsag til at klage . . . Deres Ciesta (Middagssøvn) holdt de meget over, baade Officerer og Gemene, og i Middagsstuden var alt tyst.« Men kom saa Aftenen, saa kom der Liv over det hele, saa »sad eller laa de i Grupper paa Fortovene[2], smøgende deres af Tobak, sammenviklet i Papir, dannede Cigarer[3], lo og spøgede med hinanden, klattrede op ad Væggene til Fuglerederne for at tage Æg og Unger, som de fortærede (ni fallor), fangede sig Katte, af hvilke de lavede sig Steg o. m. desl. For det meste var det smukke og velvoksne Folk, livlige og lystige.« Hver Aften trak de op med fuld Musik, ledsagede af en stor Skare Tilskuere, gamle og unge, ja

---

[1] Musæum 1893, I, 242. — [2] *Daugaard*, Side 27; smlgn. hermed *H. C. Andersen* i Mit Livs Eventyr: »Jeg saa de fremmede Krigsmænd ligge og strække sig hen ad Gadens Fortov.« — [3] Cigarer (Cigaretter) kendtes ikke her i Landet, før de fremmede Tropper førte dem med sig i 1808. (*Werlauff*, Erindringer, Hist. Tidsskrift, IV Række, 4. Bd., Side 370. Smlgn. dog hermed *Suhr*, Der Ausruf in Hamburg, Hamburg 1808, II, Pag. 57: »I omtrent 15 Aar har det været almindelig Mode her at bruge Cigarer; de har været kendte endnu tidligere«). Den Letsindighed, hvormed de kastede de endnu brændende Cigaretstumper fra sig paa det første det bedste Sted, det kunde træffe sig, — i det hele den Skødesløshed, hvormed baade Franskmændene og Spanierne omgikkes Ild og Lys, voldte overalt stor Ængstelse hos Befolkningen.

endog helt ud paa Natten gik Officererne med Musik op og ned ad Gaderne i Ringsted, indtil Pladskommandanten anmodede dem om at lade være med saaledes at forstyrre Borgernes Nattero.

At de, som anført, kunde indlade sig paa at spise stegte Katte, var jo ret modstridende med vore Landsmænds Smag, men langt værre var det dog, at de med stor Appetit fortærede stegte Snegle, rørte ud i en Sauce af Olie, Peber, Eddike og Løg, ja selv stegte Frøer og Snoge smagte dem, hvilket langt overgik vore Husmødres Forstand. I det hele saa disse med ikke ringe Forundring paa alt det, Spanierne kunde finde paa at lave sammen til et for dem velsmagende Maaltid og ikke mindst paa deres rigelige Brug af Olie, der altid har frastødt ægte danske Ganer men er en nødvendig Artikel i Sydlænderes Maaltider. Maaske var det Mangelen paa denne der gjorde, at den gamle Brigader Delevielleuze ikke kunde faa Smag paa de danske Retter. »Til min Bedstemoders Fortvivlelse«, fortæller *Kornerup*[1], bemægtigede hans Kok »sig daglig hendes Køkken, bagte Hvedebrød, stegte Høns i Olie eller tilberedte Salater i Olie, hvilket forekom Husets Folk at være en skrækkelig Spise. Det kunde hænde, at hans Højvelbaarenhed i egen Person kom ud i Køkkenet for at se til disse kulinariske Arbejder. Han klappede da Bedstemoder, som altid havde travlt, venskabeligt paa Skulderen og sagde paa sit gebrokne Sprog: »*Matrona hat so viel travaille!*« Den samme gamle Bigader var »en overordentlig fin gammel Kavaler. Han var meget afholdt af Spanierne. Naar han var færdig med Tjenesten, trak han de lange blanke Støvler af og spadserede omkring i Gala i sin hvide Uniform med hvide Silkestrømper og Sko med Sølvspænder. Han var nobel og høflig til det yderste.«

Et stærkt Indtryk gjorde Spaniernes Gudstjeneste paa alle. »Hvor var det højtideligt og aandsoplivende«, fortæller et

---

[1] *J. Kornerup*, Roskilde i gamle Dage, Kjøbenhavn 1892, Side 168.

Øjenvidne[1], »at se og høre deres andægtige Aftenbøn hver Aften i en sluttet Kreds paa Torvet i Aalborg! Deres talende, udtryksfulde Ansigter med Øjnene hævede mod Himlen vidnede noksom om, at de i Hjertet følte ved den tillidsfulde Bøn, som deres Læber udtalte.« En nærmere Beskrivelse af, hvad der foregik ved saadanne Lejligheder, haves flere Steder[2]; den følgende Skildring skyldes den oven omtalte Kapellan i Ringsted[3]. »Deres Gudstjeneste holdt de paa Torvet . . . Alteret var meget smukt beklædt og vasa sacra vakkre. Paa Alteret laa en stor, prægtig indbunden Foliant, hvori jeg under Præstens Ombladen især blev den korsfæstedes Billed var. Præsten var iført Messedragt og indviede Sakramentet med de sædvanlige katholske Ceremonier. Naar de fik Øje paa Alteret i lang Afstand, blottede de Hovedet. Ogsaa Protestanterne stode med ubedækkede Hoveder i Kredsen. Spanerne viste en brændende Andagt; man kunde læse den i deres Ansigt, og den inderlige Følelse, hvormed de betegnede sig med Korset. Det var et paafaldende Syn at se den hele Forsamling kaste sig paa Knæ, Soldaterne med strakte Geværer og Musikkoret med sine forskellige Instrumenter; selv de, som vare i Værelserne, knælede for Vinduerne. Jeg lagde siden Mærke til, at naar jeg i Benløse Kirke ombar Bægeret, kastede de sig paa Knæ. Overalt vare de deres Religion meget hengivne, men ikke bemærkede jeg selv hos Præsterne (der talte temmelig maadeligt men flydende Latin) Intolerance[4]. De bar næsten alle Mariebilleder og tillagde dem beskyttende Kraft.«

I Odense, fortæller Mumme[5], indfandt sig en Dag en ung spansk Kone med et Barn paa Armen i et af de Huse, hvor en Præst var indkvarteret. »Hun var Marketenderske og gift

---

[1] Fra Krigen 1807—14. En dansk Officers Optegnelser, udgivne af hans Datter (Elisabeth Frisenberg), Kjøbenhavn 1894, Side 8. — [2] *Kornerup,* Side 165, *Mumme,* Side 182, *Rohmann,* Side 207. — [3] Musæum 1893, I, 243. — [4] Smlgn. hermed Professor *Jens Møllers* Optegnelser om sit Liv, Kirkehistoriske Samlinger, IV Række, 4de Bd., 263. — [5] *Mumme,* Side 180.

med en Sergent i et af de Regimenter, som laa i Landsbyerne omkring Odense. Uden videre gik hun ind i Stuen, nejede for Husmoderen og lagde Barnet i hendes Skød med Anmodning om at passe det, medens hun aflagde Skriftemaal oppe hos el pastor. Derpaa bortfjernede hun sig. Da en temmelig lang Tid var forløben, og Spanierinden endnu ikke lod sig se, begyndte man at frygte for, at hun maaske hemmelig kunde have forladt Huset og saaledes overladt sin lille sortøjede Glut til Beboernes fremtidige Forsørgelse. Endelig kom hun imidlertid dog ned igen, afhentede sit Barn og tog Afsked med mange Taksigelser.« Disse Koner og Børn indkvarteredes sammen med deres Mænd, og Værterne fik samme daglige Godtgørelse af 16 Sk. for Bespisningen af hver Kone og hvert Barn som for Mændene[1]. Da Naturalforplejningen traadte i Kraft i April, blev der udleveret Rationer ogsaa til Konerne og Børnene, og paa det Kvantum Fødevarer, der saaledes tildeltes hver Familie, tillavede Konen dennes Kost, til hvilken Værterne ofte godvilligt bidroge et og andet for at gøre den baade rigeligere og mere velsmagende; ofte ogsaa afleverede de fremmede Familier deres Rationer ttl Værterne, som saa paatoge sig deres Bespisning. Det ingenlunde altid behagelige i at have disse Militærdamer i Kvarter gav Anledning til mange Genvordigheder og megen Utilfredshed. Det var jo saaledes for den Vært, der fik Kvarterbillet paa to Mand, ikke altid behageligt, naar den ene »forestillede sig i Fruens Dragt«, men kunde vel endda gaa an, naar det virkelig var Mand og Kone, der meldte sig; kom der derimod, som det hedder i en Indberetning, »en Employé med et Fruentimmer«, saa var det jo dog ikke enhver Familie, der satte Pris paa at faa en saadan Tilvækst til Husets Befolkning.

Der har i det foregaaende været Lejlighed til at omtale, at blandt de franske Regimenter navnlig Regimentet Belgien var uroligt og ustyrligt; skal der i Lighed hermed udpeges et

[1] Feltkommissariatets Skrivelse af 3dje April til Odense Stiftamt i Odense Provinsarkiv.

spansk Regiment som vanskeligt at have med at gøre, maa det være Zamora[1]. I det hele foreligger der ikke saa helt faa Beretninger om Slagsmaal og Spektakler fra Spaniernes Side, mindre dog, som vi ved, med vore Landsmænd end indbyrdes, og særlig med de Franskmænd, de kom til at ligge i Kantonnement med. Vi ville anføre eet saadant Tilfælde. Da Regimentet Guadalajara laa i Jylland, blev en Deling deraf forlagt til Tyrsted, en halv Mils Vej Syd for Horsens; sammesteds laa i Forvejen en Del franske Kavallerister. Nu traf det sig saaledes, at to Spaniere bleve lagte i Kvarter hos en Gaardmand, der allerede havde to Franskmænd indkvarterede i sin inderste Stue; Spanierne, som kom sidst, maatte derfor lægges i den yderste Stue, hvor de trætte, som de vare af Marschen, snart gik i Seng; da Franskmændene vare borte, medens dette stod paa, anede ingen af Parterne den andens Nærværelse. Men saa kom Franskmændene hjem, og aldrig saa snart vare de naaede inden for Døren, før de raabte, at de kunde lugte spansk Blod og begyndte at stikke i Sengene efter Spanierne med deres Sabler; dette kaldte naturligvis straks Spanierne paa Benene, og den ene af dem greb da sit Gevær og jog Bajonetten i Livet paa den ene Franskmand, som dog havde Kraft nok til at flygte ud i Gaarden, hvor en Kugle fra Spanierens Bøsse imidlertid strakte ham død til Jorden. Dette gav Signal til et almindeligt Spektakel; en Udfordring blev tilstillet Spanierne fra Franskmændene, og næste Dag rykkede begge Delinger ud og

[1] I Brev af 24de Februar 1806 skriver Napoleon (Correspondance XII, 96) til Talleyrand: »Meddel i Spanien, at jeg er misfornøjet med den daarlige Opførsel, Regimentet Zamora har vist ved Rivieraen«, hvor det nemlig slog to franske Gensdarmer ihjel, da det marscherede til Etrurien. »Skriv ogsaa til min Minister i Florents, at jeg forlanger Oprejsning for Drabet af de to Gensdarmer i Rapallo; jeg fordrer, at seks Mand af Regimentet skal skydes. Hvis man ikke giver mig denne Oprejsning, saa lader jeg to Regimenter rykke ind i Toskana og nedhugge alt det Mandskab af Zamora, de træffer.« Beretninger om Spektakler her i Landet af samme Regiment findes hos *Mumme* Side 58 og 178.

slillede sig i Slagorden paa Tyrsted Mark[1], hvor en regulær Bataille lige skulde til at bryde løs — der var allerede blæst til Angreb —, da en Overenskomst imellem Befalingsmændene paa begge Sider kom i Stand, ifølge hvilken Synderen skulde udleveres. Forinden Udrykningen vare Spanierne styrtede igennem Byen som rasende Mennesker og havde med vilde Raab svunget deres Sabler til stor Forskrækkelse for hele Byen. Det spanske Regiment blev kort efter forlagt til Odense, og hertil medførte det da Drabsmanden, som stadig blev holdt »indesluttet i et mørkt Værelse[2]; ogsaa Værelset foran hans Fængsel holdtes mørkt, for at ingen Lysstraale skulde trænge ind til ham. De spanske Præster og deres Biskop besøgte ham skiftevis baade Dag og Nat. Dagen kom omsider, da Dommen skulde fuldbyrdes. De Spanske gjorde alt for at vinde Udsættelse, men de franske Kommissærer nødte dem til at gøre Alvor af Sagen. Hele Regimentet marscherede derpaa i Galadragt med Sørgemusik ud paa det Sted paa Heden, hvor nu Assistenskirkegaarden ligger; det franske Kommando derimod efter Musiken Cueillons la rose (Fryd dig ved Livet!). Foran gik Forbryderen med en Præst ved Siden og et Krucifiks i de foldede Hænder; en Stol blev baaren bag efter ham. Paa Eksekutionsstedet blev der bundet ham for Øjnene, 9 Mand traadte frem, 3 Mand høj. De forreste lagde ikke Geværet til Kinden men til Hoften; Bajonetspidserne af deres Geværer vare kun en Tomme fra Forbryderens Ansigt. De 3 Mand i andet Geled havde Geværet ved Kinden, og de bageste lagde ikke an, men havde Geværet i Stilling »færdig til Affyring«. Der blev kun fyret af de tre forreste, hvorved den ulykkeliges Hoved søndersplintredes. Liget blev derefter paa en Baare ført rundt omkring forbi de opstillede Tropper. Det er en Selvfølge, at Hadet imellem de Spanske og Franske endnu blev bittrere efter denne Begivenhed.«

---

[1] *O. Fabricius,* Horsens Købstads Beskrivelse og Historie, Odense 1879, Side 497. — [2] *Mumme* Side 195.

695229 A

Vi ville tilsidst endnu anføre to Udtalelser, der — forekommer det os — giver et særlig smukt Udtryk for den Yndest, hvori Spanierne stod hos Befolkningen. Den første er en Bekendtgørelse i Ribe Avis Nr. 51 for 24de Juni 1808 fra Kommandanten i Fredericia og lyder saaledes:

„De 3 spanske Kompagnier af Regimentet Princesa under Kommando af den meget agtværdige Kaptajn *v. Carrion* kom til os som allierede og forlod os som Venner. Ingen Klage blev mig foredraget i den Tid, de laa her og i Omegnen, hverken over Officererne eller Soldaterne; spanske og danske Krigere levede som Brødre med hverandre. Intet Under at vi alle havde ønsket at beholde dem imellem os, og at den Ordre, som befalede dem at marschere til Fyen, saarede alle Indvaanernes Hjerter. Vor Tak og Velsignelse følge dem. Vi ønske snart at se os forenede igen, og at enhver fremmed eller dansk Garnison maatte holde en disse 3 spanske Kompagnier lignende Disciplin.

Fredericia den 23de Juni 1808. *Broches.*
Kommandant.«

Den anden skyldes Præsten *Lund*[1] og lyder saaledes:

„I Foraaret 1808 drog ikke alene over 1000 Mand Spaniere herover til Langeland, men Øen blev endog besat af et Kompagni lette Tropper af Regimentet Barcelona under Anførsel af den vakre Kaptajn Saliquet, hvis elskværdige Karakter og humane Opførsel her paa Øen længe vil blive i kær Erindring af mange. Overalt var man baade med Officerernes og Soldaternes Forhold her paa Landet saa vel tilfreds, som man nogensinde har været med Fædrelandets egne; og da mod Slutningen af Sommeren henved 4000 Mand Spaniere i en Art Insurrektions Tilstand droge hen over Øen .... vare dog de Excesser, som paa Overfarten bleve begaaede, saa faa og ubetydelige, at enhver Dansk vel har Aarsag at ønske, at hans Landsmænd i fremmed Land under lignende Omstændigheder aldrig vilde begaa dem større.“

Hvad de fremmede Troppers Anskuelser om og Følelser for vort Folk og Land angaar, da faar man for Franskmændenes Vedkommende en Forestilling derom af Haffners allerede omtalte Brev af 25de April til Gerard, hvori han udtaler: »Jeg har

---

[1] *Fred. Chr. Lund,* Beskrivelse over Øen Thorseng, Odense 1823, Side 17.

haft den Ære at tale med meget fremragende franske Officerer, som have indrømmet, at den Modtagelse, de havde faaet her i Landet, i Almindelighed har været god, og at Folket af Sindelag var godt, tillidsfuldt, forekommende og gavmildt, men at det var et fattigt Land, hvis Sædvaner, Kost og Sprog vare meget forskellige fra Franskmændenes.« Hvad endelig Spanierne angaar, foreligger der forskellige Vidnesbyrd om, at ogsaa de befandt sig vel iblandt os og mindedes vore Landsmænd og vort Fædreland med Velvillie. Saaledes kom der i Løbet af de første to, tre Aar efter deres Bortrejse adskillige Breve hertil fra Spanien, men da Modtagerne ikke forstod tilstrækkelig Spansk til at kunne besvare dem, vel neppe engang til rigtig at forstaa dem, holdt Korrespondancen op af sig selv[1]. Ogsaa skjulte flere Spaniere sig her, da de andre droge bort, og forbleve siden her i Landet, og endnu langt op i Aarhundredet kunde danske rejsende[2] rundt om i Spanien og dets Kolonier træffe Folk, der havde været heroppe i 1808, og som venligt spurgte til deres danske Bekendte, om de endnu vare i Live og om, hvorledes de havde det. Med stor Interesse fortalte de om de Indtryk, de havde af det fjerne, kolde Land og om alt det meget, de havde oplevet »den Gang, vi vare i Norden«, som de udtrykte sig.

Der haves forskellige utrykte spanske Beretninger om Spaniernes Ophold her i Landet; i disse omtales gentagne Gange det gode Forhold imellem de spanske Tropper og vore Landsmænd, der kaldes »vakre og fortræffelige Folk«, ligesom vore

[1] ***Rohmann*** Side 231. I ***Llanos*** Manuskript omtales vore Landsmænd som »honrados Dinamarqueses«. Efter at Forfatteren har meddelt et Uddrag af den Side 79 anførte Liste over de Diæter, der udbetaltes, fortsætter han: »Man betaler ikke der i Landet med Metalpenge; alt er Papir, som modtages med fuld Tillid og staar i saa høj Kurs, at al Handel, Vandel og Formue er baseret derpaa i dette lykkelige Land, hvor Nød og Elendighed ganske bestemt er noget ukendt blandt et Folk, der lever under de reneste og jævneste Sæder og er i Besiddelse af en Almenoplysning, der forbavsede os.« — [2] ***Schiern,*** Historiske Studier I, 1.

Soldater betegnes[1] som »ridderlige, tappre og vel disciplinerede«. Hermed stemmer det godt, hvad *Fr. Schaldemose*[2] beretter fra den Tid, han tjente som Underofficer i den franske Arme i Spanien. Han kom da i Kvarter hos en Købmand i Tolosa, som behandlede ham yderst høfligt, da han hørte, hvad Landsmand han var, og som raadede ham til »straks at gøre de Menneske, hos hvem jeg blev indkvarteret, opmærksom paa, at jeg var fra Danmark, da de Danske vare meget yndede i Spanien formedelst deres særdeles gæstfrie Opførsel mod la Romanas Tropper, der efter deres Hjemkomst ikke havde glemt at udbrede mine Landsmænds Ros«.

Fjerde Kapitel.

Napoleons Korrespondance med Bernadotte om Stemningen blandt de spanske Tropper som Følge af Begivenhederne i Spanien. — Disses Udvikling fra 24de Marts til Begyndelsen af August. — En i London forfattet Proklamation til de spanske Tropper i Danmark søges overbragt disse. — Romanas Stilling.

Den Uro og Ængstelse, der, som omtalt Side 31, kom over de spanske Tropper i Hamborg, efterhaanden som Meddelelserne om Begivenhederne i deres Hjem naaede op til dem, kunde naturligvis hverken undgaa de franske Officerers Opmærksomhed ej heller undlade at forurolige dem; den traadte saa stærkt frem, at den endog gav Bernadotte Anledning til i Skrivelse[3] af 10de Januar at gøre Indberetning derom til Kejseren. Han meddelte heri, at han i de første to, tre Maaneder, han havde Spanierne

[1] Efter velvillig Meddelelse fra Hs. Excellence Hr. Generalløjtnant *Arteche*. — [2] *Fr. Schaldemose*, Rejser og Eventyr i fremmede Lande II, 78, Kjøbenhavn 1827. — [3] *Boppe* Side 37.

under sig, kun havde haft Grund til at være tilfreds med den gode Aand, der herskede iblandt dem; men fra det Øjeblik af, da man begyndte at høre om Prinsen af Asturiens Arrestation i Oktober, var »der foregaaet en meget kendelig Forandring med dem«, der blandt andet havde givet sig Udslag i højst beklagelige Udtalelser. Han havde derfor straks været betænkt paa at lægge dem ud i stærkt spredte Kantonnementer og derved besværliggøre dem deres indbyrdes Samkvem, men alt vel overvejet var han dog kommen til det Resultat, at det var bedre at lade dem blive, hvor de var, da han saa lettere kunde holde Øje med dem. Han havde haft en lang Samtale med Romana om Sagen og havde paalagt ham at sammenkalde Brigadererne og Obersterne og sige dem et Par fyndige og bestemte Ord; det var nu sket, og der var derefter begyndt at komme Orden i Tingene igen.

Paa dette Brev svarede Kejseren[1] den 19de Januar, at han havde læst det med Fornøjelse, men at han dog nok kunde ønske at faa nærmere Besked om, til hvilken Side — Fredsfyrstens eller Prinsen af Asturiens — Spaniernes Sympathi gik, og hvad Slags Interesse de i det hele nærede for Prinsen; dette stod ham nemlig ikke klart. Saa var det imidlertid, at Begivenhederne toge Fart baade i Spanien og heroppe hos os; her foregik det fremmede Troppekorpses Indmarsch, der de Opløb og Tumulter, som endte med Fredsfyrstens Fald, den gamle Konges Tronfrasigelse og Kronprinsens Regeringstiltrædelse som Kong Ferdinand VII. Det var jo let at forudse, at alt dette, hvorom Offentligheden i Frankrig fik Underretning sidst i Marts[2], vilde gøre et stærkt Indtryk paa Spanierne her i Landet, naar det blev dem bekendt, og det saa meget mere, som der i de officielle Bilag, der ledsagede Moniteurens Artikler derom, gentagne Gange var rettet en Appel til Befolkningen i Madrid om at forholde sig rolig, noget, som set i saa lang Afstand som

[1] Correspondance XVI, 258. — [2] Le Moniteur universel Nr. 89 for 29de Marts 1808.

heroppefra, jo netop vanskelig kunde andet end fremkalde Uro. Kejseren beordrede derfor samme Dag, som Moniteuren bragte de omtalte Meddelelser, sin Stabschef til uopholdelig at sende en Kurer afsted til Bernadotte med det paagældende Nummer af Bladet og paalægge ham[1] »at holde disse Nyheder hemmelige saa længe som muligt. Lad ham tale med Overgeneralen om Sagen og tage alle Forholdsregler for, at de sidste Begivenheder ikke skulle øve nogen uheldig Indflydelse paa Soldaterne. Formodentlig vil det Had, Tropperne saa vel som alle andre Spaniere nære til Fredsfyrsten, gøre dem Nyhederne om ham[2] kærkomne, men man forsikrer mig paa den anden Side, at der har dannet sig et Parti til Fordel for Kong Carl IV, der er bleven tvunget til at abdicere, og at det muligvis ikke vil vare længe, inden Prinsen af Asturien kommer til at gøre det samme; der skal derfor gøres alt, hvad gøres kan, for saa længe som muligt at forhindre, at Tropperne faa noget at vide om, hvad der er foregaaet.« Samme Dag gav han endvidere Generalpostdirektøren Ordre[3] til at lade alle de Breve stoppe, der sendtes de spanske Tropper fra deres Hjem. »Lad dem ligge en tre Ugers Tid[4], inden de blive sendte videre«, skrev han, »og lad dem blive grundig eftersete, for at vi kan holde alle de ildesindede tilbage.« Derefter rejste Kejseren Syd paa for paa nært Hold at holde Øje med, hvordan Begivenhederne udviklede sig i Spanien. Den 5te April kom han til Bordeaux, hvorfra han den 13de afsendte den allerede Side 67 omtalte Skrivelse til Bernadotte, hvori det paalagdes denne at holde vaagent Øje med de spanske Tropper og isolere dem saaledes, at de under ingen Omstændigheder kunde gøre noget, samt at tale med

---

[1] Correspondance XVI, 455. — [2] I et af Bilagene var der meddelt, at den nye Konge havde besluttet uopholdelig at lade Fredsfyrstens Godser konfiskere. — [3] *L. Lecestre,* Lettres inédites de Napoléon I, Tome I, 172, Paris 1897. — [4] Den 6te April modtog derfor Bourrienne (Mémoires VIII, 20), Brev fra Bernadotte med Anmodning om at beordre Postmesteren i Hamborg til at tilbageholde alle Breve til de spanske Tropper, indtil han fik Ordre til at sende dem videre.

Romana om Forholdene i Spanien og sige ham, »at jeg vil Spaniens Bedste....«

Den nye Konge, som under Folkets Jubel havde holdt sit Indtog i Madrid den 24de Marts, havde meget snart lidt en bitter Skuffelse; ikke blot protesterede jo nemlig, som vi have set, hans Fader imod hans Tronbesstigelse, men fra fransk Side, fra Murat og Beauharnais, Kejserens Repræsentanter i Madrid, mødte han samtidig den største Tilbageholdenhed, hvilket var ham saa meget pinligere, som hans hele Stræben netop gik ud paa at vinde sin mægtige franske Nabos Velvillie og anerkendes af ham som retmæssig Konge af Spanien. Dette var imidlertid aldeles ikke Napoleons Hensigt; hvad han vilde, var netop at holde den endelige Afgørelse af Tronspørgsmaalet hen for derved at forhindre, at Forholdene i Spanien fæstnede sig, og da dette bedst lod sig gøre, hvis det kunde lykkes ham at faa Kong Ferdinand lokket til Frankrig, saa rettedes Bestræbelserne nu herpaa. I den Hensigt begyndte man da at tale om, at det var Meningen med Kejserens Rejse Syd paa, at han vilde tage til Spanien for personlig at hilse paa Kong Ferdinand og se at faa Spliden imellem ham og Forældrene bilagt; det vilde derfor, lod man Kongen vide, paa een Gang være det mest passende og tillige det klogeste, han kunde gøre, at rejse Kejseren i Møde. Herom vilde Kongen dog intet høre, hvorimod han gik ind paa at sende sin Broder Don Carlos til Burgos, hvor man lod forstaa, at Kejseren vilde indfinde sig. Den 5te April afrejste altsaa Prinsen, men traf naturligvis ingen Kejser; denne var netop samme Dag kommen til Bordeaux, hvor han foreløbig forblev, og hvorfra han lod en ny Mand træde frem paa Scenen, sin Adjudant General *Savary*. Næppe var denne kommen til Madrid, førend han udbad sig Audiens hos Kongen, hvem han bragte Kejserens Hilsen, og for hvem han paa sin Herres Vegne udtalte Haabet om, at det venskabelige Forhold, der havde hersket imellem de to Riger i den gamle Konges Tid, ogsaa fremdeles maatte vedvare. Hvis dette maatte blive Tilfældet, vilde Kejserens straks anerkende den nye Konge og fremtidig

ikke i mindste Maade blande sig i Spaniens Anliggender. At Kong Ferdinand var yderst henrykt herover, følger af sig selv, navnlig da han tillige erfarede, at Kejseren om kort Tid vilde tage til Bayonne og derfra til Madrid, i hvilken Anledning Savary lod nogle Ord falde om det heldige i, at Kongen rejste ham i Møde. Flertallet af de spanske Ministre og Statsraader, hvis Mening hørtes om Sagen, raadede til det samme, og det blev da bestemt, at Kongen skulde tage afsted. Den 10de April foregik Afrejsen fra Madrid; forinden havde Kongen udnævnt en Regeringsjunta til at varetage Forretningerne i hans Fraværelse.

I alle de Byer, han passerede, modtoges han med Begejstring af Folket; paa hele Vejen mødtes han med de største Ovationer. Den 12te kom han til Burgos, men der var ingen Kejser. Dette var jo rigtignok en Skuffelse, som bragte enkelte af hans Omgivelser til at advare ham imod at drage videre, men da Flertallet raadede dertil, brød han op igen og kom den 14de til Vitoria. Herfra tilskrev han Kejseren et Brev, hvori han, næst at erindre om de talrige Beviser, han havde givet Hs. Majestæt paa sin Hengivenhed, indstændig anmodede ham om en Anerkendelse af Tronbestigelsen. Med dette Brev afrejste Savary til Bayonne, hvortil Kejseren var ankommen den 15de. Dagen efter tog han tilbage igen med Svaret, som baade i sin Form var krænkende for Kongen og efter sit Indhold vel egnet til at forurolige ham. »Er Kong Carls Tronfrasigelse«, hed det saaledes[1], »frivillig og ikke fremtvungen ved Opstanden og Spektaklerne i Aranjuez, saa skal jeg ikke gøre Ophævelser ved at godkende den og anerkende Deres kongelige Højhed som Spaniens Suveræn. Nu ønsker jeg at tale med Dem om Sagen.« Der stod ganske vist ikke »her i Bayonne«, men af hele Tonen i Brevet maatte Kong Ferdinand kunne se, at han ikke kunde vente Kejserens Besøg hos sig.

Hvad var da nu at gøre? At rejse videre fraraadede

[1] *Toreno* I, 455.

nogle af Kongens Omgivelser ham; de følte det som en Skændsel, at deres Konge skulde tage til et fremmed Land for som en Vasal at tiltigge sig en andens Naade. Andre foreslog ham at flygte og fremsatte forskellige Planer i saa Henseende; atter andre, og blandt dem Escoiquiz og Savary, forsikrede, at han uden Betænkning kunde tage afsted, han kunde være overbevist om, at naar han fik rigtig talt med Kejseren, gik alt i Orden o. s. v.; deres Raad fulgte han da og det saa meget hellere, som han personlig var bange for at støde sin mægtige Nabo. Aldrig saa snart rygtedes det dog, at han vilde afsted, førend Byens Folk strømmede sammen, skar Seletøjet i Stykker paa Muldyrene for hans Vogn og protesterede højlydt imod hans Bortrejse; forgæves, hans Beslutning var tagen. Saa rejste han da den 19de ad Vejen gennem Irun, kørte den 20de over Bidassaobroen og kom dermed ind paa fransk Grund. Ingen modtog ham, ingen kom ham heller i Møde paa den øvrige Del af Vejen; først ved selve Bayonnes Port, som han naaede samme Dag, hilste Berthier og Duroc, Kejserens Stabschef og Paladskommandant, flygtigt paa ham og førte ham til et tarveligt Logis. En Timestid efter kom Napoleon selv ridende ind til Byen fra det Slot, han beboede, og bød med et Par høflige Ord »Prinsen af Asturien«, som han kaldte ham, velkommen og bad ham og hans Følge til Taffels; i Følget befandt sig hans Broder Don Carlos, der havde sluttet sig til ham paa Vejen.

Napoleons Mening var nu den at bevæge Kong Ferdinand til at give Afkald paa Tronen imod at blive gjort til Konge af Etrurien, og han lod i den Anledning Escoiquiz, der fuldstændig sluttede sig til ham, søge at indvirke paa sin Herre, men her var denne ubøjelig; han tilbageviste med Harme det Forslag, der saaledes stilledes ham, og han fastholdt sit Standpunkt, selv efter at Savary havde ladet ham vide, at han ikke kunde vente nogensinde at bestige Spaniens Trone igen. Der maatte altsaa sættes nye Kræfter i Bevægelse, man maatte se at faa de øvrige Medlemmer af Kongefamilien til Bayonne og sammen med dem Fredsfyrsten, der ypperlig kunde anvendes som Løfte-

stang lige over for sin gamle Fjende Kong Ferdinand. Som Følge heraf forlangte Murat, at Regeringsjuntaen skulde sætte Godoy i Frihed, hvilket den efter en Del Tøven ogsaa gjorde. Den 20de April blev han udleveret til Franskmændene, som straks lode ham tage afsted, og den 26de indtraf han under fransk Eskorte i Bayonne, hvor han kort efter havde en lang Samtale med Kejseren. Murat tog derefter fat paa at bearbejde baade det gamle Kongepar og Juntaen; denne fik at vide, at Kejseren ikke anerkendte nogen anden Konge i Spanien end Kong Carl, der paa sin Side bestyrkedes i sin Protest mod Tronfrasigelsen — som han derfor nu mere end nogensinde erklærede for at være ham aftvungen — og som med Murat som Rygstød nu begyndte at regere igen, det vil sige ratihaberede de siden hans Tilbagetræden foretagne Embedsudnævnelser, ja endog Juntaens Nedsættelse som provisorisk Regeringsmyndighed, medens han selv rejste til Bayonne for at forhandle med sin ophøjede allierede, den franske Kejser. Den 25de tog han og Dronningen afsted, eskorterede af franske Kavallerister og kongelige Karabinierer; fra det Øjeblik de kom ind paa fransk Grund, blev der vist dem kongelige Æresbevisninger. Den 30te April naaede de Bayonne, hvor Kejseren straks samme Dag hilste paa dem; ogsaa deres Søn Kong Ferdinand indfandt sig, men blev kun modtagen med Vrede og Foragt.

Efter Aftale med Kejseren og uden at have konfereret med nogen anden af de til Stede værende Spaniere end Godoy tilsagde nu Kong Carl sin Søn til et Møde, under hvilket han forlangte, at denne fra næste Dag af skulde give Afkald paa Tronen, idet han tillige erklærede, at hvis Ferdinand vægrede sig derved, vilde han betragte ham og hans Broder og øvrige Følge som Emigranter og behandle dem som saadanne. Napoleon, der overværede Mødet, bifaldt dette og understøttede kraftigt den gamle Konge. Saa vilde Ferdinand tage Ordet, men den gamle afbrød ham; farende op fra sin Stol overvældede han Sønnen med de bittreste Bebrejdelser, beskyldte ham for at have villet tragte ham efter Livet som efter Kronen, ja var

endog ikke langt fra at gaa løs paa ham; samtidig styrtede Dronningen som en rasende ind fra Sideværelset og udslyngede en Strøm af Skælsord imod Sønnen, hvilke hun endte med en Anmodning til Kejseren om at lade ham ombringe. Til alt dette forholdt Ferdinand sig fuldstændig tavs; han indsaa, at det fra nu af var umuligt at forhandle paa anden Maade end skriftligt, og han tilstillede derfor den 1ste Maj sin Fader en Skrivelse, hvori han gik ind paa at afstaa ham Kronen paa Betingelse af, at Kong Carl tog tilbage til Madrid og indkaldte Cortes, lige over for hvem han, Ferdinand, vilde trække sig tilbage og nærmere angive sine Grunde dertil; Kong Carl maatte ikke tage Fredsfyrsten med sig til Spanien igen, og vilde Kongen hverken tiltræde Regeringen paa ny eller vende tilbage til Spanien, saa skulde Ferdinand regere i hans Navn. Naturligvis var alt dette saa afgjort imod Napoleons og Fredsfyrstens Ønsker, at de paa det bestemteste fraraadede Kong Carl at gaa ind derpaa, hvorfor han da ogsaa Dagen efter afgav det Svar, at han ikke kunde antage de opstillede Betingelser.

Imidlertid var der foregaaet alvorlige Begivenheder i Madrid. Sagen var, at Kejseren ønskede, at Kongeparrets tilbageblevne Børn, den fjortenaarige Infant Don Francisco og hans Søster ogsaa skulde komme til Bayonne, saaledes at han med andre Ord fik hele Kongefamilien samlet der, og i Overensstemmelse dermed opfordrede Kong Carl dem til at afrejse, ligesom Murat den 30te April forlangte af Juntaen, at den skulde lade dem tage afsted. Men Juntaen havde ad Smugveje faaet Underretning om, hvor uværdigt man i Bayonne behandlede dens og Folkets Yndling Kong Ferdinand, og da den frygtede Kejserens og Fredsfyrstens Intriger, vægrede den sig ved at lade Infanten afrejse saa længe, indtil den fik Bevis for, at det skete med Ferdinands Billigelse; at Søsteren tog bort, havde den ikke noget imod. Den 1ste Maj gentog Murat sit Forlangende og tilbød at overtage ethvert Ansvar derfor. Juntaen forhandlede da paa ny om Sagen og var mest tilbøjelig til atter at sige nej; men da det stod den klart, at den ikke raadede over tilstrækkelige

Stridskræfter til med Magt at kunne modsætte sig en væbnet Indskriden af Franskmændene, som den frygtede, saa gav den endelig efter; i Henhold hertil bestemtes da Infantens Afrejse til næste Dag. Rygterne om alt dette vare imidlertid naaede ud i Byen og havde i høj Grad foruroliget Befolkningen, der i Forvejen var Franskmændene alt andet end venlig stemt, ikke mindst fordi de franske Officerers Holdning daglig blev mere udfordrende. Den 2den Maj samlede der sig derfor allerede fra den tidlige Morgenstund tætte Skarer om Slottet; til at begynde med forholdt de sig i det hele roligt; men da Vognene kørte frem, i hvilke Infanten og hans Følge skulde afrejse, og da man af Lakajerne fik at vide, at han græd og ikke vilde afsted, saa gav Kvinderne sig til at sukke og hulke, og da til alt Uheld en af Murats Adjudanter netop samtidig kom til Stede, — i Virkeligheden blot for at se, hvad der foregik, men efter Mængdens Mening for at tvinge Infanten til at afrejse — saa begyndte Sværmen at give ondt af sig, og da pludselig en skingrende Kvinderøst udraabte: »Man bortfører dem«, saa styrtede de nærmeste sig over Adjudanten og vilde utvivlsomt have slaaet ham ihjel, hvis ikke en spansk Gardeofficer havde lagt sig imellem. Den herved opstaaede Tumult forplantede sig videre til de omstaaende, man raabte og skreg, puffede og stødte og søgte at komme baade Adjudanten og Officeren til Livs, og kun den Omstændighed, at en fransk Patrouille rykkede frem, reddede begge fra at blive sønderrevne. Straks efter marscherede en Bataillon Franskmænd op med to Kanoner, og Mængden fik nu Ordre til at fjerne sig; da den dog tøvede med at efterkomme dette, blev der fyret, og selvfølgelig ryddedes Pladsen derved i et Nu. Det var dog saa langt fra, at Rolighed derved tilvejebragtes, at den affyrede Salve tværtimod gav Signalet til en almindelig Rejsning af Befolkningen; en hidsig og blodig Gadekamp begyndte med andre Ord, men Overmagten var Spanierne for stor. Hen paa Eftermiddagen vare de overalt trængte tilbage til deres Huse, hvorefter Byen erklæredes i Belejringstilstand; paa spansk Side faldt c. 2000 Mand, paa fransk mindre end det halve. Dagen efter førtes Infanten til Bayonne.

Her kom Murats Depescher om Opstanden Kejseren yderst belejligt; de gave ham det længe ønskede Middel til at opnaa, hvad han vilde. Næppe havde han den 5te Maj modtaget dem, førend han personlig underrettede det gamle Kongepar om, hvad der var passeret, og derefter havde en lang Konference med dem. Til denne blev senere ogsaa Ferdinand tilkaldt, og nu opførtes der mellem Forældrene og Sønnen en Scene af saa oprørende Natur, at endog Kejser Napoleon, der dog ellers kunde taale en Del, følte sig betagen deraf. Det gik fra Faderens Side løs med Beskyldninger og Forhaanelser; Ferdinand blev sigtet for at være den egentlige Anstifter af Opstanden den 2den Maj og saaledes den, paa hvem Ansvaret for Myrderierne hvilede. Gentagne Gange blev han baade af Faderen og Moderen, der for imod ham som en Furie, udskældt for Forræder og troløs Person, og det blev ham betydet, at hvis han ikke frasagde sig Tronen, vilde han blive betragtet som Oprører og behandlet derefter. Forskrækket herover udfærdigede han, som meget godt vidste, at Napoleon stod bagved det hele, den 6te Maj en Skrivelse, hvori han i Udtryk, der bleve ham foreskrevne, og uden at stille nogen som helst Betingelse gav Afkald paa Tronen til Fordel for sin Fader; han sendte tillige Regeringsjuntaen Meddelelse herom, tilbagekaldte den Fuldmagt, han havde givet den, og anmodede den om at adlyde de Befalinger, den maatte modtage fra Kong Carl. Nu, men ogsaa først nu, var denne altsaa igen retmæssig Konge af Spanien og saaledes først fra nu af berettiget til at træffe Afgørelser, Spanien vedrørende, men ikke desto mindre havde Duroc og Godoy paa deres Suveræners Vegne allerede Dagen forud, den 5te Maj, underskrevet en Traktat[1], ifølge hvilken Kong Carl, »der hele sit Liv igennem havde haft sine Undersaatters Vel for Øje og stedse havde været den Grundsætning tro, at en Suveræn kun maa handle derefter«, havde besluttet »at afstaa alle sine Rettigheder til Spaniens og begge Indiernes Trone til H. M. Kejser

[1] *Toreno* I, 467.

Napoleon, fordi denne Monark under de nuværende Omstændigheder er den eneste, der er i Stand til at skaffe Orden til Veje igen.« Ved Forlig af 10de s. M.[1] afstod derefter Prins Ferdinand ligeledes alle sine Rettigheder til Spaniens Trone til Kejseren, hvilket Forlig derefter tiltraadtes af hans Brødre for deres Vedkommende; hermed var Tragedien i Bayonne til Ende. Den 11te Maj afrejste Ferdinand og hans Broder Don Carlos til det Talleyrand tilhørende Slot Valençay, der blev dem anvist til Opholdssted. Dagen forud var det gamle Kongepar sammen med Don Francisco og Fredsfyrsten taget til Fontainebleau og derfra til Compiègne; 1811 flyttede de til Rom og derfra igen til Neapel, hvor Dronningen døde den 2den Januar 1819, Kongen den 19de Januar. Hvor tarvelig han havde været som Regent, vil det foregaaende have vist; til Overflod gav han det selv aabenlyst til Kende, da han[2] ved et Taffel hos Napoleon i Bayonne fortalte: »Hver Formiddag, Sommer og Vinter, gik jeg paa Jagt, spiste saa og gik atter paa Jagt til om Aftenen. Manuel [Godoy] underrettede mig om, hvad der foregik, og jeg gik i Seng for at begynde det samme Liv forfra igen den næste Dag, med mindre en eller anden større Fest hindrede mig deri.« Godoy tog i 1830 til Paris, hvor han fik en Apanage paa 5000 Francs af Louis Philippe; han døde her den 7de Oktober 1851 i den høje Alder af 84 Aar.

Saa snart den gamle Kongefamilies Tronfrasigelse var bleven bekendt i Spanien, begyndte Murat at føle sig for hos Medlemmerne af Regeringsjuntaen og andre formaaende Personer for at faa at vide, hvad man vilde sige til at faa en af Kejserens Brødre til Konge, og hvem man i saa Tilfælde helst kunde ønske, idet han samtidig henledede Opmærksomheden paa Kongen af Neapel og Sicilien Joseph Bonaparte. Man ventede som Følge heraf ret snart at faa en Afgørelse af Tronfølgen, og ikke faa af Spaniens betydeligste Mænd vare ovenpaa al den Ynkelighed, der havde hersket i Statsstyrelsen, ingenlunde util-

[1] *Toreno* I, 468. — [2] *Toreno* I, 89.

fredse ved Tanken om at faa Kejserens kraftige Haand til at gribe ordnende og styrende ind i det Kaos, hvori alt befandt sig. Napoleon trak dog Tiden næsten en Maaned ud, inden han definitivt erklærede sig, men benyttede saa rigtignok Mellemtiden til ved en Proklamation til det spanske Folk at styrke Stemningen hos dem, der saa Landets Fordel i dets Tilslutning til Frankrig. Den 6te Juni endelig udsendte han fra Bayonne et Dekret, hvori han som Følge af, at »Regeringsjuntaen, Kastiliens Raad, Madrids Byraad o. s. v. o. s. v. har erklæret, at Spaniens Lykke fordrer en hurtig Afslutning af Interregnet«, nu havde besluttet at proklamere og derfor herved proklamerede sin Broder *Joseph* til Konge af Spanien og begge Indier. Samtidig hermed kaldte han Broderen til Bayonne, hvor han desuden samlede omtrent Hundrede af de mest fremtrædende Medlemmer af Spaniens Adel, Gejstlighed, Embedsstand, baade den civile og militære, Byraadene o. s. v. som Repræsentanter for Nationen. For denne Generaldeputation eller Konstitutionsjunta forelagdes da et Forfatningsudkast, som den behandlede i en Række Møder og derefter vedtog med nogle faa Ændringer; den tilsagde den nye Konge Huldskab og Troskab, ligesom han paa sin Side aflagde Ed paa Forfatningen den 7de Juli. Derefter udnævnte Kong Joseph et Ministerium og afrejste saa den 9de Juli til sit nye Rige, ledsaget til Grænsen af Kejseren selv; den 20de holdt han sit Indtog i Madrid.

Naar man nu læser, hvad Moniteuren skrev om hans Rejse gennem Landet, skulde man nærmest tro, den var et uafbrudt Hyldingstog; dette var dog saa langt fra at være Tilfældet, at man tværtimod modtog ham med Kulde i de Byer, han passerede; Gaderne vare tomme, og kun Autoriteterne havde af Frygt for de franske Besætninger givet Møde for at hilse paa ham. Men langt værre var det, at det spanske Folk allerede var i fuldt Oprør imod den nye Tingenes Orden, ja at der endog, inden han naaede sin Hovedstad, havde staaet en blodig Kamp ved *Rioseco*, 14de Juli, i hvilken ganske vist hans Støtter, de franske Tropper, havde sejret, men den efterfulgtes allerede den 22de

Juli af General *Duponts* Kapitulation til Spanierne under *Castaños* ved *Bailén*, hvorved omtrent 20,000 Franskmænd maatte overgive sig, hvilket i samme Grad opflammede det spanske Folks Mod og Begejstring hele Landet over, som det virkede som et Kølleslag paa Franskmændene, der aldrig havde tænkt sig Muligheden af noget saadant.

Sagen var, at der i det store menige spanske Folk bestandig levede en dyb Kærlighed til den detroniserede Kong Ferdinand; han, den retmæssige Tronarving efter den gamle Konge, stod for det som den, der nok skulde vide at bøde paa Fortidens Fejl og at rejse Fædrelandet igen af dets Fornedrelse, hvis han blot fik frie Hænder dertil, det vil sige, hvis den franske Kejser, om hvis Velvillie imod Spanien der taltes saa meget, men som man dog ikke kunde faa Øje paa, vilde lade ham i Fred, saa han uden Tvang og Tryk selv kunde træffe de Dispositioner, han maatte anse for de rigtigste. Men saadan var det jo netop ikke; Kong Ferdinand havde maattet forlade sit Folk, medens de af alle forhadte Franskmænd dominerede i hans Rige, og nu kom oven i Købet Efterretningerne om Myrderierne i Madrid den 2den Maj, og om at Murat samme Dags Aften havde paa Gadehjørnerne ladet opslaa en Proklamation, der kun kunde opfattes som en Trusel imod det spanske Folk; det vovede man at byde dette stolte Folk, noget saadant skulde det finde sig i. Brændstof var der med andre Ord rundt omkring; der manglede kun den Gnist, der skulde tænde det hele.

Det blev i Provinsen Asturien, den Provins, hvorefter Tronfølgeren havde sin Titel, at denne Gnist skulde falde. Her havde man den 29de April angrebet den franske Konsuls Hus i Gijon med Stenkast, fordi han fra sit Vindue havde ladet Skandskrifter imod Bourbonerne flagre ned ad Gaden. Da det nu rygtedes, at der fra Madrid var kommen streng Befaling til at hævne den Tort, der saaledes var vederfaret Konsulen, og da samtidig Efterretningen om Begivenhederne den 2den Maj kom til Byen, og Murats Proklamation blev læst op, saa blev der raabt: »Ferdinand leve, ned med Murat«, og den Stemning,

der herved skabtes, vandt i Styrke ved, at Formanden for Provinsens netop nu samlede Generaljunta, den højt ansete Marquis af *Santa Cruz*, aabenlyst tog Parti imod Franskmændene. Da saa disse lode Tropper rykke imod Byen, rettede Juntaen et Opraab til Befolkningen om at støtte den nationale Sag ved at stille sig under Fanerne og yde Pengebidrag, og da som Følge heraf Skarer af frivillige meldte sig, saa der i Løbet af faa Dage var samlet ikke mindre end 18000 Mand, proklamerede Santa Cruz den 25de Maj den længe ønskede Kamp imod Fremmedherredømmet. Hermed var Signalet givet til en almindelig Rejsning af det spanske Folk; i Løbet af et Par Uger var der hele Spanien over dannet Provinsjuntaer med det Formaal til det yderste at bekæmpe de franske Hærafdelinger, og saa stor var Begejstringen for Fædrelandets Sag, at man trods Fjendens enorme Overmagt ikke et Øjeblik tvivlede om, at det jo skulde lykkes at fordrive de forhadte fremmede.

Asturiens Junta, fra hvem Opraabet til Frihedskampen var udgaaet, blev ogsaa den, der gik i Spidsen i anden Henseende, den nemlig at søge Støtte i Udlandet. I den Hensigt valgte den en Deputation, som skulde tage til London for at paavirke den engelske Regering. Den afrejste den 30te Maj, landede den 6te Juni ved Falmouth og indfandt sig allerede næste Morgen i Admiralitetet, hvis Sekretær næppe vilde tro sine Øren, da han erfarede, at et lille Bjergfolk, hvis Hjemstavn kun var en usselig Plet paa Europas Kort, havde turdet vove at rejse Oprørsfanen imod den mægtige Kejser. Straks efter fik Deputationen Audiens hos Udenrigsministeren Lord *Canning*, der uden Tøven erklærede sig villig til at støtte Opstanden, og efter hvis Foranstaltning der da ogsaa nogle Dage senere afgik en Sending Levnetsmidler, Ammunition, Vaaben og Munderingssager. Men var Englændernes Forundring stor ved at høre om Opstanden i Asturien, saa blev den endnu større, da der senere ogsaa indfandt sig Afsendinge andetsteds fra og til sidst fra selve den af Medlemmer af de andre Juntaer dannede Junta i Sevilla; af dem fik man Melding om, at den hele Halvø nu var i Oprør,

og Slag i Slag indløb saa Efterretningerne fra Spanien og vakte en overordentlig Begejstring i England, hvor man hurtig blev klar over den uhyre Rækkevidde, disse Begivenheder vilde kunne faa. Som Følge heraf tilbød da den engelske Regering at sende Hjælpetropper til Spanien, men de spanske Afsendinge ønskede dog just ikke en Understøttelse af saadan Art; de vilde hellere have Penge og Krigsmateriel, hvilket dels laa i deres Nationalstolthed, ifølge hvilken de helst vilde kæmpe alene, dels i det daarlige Rygte, hvori de engelske Landsoldaters Tapperhed stod, og som gjorde, at man ikke ventede sig nogen effektiv Hjælp af dem. Man afviste altsaa i al Høflighed det fremsatte Tilbud, men raadede samtidig til at sende Landgangstropper til Portugal, da Spanien paa den Maade kunde sikres imod et Angreb af de franske Hærafdelinger, som stode der under Junot. I Henhold hertil fik da et 10,000 Mand stærkt Korps, som egentlig var udrustet imod Buenos-Aires, Ordre til at afgaa til Portugal under Sir *Arthur Wellesley*. Det landede den 5te August i Mondegobugten, hvorfra det den 9de marscherede imod Lissabon; samtidig dermed forlod Kong Joseph Madrid og hegav sig til Miranda ved Ebro.

Men allerede forinden der saaledes blev ydet det spanske Folks Rejsning materiel Bistand fra Englands Side, havde den engelske Regering haft sin Opmærksomhed henvendt paa at paavirke de spanske Tropper her i Landet imod Napoleon. Man vidste nemlig i London, at den gensidige Uvillie imellem de franske og spanske Soldater var i stadig Stigen, og at navnlig Romana, hvis Hovedkvarter man troede var i Glückstadt, — hvorfor man bestandig talte om de spanske Tropper i Nordtyskland, uagtet man meget godt vidste, at en stor Del af dem laa paa Fyen — var i høj Grad forbitret paa Franskmændene. Man affattede derfor i London en paa Spansk skreven Proklamation Al exercito Español en Alemania[1], som skulde forsøges udspredt blandt de spanske Tropper. Proklamationens

[1] Eksemplar i det kongelige Bibliothek.

Forfatter angav sig at være en Spanier, som var flygtet fra Madrid i Januar 1808 for at sætte sig i Forbindelse med sine Landsmænd og give dem Underretning om, hvad der foregik i deres Hjemstavn, hvor Forholdene selvfølgelig skildredes med de mørkeste Farver, ja endda adskilligt sortere, end de i Virkeligheden vare paa det anførte Tidspunkt. Det hele endte saaledes:

„I har Vaaben, I ere Spaniere; ban Eder Vej til Østersøens Bredder, hvor den svenske Konge, den eneste Monark i Europa, der har Mod til at træde op imod Tyrannen Bonaparte, vil yde Eder sin Beskyttelse og vise Eder, at han har Midler til at frelse Eder. Denne Konge, som i sin hele Regeringstid aldrig har brudt sit Ord, lover Eder fri Udøvelse af Eders romersk-katholsk-apostoliske Religion, og at Eders Præster skulle finde Beskyttelse hos ham og blive holdte i Ære, indtil det lykkelige Øjeblik indtræffer, da Hans svenske Majestæt kan aabne Eder Vej til Eders Fædreland, hvortil han lover at bringe Eder tilbage, hvis ellers Gud vil signe hans Vaaben, som han vier til Forsvar for Guds Sag, til Europas Hæder og Frihed."

Meningen var altsaa at bevæge Spanierne til en Desertion.

Den engelske Regering sendte da nu et stort Antal Eksemplarer af denne Proklamation over til sin Gesandt i Stockholm, Sir *Edvard Thornton*, med Ordre til at lade de engelske Krydsere under Kontreadmiral Sir *Samuel Hood* forsøge at praktisere en Del af dem i Land til Spanierne. Thornton beholdt derfor et passende Antal hos sig for at tilstille Hood dem, Resten sendte han til den svenske Udenrigsminister, Friherre *Ehrenheim*, som igen den 19de April tilskrev[1] Guvernøren i Skaane, Feltmarschal, Friherre *Toll* om Sagen og sendte ham et større Antal af Proklamationerne med Anmodning om at forsøge at faa dem bragte til Fyen, idet han i saa Henseende henledede Opmærksomheden paa, at man maaske kunde faa en lübsk Skipper, der nylig var kommen til Ystad, til at være Mellemmand. Som Svar herpaa meddelte Toll i Brev[2] af 1ste Maj fra Lund, at den omhandlede Skipper Johan Michael Faltin havde stillet sig til Raadighed

[1] Original i det svenske Rigsarkiv. — [2] Ligeledes.

imod Løfte om en passende Belønning, men at der for øvrigt ikke var udfærdiget noget som helst skriftligt med Undtagelse af de Pas, Skipperen behøvede; dog var Skipperen ikke at formaa til at sejle andetsteds hen end til sit oprindelige Bestemmelsessted Travemünde, hvortil han lovede at tage Proklamationerne, som bleve fordelte i flere Pakker, med sig for derfra over Land at skaffe dem i Spaniernes Hænder. Nogle Eksemplarer havde Toll holdt tilbage for at se at faa dem afsted med anden Lejlighed, der mulig kunde tilbyde sig, og af dem tilstillede han den 7de Maj Admiral Hood et Dusin Stykker, som kom denne i Hænde den 8de samtidig med, at han modtog den Sending, Thornton havde ekspederet til ham.

Det lykkedes dog hverken ad den ene eller anden Vej foreløbig at faa Proklamationerne uddelte iblandt Spanierne, og bedre gik det heller ikke med nogle mundtlige Bud, den engelske Regering efter Tilskyndelse af Castaños, der havde sat sig i Forbindelse med Kommandanten i Gibraltar, søgte at sende Romana; de vedkommende Agenter bleve stoppede af Franskmændene straks efter, at de vare komne over til Fastlandet. Udsigterne for en ny Ekspedition af samme Slags vare altsaa alt andet end gunstige, men dog lykkedes det en snarraadig Mand, som paatog sig Hvervet, at føre det igennem. Forinden derom fortælles, vil det dog være rigtigst at kaste et Blik paa de Forhold, der lidt efter lidt fremkaldte den overmaade vanskelige Stilling, hvori Romana kom til at befinde sig.

Som alt Side 32 meddelt, havde han, inden han rykkede herind, afsendt to af sine Adjudanter til Madrid for at faa at vide, hvordan Sagerne stod i Spanien; han var, officielt i alt Fald, aldeles uvidende derom, ja den Forbindelse, hvori han rent tjenstlig set skulde og burde staa med sit Lands Regering, var i den Grad mangelfuld, at han, da Efterretningen om Revolutionen i Aranjuez den 18de Marts kom hertil først i April, manglede Svar paa ikke mindre end 15 Skrivelser[1], som han

[1] *Arteche,* Guerra III, 152 Noten.

havde fremsendt i de sidste tre Maaneder, og som han derfor mente nu at burde gentage, eftersom det jo meget godt kunde være, at den nye Regering ikke var à jour med, hvad der i den Tid var foregaaet ved hans Division. Den gamle Konges Tronfrasigelse, Kong Ferdinand VIIs Regeringstiltrædelse og de dermed i Forbindelse staaende Begivenheder foranledigede ham dernæst til at udsende følgende Skrivelse[1] ttl Afdelingscheferne:

„Da de seneste Begivenheder i Spanien kunne give Anledning til mindre vel overlagte Udtalelser af Officererne og Soldaterne, saa forventer jeg af Deres Omsorg for den kongelige Tjeneste og den Iver, hvormed De altid saa fortræffeligt har opfyldt de Pligter, vor Stilling paalægger os, at De paa enhver Maade og under de foreliggende Omstændigheder endnu eftertrykkeligere end ved hvilke som helst andre Lejligheder vil sørge for at opretholde den strengeste og fuldstændigste Disciplin, idet De med fast og rolig Optræden saavel over for de Herrer Officerer som over for Soldaterne stopper enhver Samtale, der i mindste Maade kunde fremkalde Uro.

Gud holde fremdeles sin beskærmende Haand over Dem.

Odense den 7de April 1808.

Marquis *de la Romana.*

Til Hr. Oberst N. N.“

Den Frygt, Romana her lod komme til Orde for, at de modtagne Efterretninger skulde fremkalde Uroligheder blandt Tropperne, fik meget snart efter ad helt anden Vej en ny Næring. Sagen var nemlig, at den Lønning, der maanedsvis udbetaltes Afdelingerne af den kgl. spanske Kasse, var bleven Divisionen tilstillet fra et Bankierfirma i Hamborg, som stod i For-

[1] Skrivelsen findes gengivet i den Beretning, som Major D. *Ambrosio de la Cuadra* af Regimentet Cataluña straks efter sin Hjemkomst udarbejdede om de Begivenheder, der foregik heroppe, og som bærer Titlen Memorias de los acontecimientos en el Ejército de Dinamarca, desde los primeros rumores de la Abdicacion de la Corona de España y Congreso de Bayona hasta la salida de las tropas Españolas de aquel Reyno. Af dette omfangsrige og i høj Grad interessante Manuskript, der opbevares i Ingeniørarkivet i Madrid, ejer Forfatteren en Afskrift, som oftere vil blive citeret i det følgende.

bindelse med Regeringen i Madrid. Men nu, da Begivenhederne i Spanien varslede om Forviklinger, ingen kunde se Ende paa, blev vedkommende Firma, der ikke laa inde med spanske Deposita, ængsteligt og vilde ikke staa i Forskud for saa betydelige Beløb, som det her drejede sig om, hvorfor det ved Skrivelse af 6te April tilmeldte Marquisen, at det ikke saa sig i Stand til at bestride den maanedlige Udbetaling. Urolig for den Virkning, Efterretningen herom kunde øve paa Tropperne, udsendte han derfor en ny Skrivelse[1], dateret Nyborg den 16de April, til Afdelingscheferne, hvori han næst at meddele dem, hvad Hamborgerfirmaet havde tilskrevet ham, uopholdelig forlangte sig tilstillet udførliig Indberetning om hvert Regiments økonomiske Forhold, den kontante Kassebeholdning, om og hvor meget der var udbetalt i Lønningsforskud, om Regimentet laa inde med Beholdninger bestemte til særegen Anvendelse o. s. v. Han endte Brevet med, at vedkommende Chef skulde samle Offiicererne og »i Fortrolighed meddele dem Indholdet af denne Skrivelse, idet De tilkendegiver dem den Tillid, jeg nærer til deres Iver og Omsorg, paalægger dem at understøtte Deres Højvelbaarenhed i de af Dem trufne Foranstaltninger, og at hver af dem for sin Part af al Magt medvirker til at opretholde den fuldkomneste og strengeste Disciplin ved at forhindre, ja om fornødent at straffe saadanne uoverlagte Yttringer og Udbrud af Partiaand, der endog blot i mindste Maade kunne forstyrre den gode Orden, som det for Tjenestens og vort eget gode Navns og Rygtes Skyld er nødvendigt at bevare«.

At holde disse gentagne Gange omtalte uoverlagte Yttringer tilbage, var nu dog ikke saa helt let en Sag og navnlig ikke, jo længere Tiden skred frem, og dermed Antallet forøgedes af de foruroligende Meddelelser om Begivenhederne i Spanien, der naaede herop. Uagtet nemlig det franske Postvæsen, som vi have set, havde faaet Ordre til at stoppe alle Breve af Betydning, saa naaede dog alligevel nogle hertil, enten dette nu var,

[1] *Cuadra.*

fordi de vedkommende Postfunktionærer ikke vare tilstrækkelig agtpaagivende, eller fordi de undervurderede, mulig slet ikke forstod Betydningen af Udtalelser og Meddelelser, som de ifølge de modtagne Ordrer egentlig ikke burde have ladet passere; udelukket er det jo heller ikke, at der fra de engelske Skibe, som stadig krydsede i vore Farvande, kan trods al Aarvaagenhed fra Kystmilitsens Side være bragt nogle Breve i Land[1]. Dette være nu, som det vil, vist er det, at adskillige Privatbreve kom hertil, og at Oplæsningen af dem, tildels endog i Romanas eget Kvarter i Nyborg[2], blev hørt med største Opmærksomhed og gav Anledning til stærke Yttringer af Patriotisme. Dertil kom saa endnu den Uro, Aviserne voldte. Ganske vist fremstillede nemlig baade vore egne[3] og de franske Aviser, der kom herop, Begivenhederne i Spanien, som om der i det hele var Fred og ingen Fare; de fortalte gentagne Gange om den Begejstring, hvormed Franskmændene modtoges dernede, de skildrede overhovedet alt i saa rosenrødt et Lys som muligt, men naturligvis

---

[1] At saadant skete senere, vil fremgaa af det følgende. Smlgn. ogsaa Indberetning af 12te August (*Mumme* Side 82) fra Landsdommer *G. L. Baden*, hvori meddeles, at han bestemt ved, at en spansk Artilleriofficer *Zacares* midt i Juli fik Breve med vigtige Efterretninger fra sin Fader, hvilke han »upaatvivlelig har faaet fra de i de danske Farvande liggende engelske Skibe, der ved Nattetid maa have fundet Lejlighed til at bringe dem i Land«. — [2] *Arteche*, Discurso Side 23, Noten, efter Meddelelse af D. *Estanislao Sanchez Salvador* til den Kommission, som i 1816 blev nedsat med det Hverv at forfatte Uafhængighedskrigens Historie, og til hvilken forskellige Generaler og andre Officerer, der havde været med her i Landet, afgave Rapporter om deres Oplevelser. — [3] Af vore egne Aviser indeholdt Fyens Stiftstidende — da »mange af de allierede Troppers Personale, som opholde sig her i Landet, have ønsket at kunne i Aviserne faa Efterretning om de vigtigste Begivenheder i den politiske Verden« — i Tidsrummet fra 8de April til 29de August i 44 af dens 81 Nummere en fransk Précis des nouvelles politiques, hvori der efter franske Blade gaves et kort Referat af Begivenhederne i Udlandet. Heri skildredes Opstanden i Spanien som i det hele betydningsløs, Murat som det spanske Folks Afgud og Kejseren som dets sande Velgører, med andre Ord: Fyens Stiftstidende var som vore andre Blade et tro Ekko af de franske.

kunde de dog ikke undgaa efterhaanden at berette om Sammenstødene imellem Spanierne og de franske Tropper, og naar saa Efterretningerne derom kom hertil, saa undgik det ikke de mistænksomme og derfor skarpsynede Spanieres Opmærksomhed, at Beretningerne vare saa fulde af de eklatanteste Modsigelser, at de umulig kunde andet end øge den Uro, det jo netop var Meningen, de skulde dæmpe. Naar saaledes Rejsningerne i Provinserne fremstilledes som pludselige Udbrud af nogle letsindige Personers Ildesindethed, saa passede dette jo ikke med, at der kort efter meddeltes, at Overfaldene havde været vel forberedte, lige saa lidt som det var til at forstaa, at der i en og samme Avis kunde findes Beretning om Glædesfester med Illuminationer o. s. v. i Anledning af den gensidige gode Forstaaelse, og saa samtidig fortælles om Plyndringer og Overfald og gives Meddelelser om, hvor mange fangne Spaniere, man fra fransk Side havde set sig nødsaget til at skyde, fordi de havde modsat sig de franske Troppeafdelingers Gennemmarsch. »Jo større Umage«, meddelte derfor D. *José O'Donnell*[1], som var en af Romanas Adjudanter i 1808, den i 1816 nedsatte Kommission, »de gjorde sig for at faa os til at tro, at der var Fred og Ro i Spanien, og at man der var opsat paa at nyde den Lykke, Napoleon vilde berede Landet, desto tydeligere forudsaa vi de blodige Optrin, den Sorg og de Ulykker, som maatte blive Følgen af saa uhørte Begivenheder.«

Under stadig fornyede Diskussioner om, hvad der saaledes kom frem i Aviserne, gik dog Tiden i det hele roligt hen, indtil man i Juni fik et nyt Samtaleemne i Romanas personlige Optræden og Forhold til Franskmændene. Den første Anledning hertil var en Rundskrivelse[2], dateret Nyborg den 2den Juni, hvori Marquisen paa Grundlag af en Skrivelse, som Kejserens Stabschef havde sendt ham fra Bayonne den 12te Maj, — hvilken Skrivelse han dog ikke anførte som sin Kilde — meddelte Afdelingscheferne, at de Efterretninger, Aviserne et Par

---

[1] *Arteche,* Guerra III, 154. — [2] *Cuadra.*

Dage før havde bragt om, at Kong Carl IV havde nedlagt Kronen, og at Prinsen af Asturien og hans Brødre havde givet Afkald paa alle deres Rettigheder til Spanien, hvorefter hele Kongefamilien havde forladt Bayonne og begivet sig ind i Frankrig, vare fuldkommen rigtige. Ganske vist havde han ikke modtaget selve de vedkommende Dekreter, men Efterretningen var fuldt paalidelig. Saa vidt han tillige havde erfaret, var der al Udsigt til, at en Fyrste af den kejserlige Familie vilde bestige den spanske Trone, i hvert Fald var da nu Divisionen i Danmark saavel som hele Nationen derhjemme løst fra enhver undersaatlig Forpligtelse imod den gamle Kongefamilie, og naar paa den anden Side denne havde foretaget et for den selv saa skæbnesvangert Skridt, ene og alene fordi den var overbevist om, »at det under de kritiske Forhold, hvori vort Land befinder sig, er den eneste Maade til at undgaa Udgydelse af deres Undersaatters Blod og de Ulykker uden Tal, som disse ere udsatte for«, saa vilde han finde, at man maatte være meget utaknemmelig imod Deres Majestæter og kongelige Højheder og svigte hele Nationen, hvis man undlod at handle i Overensstemmelse med deres landsfaderlige Hensigter, det vil sige vægrede sig ved at rette sig efter det Paalæg, de til Afsked havde givet alle Spaniere, om at føje sig efter de af dem trufne Foranstaltninger og nøje og inderligt at slutte sig til Hans kejserlige Majestæt, alt til Fædrelandets Held og Lykke. Han anmodede da nu Cheferne om at lade Officererne og Mandskaberne vide, at Omstændighederne havde gjort et Dynastiskifte paatrængende nødvendigt, og at meddele dem, at Rigets Integritet vilde blive opretholdt, at Religionen, Lovene, Domstolene og alle Sædvaner og Rettigheder vilde forblive uantastede, ligesom det utvivlsomt vilde blive til Fædrelandets Held, hvis Hs. Majestæt Kejseren selv besteg Tronen, eller en Fyrste af det kejserlige Hus under Kejserens mægtige Beskyttelse. Derfor, sluttede han, skulde de alle fra nu af omgaaes de franske Tropper »ikke som allierede men som Brødre og med al den Agtelse, som maa være en Følge af vor lykkelige Lod fra nu af at skulle regeres

af Fyrster af samme Familie. De vil behage at drage Omsorg for, at der ikke blandt Mandskabet føres Samtaler, som kunne vække Misnøje, og meddele det, at uforsigtige Yttringer og ophidsende Udtalelser ikke blot ikke ville forbedre Situationen, men volde manges Ulykke. Skulde der saa findes et eller andet eksalteret Gemyt, som ikke kan forlige sig med Tanken om at dele Skæbne med sine Kammerater, vil De saa lade mig det vide, for at jeg kan træffe Bestemmelse om, hvad der skal foretages. Jeg forventer, at De med vanlig Iver vil sørge for at holde den bedste Orden og Mandstugt i Deres Bataillon, og at De hurtigst muligt vil underrette mig om, at De rigtig har modtaget denne Skrivelse, samt meddele mig, hvilke Tanker baade De selv og Deres undergivne gøre dem om alt dette.«

Man maa give Cuadra Ret i, at denne Skrivelse »just ikke gav enhver fuld Frihed til at sige, hvad han tænkte, eftersom Generalen ved saa uforbeholdent at fremsætte sin egen Anskuelse jo næsten dikterede det Svar, han vilde have«, hvortil saa endnu kom, at Svarene forlangtes indsendte hurtigst muligt, og indbyrdes Konference imellem i hvert Fald de fleste Afdelinger saaledes udelukkedes. Hvorvidt dette nu har haft Indflydelse paa Svarene, maa staa hen, men vist er det, at de i det hele taget gik ud paa en Tilslutning til Marquisens Anskuelser, fra Afdelingen paa Langeland efter enstemmig Vedtagelse formuleret paa den Maade, at eftersom Kongen havde frasagt sig Tronen, samt Prinserne givet Afkald paa enhver Ret til den, og Afdelingen saaledes var løst fra al Forpligtelse imod dem, og de frivillig havde anerkendt, at Regeringen overdroges en anden, saa vilde man tjene ham med samme Troskab som den, hvormed man hidtil havde tjent den gamle Kongefamilie, »hvorved vi jo«, tilføjer Cuadra, »gik ud fra, at alle de andre Korpser i alt væsentligt svarede paa samme Maade.«

For saa vidt saa jo altsaa alt godt nok ud, ja det var jo næsten, som om der over hele Linien var et Ønske fremme om Tilslutning til Frankrig; men i Virkeligheden var Forholdet et helt andet. Spanierne indsaa nemlig meget godt, at det at faa

en Slægtning af Napoleon til Konge vilde være ensbetydende med, at Spanien fremtidig skulde regeres fra Paris, og i samme Grad som dette krænkede deres Nationalstolthed, i samme Grad nedslog det dem, at de maatte staa her som uvirksomme Tilskuere til alt det, som foregik i deres Fædreland, der oversvømmedes af disse forhadte Franskmænd, som her holdt dem i den fuldkomneste Afhængighed. Og saa at tænke sig, at dem skulde de nu omgaaes som Brødre, og hertil skulde de opfordres af deres egen Overgeneral, el Marqués, som de satte saa stor Pris paa, hvis glimrende Tapperhed de ærede saa højt, og som de vare saa stolte af, naar de saa, i hvilken Anseelse han stod hos alle, baade civile og militære Udlændinge, han kom i Berøring med, — ham endelig, om hvem de vare forvissede, at han nærede det samme glødende Had til Franskmænde som de selv; det var dog umuligt, at han for Alvor kunde tro paa, at et Broderskabsforhold skulde kunne komme i Stand. Men troede han ikke derpaa, hvorfor forlangte han det saa, og hvorfor gav han dem ikke ren Besked; hvad var det for paalidelige Efterretninger, han havde at støtte sig til, hvorfor holdt han dette hemmeligt for dem, og endnu mere, hvad var Anledningen til, at han, som det sivede ud iblandt dem, havde taget det edelige Løfte af Stabsskriveren, der havde udfærdiget Skrivelserne og vidste Besked med det hele, at han skulde tie dermed. Alt dette stemmede saa lidt med Romanas ellers saa aabne og jævne Væsen, at det ikke kunde være andet, end at han maatte have været Genstand for en Paavirkning, han ikke havde haft Fasthed nok til at staa imod, men fra hvad Side kom den? Nu var det, siger Cuadra, »en vitterlig Sag, hvilken stor Indflydelse Intendanten D. *Lázaro de las Heras* havde paa Marquisen. Der maa foreligge Dokumenter, som udvise, i hvilken Grad Marquisen lod sig lede af dette Menneske, hvem han satte Pris paa, men hvem alle andre havde Mistro til, og som var en Person, der aldeles utvivlsomt kun slap for det daarlige Rygte, han havde fortjent, fordi nogle vare bange for at paadrage sig Ubehageligheder, andre altfor hensynsfulde lige over

for ham.« Han udpegedes da som den, der havde sat det hele Hemmelighedskræmmeri i Scene, og da man saa desuden havde bemærket, at han altid forstod at spille sine Kort saaledes, at han, hvad der saa end passerede, nok skulde komme til at staa sig godt med Franskmændene, ligesom han, saa vidt det stod til ham, foranledigede ethvert foreliggende Spørgsmaal afgjort i deres Favør, saa fik han ogsaa Skyld for hele den franskvenlige Tone, der gik igennem Romanas Skrivelse, og umærkeligt gik derefter Uvillien imod ham over paa Romana selv, saa man begyndte at ymte om, at dennes Animositet imod Franskmændene dog maaske ikke var saa absolut rodfæstet som hidtil antaget.

Saaledes stode Sagerne, da Bernadottes Adjudant Oberst ***Villemain*** kom til Nyborg midt i Maaneden og overbragte Marquisen et Brev fra Marschallen af 14de Juni, hvori gaves Meddelelse om, at en Afgørelse af Spørgsmaalet om Tronfølgen og en Forandring i Forfatningsforholdene var nær forestaaende. Foranlediget heraf afsendte Romana en Svarskrivelse[1], dateret Nyborg den 17de, hvori han i Overensstemmelse med de Erklæringer, som vare indgaaede fra Afdelingscheferne, forsikkrede Marschallen om, »at hver Mand i den mig underlagte Division er fuldt enig med mig i som vor Konge at anerkende og med største Troskab at adlyde den Fyrste, der vil komme til at regere i Spanien under faderlig Beskyttelse af Hs. Majestæt de Franskes Kejser, Konge af Italien«, samt at »vi alle ere fuldkommen overbeviste om de Fordele, Spanien vil drage af den nye Forfatning saavel som af det nye Fyrstehus, der skal regere det, og at vi med den mest levende Attraa afvente det lykkelige Tidspunkt, da denne Forandring vil indtræde.« Han anmodede endvidere Marschallen om at meddele Kejseren, »at der hersker den bedste Aand og fortræffeligste Disciplin i den spanske Division, og at alle, fra den øverste til den nederste, ere af Hengivenhed, Kærlighed og Ærefrygt rede til paa ethvert

---

[1] ***Nellerto,*** Mémoires pour servir à l'histoire de la révolution d'Espagne II, 222, Paris 1815; ***Mumme*** Side 204.

Sted og ved enhver Lejlighed at følge Hs. Majestæts Befalinger og Villie og at udgyde lige til den sidste Blodsdraabe«; endelig udbad han sig, at der maatte blive forelagt Kejseren en »Tilkendegivelse af den ærefrygtsfulde Hengivenhed, hvori alle, der høre til den spanske Division, sammen med mig i største Erkendtlighed takke Hs. Majestæt for den Deltagelse, han værdiger Spaniens Lykke, og for alle de Velgerninger, som han i sin Ædelmodighed behager at tilstaa os.«

Den 24de overbragte dernæst Villemain officiel Underretning om Kong Josephs Tronbestigelse og opfordrede samtidig Marquisen til i sit eget og alle de øvrige Spanieres Navn at rette en offentlig Henvendelse, hvortil Obersten medbragte og afleverede et Udkast, til den nye Konge; dette Udkast var affattet overensstemmende med de i allerhøjeste Grad ærbødige og underdanige Udtalelser, hvormed Konstitutionsjuntaens forskellige Korporationer havde hyldet Kongen i Bayonne, og af hvilke Obersten havde en Del trykte Eksemplarer med sig. Romanas nærmeste Omgivelser, med hvilke han raadførte sig herom, fraraadede ham dog bestemt at indlade sig herpaa, idet de forestillede ham, at et saadant Skridt kun kunde opfattes som et ham uværdigt Kryberi; men hvorvidt det nu var derfor, eller fordi Intendant Heras forudsaa, at hvis Marquisen gik ind paa at udfærdige en Skrivelse som den forlangte, vilde denne straks blive offentliggjort i Hamborger- eller Altonaerbladene, eller maaske fordi der udtaltes Frygt for, at den falske Smiger, der kom til Orde i Udkastet til den efter alles Mening utidige Skrivelse, skulde faa en uheldig Indflydelse paa Troppernes allerede temmelig urolige Sindelag, ja maaske endog have skæbnesvangre Følger, — nok er det, Romana fandt ikke Anledning til at efterkomme det fremsatte Ønske. Derimod erklærede han sig villig til at tilskrive Kong Joseph et Brev, som Obersten kunde faa med til Bernadotte til videre Besørgelse af denne til Kongen, der var hans Svoger; skulde Marschallen saa mulig finde, at en saadan Hyldest ikke var tilstrækkelig, kunde han jo lade ham det vide, og der kunde saa træffes andre Foranstaltninger. I Henhold

hertil skrev Romana da følgende Brev[1], som blev indlagt i et andet[2] af samme Dato til Bernadotte, og denne maa have fundet det tilfredsstillende, eftersom han straks lod det gaa videre til Kongen:

„Den spanske Division i Danmark, som jeg har den Ære at kommandere, iler med ved mig at bevidne Deres Majestæt, hvor højlig den føler sig tilfreds ved at erfare, at en Broder til den store Napoleon, Aarhundredets uforlignelige Helt, er bleven anerkendt som Konge af Spanien. Det gjorde et overordentlig dybt Indtryk paa os, da vi erfarede, at det var Deres Majestæt, hvis Navn man kun behøver at nævne for at betegne Foreningen af alle Dyder, — at, siger jeg, det ver Deres Majestæt, som stod i Begreb med at bestige Tronen. Deres Majestæt tillade mig i hele Divisionens Navn at bringe Dem vor Hyldest tilligemed Forsikkringen om vor ubrødelige Hengivenhed for Deres Person. Saadanne ere nemlig de Følelser, som besjæle os alle og særlig ham, som tegner sig som Deres Majestæts ydmygste og troeste Tjener.

Hovedkvarteret Nyborg paa Fyen den 24de Juni 1808.

Marquis *de la Romana.*"

Samtidig hermed blev der tilstillet alle Afdelingerne Meddelelse om Kong Josephs Tronbestigelse, men ingen af dem fik noget at vide om, at det oven gengivne Brev var afsendt, lige saa lidt som overhovedet nogen erfarede noget om dets Indhold. Samme Dag endelig kom *Llano* tilbage fra Spanien og med ham to andre Officerer, der ligesom han selv havde været Vidner til Begivenhederne i Madrid den 2den Maj. Selvfølgelig gjorde det, de havde at berette herom som i det hele taget om Forholdene i Hjemmet, et overmaade stærkt Indtryk paa Tropperne; det rev dem ud af den Nedslagenhed, hvori de gik, og indgød dem lidt efter lidt et indædt Raseri, som yderligere fik Næring ved forskellige andre Omstændigheder, for hvilke der senere vil blive gjort Rede. Her bemærkes kun, at der allerede var en temmelig alvorlig Uro i Sindene, da den engelske Agent kom til Nyborg, om hvis Sendelse der nu skal fortælles.

---

[1] *Nellerto* II, 254; *Mumme* Side 205. — [2] Findes hos *Nellerto* II, 252.

Femte Kapitel.

Rev. *James Robertson.* — Spaniernes Flugtplaner. — Stemningen iblandt Tropperne imod Romana.

Blandt de Tilholdssteder, som Skotlands Benediktinere fordum havde paa Fastlandet, hvor de uforstyrrede af Katholicismens Trængsler i deres Fædreland i Fred og Ro kunde opdrage unge Landsmænd, og hvortil de kunde trække sig tilbage paa deres gamle Dage, var ogsaa det i 1868 nedlagte St. Jakobs Kloster, det saa kaldte Skottekloster, i Regensburg. Til den med dette forbundne Opdragelsesanstalt — Seminariet kaldtes den — bragte i 1773 P. Marianus Brockie sin Søstersøn *James Robertson*[1], som var født i Aberdeenshire den 20de Oktober 1758. Efter et femaarigt Ophold her aflagde Robertson Ordensløfte den 29de September 1778 og antog samtidig Klosternavnet Pater Gallus; den 27de Oktober 1782 blev han præsteviet. Det

---

[1] Det omstaaende Portræt af Robertson er taget efter Originalminiaturportrætet i St. Benedict's Abbey, Fort Augustus, Skotland, bag paa hvilket den sidstlevende af Benediktinerne fra St. Jakobsklostret i Regensburg, P. Anselmus Robertson, har skrevet nogle biografiske Notitser om James Robertson. Disse tilligemed Artiklen »Robertson, James« i Dictionary of national biography, edited by *Sidney Lee,* XLVIII, London 1896, Side 410, Artiklen »Romana Robertson« i Tidsskriftet The Month, Augustheftet 1864, Side 127, Fortalen til den Side 23 i Noten citerede *Narrative* samt 23 Breve fra og om Robertson i Præsteseminariet St. Jakobs Arkiv i Regensburg og hans Dødsattest sammesteds ligge til Grund for de meddelte biografiske Notitser om ham. Beretningen om hans Rejse til Danmark, den omtalte *Narrative*, findes oversat i Bladet Fædrelandets Feuilleton 1863 Nr. 209—215.

strenge Klosterliv passede dog kun daarligt for »den lille trivelige Munk, der altid var oplagt til Skæmt og Løjer«, hvis Ansigtsudtryk »var en Blanding af Skarpsindighed og Dristighed, og hvis Maade at gaa paa tydede paa Virksomhedstrang og Selvtillid«, og han blev derfor sendt i Mission til Skotland, hvor han først virkede i Edinburgh, derefter fra 1797 som Kapellan i Munshes ved Dumfries. Dette tiltalte ham imidlertid endnu mindre, hvorfor han gentagne Gange henvendte sig til sin Biskop med Bøn om at fritages for Missionsgerningen, hvilket dog ikke alene ikke tilstodes ham men endog indbragte ham adskillige drøje Irettesættelser, der vel for en Tid fik ham til at slaa sig til Taals med sin Gerning men dog alligevel saa langt fra bevirkede, at han følte sig hjemme i den, at han endelig sidst i Foraaret 1801 indsendte Andragende til Biskoppen om at maatte gaa fra det hele og blive Sproglærer. Dette bragte Biskoppen til at tilskrive Abbeden for Skotteklostret i Regensburg og paa det allerindstændigste at raade ham til at kalde Robertson hjem til Klostret, men dette afslog Abbeden bestemt, fordi han mente, at Klosterlivet passede den urolige unge Mand endnu mindre end Præstegerningen.

Rev. James Robertson.

Efter disse Skuffelser var det ikke Robertson muligt at holde sig i Ro længere. I Slutningen af August 1802 forlod han uden videre sin Plads og tog til Paris, hvorfra han gentagne

Gange tilskrev Abbeden, dels for at udbede sig Raad og Vejledning fra denne, dels for at retfærdiggøre sin Flugt fra Skotland. Saa var imidlertid Freden i Amiens bleven sluttet, og under den korte Vaabenhvile efter denne tog Førstekonsulen sig blandt andet for at konfiskere Klosterejendomme. Dette foranledigede Robertson til i Marts 1803 at udfærdige og til Bonaparte at overrække en Skrivelse, hvori han henledte dennes Opmærksomhed paa sit gamle Hjems, Regensburgerseminariets, særegne Stilling, idet det vel stod under Tilsyn af Abbeden for og Munkene i Skotteklostret og ogsaa laa inden for dettes Mure, men dog alligevel var en særskilt Stiftelse, for saa vidt som det alene var bestemt til unge Skotters Opdragelse uden Hensyn til deres fremtidige Bestemmelse og følgelig hverken var en gejstlig eller en Munkestiftelse. Han opnaaede virkelig herved, at Bonaparte undtog det skotske Seminarium fra Konfiskationen, og han undrede sig derfor over, at Abbeden, hvem han holdt à jour med, hvad han foretog sig, ikke billigede hans Henvendelse til Bonaparte og overhovedet ikke ønskede, at han traadte i Forbindelse med den franske Regering. Dette bevægede ham da til at tage til England, hvor han i Efteraaret 1804 fik sig en godt lønnet Hovmesterplads i Forcett, Yorkshire, og hvor han befandt sig vel. Herfra tog han senere til Irland.

Nu traf det sig saaledes, at Hertugen af Richmond, som havde aflagt et Besøg i Skotteklostret i Regensburg, da han sidst i det forrige Aarhundrede foretog en Rejse igennem Tyskland, i 1807 blev Vicekonge i Irland, og Robertson fik da Lyst til at henvende sig til ham og minde ham om hans Besøg i Regensburg samt udtale Ønsket om at faa en offentlig Ansættelse, der paa een Gang kunde svare til hans Kald og gavne det almene. Hertil bemærkede Hertugen, at han med Glæde vilde gribe enhver Lejlighed til at yde et Medlem af det Samfund, fra hvis Side han i sin Tid havde modtaget saa megen Gæstfrihed, en Tjeneste, og at dette ikke var et tomt Løfte, skulde snart vise sig, først under en Samtale, Robertson kort efter havde med Sir Arthur Wellesley, som da var Sekretær

hos Vicekongen, og senere ved en Anmodning, han fik fra Sir Arthur, som laa inde ved Parlamentet, om hurtigst muligt at komme til London og melde sig hos ham. Det skete, og nu blev det Robertson betydet, at han snart vilde faa Lejlighed til at vise sit Mod og sin Troskab mod Landsherren, hvortil han erklærede, at han med Glæde vilde kæmpe imod enhver Fare, naar han kunde gavne sit Fædreland derved, og at han var villig til ethvert Foretagende, der kunde forenes med hans gejstlige Stand. Der gik dog baade Dage og Uger, inden han hørte noget om, hvad det var, man vilde bruge ham til, og da han som Følge deraf begyndte at tvivle om, at det overhovedet vilde blive til noget, tog han sig en Plads som Rejsefælle og Kapellan hos en katholsk adelig Familie. Den 31te Maj 1808 tiltraadte han denne Plads, men næppe var det sket, førend han gennem det irske Ministerium fik Brev om at møde i Sir Arthurs Hjem. Her blev han da nu modtagen med det Spørgsmaal, om han turde paatage sig at bringe et Bud fra den engelske Regering til Romana, som man i London troede opholdt sig i Glückstadt, og da han øjeblikkelig gik ind herpaa, blev han tilsagt til Møde hos Udenrigsministeren Lord Canning, som gav ham nærmere Instruks for, hvad han skulde meddele den spanske General, hvilket gik ud paa, at saafremt Romana indvilligede deri, skulde der blive sendt engelske Skibe til Danmark, som kunde optage ham og hans Tropper og føre dem til deres Fædreland eller et hvilket som helst andet Sted hen, de maatte ønske. Robertson paatog sig alt.

Saa rejste han da den 4de Juni over Harwich til Helgoland og med ham fulgte den engelske Regerings Agent Mr. *McKenzie*, som skulde forblive paa Øen[1] og der modtage Robertsons Rapporter og sende dem videre til London. En Smugler bragte ham over til Wesermundingen, og fik ham her om Bord paa selve den Toldkutter, som skulde passe paa Smuglerne, med hvem den var i Ledtog. Fra Kutteren sattes

---

[1] Brev af 3 Juni fra Lord *Canning* til *McKenzie* (Records Office, London).

han i Land lige under Kanonerne af et Fort med fransk Besætning — formodentlig var Skildvagten underkøbt — og nu førtes han til samme Hus, hvor Chefen for Toldvæsenet havde sit Hovedkvarter. Herfra hentede Smugleren, der var kommen i Land et andet Sted, ham med Vogn og førte ham til sit Hjem, og her forblev han saa de følgende tre Dage. Smugleren stod igen i Forbindelse med en Købmand i Bremen, med hvem der blev truffet den Aftale, at han og en af hans Kontorister skulde køre en Tur uden for Byen, og saa skulde Robertson køre dem i Møde. Det skete; Vognene mødte hinanden, Kontoristen stod af, og Robertson tog hans Plads ved Siden af Købmanden, der nu vendte om og uhindret passerede den franske Vagt, der jo havde set to køre ud, og to komme tilbage igen og derfor ikke fattede Mistanke.

I Bremen fandt han paa følgende List. Han havde en jævnaldrende tyskfødt Bekendt i London, en Mand, som var taget hjemme fra som Barn, og som aldrig senere havde været hjemme igen, fordi alle hans Slægtninge vare døde. I denne Mands Navn, som han paatog sig, skrev Robertson et Brev til Præsten i det Sogn, hvorfra Tyskeren var, og udbad sig en Døbeattest tilsendt til Bremen, og ganske rigtig, kort Tid efter modtog han en saadan, udfærdiget paa lovformelig Maade som Udskrift af Stedets Kirkebog, saaledes at han med andre Ord fra det Øjeblik af rolig kunde gaa og gælde for sin tyske Ven, saa meget mere som han, der var ualmindelig sprogkyndig, flydende og fejlfrit talte Dialekten fra det Sogn nede i Bayern, hvor Vennen havde hjemme. Det gjaldt nu at faa et Pas til Hamborg; et saadant fik han ved Købmandens Hjælp, udfærdiget af Byskriveren og viseret af den franske Pladskommandant og saaledes i enhver Henseende i den fortræffeligste Orden. Han rejste da altsaa til Hamborg, hvorfra det var hans Agt at tage til Glückstadt; men nu fik han at vide, at Romana aldeles ikke opholdt sig der men i Nyborg, hvorhen han da altsaa maatte sætte Kursen, idet han dog ansaa det for rigtigst først at gøre et lille Sving om ad Lübeck, fordi han paa den Maade mente

at gøre det mere sandsynligt, at han virkelig var, hvad han gav sig ud for, en Handelsrejsende. I Lübeck forsynede han sig med en Del Chokolade og Cigarer, der skulde agere Prøver, tog derfra pr. Post til Kiel, derfra igen med Hyrevogn Nord paa til Kysten af Slesvig, hvor han lejede en Baad, der satte ham over til Als, og herfra endelig naaede han Assens, hvor en gammel spansk Oberst, der var lige saa døv som snakkesalig, fortalte ham vidt og bredt om de spanske Tropper og deres Officerer og under alt dette bekræftede, hvad der for ham var Hovedsagen, at Romana virkelig var i Nyborg med sin Stab; her tog han da hen. Om sin Ankomst dertil og sit Møde med Romana fortæller han følgende[1]:

„Det var ved Midnatstide, at Vognen kørte op for det bedste Gæstgiversted i Byen. Da det var Midsommer, var det helt lyst. Landporten var bleven aabnet for os imod en ringe Dusør, men Værten i Gæstgivergaarden afslog at modtage mig; han undskyldte sig med, at Huset var helt fuldt af Spaniere, idet det var optaget af Generalen og hans Stab. Jeg svarede hertil, at hans Hus var mig ganske særlig anbefalet, og bad ham endelig give mig Plads i nogen Tid. Hertil erklærede han, at han ikke havde et eneste Værelse, hvor han kunde lægge mig, undtagen hans eget Sovekammer, men ønskede jeg det, skulde han gerne lade sætte en Seng til derind til mig. Jeg skyndte mig at modtage hans Tilbud, og det saa meget hellere, som jeg antog, at jeg paa den Maade lettest vilde undgaa at blive lagt Mærke til. Jeg bestilte derefter en god Aftensmad og indbød Værten til at drikke en Flaske Vin med mig, hvilket fik Munden i Gang paa ham. Jeg erfarede da, at Marquisen holdt en stor Betjening og et godt Bord — han havde to Kokke og foruden Liberitjenere to Kammertjenere — og, hvad mere var, at han var en venlig og omgængelig Mand, der var meget afholdt. Hvis jeg sendte ham Bud med en af Kammertjenerne, mente Værten, at jeg med Lethed vilde faa Adgang til ham, og han vilde da sandsynligvis ogsaa give mig Bestillinger paa Varer til hans Hær. Efter Frokosten næste Dag skrev jeg da til ham paa Fransk, at en fremmed Købmand udbad sig den Ære at maatte hilse paa Hs. Excellence for at forevise ham Prøver paa forskellige

[1] *Narrative* Side 61.

Varer, han havde til Salg, og for at anmode Hs. Excellence om at hjælpe ham til at kunne rejse videre.

For at forebygge al mulig Mistanke blev denne Skrivelse sendt aaben med den franske Tjener, der straks efter kom tilbage med gunstigt Svar. Jeg tog da en Kasse af mine bedste Cigarer under Armen, et Par Pund Chokolade i Haanden og fulgte saa Franskmanden op ad Trappen, ikke saa helt lidt urolig for, hvad der vilde komme.

I en elegant Salon, som jeg skulde igennem, sad der en Del Stabsofficerer, Adjudanter og andre, som toge mig skarpt i Øjesyn, saa til hverandre og derefter mønstrede mig fra Top til Taa. Jeg følte godt, at jeg blev forvirret ved saaledes at blive taget i Kikkerten, og min Forlegenhed voksede endnu mere, da jeg et Øjeblik efter befandt mig i Værelset ved Siden af[1]. Marquisen var nærmest under Middelhøjde; han havde et værdigt Ydre og et Blik, som vidnede om stor Skarpsindighed og rolig Eftertanke. Til at begynde med var han tilbageholdende, dog uden noget som helst af den frastødende Stolthed, man jo plejer at tillægge hans Landsmænd. Saa snart jeg var alene med den berømte Grande tog jeg stammende til Orde:

„De ser, Señor, en fremmed Mand for Dem, som lægger sit Liv i Deres Haand. Jeg er katholsk Præst og maaske netop derfor valgt til at udføre det Hverv, jeg nu skal meddele Dem, eftersom man vel har tænkt sig, at en Spanier maatte være tilbøjelig til at fæste Lid til en katholsk Gejstligs Ord. Jeg er bleven udsendt til Deres Excellence fra den engelske Regering, men lad mig sige det straks, jeg har intet som helst skriftligt med til Dem; skulde jeg blive arresteret, vil De altsaa ikke i mindste Maade kunne blive kompromitteret, og, hvad mere er, jeg forlanger intet skriftligt fra Dem. Det Bud, jeg bringer, er mundtligt; lad Deres Svar blive ligedan. Det eneste, jeg kan fremkomme med som Borgen for min Troværdighed, er mit Kendskab til visse nærmere Omstændigheder ved Deres personlige Omgang med vor tidligere Gesandt i Spanien, Mr. Frere. Han har bedet mig erindre Deres Excellence om, at første Gang han havde den Fornøjelse at spise til Middag sammen med Dem, var i Toledo. Efter Bordet gik de begge ind i et Kabinet, hvor der stod nogle Bøger. Der-

---

[1] Det var, fortæller *Llano,* »en af de første Dage i Juli«, at Robertson havde sit Møde med Romana, men hvilken Dag har det ikke været muligt at faa oplyst.

inde fandtes et Maleri af Mengs og forestillende St. Peter og St. Johannes ved Templets Dør." „Fuldkommen rigtigt", udbrød Generalen, idet hans Ansigt antog det venligste Udtryk. „Tror Deres Excellence, at De vilde kunne kende Mr. Freres Haandskrift?" „Ja, det antager jeg", svarede han. Saa tog jeg en Stump frem af en Notits, jeg havde faaet af Mr. Frere, og straks kendte Marquisen Skriften. Efter at jeg da saaledes havde godtgjort, at jeg var Agent for den engelske Regering, sagde jeg, at Mr. Frere havde forsikret mig, at jeg i Generalen vilde finde en fuldendt Hædersmand med de strengeste Grundsætninger, en Mand, som hadede Franskmændenes Tyranni og Undertrykkelser, og derefter fortsatte jeg:

„Det Bud, man har betroet mig til Deres Excellence, gaar ud paa, at England er rede til at bringe Dem selv og de Tropper, De kommanderer, hvor som helst hen, De vil behage at opgive. Vi forlange intet til Gengæld, De paatager Dem ingen Forpligtelse til at kæmpe for os; handl i saa Henseende ganske, som De anser det for rigtigst. Vi ønske blot dette at sætte Dem i Stand til at komme ud af Deres nuværende Stilling. Vore Transportskibe skulle staa til Deres Raadighed paa et hvilket som helst Sted af Kysten. Vil De til Sydamerika, Canada, Minorca, England eller Spanien, — ganske som De behager; vi ere rede til at fremme Deres Hensigter, hvilke disse saa end ere. Ønsker De et Forbund med os, saa har Regeringen bemyndiget Mr. McKenzie til at slutte et saadant med Dem; han er for Øjeblikket paa Helgoland og vil der forhandle med hvilken som helst Officer, De maatte ville sende derover. Vi forlange i ingen Henseende at paavirke Spanierne med Hensyn til, hvad de skulle gøre, men bestemme de sig til at gaa imod Voldsmanden, saa ere vi parate til at støtte dem af al Evne. Vort Kavalleri har aldrig været bedre beredent, vort Artilleri aldrig bedre betjent. Vi længes efter en Lejlighed til at prøve vore Kræfter til Lands imod Franskmændene."

Efter saaledes at have fremført mit Ærinde uden Afbrydelse fra Generalens Side standsede jeg, og da jeg mærkede, at han ikke havde Lyst til at bryde Tavsheden, skælvede jeg et Øjeblik for min egen Sikkerked. „Skulde han virkelig", tænkte jeg, „være forsagt nok til at gyse tilbage for Vanskelighederne ved Sagen; hvis saa er, kan han ogsaa være lav nok til at sælge mig til Bonaparte, blot for at overbevise ham om sin Troskab." „General", sagde jeg derfor, „har jeg Grund til at anse mig selv for letsindig, fordi jeg tillidsfuldt stolede paa en spansk Kavalers Ære?", hvortil han i en indtrængende Tone

svarede: „Af mig har De intet at frygte, Sir. Men sig mig, har De omtalt Deres Ærinde til nogen som helst anden, efter at De er kommen over til Fastlandet?“ „Ja, Señor, det har jeg været nødt til. Vort Ministerium kunde ikke meddele mig, hvor Deres Hovedkvarter var; det formodede, at De laa i Glückstadt nede ved Elben. Jeg henvendte mig da først [i Hamborg] til en af Deres Præster, som tilser de syge. Jeg paalagde ham Tavshed, og jeg er fuldt forvisset om, at der ikke er noget at frygte fra hans Side. Han førte mig igen til en af Deres Officerer, som erklærede hellere at ville dø end røbe min Hemmelighed, og det har han holdt, ellers stod jeg ikke her.“ „Jeg spørger Dem endnu en Gang“, svarede Marquisen, „er det de eneste, De har betroet Dem til?“ „Nej, der er endnu en, — en Mand, til hvem jeg afleverede et Kreditiv; han gættede, hvad jeg rejste efter, saa snart jeg spurgte ham, hvor jeg kunde træffe Deres Excellence.“ „Det beklager jeg“, sagde Generalen. „Jeg ogsaa, Mylord, siden De tager Sagen saaledes; men jeg beder Dem dog betænke, at vedkommende maa nyde vort Ministeriums Tillid, siden man har henvist mig til ham, og jeg ved for Resten, at han har alt for meget at sætte paa Spil til, at han skulde kompromittere sig. Jeg for mit Vedkommende har Grund til at beklage mig, hvis han, efter at have afslaaet at tilstille Deres Excellence et Brev, jeg vilde overgive ham til Besørgelse, har været saa tjenstvillig underhaanden at gøre Dem bekendt med Beskaffenheden af min Sendelse. Vil Deres Excellence tillade mig at spørge Dem, om nogen anden Agent fra den brittiske Regering har været hos Dem før jeg, og særlig om nogen Proklamation fra Spanien er naaet op til Deres Tropper. Jeg spørger herom, fordi en her paa Fastlandet bosiddende Mand har forlangt og faaet udbetalt den Belønning, man havde udlovet derfor.“ „Jeg forsikrer Dem“, svarede Marquisen, „det er der ikke et Ord sandt af. Var saadanne Papirer blevne spredte blandt minė Soldater, maatte jeg vide Besked dermed. Hvad De har meddelt mig, er det første, der er kommet til min Kundskab baade fra engelsk og fra spansk Side.“ „Nu vel da, Hr. General, tør jeg bede Dem have den Godhed at meddele mig, hvad jeg maa svare den, som har sendt mig. Jeg ser mig i Stand til at skaffe Mr. McKenzie Deres Svar i Hænde; han sender det igen til London.“ „Hvad skal det sige, mit Svar? De vil da vel ikke rejse herfra straks igen?“ „Nej, ganske vist; endskønt jeg har sat mit Liv i Vove ved at tage hertil og gør det samme ved at blive her, saa skal jeg dog lade være at rejse idag.“ „Saa ses vi vel igen?“

„Ja, naar Deres Excellence behager. Jeg har Prøver af Cigarer og Chokolade; de kunne jo altid give Anledning til et nyt Møde."

Da Robertson var kommen over i sit Værelse igen efter denne Samtale, lagde han sine Prøver fra sig og gik en Tur ud i Byen. En Timestid efter slentrede han op ad Gaden til Hotellet, og om, hvad der saa derefter passerede, fortæller han:

„Jeg saa nu Generalen og hans Officerer staa ved Vinduerne over Porten. Saa snart de bemærkede, at jeg gik ind, kom den franske Kammertjener straks ned og tilsagde Manden med Cigarerne til at komme op. Jeg gik da for anden Gang igennem Salonen og blev nu slaaet af den Forandring, der var foregaaet; alle Officerernes Ansigter lyste mig i Møde til Velkomst. Hvad mig selv angaar, kunde jeg ikke ganske dølge de Følelser, der rørte sig i mig.

Saasnart jeg kom ind til Marquisen, sagde jeg straks: „Jeg antager, Hr. General, at jeg nu kan have den Ære at modtage Deres Svar." „Sir", svarede han, „førend jeg kan gaa ind paa Deres Forslag, maa jeg sige Dem, at vi ere ganske uvidende om, hvad der foregaar i Spanien Et helt Aar igennem har ikke et eneste Brev faaet Lov til at komme os i Hænde[1]. Vi ved intet andet, end hvad Franskmændene finde for godt at fortælle os i Aviserne, og det fæste vi ingen Lid til. Rygtet om Eders Konges Død den 4de Juni er en af deres Opdigtelser." „Saa lad mig fortælle Dem, hvad man ved i England om Begivenhederne i Spanien" —

og nu fortalte Robertson da altsaa, hvad der var passeret dernede. Den lange og interessante Samtale afbrødes ofte ved, at den franske Kammertjener gik ud og ind.

„Saa tidt dette skete, blev Samtalen ledet hen paa Cigarerne og Chokoladen. Medens vi vare ene, fortalte Marquisen, at han var omgiven af Spioner og derfor ikke kunde være forsigtig nok. Til sidst sagde han, at han naturligvis behøvede

---

[1] Som man ser, staar dette i afgjort Modstrid med, hvad foran er meddelt. Mulig har Robertson enten misforstaaet Generalen eller ikke bestemt erindret, hvad denne sagde, eller Romana har forsætlig udtalt sig saaledes for at prøve Robertsons Paalidelighed ved at sammenligne det, han nu skulde bringes til at fortælle, med det, han selv ad anden Vej vidste.

nogen Tid til at samle og forberede sine Officerer og Soldater paa en Indskibning; forpligte sig til noget vilde han ikke. Han havde ikke faaet noget skriftligt Spørgsmaal og vilde heller ikke give noget skriftligt Svar, lige saa lidt som han vilde love at korrespondere med mig, naar jeg kom tilbage til Hamborg; han skrev dog alligevel min Adresse der i Byen op. Jeg bad ham, om han ikke paa en eller anden Maade kunde hjælpe mig om Bord paa et af de engelske Skibe i Bæltet, men det var ham umuligt; han mente ogsaa, at det var for farlig en Sag at give sig i Lag med, da den let kunde bringe hele Planen til at strande. Derimod lod han til at mene, at jeg vel nok selv kunde skuffe den danske Kystmilitses Aarvaagenhed. Glad ved denne Udtalelse anbefalede jeg mig.“

Robertson gik nu ned til Stranden og lod, som om han samlede Smaastene og Muslingeskaller; samtidig svingede han tilsyneladende uden Hensigt sit Lommetørklæde frem og tilbage, naturligvis for derved at tiltrække sig Opmærksomhed fra de engelske Skibe i Bæltet, og ganske rigtigt, man saa ham ogsaa og skulde netop til at sætte en Baad i Land efter ham, da han blev opdaget af en dansk Soldat, som laa i Græsset med Bøssen ved Siden af sig. Soldaten førte ham hen til en nærliggende Fiskerhytte, og her indfandt sig straks efter seks andre Soldater, der toge ham med sig hen til den tyskfødte Sergent, som kommanderede dem. Saa snart denne havde set hans Pas, erklærede han, at der ingen Anledning havde været til hans Anholdelse, men da han nu engang var bragt ind som Arrestant, kunde Sergenten ikke paa egen Haand give ham fri igen men maatte aflevere ham til Obersten, der boede paa et Landsted tæt ved Nyborg. Saa marscherede de da derhen og traf Obersten i Færd med at spille Kegler; det var en ung og meget høflig Herre, som straks udtalte sin Beklagelse over, at hans Folk havde arresteret en Mand, hvis Pas viste sig at være i den fuldkomneste Orden, og derfor bad om Undskyldning for, hvad der var passeret, hvorefter han dimitterede Fangen, som naturligvis ikke var sen til at komme afsted og hjem paa Hotellet, hvor Værten var bleven urolig over hans lange Udeblivelse

og derfor celebrerede hans Tilbagekomst ved at invitere ham til Aften.

Imedens der da nu blev serveret, gik Robertson over Gangen, hvor han traf Romana og nogle andre Officerer, der netop skulde op ad Trappen. Saa snart Romana saa ham, lænede han sig ud over Gelænderet og hviskede paa Engelsk: »Kom op til mig i Morgen Kl. 8«; Robertson samtykkede ved et Nik og gik videre. Selvfølgelig var han paa Pletten næste Dag og blev nu modtagen med yderste Venlighed.

„Hans Excellence erklærede, at han nu grundig havde overvejet mit Forslag, og at han efter at have raadført sig med de Officerer, han havde ubetinget Tillid til, nu definitivt havde besluttet at modtage det og derfor ufortøvet vilde træffe de nødvendige Foranstaltninger. Det traf sig netop saa heldigt, at han kort i Forvejen havde tilskrevet Bernadotte med Anmodning om at komme til Nyborg og holde Revu over de spanske Tropper, hvilket Marschallen havde lovet, dog uden at bestemme, hvad Dag Revuen skulde holdes. Hans Excellence besluttede at drage Fordel heraf ved at trække saa mange Tropper sammen i Byen som muligt. Han udtalte sin Beklagelse over, at det ikke stod i hans Magt at fri mig for den Fare, hvori jeg befandt mig, og han raadede mig til ikke at opsætte min Afrejse, da det ellers kunde vække Mistanke, at jeg forblev saa længe i samme Hotel som han. Han takkede mig hjerteligst for den værdifulde Tjeneste, jeg trods saa stor en Risiko havde vist ham, og han forsikrede mig, at hvis Vorherre naadigst vilde lade ham selv komme tilbage til hans Fædreland, saa vilde han ved enhver Lejlighed beredvilligt give mig det bedste Vidnesbyrd for den beundringsværdige Maade, hvorpaa jeg havde udført mit Hverv. Efter denne Forsikring udtalte han paa ny sin Ængstelse for min personlige Sikkerhed og bød mig til sidst Farvel paa den venligste og elskværdigste Maade.

Saaledes endte da min sidste Samtale med denne udmærkede og fædrelandskærlige Adelsmand. Jeg forlod ham med det bedste Indtryk af hans kraftige og ædle Karakter og med den største Interesse for Udfaldet af det vanskelige Foretagende, der nu var betroet ham, et Foretagende, der var lige saa skæbnesvangert for ham selv som af allerhøjeste Betydning ikke blot for hans eget Fædreland men for hele Europa."

Ad samme Vej, han var kommen hertil, vendte Robertson tilbage til Hamborg, hvorpaa han underrettede McKenzie om, at han heldigt havde udført det ham betroede Hverv, idet han samtidig anmodede om, at der maatte blive meddelt Chefen for den engelske Flaade i Østersøen Ordre til at holde sig rede til at træde i Forbindelse med Spanierne. Han forsøgte derefter over Cuxhaven at naa tilbage til England, men da dette viste sig umuligt, vendte han tilbage til Hamborg igen, og da han her modtog Meddelelse om Spaniernes Flugt fra Danmark, skrev han atter til Helgoland med Melding herom[1]; han udbad sig tillige, at naar denne Meddelelse blev offentliggjort i de engelske Blade, disse da samtidig vilde fortælle, at den Mand, der paa den engelske Regerings Vegne havde forhandlet med Romana, lykkelig var kommen tilbage til England, idet han paa den Maade mente at skuffe de franske Agenter, der naturligvis vare ude efter ham. Han tog derpaa over Erfurt til Regensburg, hvor han opholdt sig nogle Uger, tilbragte saa Vinteren 1808—9 i Linz og rejste derfra i Foraaret over München og Wien til Dresden, hvor man opdagede, hvem han var, og derfor naturligvis vilde have arresteret ham, hvis han ikke skyndsomst over Berlin og Hamborg var flygtet til Cuxhaven, hvorfra det nu lykkedes ham at slippe over til Helgoland. Herfra kom han saa endelig i god Behold over Harwich til London.

Robertson opholdt sig derefter i Dublin fra 1809 til 1813, i det mindste i en Del af Tiden beskæftiget med Missionsvirksomhed; han var her almindelig kendt under Navnet »Roma Robertson«. I 1813 kaldte Lord Wellington ham paa ny til sig og benyttede ham flere Gange som diplomatisk Agent; efter den Tid fik han en rundelig Pension af den engelske Regering. Da de allierede droge ind i Paris, rejste han dertil og var igen her sammen med Lorden; derfra tog han til Regensburg, hvor han med stor Iver kastede sig over Døvstumme-

[1] I Brev af 9de September, undertegnet *Petersen* (Original i Records Office) indsendte han de danske Blades Beretninger om Flugten o. a. m.

undervisningen, som han væsentlig forbedrede. Han tog sig endvidere af de blinde og var den første i Bayern, der grundlagde et Blindeinstitut. Lokalet hertil var en stor Sal, som Skotteklostret overlod ham, medens Regeringen leverede Materiellet, og saa stor Interesse vakte han for Sagen, at Kronprinsen af Bayern stillede ham 10,000 Gylden til Raadighed til dens Gennemførelse; med megen Højtidelighed aabnedes dette Institut den 5te Maj 1816. I Efteraaret 1817 aflagde han et kort Besøg i sit Fædreland, vendte derefter tilbage til Regensburg igen og døde her den 4de Maj 1820. —

Forinden Romana gav Robertson sit endelige Svar, havde han, som vi har hørt, raadført sig med en Del af sine Officerdr; fra disse sivede Sagen igen videre ud og foranledigede, som man kunde vente det, en Række Overvejelser, der blandt andet gave sig Udslag i en fuldstændig Flugtplan, som kort efter Robertsons Besøg forelagdes Romana, og i det væsentlige lignede den, der senere blev fulgt. Hvem der var Ophavsmand til denne Plan vides ikke, men et og andet taler for, at den skyldtes Cuadra; i hvert Fald har han været vidende om den. Den gik ud paa, at man skulde bemægtige sig Langeland og derfra afrejse til Spanien, men hvad enten nu Romana ikke har fundet TIdspunktet gunstigt til dens Udførelse, eller den danske Kystmilitses og de franske Agenters Aarvaagenhed ikke har tilladt ham at sætte sig i Forbindelse med de engelske Skibe, nok er det, der blev ikke foretaget noget til Planens Iværksættelse. Derimod bredte Tanken om en snarlig Tilbagevenden til Hjemmet sig bestandig mere, og det varede ikke ret længe, forinden der rundt om i Kantonnementerne ganske aabenlyst taltes om en Forstaaelse imellem Englænderne og Spanierne og disses Afrejse paa engelske Skibe.

Saaledes fortæller den tidligere omtalte Præst i Ringsted[1], at det »at gaa om Bord paa engelske Skibe for at redde Fædrelandet var en Ide, som de vist længe forud havde her. Jeg

[1] *Museum* 1893, I, 243.

erindrer, at D. Pedro Basto i min Have sagde det ligefrem til mig og tvende Venner, men aldrig drømte jeg om, at det kunde være en Plan, naar han talte derom til en fremmed, hvis Pligt det var at røbe det. Jeg ansaa det for et Indfald eller troede, at jeg misforstod hans blandede Sprog«. Fra Sydfyen berettes endvidere følgende[1]: »En spansk Soldat af Bataillonen Barcelona fortalte Tjenestepigen i en Præstegaard i Egnen af Svendborg en Dag, da engelske Skibe viste sig, at nu rejste de snart bort paa disse Skibe og toge hjem til Spanien. Pigen lo ad ham og truede ham: »Spaniola saa caput«. Denne Spøg slog Spanieren, som straks efter begav sig til Kaptajnen, der laa i Præstegaarden, og berettede Samtalen med Pigen. Herpaa svarede Officeren: »Dersom Du understaar Dig til at gentage for noget Menneske, hvad Du har sagt Pigen, og hvad hun har svaret, saa skal Du paa Stedet blive skudt.« Siden bad han Præsten at afholde sine Folk fra at indlade sig med Spanierne, da disse, hvis de fik mindste Tanke om at standses i deres Bortmarsch, vilde stikke Byen i Brand«. Endelig meddeler Generalløjtnant ***Bardenfleth***, der, som man vil erindre, gjorde Kvartermestertjeneste i 1808, at han ofte[2] gennem Major Haffner havde ladet Bernadotte underrette om, at Spanierne pønsede paa at gaa om Bord paa de engelske Skibe i store Bælt, ikke at tale om, at selve Kong Frederik VI i Brev[3] til Haffner af 25de Juli tilskrev denne: »Det almindelige Rygte om de spanske Troppers Misnøje med Forandringen i Spanien er nu trængt over paa Sjælland, ja det gaar saa vidt, at man paastaar, at de Engelske vil benytte sig deraf. Om dette sidste skulde være sandt, anser jeg dog iblandt de mulige Tilfælde.« Men trods alt dette, ja til Trods for, at han fra Politikommissæren i Antwerpen, der stadig modtog Rapporter fra sine Agenter i London, fik en direkte Advarsel imod at stole paa Romana, fæstede Bernadotte dog en saadan Lid til ham, at han stadig tog ham i Forsvar, ja i Skrivelse[4] af

---

[1] ***Mumme*** Side 83. — [2] ***Mumme*** Side 218. — [3] Krigsarkiverne III, 473. — [4] Archives historiques du ministère de la guerre.

24de Juli til Kejserens Stabschef, hvormed han indsendte Politikommissærens Brev, endog udtalte, at hvis han skulde blive nødt til at mistro Romana, »saa vilde jeg ikke længere tro paa, at der fandtes Redelighed her paa Jorden«. Han lod sig med andre Ord fuldstændig dysse i Ro af Romanas Forsikring om hans og de øvrige Spanieres Hengivenhed for og Troskab imod Napoleon eller, som Kejseren i Brev[1] af 26de August til sin Gesandt i St. Petersborg udtrykte sig: »Romana og de andre spanske Generaler havde fuldstændig fordrejet Hovedet paa ham...«

Det forstaaes jo nu af sig selv, at der med Tanken paa og Talen om en Tilbagevenden til Spanien nødvendigvis maatte følge det inderligste Ønske hos Tropperne om snarest muligt at komme afsted; men end ikke om Forberedelser hertil hørte de noget. Hvorfor skete der da intet; hvorfor gjorde Romana, den Mand, i hvis Hænder deres Velfærd var lagt, ikke noget for at bringe dem ud af en Situation, de følte som en Nedværdigelse? Herom spurgte de hverandre, eller med andre Ord, de forlangte, uden for øvrigt at ræsonnere nærmere om hvorledes, at deres Chef skulde tage en rask Beslutning og føre dem hjem til deres Fædreland, ret som om saadant saa ganske uden videre lod sig gøre og navnlig af en Mand som Romana, med hvis ellers saa udmærkede Egenskaber der — hvad jo oftere er Tilfældet hos lærde Mænd — var parret en vis Magelighed, en Tilbøjelighed til at lade Tingene gaa deres Gang saa længe, indtil det kritiske

---

[1] *L. Lecestre,* Lettres inédites de Napoleon, I, 236. Smlgn. hermed Brev af 15de August fra Kejseren til hans Stabschef (Correspondance XVII, 436): »... vedlagt Afskrift af to opsnappede Breve fra spanske Officerer. Send dem til Fyrsten af Pontecorvo og lad ham vide, at jeg gaar ud fra, at han har truffet alle Foranstaltninger dels til at dele det spanske Korps i mindre Afdelinger, dels til at fjerne det fuldstændigt fra Kysterne. Har han ikke allerede gjort det, skal han uopholdelig gøre det, thi... uden saadanne Foranstaltninger vil Divisionen lade sig henrive til Yderligheder. Han maa ikke slaa sig til Taals med, hvad Generalen siger, thi vil Folkene gøre Oprør, saa gør de det uden Hensyn til ham; han vil ikke kunne afholde dem derfra.« Dette Brev kom dog først Marschallen i Hænde, efterat Katastrofen var indtraadt.

Øjeblik foreligger, da det er absolut nødvendigt at handle, fordi den mindste Tøven ellers ødelægger alt. At Romana var Mand for at handle, da han mente, dette Øjeblik var kommet, det viste han senere; foreløbig bragte det tunge Ansvar, der hvilede paa hans Skuldre, ham til at forholde sig passiv lige over for Tanken om en Flugt, saa længe der ikke forelaa noget positivt Skridt fra engelsk Side, og overensstemmende dermed til at holde de Hedsporer nede, der ikke blot vilde have ham personlig til at foretage noget afgørende, men til at gøre det straks. At hans Popularitet blandt Tropperne led derved, har han sikkerlig ikke kunnet undgaa at mærke, men selv med Fare for daglig at se den yderligere svinde hen fraveg han ikke den Optræden, der efter hans Overbevisning var den eneste forstandige, om end den utvivlsomt kostede ham, Franskmændenes ivrigste Modstander i hele Divisionen, den største Overvindelse, saa meget mere som den ganske mistydedes af hans undergivne. Vi sigte herved dels til hans stadig udviste Omsorg for at tækkes Bernadotte, dels til de Skrivelser og lejlighedsvise Udtalelser[1], han mente, at Klogskab bød ham at fremkomme med, hvor franskvenlige saa end hans Omgivelser maatte finde dem; og netop nu var der Anledning for ham til at fremsende en ny saadan Rundskrivelse.

Der var nemlig kommet en Del Aviser og Breve herop fra Spanien, hvori dels fortaltes, at den største Del af de spanske Provinser havde grebet til Vaaben imod Franskmændene, dels gaves en i flere Henseender ganske anden Fremstilling af Be-

[1] Ved kejserligt Dekret, dateret Bayonne den 22de Juni, bleve baade Romana og Kindelan udnævnte til Storofficerer af Æreslegionen, i hvilken Anledning Bernadotte lod sin Adjudant Oberstløjtnant *Villate* overbringe Romana en af hans egne Guldørne, for at Marquisen ikke skulde blive nødt til at vente paa en saadan, indtil den blev Marschallen tilstillet fra Ordenskapitulet. Ved en Revu i Nyborg, som Villate overværede, hørte han da nu Romana sige til Tropperne: »Lad os slutte os til det nye Dynasti og følge den store Napoleons Stjerne.« *(Touchard-Lafosse* II, 47.)

givenhederne i Bayonne end den, der officielt var bleven Romana meddelt, og hvori endelig Kejseren og hans Broder Kong Joseph omtaltes i højst fornærmende Udtryk, der, sagde Romana i sin omtalte Skrivelse[1], der var dateret Nyborg den 11te Juli, »ere et Vidnesbyrd om, at det hele skyldes Fjender af vort Fædreland, der have til Hensigt at forføre og bedrage dem, som ere uforstandige nok til at tilsidesætte den Agtelse og Lydighed, de skylde Autoriteterne; de ville styrte disse Folk i Ulykke. Foranlediget herved kan jeg, uagtet jeg gentagne Gange har haft Lejlighed til at overbevise mig om den gode Aand og Disciplin, der hersker baade imellem de Herrer Officerer og blandt Mandskabet i det af Dem kommanderede Regiment, ikke undlade paa ny at indskærpe, hvad jeg udtalte i fortrolig Skrivelse af 2den f. M., nemlig at De af al Magt søger at forhindre Udbredelsen af saadanne Aviser og Breve, standser Samtaler, der kunne vække Misnøje eller blot i mindste Maade forstyrre den gode Orden og Ro i Deres Afdeling, idet De selv giver et godt Eksempel i Henseende til Deres Samtaler med de Herrer Officerer, og at disse i Overensstemmelse dermed optræde ligedan over for deres undergivne.«

Denne Skrivelse gjorde et yderst uheldigt Indtryk; den opfattedes som et Forsøg fra Romanas Side paa at forhindre, at man drog Fordel af den Slaphed, der saa ganske øjensynligt var kommen over det franske Postvæsen i Henseende til dets Eftersyn af, hvad der fik Lov at passere, den udlagdes med andre Ord som et nyt Bevis paa hans Franskvenlighed, og da saa dertil desuden kom, at Romana gentagne Gange fik tilsendt kostbare Gaver fra Bernadotte, Vaaben, Sadeltøj o. s. v. og nu endelig tilsidst Æreslegionens højeste Grad tildelt af selve Kejseren, saa lavedes alt dette saaledes sammen, at man fra fransk Side ligefrem lagde an paa at underkøbe Generalen, og at han for sit Vedkommende viste sig at være tilfals, ja det gik saa vidt, at da man ikke kunde finde nogen bestemt Handling af ham,

[1] *Cuadra.*

for hvilken Ordensudnævnelsen kunde tænkes at være en passende Belønning, saa kom man til det Resultat, at der naturligvis var passeret et og andet, man ikke havde faaet noget at vide om, til Tak hvorfor han havde faaet Guldørnen. At Romana overhovedet havde taget imod den og ved given Lejlighed bar den, syntes man ikke om; man oversaa herved ganske, at en Tilbagevisning af den eller en Undladelse af at bære den vilde have været en Fornærmelse, der fremfor noget andet vilde have udsaaet Mistillid blandt Franskmændene baade imod Generalen selv og hans Folk og sikkerlig have foranlediget Foranstaltninger, der i en betydelig Grad vilde have vanskeliggjort, ja rimeligvis endog umuliggjort den Flugt, man netop saa ivrigt ønskede. En Følge af alt dette var det da[1], at »den Tillid, Generalen hidtil havde nydt, for hver Dag svandt hen«, og rent galt blev det, da Aviserne bragte Aftryk af det Brev (Side 128), han under 24de Juni havde tilstillet Kong Joseph »med Svig og Falskhed i Troppernes Navn«, uagtet han, som vi vide, ikke havde konfereret med nogen derom. Man vilde først ikke tro det muligt, at Avisernes Gengivelse kunde være korrekt, men da saa senere Svaret paa Brevet kom hertil, og man af den Kopi af dette, som blev sendt rundt, kunde se, at Brevet maatte være rigtig aftrykt i Aviserne, da var man forvisset om, at Romana havde svigtet Spaniens Sag og ganske givet sig Franskmændene i Vold, men da var jo rigtignok ogsaa til Held for alle Parter den Dag nær, da han med eet Slag skulde vise, at han fremdeles var Fædrelandets trofaste, modige og handlekraftige Søn.

Det er en Selvfølge, at efterhaanden som Troppernes Tillid til deres Chef saaledes svandt, og de som Følge deraf stadig stærkere mistvivlede om, at han for sit Vedkommende vilde foretage noget for at skaffe dem tilbage til deres Fædreland igen, maatte Længslen efter dette blive bestandig mere levende, og Uroen iblandt dem som Følge deraf stadig større. Og denne

[1] *Cuadra.*

Uro forøgedes endnu yderligere derved, at den forhen omtalte Proklamation fra England netop nu blev spredt blandt Tropperne »saa hurtigt, og i et saadant Omfang«, indberettede Bernadotte[1], at det deraf tydeligt fremgik, »hvor let Fjenden havde ved at holde en Forbindelse vedlige med den vidtstrakte Kyststrækning«. Endelig kom der adskillige Breve hertil, som bragte Meddelelser om Nederlag for Franskmændene og derfor Haabet om, at Spanien nok skulde komme ud af det Slaveri, hvori man fra fransk Side vilde holde det nedtrykt. Naar et Brev med saadanne Efterretninger kom, saa flokkedes man om den, der havde modtaget Brevet, og saa diskuteredes der om, fra hvilken af Provinserne derhjemme man med størst Sandsynlighed kunde vente at høre om nye Sejre, hvorved naturligvis, siger Cuadra, »enhver satte sit Haab til Tapperheden i den Provins, han selv var fra eller mente at kende bedst, og bestandig endte Samtalen med, hvordan man i Spanien vilde modtage dem, der maatte være saa lykkelige at komme tilbage, naar de ikke havde gjort noget her for at faa deres Frihed.«

Som naturligt var, medførte alt dette efterhaanden en saa kendelig Forandring i Troppernes hele Holdning, at ikke blot Kvarterværterne, som vi skulle se, bleve slaaede deraf, men at den endog foranledigede den franske Minister i Kjøbenhavn, *Didelot*, til i Skrivelse[2] af 30te Juli at gøre Indberetning derom til Udenrigsministeriet i Paris. Han meddelte heri, at man i det hele taget var ret vel fornøjet med den Opførsel, Spanierne paa Sjælland viste, og den Stemning, der herskede iblandt dem, hvorimod Tropperne i Jylland ifølge de indgaaede Rapporter »ikke synes at lægge det samme gode Sindelag for Dagen men udtale sig stærkt imod de Forandringer, der ere foregaaede i Spanien; ganske vist er det endnu blevet ved mundtlige Udgydelser, men det bliver dog vistnok ret snart nødvendigt at skride ind derimod. Trods alt, hvad man vaager over deres

[1] Indberetning af 22de Juli til Kejserens Stabschef i Archives historiques du ministère de la guerre. — [2] *Boppe* Side 43.

Korrespondance, lader det nemlig til, at de faa hemmelig Underretning om, hvad der passerer; ogsaa udtale Aviserne sig maaske nok noget vel uforbeholdent derom; . . . da Stemningen i Forvejen er daarlig, skal der ikke mere til for at fremkalde en Ophidselse, end at et eller andet Brushoved kommenterer Begivenhederne paa sin Maade. Spanierne ligge i stort Antal spredte over hele Jylland, fra hvis Kyster man overalt kan faa Samkvem med Englænderne, der jo altid ere for fejge til at angribe Steder, som kan forsvares, men snedige nok til at faa Mytterier satte i Gang og drage sig dem til Nytte.«

I Modsætning hertil mente Kong Frederik VI[1], at »det, som efter sikre Efterretninger er det værste af alle spanske Korpser, er den paa Langeland henlagte Bataillon »Catalonien«, som taler offentlig imod alt, hvad sker i Spanien, og ønsker intet Held for den fælles Sag«, medens endelig Bernadotte som Følge af Fririons Indberetning havde Anledning til at vente et kommende Uvejr fra Sjælland. Han skrev derfor den 1ste August[2] til Generalen: »Det er mig meddelt, at flere af Officererne i den spanske Division har faaet tilsendt løgnagtige Breve fra Oprørspartiet; sørg for at paavirke dem imod saadanne Løgnehistorier og fortæl dem, at de sidste Nyheder, jeg har modtaget fra Kongen, ere i højeste Grad tilfredsstillende.... Jeg beder Dem passe godt paa, at engelske Agenter ikke sætte sig i Forbindelse med de Dem underlagte Tropper. Jeg ved, at der er sendt Folk hertil for at søge at vække Misstemning i Divisionen; selv om de nu ikke skulde kunne opnaa saadant, saa er det dog af Betydning, at man eftersøger dem, der maatte være komne til

---

[1] Brev af 25de Juli til Haffner, Krigsarkiverne III, 474. — [2] Side 43 i Relation de l'insurrection des troupes espagnoles détachées dans l'île de Séeland sous les ordres du général Fririon en 1808, forfattet af General ***Fririon*** og offentliggjort i Spectateur militaire Tome IV, Oktober 1827; med en Del flere Bilag paa ny udgivet af Generalens Sønnesøn Kaptajn ***E. Fririon,*** Limoges 1872. Det er til denne sidste Udgave, der henvises her og i det følgende.

Sjælland, for at faa dem dømte efter Lovens Strenghed.« Han fortsatte dernæst: »Jeg har med stor Forundring i Nr. 124 for 19de Juli af det kjøbenhavnske Blad Dagen set nogle« efter engelske Aviser om Forholdene i Spanien gengivne »Artikler, hvis Offentliggørelse en venskabelig sindet og med Frankrig allieret Regering aldrig burde have taalt. Jeg anmoder Dem, kære General, om at tale med Didelot herom og sige ham, hvor forkastelig det danske Politis Optræden forekommer mig. . . . Det vilde være ønskeligt, om Didelot forhindrede, at rent ud løgnagtige eller endog blot farvede Artikler om Forholdene i Spanien fremtidig bleve offentliggjorte.«

Hvad Dagen havde meddelt den 19de var dog nu hverken løgnagtigt eller farvet, og heller ikke holdt det op med at bringe mere af samme Slags, hvorfor Marschallen beklagede sig til Haffner, der straks (25de Juli) indberettede[1] til Kongen, at han »igen er yderlig opbragt[2] over den Detail, som Dagen har altid over de spanske Affærer.... Han paastaar, at de Engelske kan ingen bedre Basun forlange, og at Kejseren aldrig vil tilgive ham at taale dette i et Land, hvor der er Spanske; han paalægger mig straks at skrive til Deres Majestæt derom. Bourrienne puster til og siger, at Dagen staar under kongelig Censur; jeg gør alt muligt for at jævne Sagen. Han har Afskrift af alle Numrene....« Som Følge heraf udgik under 2den August en Kancelliskrivelse, ifølge hvilken Kongen under udtrykkelig Henvisning til de omtalte Artikler i Dagen forbød »Indrykkelsen af saadanne Artikler i Aviserne og periodiske Dagblade, som kunne være anstødelige for de venskabelige og med Allerhøjstsamme allierede Magter«; der var tilføjet: »Hans Majestæt anser det for vist, at den Avisskriver, der kender Allerhøjstsammes Villie og ikke besidder Klogskab nok til at undgaa Overtrædelse af samme, aldeles mangler Kald til at være politisk Skribent«. Overhovedet maatte der ikke

[1] Chifferdepeche i Rigsarkivet. — [2] Den 28de kunde Haffner dog meddele, at Marschallen »er nu meget billigere angaaende Bladet Dagen«

meddeles Efterretninger fra eller om Fjenden, som ikke først havde staaet i Statstidenden.

Sjette Kapitel.

De spanske Troppers Edfæstelse til Kong Joseph. — Tumulterne i Roskilde. — Asturias og Guadalajara afvæbnes.

I Artikel II,7 af den i Bayonne vedtagne Forfatning var det bestemt, at Befolkningen i Spanien skulde aflægge Ed til den nye Konge efter følgende Formular[1]: »Jeg tilsværger Kongen, Forfatningen og Lovene Troskab og Lydighed.«

I Overensstemmelse hermed beordrede Kong Josephs første Statsminister D. ***Mariano Luis de Urquijo*** i Skrivelse, dateret Vitoria den 12te Juli, at de spanske Regimenter i Danmark skulde tages i Ed; men allerede forinden denne Skrivelse kom til Fyen den 1ste August, var der indløbet en efter højere Ordre udstedt Befaling, dateret 22de Juli, i samme Retning fra Bernadatte, gaaende ud paa, at den anførte Edsformular skulde oplæses for Tropperne, at disse derefter skulde affyre tre Salver som Tegn paa, at de akcepterede den, og at de endelig efter hver Salve skulde raabe: »Leve Kong Joseph Napoleon I af Spanien!«

Ved Fremsendelsen af denne Ordre gik Marschallen dog frem paa en højst aparte Maade; bekendt nemlig, som han var, med Troppernes Sindelag og for at undgaa, at de skulde sætte sig i indbyrdes Forbindelse og mulig ægge hverandre op til alvorlige Uroligheder, tilsidesatte han saa ganske al militær Form, at han i Stedet for at lade Ordren afgaa til Romana for af ham

[1] Moniteur universel Nr. 197 af 15de Juli 1808.

som øverstbefalende over hele den spanske Division at tilstilles dennes forskellige Afdelinger, tværtimod sendte den direkte til disse, det vil sige, han lod Bud derom afgaa til Depotafdelingen i Altona, som derefter samledes paa Heiligengeistfelde den 26de og aflagde Eden paa befalet Maade, og herop sendte han to spanske Officerer, Kaptajn D. *José Jacinto Franco*, der var Chef for hans Æresvagt (Side 16), til General Kindelan i Jylland, og D. *Luis Ciran de Cavagnac*, en fransk Emigrant, der egentlig gjorde Tjeneste som Løjtnant i Regimentet Asturias, men derfra var gaaet over i Marschallens Stab, til Romana i Nyborg og General Fririon i Roskilde; begge havde Paalæg om at bevare den største Tavshed om de dem betroede Hverv. En Følge heraf var, at Romana aldeles ikke anede, at ogsaa Kindelan havde faaet en Ordre tilsendt, og Kindelan — som i rent misforstaaet Tjenesteiver paa sin Side mente, at naar Ordren tilstilledes ham i den Form, at han uopholdelig skulde skride til at tage Tropperne i Jylland i Ed, saa behøvede han ikke at oppebie den Meddelelse fra Romana i samme Retning, som han reglementmæssig burde have afventet, — han skred straks til Sagens Udførelse, idet han ansaa det som givet, at Tropperne paa Fyen allerede havde aflagt Eden som befalet. Dette var dog saa langt fra at være Tilfældet, at Romana end ikke havde faaet den for ham bestemte Ordre i Hænde, da man allerede var helt færdig i Jylland.

Her gik det nemlig for saa vidt glat nok, som Tropperne vel intet Sted rent ud vægrede sig ved at aflægge den Ed, der afkrævedes dem, men paa den anden Side var det dog rigtignok saa langt fra, at de gjorde dette med en god Villie, at de tværtimod kun gik dertil med afgjort Ulyst. Derfor »de Forbandelser[1], som løde fra alle de vrede Munde, og den For-

[1] *Daugaard* Side 26 om Tropperne i Randers. — Angaaende Edsaflæggelsen i de forskellige Garnisoner indeholder *Llanos* Manuskript adskilligt, som er benyttet af *Arteche* i Guerra III, 165—183, Discurso 27—43. Se endvidere *Schepeler* Geschichte der Revolution Spaniens und Portugals Side 544, *Mumme* Side 61—66.

bitrelse, som lynede fra deres Øjne imod Napoleon og hans Broder, deres nye Konge, førend de samledes til den højtidelige Edsaflæggelse«, derfor en Uvillie imod denne, som gik saa vidt, at da Franco vilde tale dem til Rette, opfattede de dette som et Forræderi fra hans Side og vilde ganske bestemt have øvet Vold imod ham, hvis han ikke var flygtet over Hals og Hoved. Og dog fik Kindelan dem til at aflægge Eden. For ham, som vel var født i Spanien men af irske Forældre, som var opdragen i Frankrig og nærede franske Sympathier, — for ham stod Spaniens Tilknytning til Frankrig som et saa stort Gode for Landet, at han villig gjorde, hvad han formaaede for at faa Folkene til at sværge den forlangte Troskabsed til den nye Konge, og som sagt det lykkedes ham virkelig ogsaa at faa dem dertil, blandt andet ved at lade dem vide, at deres Kammerater paa Fyen allerede havde aflagt den. At dette var højst illoyalt af ham, selv om han handlede i god Tro, er der selvfølgelig ingen Tvivl om, men værre blev det endnu derved, at han end ikke meddelte Romana det mindste om, hvad der var passeret. Derimod tilskrev han Bernadotte, at alt var vel overstaaet[1], og idet han derved indgav Marschallen det Haab, at de øvrige spanske Korpser vilde være lige saa villige til at aflægge Eden som deres Kammerater i Jylland, bidrog han sikkert ikke lidet til hos denne at nære den Sorgløshed lige over for Spanierne, som senere kom dem saa højlig til gode under Forberedelserne til deres Flugt.

Om hvad der for øvrigt foregik ved de forskellige Afdelingers Edsaflæggelse i Jylland foreligger der kun detailleret Beretning for El Infantes Vedkommende, indsendt af Generalmajor *Bardenfleth* i Aalborg den 19de August[2] efter Rapport fra Pladskommandanten i Randers, Oberst *v. Sames*. Det var den 28de Juli om Eftermiddagen Kl. 6, at Obersten efter Ind-

[1] Paa Grundlag heraf hedder det endog i Indberetning fra Haffner af 2den August (Rigsarkivet), at »Regimenterne i Jylland har aflagt Eden med Enthusiasme«. — [2] Original i Krigsministeriets Arkiv.

bydelse indfandt sig ved General Kindelans Kvarter ledsaget af samtlige danske Officerer i Byen og nogle Dragonordonnanser, alle til Hest og »vel paaklædte«; de sluttede sig til Generalen og hans Følge, i hvilket ogsaa Feltpræsten befandt sig. Den hele Kavalkade begav sig ud paa Fælleden, hvortil Regimentet i Forvejen var rykket ud, med et Kommando af jydske Regiment lette Dragoner i Spidsen som Politikorps. Efter at Generalen var bleven komplimenteret af Regimentschefen og havde passeret frem og tilbage forbi det i ret Vinkel opstillede Regiment, holdt han en kort Tale, hvori han først meddelte, at Anledningen til, at de alle her vare samlede, var den at tilsværge Kongen — hvis Navn han dog ikke nævnede — samt Forfatningen og Lovene Troskab og Lydighed; derefter spurgte han, om de vilde aflægge en saadan Ed, hvortil en Del svarede »Juramos!« Generalen raabte da: »Viva el Rey!«, hvilket blev gentaget af de fleste. Saa red Feltpræsten frem og sagde, at han i Kraft af det ham betroede hellige Embede modtog den nu aflagte Ed som gældende solidarisk for alle, ogsaa de fraværende, hvorpaa Generalen igen tog Ordet og meddelte Forsamlingen, at Kongen, ledsaget af Konstitutionsjuntaens Medlemmer var paa Vejen til Madrid, og at han i alle de Byer, han havde passeret, havde modtaget Hyldest baade af Autoriteterne og Befolkningen, der vilde blive lykkelig under den nye Forfatning, som vilde kaste Glans over Staten og give den forøget Kraft. Han sluttede med et nyt Leveraab for Kongen, hvilket blev gentaget af den største Del, maaske endog af hele Forsamlingen. Derefter svingede Regimentet ud og red i Galop forbi Generalen og hen under en Estandart, som holdtes af en Fanebærer, alt under Raabene: »Viva el Rey, viva España, viva nuestro General, viva nuestros Generales!« Hermed var Højtideligheden til Ende, hvorefter Regimentet satte sig i Marsch ind til Byen, ført af Generalen — Sames havde faaet anvist Plads ved Siden af Regimentschefen —, og, da de spanske Officerer havde ønsket at kunne marschere ind med Musik, med Borgervæbningens Musikkorps i Uniform i Spidsen.

Efter at den hele Styrke paa ny var defileret forbi Generalen, udtalte han sin Tak til de danske Officerer for den Ære, de havde vist ham ved deres Nærværelse, hvorpaa Sames udbad sig, at Generalen og samtlige spanske Officerer vilde indtage en Forfriskning i hans Hjem om Aftenen.

Efter samme Program var Højtideligheden foregaaet den 25de i Fredericia og den 27de i Aarhus, hvor henholdsvis Zamora og El Rey tillige med Algarbe havde aflagt Eden.

I Hovedkvarteret i Nyborg vakte Bernadottes Ordre den største Harme; flere af de Officerer, der senere have givet Beretning om, hvad der foregik, fortælle endog, at Romana tilstillede Marschallen en Protest imod den, hvad der dog vistnok beror paa en Forveksling med, at han, som vi skulle se, senere tilskrev Marschallen et Brev fra Assens, og hvad for øvrigt da ogsaa af den Grund næppe kan være rigtigt, at han, hvis saa var, sikkerlig vilde have afventet Svar herpaa, forinden han den 30te Juli begyndte paa Troppernes Edsfæstelse, men et saadant Svar foreligger der aldeles intet om. Derimod har de naturligvis Ret, naar de forsikrer, at de selv sendte Marschallen Besværinger over hans efter deres Mening ganske ubillige Forlangende, men heller ikke om Svar herpaa forlyder der noget. At Romana personlig var yderst ilde berørt af Sagen og frygtede for, at den skulde give Anledning til tumultuariske Optrin fra Troppernes Side, er uden for al Tvivl og fremgaar da ogsaa deraf, at han til nogle af Afdelingerne udsendte Officerer, der, efter hvad en af dem, Sapørkaptajn D. *Fernando Miyáres* fortæller, skulde forberede Sindene ved at erklære, »at Edsaflæggelsen var uden al Betydning, og at de, hvis de vægrede sig ved at gaa ind paa den, absolut berøvede sig ethvert Haab om at komme hjem igen«. Saa meget stod Romana klart, at det vilde blive forbundet med de største Vanskeligheder, ja maaske endog vise sig ganske umuligt at bevæge Tropperne til at aflægge den ubetingede Troskabsed til Kong Joseph, som Bernadotte havde befalet, og han bestemte sig derfor til at ændre den foreskrevne Edsformular, i hvilken Anledning han

i Forening med Oberst, Grev *de San Roman*, der var Chef for Regimentet Princesa, hvis Grenaderkompagnier, som man vil erindre, laa i Nyborg, udarbejdede et Udkast til en ny Formular, om hvilket der yderligere konfereredes med en Del af Stabsofficererne, Intendanten og Auditøren, og som derefter vedtoges af dem alle. Man enedes tillige om at udelade de befalede Leveraab for Kong Joseph.

Lørdag den 30te Juli om Morgenen rykkede Grenaderne da ud af Nyborg, og efter at de Kl. 8 vare formerede til Parade paa Øen, indfandt Romana sig med sin Stab og de øvrige ved Hovedkvarteret til Stede værende Officerer[1] og red hen foran Fanen. Her gjorde han Front og kaldte Officererne frem om sig, hvorefter han med høj Røst oplæste Bernadottes Skrivelse af 22de, i hvilken Marschallen meddelte, at Kong Joseph den 9de var afrejst fra Bayonne til Madrid, efter at Konstitutionsjuntaen havde tilsvoret ham Troskab, og at han, Marschallen, da nu i Overensstemmelse med Artikel II i Konstitutionen og som Følge af de ham tilstillede Ordrer paalagde Romana at lade de under hans Kommando staaende Tropper aflægge Ed til den nye Konge. Foranlediget heraf erklærede altsaa Marquisen, at han nu vilde skride til at modtage Eden af Officererne, hvorefter han højt og tydeligt oplæste den nye Edsformular for Obersten, som straks gentog den, og derefter for hver enkelt af de øvrige Officerer, som ligeledes gentoge den. Umiddelbart derefter kommanderede Marquisen Officererne paa Plads igen og henvendte sig til hele Afdelingen, som han opfordrede til at aflægge samme Ed, som Officererne nylig havde aflagt, hvilket skulde gaa til paa den Maade, at de skulde affyre de befalede tre Salver, hvorefter alle Officererne, en af Sergenterne, en Korporal og de tre ældste menige paa alles Vegne skulde underskrive en af Stabsadjudant, Oberst D. *Ignacio Martinez Vallejo* udfærdiget Protokol over det passerede. Mandskabet vilde imidler-

[1] Dog, fortæller *Cuadra*, med Undtagelse af Intendant Heras, »som var bange for, hvad der kunde passere«.

tid aldeles ikke indlade sig herpaa men protesterede højlydt imod, hvad der forlangtes af det. Romana henvendte sig da paa ny til dem alle og søgte at berolige dem, men hverken dette eller deres Officerers gentagne Formaninger og Bønner bragte dem videre end til at fremkomme med en hel Del Forbehold og Forandringer, som de forlangte indførte i Edsformularen. Først langt om længe fik Obersten, der øvede stor Indflydelse paa dem, dem til at gaa ind paa at sværge »ligesom Obersten«, og derefter affyrede de saa de tre Salver, men rigtignok med en saa ringe Appel, fortæller Llano, der overværede den hele Handling, »at man skulde have troet, de var Rekruter«.

Dagen efter, Søndagen den 31te, red Marquisen med Stab[1] til Vindinge, hvor Artilleriat var samlet; her gentoges ganske lignende Scener som i Nyborg.

Helt anderledes gik det til i Odense, hvor 1 Eskadron af Dragonregimentet Almansa og en Deling Infanteri af Princesa laa indkvarteret, medens 2 Dragoneskadroner laa i Omegnen. Kvarterværterne i Odense havde i den senere Tid meget godt mærket »en kendelig Forandring hos vore spanske Venner[1]. De bleve tilbageholdne, ordknappe, hemmelighedsfulde, og søgte, skønt med kendelig Undseelse at undgaa at komme i Berøring med os. Paa vore Spørgsmaal desangaaende fik vi intet Svar; de trak paa Skuldrene, rystede paa Hovedet og saa vemodige paa os.... Hvilken Forandring var der ikke foregaaet med disse ellers saa muntre og livsglade Mennesker.« Nu kom der i Løbet af Lørdagen Efterretninger fra Nyborg om, hvad der var gaaet for sig der; man fik at vide, at den af Bernadotte befalede Edsformular var bleven ændret af Romana og hans Officerer, at Leveraabene vare udeladte, og at Grenaderne kun højst uvilligt havde indladt sig paa Edsaflæggelsen. Man gik da sammen for at drøfte alt dette, og om Eftermiddagen samledes Officererne

---

[1] Blandt de Stabsofficerer, der fulgte med ham paa hans nu begyndende Rundrejse, vare hans Broder Oberstløjtnant D. *Juan Caro* og *Llano*. — [2] *Mumme* Side 64.

til et Møde, hvortil de havde tilkaldt deres Kammerater fra Kvartererne i Omegnen, og hvor ikke blot de omtalte Efterretninger bleve meddelte, men hvor Stemningen yderligere løftedes ved Oplæsningen af et fra Spanien ankommet Brev[1]. Efter en

[1] Formentlig er det til dette Brev, at Bernadotte sigter i sin Rapport til Kejserens Stabschef af 8de August (Archives historiques du ministère de la guerre), hvori han udtaler sig saaledes om Forholdene paa Fyen: »De Officerer, jeg har sendt til Fyen, har indberettet, at Højtidelighederne ved Edsaflæggelsen ere sluttede, og at de har mødt megen Modstand, men at der dog ikke er sket Brud paa god Orden. Soldaternes Hovedindvending var den, at de ikke modtog Breve fra deres Familier, og hvis der virkelig var saa godt nyt at melde fra Spanien, som man fortalte dem, saa vilde man ikke berøve dem den Trøst, der laa i at høre hjemmefra.

Jeg har søgt at komme efter Grundene til denne pludselige Forandring og har i saa Henseende underhaanden erfaret, at de spanske Officerer paa Fyen i over en Maaned har haft Forbindelse med Englænderne, og at det var stillet dem i Udsigt, at der skulde komme to engelske Skibe for at bringe dem hjem til Spanien og landsætte dem ved Cadix og saaledes give dem Lejlighed til at forene sig med Oprørshæren i Andalusien. Alligevel vilde de dog vistnok have aflagt Eden enstemmigt, hvis ikke en af deres Præster ved Navn Quadra, som er Sekretær hos Storvikaren, havde ladet et Brev med Poststempel fra Spanien cirkulere iblandt dem; i dette Brev fortaltes det, at alle Franskmændene i Portugal vare nedsablede, at hele det portugisiske Folk havde rejst sig, at det samme var Tilfældet i Spanien, at den franske Hær var slagen paa alle Punkter, at Saragossa havde holdt Stand imod 100,000 Belejrere o. s. v. Jeg vilde straks have ladet denne Quadra arrestere, men da Marquis de la Romana forsikrede mig, at det hele kun var en Dumhed fra hans Side, lod jeg mig nøjes med at kalde ham til Hamborg sammen med Storvikaren for at være med ved det befalede Tedeum den 15de August. Det meddeles mig ogsaa, at Agenter, som udgive sig for at være sendte hertil af Prinsen af Asturien, ere tagne over Fyen til Sjælland for i Prinsens Navn at tale med Soldaterne, Præsterne og nogle af Officererne derovre og søge at formaa dem til at slaa ind i samme Spor som deres Landsmænd.

Alt dette, som jeg har fra de spanske Officerer selv, stemmer altsaa overens i, at der allerede længe har været Gæring blandt Tropperne, men at de, hvis Edsaflæggelsen ikke var bleven forlangt, vilde have holdt deres Misfornøjelse skjult, indtil der viste sig en gunstig Lejlighed for dem til at indskibe sig. Til Trods for de Vanskeligheder, de

varm Debat enedes man her om rent ud at nægte at aflægge Eden eller dog i hvert Fald kun aflægge den efter en ny paa Mødet vedtagen Formular, som man besluttede at tilstille de øvrige Afdelinger.

Det vil som Følge heraf forstaas, at da Romana kom til Odense Søndag Middag for at edfæste Dragonerne, der vare rykkede ud paa Heden, vare Infanteristerne, som forbleve i Byen, yderst urolige; de[1] »gik hele Tiden i spændt Forventning, bade deres Paternoster og korsede sig«. Næppe havde Marquisen for Fronten af Dragonregimentet begyndt at oplæse Bernadottes Ordre, før han blev afbrudt af Raabene: »Ned med Napoleon! Leve Ferdinand VII!« Til alt Uheld var der nu netop en Del franske Officerer til Stede og blandt dem endog en af Bernadottes Adjudanter, som havde været i Nyborg Dagen før, officielt for

---

har gjort, anser jeg det derfor for heldigt, at Eden er bleven dem affordret, fordi vi derved har faaet klar Besked om den Misstemning, de gjorde sig Umage for at hemmeligholde.

Præsten ved Regimentet Almansa er bleven mig udpeget som en af de værste til at sætte alt dette i Gang; Regimentet Princesas Chef Grev de San Roman synes heller ikke at kunne gaa fri for Dadel.

At derimod Marquis de la Romana personlig skulde nære forræderiske Tanker, anser jeg vedblivende for umuligt; hvis man overhovedet skulde bebrejde ham noget, maatte det vel være, at han har været altfor sorgløs og tillidsfuld, og at han maaske ikke er optraadt med tilbørlig Bestemthed, naar Tropperne gave deres Misfornøjelse Luft.

Romana beklager sig meget over Fyenboerne; han siger, at de stadig har hidset hans Tropper ved at fortælle dem de mest overdrevne Nyheder og ved at læse Uddrag for dem af flere kjøbenhavnske Aviser, ligesom det ogsaa kun er ved deres Medvirkning, at det har kunnet lykkes Englænderne at faa Forbindelse med hans Folk. General Kindelan skriver ligeledes, at kjøbenhavnske Aviser og Privatbreve, hvis Indhold blev meddelt Soldaterne i Jylland af deres Værter som noget særlig betydningsfuldt, ikke vare langt fra at sætte en hel Del ondt Blod i Divisionen. Jeg har derfor lige nu skrevet direkte til Kongen for at anmode ham om at forbyde Avisskriverne at meddele noget om Forholdene i Spanien, som ikke først har staaet i franske Aviser, og i det hele taget at paalægge Beboerne at være varsommere med, hvad de tale med Tropperne om.«

[1] *Mumme* Side 62.

at overbringe Romana en kostbar Foræring fra Marschallen, i Virkeligheden for at holde Øje med, hvad der gik for sig. Dragonernes vel mente Ønske for Napoleon kunde saaledes ikke komme ubelejligere, hvorfor da ogsaa Regimentschefen, Oberst D. ***Juan Antonio Caballero*** søgte at forhindre dets Fornyelse ved at true Mandskabet med en eksemplarisk Afstraffelse, hvis det ikke forholdt sig roligt; ja han gik endog saa vidt, at han foreslog Romana at lade et Par Stykker skyde, hvilket blev hørt af Soldaterne og foranledigede en af dem til at tilraabe ham: »Tag De Dem bare i Agt, De ikke selv bliver den første.« Hermed var Signalet givet til almindeligt Spektakel; flere af Dragonerne brøde ud af Geledderne og truede Obersten, og hvis ikke Major D. ***Francisco Antonio Conway***, som var meget afholdt, havde lagt sig imellem, vilde Mytteriet sikkerlig have antaget betydelige Dimensioner. Nu blev det ved en Del Raaben og Skrigen, som dog lagde sig, da der blev kommanderet Afmarsch, hvorefter Regimentet i det hele i god Orden rykkede tilbage til Byen igen.

Dagen efter, den 1ste August, kom Turen til Tropperne i Middelfart. Det var Sapørerne, som laa i Omegnen, navnlig paa Fænø, der først skulde for. De havde truffet Aftale om at nægte at aflægge Eden og vare saa fast bestemte paa at sætte sig imod ethvert Forlangende herom, at de endog mødte med skarpe Patroner. De havde endvidere taget den Beslutning ved første givne Lejlighed at flygte ud til de engelske Skibe, der maatte vise sig. Nu stod de da altsaa opstillede, og Romana indfandt sig for paa sædvanlig Maade at henvende sig til dem; men aldrig saa snart tog han Ordet, førend de opløftede et saadant Skraal, at det var ham umuligt at skaffe sig Ørenlyd; de nægtede rent ud at falde til Føje.

Helt anderledes derimod var den Optræden, den 3dje Bataillon af Princesa udviste. Da Romana var reden hen for Fronten af den, svingede begge dens Fløje, — man ved ikke, om efter Aftale eller efter en pludselig Indskydelse — ud saaledes, at alle kunde se Fanen; i dybeste Tavshed rettede de

derefter deres Blik imod denne og forbleve staaende urokkelige saaledes til stor Forbavselse for Romana og hans Stab, der paa deres Side ikke kunde andet end føle sig stærkt grebne af dette saa højst usædvanlige Syn. Saaledes forløb nogen Tid; da marscherede pludselig en Korporal ud af Geleddet og traadte med præsenteret Gevær an for Romana, til hvem han i al Ærbødighed men dog saaledes, at man kunde mærke, det var hans Alvor, rettede følgende Henvendelse: »Hr. General, mit Kompagni vil hverken sværge til Joseph eller nogen anden, men kun til Fanen; naar vi kommer hjem til Spanien, kan vi jo saa se, hvem den repræsenterer«, hvorefter han gjorde omkring og marscherede tilbage igen. Romana oplæste alligevel Bernadottes Befaling og gav derpaa Bataillonschefen Ordre til at lade de tre Salver affyre, men i Stedet for at efterkomme dette tog Bataillonen Gevær ved Foden og indtog derefter samme tavse og bestemte Holdning som før. Da red Regimentschefen Grev de San Roman, som var til Stede, frem for Fronten og sagde: »Nu vil jeg dog se, om I ikke vil lystre Eders Oberst«, hvorpaa han kommanderede »Fyr«, og saa fyrede de, men da de marscherede tilbage til Middelfart igen, var der den største Uorden i Geledderne, og under Marschen fyrede de i Luften og raabte og skreg, og saadan bleve de ved til langt ud paa Natten.

Her i Middelfart var det, at Romana modtog det Brev, som vi tidligere have omtalt, at Kong Josephs første Statsminister havde afsendt fra Vitoria den 12te Juli, og hvori Romana takkedes for hans Hyldingsskrivelse af 24de Juni (Side 128), samt Befaling meddeltes til Troppernes Edsfæstelse. Der medfulgte tillige nogle Eksemplarer af den i Bayonne vedtagne Forfatning, hvilke Romana tilstillede de øvrige Afdelinger uden nogen som helst Kommentar. Nu vidste man altsaa fra sikreste Kilde, hvad der var passeret derhjemme, og Virkningen var i højeste Grad nedslaaende paa alle. Dette viste sig da ogsaa straks den næste Dag, den 2den August, da Romana kom til Assens for at edfæste den der liggende 2den Bataillon af Princesa, til hvem Efterretningen allerede var naaet. Stemningen

var i allerhøjeste Grad trykket; der hvilede over den hele Bataillon en Sørgmodighed, som dybt bevægede baade Romana og hans Stab. Deraf fulgte dog ingenlunde, at Mandskabet var lettere at komme til Rette med end Regimentskammeraterne i Nyborg og Middelfart, tværtimod; først efter en lang Række af Overtalelser baade af Romana, Grev de San Roman og Bataillonschefen Oberst D. *Rafael Hore*, lykkedes det at faa Soldaterne til at sværge paa det, »som Befolkningen hjemme vedtog og besvor«. Reelt opnaaede man altsaa ikke væsentlig mere end i Odense og Middelfart, men der var dog den Forskel, at alt her forløb i største Ro og Orden.

Der foreligger en Indberetning til Kong Frederik VI, dateret Assens den 4de August, fra den kommanderende General paa Fyen, Grev *Rantau*, hvori denne Forskel ogsaa fremhæves. Vi gengive denne Skrivelse[1] her, for at man kan have Lejlighed til at se, hvor lidet betydende de dog i Virkeligheden ret alvorlige Begivenheder, vi her have skildret, toge sig ud for det danske Hovedkvarter:

„Deres Kongelige Majestæt har jeg herved den Ære allerunderdanigst at melde, at ligesom jeg i denne Tid rejser om i Provinsen, for at holde Revu over de danske Tropper, saaledes rejser Marquis de la Romana ogsaa om i denne Tid for at tage de spanske Tropper i Ed. Det har ikke truffet sig saa, at jeg har set nogen af disse Ceremonier, men det er mig berettet, at i Odense og Middelfart have nogle været uvillige til at aflægge den forlangte Ed, og at de efter Marquisens Overtydning have svaret: at ville erkende den til Konge i Spanien, som Nationen dertil antog. Der har vel været nogen Stimlen i Gaderne, men dog er alting gaaet roligt af, og med Fornøjelse erfarer jeg her, at ogsaa i Assens ingen Diffikulteter ere gjorte. En fra det spanske Statsraad indløben Skrivelse og en Proklamation fra Kong Joseph Napoleon, skreven i en spansk By, skal meget have bidraget til, at alt er gaaet roligt af, og at Marquisen var mere tilfreds der, end han skal have været med nogle af de Tropper, der kantonnere i Omegnen af Middelfart."

---

[1] *Mumme* Side 63.

Det forstaar sig af sig selv, at Romana kom i en yderst ubehagelig Situation ved den Optræden, hans Soldater saaledes udviste. Han havde Bernadottes Ordre til, at Mandskabet skulde sværge Kong Joseph Troskab, men dette var ikke alene ikke sket, nej der havde foruden de groveste Brud paa Disciplinen oven i Købet været Udbrud af Modvillie, ja ligefrem Had imod Kejseren, hvilket Marschallen ikke kunde være uvidende om, eftersom der naturligvis var gjort Indberetning desangaaende af de Franskmænd, der havde været til Stede. At Bernadotte ikke kunde lade saadant gaa upaatalt hen, stod Romana klart; Ordren havde han givet, og han maatte forlange, at den blev efterkommet, — dette var en Æressag for ham. Romana kunde altsaa vente inden ret længe at modtage i det mindste en Forespørgsel om disse Forhold, og da det jo næppe kunde være andet, end at en saadan vilde blive temmelig ubehagelig at besvare, saa mente han det heldigere at forekomme den ved selv at tilskrive Bernadotte om Sagen. Han sendte derfor fra Assens Marschallen et Brev, hvori han i Anledning af de Vanskeligheder, som han ikke undlod at meddele, at Tropperne havde gjort, da de skulde sværge til den nye Konge, udtalte som sin Anskuelse, at dette jo egentlig var noget, der ikke godt kunde være anderledes, eftersom en Handling som den forlangte var noget hidtil ganske ukendt i den spanske Hær, og hans Tropper tilmed vare i en urolig, ja rent ud ophidset Stemning som Følge af, at de i saa lang Tid ikke havde hørt noget fra deres Hjem men fyldtes med Rygter af den mest foruroligende Art. Han bad derfor Marschallen at se Tiden lidt an, han skulde da gøre sig al Flid for at tale Tropperne til Rette, og han tvivlede ikke om, at dette vilde lykkes ham, saaledes at han nok skulde faa dem alle til, om end med et eller andet Forbehold, at aflægge Troskabseden. Saasnart han kom tilbage til Nyborg, hvor Staben til sidst vilde blive tagen i Ed, skulde han tilstille Marschallen alle de i de forskellige Garnisoner optagne Protokoller over, hvad der var passeret. For øvrigt vilde han — og i rigtig Erkendelse af, at man undertiden forsvarer sig selv bedst

ved at optræde som Angriber, tog han nu Offensiven — gøre Marschallen opmærksom paa, at den Opførsel, som fra en og anden fransk Side vistes baade imod ham selv personlig og hans Folk, ikke var uden Skyld i deres Misfornøjelse. Der var saaledes i Odense en fransk Kommissær, en uvidende og uforskammet Person, som optraadte højst respektstridigt imod ham selv og udfordrende lige over for hans Landsmænd; dette maatte han bede sig fritagen for, thi det kunde kun volde Fortræd[1].

Paa saadau Maade mente Romana altsaa at kunne neutralisere Virkningen af de Indberetninger, Bernadotte maatte have faaet, og han fortsatte derefter om Morgenen den 3dje August sin Rejse til de øvrige Kantonnementer, først til Faaborg, i hvilken By og Omegn Dragonregimentet Villaviciosa var indkvarteret. Her var Rygtet naturligvis ogsaa naaet hen om, hvad der var passeret de andre Steder, og Regimentet, som var samlet paa Heden uden for Østerport, som Følge deraf højst uvilligt til at aflægge Eden, men efter at dets Oberst, Baron *de Armendariz*, hvem Dragonerne saa op til med stor Ærefrygt, havde talt til dem og ligefrem rettet en Bøn til dem om at falde til Føje, gjorde de det virkelig ogsaa, dog saaledes at de kun vilde aflægge den Ed, som hele Nationen aflagde. I Svendborg, hvor Barcelona laa, gik det samme Dags Eftermiddag igen paa en helt anden Maade; da Bataillonen var rykket ud paa Eksercermarken ved Græsholmene[2], forlod Soldaterne Geledderne og gemte sig i Skoven tæt ved, og det

---

[1] I *Llanos* Manuskript, hvor denne Sag nærmere omtales, kaldes den omtalte Franskmand »en Slyngel af en fransk Kommissær«, og der tilføjes, at Romana beklagede sig over ham for derved at svække Virkningen af den Indberetning om Almansadragonernes Opførsel i Odense, han formodede vedkommende havde tilstillet Marschallen. Der fortælles for øvrigt om den omhandlede Kommissær, at han »havde den Frækhed at snakke op med største Frejdighed ved en Frokost, hvori Romana og en Del andre Officerer deltoge«, og at han gik rundt og fortalte, at Spanierne havde søgt at ødelægge hans Bolig, hvorfor han stadig bar en Pistol hos sig; men dette savnede enhver Grund. —
[2] *Rohmann* Side 208.

kostede baade Chefen D. *José Borrellas* og de andre Officerer den største Møje at faa dem ud igen og stillede op inden Romanas Ankomst[1]. De aflagde saa ogsaa Eden ved at affyre de befalede Salver, men med hvilket Sindelag de gjorde dette fremgaar af, at Musikken — naturligvis efter forudgaaet Aftale — hele Formiddagen kun spillede La Melancolia, det Stykke, der blev spillet, naar en Soldat, som havde forbrudt sig, skulde skydes. Cataluña endelig, som laa paa Langeland, vilde — den 4de — ikke aflægge Eden men gik dog ind paa at love, at hvis Nationen antog den nye Konge, vilde ogsaa de[2].

Paa Basis af alle de Forbehold, der saaledes bleve tagne og alle de Ændringer, der i de forskellige Kantonnementer bleve forlangte indsatte i Edsformularen, besluttede Romana, da han kom tilbage til Nyborg igen, at redigere en helt ny Formular, efter hvilken han selv og hans Stab kunde aflægge Eden. Der blev da altsaa udarbejdet en saadan, og efterat denne af Romana selv var bleven oplæst for alle de paa Salen i Postgaarden forsamlede Officerer, sluttede de sig til den og underskreve den; den lød efter Cuadras Meddelelse saaledes:

„Som tilhørende en Hær, der udgør en Del af det spanske Folk, med hvilket vi stedse ville leve og dø, og under den bestemte Forudsætning, at dette i sin Helhed ved sine retmæssige Repræsentanter fuldkommen frit har svoret den samme Ed, som man affordrer os, tilsværge vi Kongen, Forfatningen og Lovene Troskab og Lydighed."

Aldrig saa snart blev dette bekendt, førend Princesas Oberst, Grev de San Roman, indfandt sig og forlangte, at den af Regimentet den 30te Juli foretagne Edsaflæggelse skulde annulleres.

---

[1] Ifølge Indberetning af 5te August fra Generalmajor, Grev *Ahlefeldt* paa Langeland (Original i Krigsministeriets Arkiv), »yttrede Regimentet Barcelona megen Uro. Deres Regimentschef talte dem til at være rolige, men forgæves, hvorpaa han hug den første den bedste Øret næsten af og pryglede en anden, hvorved han erklærede, at han ingenlunde vilde tvinge dem til Ed men til Orden; han lod de tvende omtalte binde sammen, og alt forholdt sig roligt.« — [2] Ahlefeldts i forrige Note omtalte Indberetning.

Han vilde have Regimentets forskellige Afdelinger samlede paa ny og den Formular, hvorefter Staben havde svoret, fremlagt for dem til Vedtagelse; han stod saa fast herpaa, at han endog truede med at bruge Magt, hvis hans Forlangende ikke i et og alt blev imødekommet. Romana, som fandt dette billigt, gik da ogsaa ind derpaa og bestemte i Overensstemmelse dermed at tilstille de øvrige Regimenter den nye Formular, hvorfor det blev besluttet, at Adjudanter skulde udsendes med den til de forskellige Garnisoner; disse toge afsted om Morgenen den 6te August. —

I den Skrivelse af 28de Maj, hvori Bernadotte beordrede General ***Fririon***[1] til at overtage Kommandoen over det Detachement, bestaaende af Regimenterne Asturias og Guadalajara, som blev sat over til Sjælland (Side 71), fik Marschallens Velvillie imod Spanierne sit Udtryk i følgende Ord[2]: »De spanske Tropper ere tapre og lette at føre; de ere ædruelige og udholdende. Sørg for, at hver Soldat faar alt, hvad han har Ret til at forlange, og hold streng Mandstugt, ens for alle. Paalæg navnlig Officererne, at de ikke hverken i Ord, Miner eller Gerninger forulempe Underofficererne og Soldaterne, og døm efter de spanske

---

[1] ***François-Nicolas Fririon,*** født 7de Februar 1766 i Vandières (Meurthe), traadte som frivillig ind i Infanteriet i April 1782, blev Kvartermester 1791, Kaptajn 1793, Bataillonschef 1794 og endelig, efter at have gjort Tjeneste i forskellige Stabe og ved forskellige Afdelinger, Brigadegeneral 1800; som saadan var han med i Italien 1805, i Pommern 1807, og gik derefter over til Divisionen Boudet, med hvilken han rykkede her ind. Efter Tumulterne i Roskilde fik han først Kommando igen i April 1809, blev samme Aar Divisionsgeneral og adlet og i 1812 Generalinspektør for Infanteriet. 1832 blev han Kommandant for Invalidehotellet, i hvilken Stilling han døde 25de September 1840. *(Boppe* Side 63). Den 7de Februar 1809 blev han dekoreret med Dannebrogsordenens Storkors. — [2] ***Fririon*** Side 33, Krigsarkiverne III, 459. Om hvad der passerede paa Sjælland henvises, foruden til senere citerede Skrifter, til *J. A. Fibiger,* De spanske Tropper i Sjælland 1808, Militært Repertorium 3 Bd. Kbhn. 1837 (senere gaaet over i ***Riises Archiv*** 1838, Side 161) og *Kornerup,* Roskilde i gamle Dage, Kjøbenhavn 1892, Side 162.

Loves Strenghed enhver Soldat, som ikke respekterer sine Officerers Ordre og Myndighed.« Han paalagde dernæst Fririon at hilse paa Kongen, instruerede ham om, hvorledes han havde at forholde sig, hvis Englænderne gjorde Landgang, og endte med at paalægge ham, at »saa snart De kommer til Sjælland, skal De lægge særlig Vægt paa at indøve Tropperne i de simpleste

General Fririon.
Original i Familiens Eje i Paris.

Øvelser efter vort Reglement, de, som mest komme til Anvendelse i Krigen. De vil faa etableret en Afdeling af Feltposten hos Dem, og med hver afgaaende Post skal de tilstille mig Rapport, enten der er noget nyt at melde eller ikke.«

Efter Modtagelsen af denne Skrivelse udbad Fririon sig straks, at i det mindste Fjerdeparten af de Tropper, der under-

lagdes ham, maatte blive Franskmænd; i Henhold til de af Kejseren befalede Dispositioner (Side 67) kunde dette dog ikke indrømmes ham. Det hele, han opnaaede, var at faa sig 5 franske Officerer stillede til Raadighed, nemlig en Stabschef, en Ingeniør- og en Artilleriofficer til at forestaa henholdsvis Ingeniørvæsenet og Artilleriet[1], samt to Infanteriløjtnanter til at bistaa hans egne to Adjudanter. Om Generalens Rejse til Sjælland er allerede fortalt Side 72 ligesom om Regimenternes Dislokation. Her skal endnu tilføjes, at der fra dansk Side var ansat to Pladskommandanter i Roskilde, nemlig Kaptajnerne *v. Heinen* og *d'Origny*, der til Medhjælp havde 6 Løjtnanter; 6 Underofficerer og 24 Mand af 1ste Livregiment stode til deres Raadighed.

Overensstemmende med Marschallens Ordre indøvedes da nu de spanske Tropper i det franske Eksercerreglement, Underofficererne to Timer hver Formiddag, Afdelingerne i deres Helhed tre Timer hver Eftermiddag. »Det er ikke noget let Stykke Arbejde, kan jeg forsikre Dem«, skrev Fririon[2] den 22de Juli til en Slægtning, »at faa gamle Vaner udryddede og nye antagne, at tale til Folk, hvis Sprog jeg ikke forstaar, at forklare en og samme Ting ti Gange, at instruere Officerer, af hvilke nogle ikke synes om at gaa i Lære, at rette paa den i Hast besørgede Oversættelse af vort Reglement, — det er mine daglige Forretninger. Soldaterne ere lærvillige og taalmodige nok, men af og til blive nogle af Officererne kede af det; jeg lader, som jeg ikke ser det, og de har ikke noget at klage over, da jeg altid selv er til Stede.« Som man ser, havde Generalen altsaa nok at tage vare, og Lønnen viste sig da ogsaa i de gode Fremskridt, Mandskabet gjorde. »Jeg havde iforgaars Besøg af Prins Christian«, fortæller han i samme Brev; »tilligemed sin Gemalinde og sine to Søstre kom han for at se paa vor Eksercits. Jeg modtog ham paa bedste Maade, og han var meget fornøjet og indbød mig til at besøge sig paa Sorgenfri;...

---

[1] Af hvilket dog, smlgn. Noten Side 71, intet kom til Sjælland. —
[2] *Fririon* Side 41.

jeg afslog dog høfligst denne Indbydelse, da jeg ønsker at faa mine Folk lærte saa meget som muligt, mens Vejret er godt.«

Man maa dog ikke heraf tage Anledning til at tro, at der ikke foregik andet i Lejren end Eksercits og anden Tjeneste: det var saare langt fra Tilfældet. Fririon var en Mand, som vidste, at hvor der skal arbejdes med Lyst, der maa der ogsaa gode Ord og passende Adspredelse til, derfor holdt han hyppig opmuntrende og anerkendende Taler til sine undergivne, derfor bød han daglig 6—7 af Officererne til sit Taffel, derfor søgte han paa forskellig Maade at underholde dem, derfor gjorde han kort sagt, hvad han formaaede for at knytte alle til sig. »Øvelser, Fornøjelser, Gilder og Baller fulgte paa hverandre i den spanske Lejr«, fortalte senere en af de spanske Officerer, som har givet Beretning om sine Oplevelser, og til Generalen selv faldt der Yttringer[1], han ikke kunde opfatte anderledes end som Tegn paa, at han var almindelig afholdt, hvad da ogsaa virkelig var Tilfældet. Men selv om alt dette nu vel nok kunde mildne paa den nedtrykte Stemning, der efterhaanden greb alle Spanierne, saa kunde det dog naturligvis ikke være andet, end at Generalen maatte bemærke, at de bleve urolige, og at deres Ansigter bleve sørgmodigere end forhen, og han skyndte sig derfor at gøre Indberetning derom til Marschallen, der som Svar herpaa sendte ham det allerede Side 149 omtalte Brev af 1ste August, hvori han lod ham holde vaagent Øje med de engelske Agenter, han vidste vare sendte hertil for at paavirke Spanierne. Da dette Brev naaede Generalen, var Stormen dog allerede brudt løs.

Som medvirkende Aarsag til den Pludselighed og Heftighed, hvormed dette skete, anførte den spanske Minister i Kjøbenhavn, Grev *Yoldi*[2], i sin Indberetning af 6te August til det

---

[1] ***Fririon*** Side 45. — [2] Ministerens Indberetninger findes i Mémoires et Correspondance politique et militaire du roi Joseph-Napoléon, publiés, annotés et mis en ordre par *A. du Casse,* Paris 1854, Tome IV, Side 478; paa Dansk ere de offentliggjorte af Kontorchef *A. Møller* i Militær Tidende 1896, Sp. 402.

spanske Udenrigsministerium dels dette, at Soldaterne bleve misfornøjede, da de erfarede, at Bernadottes Ordre til Edsaflæggelsen blev afgivet direkte til Fririon og ikke til Romana, dels at Ordrens Overbringer Ciran, der, som man vil erindre, var Løjtnant i Asturias, var rent ud forhadt af Regimentet, og, føjer han til, »saafremt han ved sin Ankomst til Hovedkvarteret har udtrykt sig lige saa hovmodigt, som jeg har hørt ham udtale sig i Kjøbenhavn, kan det ganske vist ikke være andet, end at han har bidraget meget til at ophidse Stemningen«. »Han var«, siger Cuadra, »højst ilde anset i sit Regiment, og paa Grund af daarlig Opførsel havde han ingen Udsigt til at blive forfremmet. Til Latter og forhadt var han for sine dumme Pralerier og Genstand for den største Uvillie fra sine Kammeraters Side. For at undgaa dem havde han derfor ved Intriger skaffet sig en Ansættelse i den franske Stab under Paaskud af at have særlige Sprogtalenter. Dette Subjekt var en værdig Overbringer af Ordren og Edsformularen, og hans blotte Nærværelse, daarlige Rygte og anmassende Optræden vilde i og for sig have været tilstrækkelige til at ophidse Sindene til saadanne Misgreb som dem, der bleve begaaede.« Hertil kom saa endnu følgende. I en af de Fægtetimer, den franske Løjtnant *Laloy*[1] havde med de spanske Underoffiérer, havde en af disse misforstaaet noget, Løjtnanten havde sagt, og derfor givet sig til at le og gøre Fagter, hvilket foranledigede Laloy til at diktere ham Arrest. Dette forøgede i høj Grad den Uvillie, Spanierne i Forvejen havde imod at lade sig kommandere af andre end deres egne Officerer og bidrog væsenligt til at ophidse Stemningen iblandt dem.

Det var Lørdagen den 30te Juli, at Ciran overbragte Fririon Bernadottes Ordre. Saa snart Generalen havde faaet

---

[1] Sagen omtales i et Manuskript, som er udarbejdet af den senere Kommandant D. *Emmanuel Lopez*, der var Sergent i Asturias i 1808; af dette Manuskript, som beror i det franske Krigsministeriums Arkiv, findes et længere Uddrag hos *Boppe*, Side 63—79.

den, gjorde han straks Indberetning derom til Kongen og udbad sig samtidig Tilladelse til at lade uddele en Ration Brændevin til Tropperne, hvilket Kongen i Skrivelse af samme Dag bevilgede[1]. Derefter tilkaldte Generalen Asturias Chef, Brigader *Delevielleuze* og meddelte ham, at han agtede at tage Tropperne i Ed den næste Dag, Søndagen den 31te, efter Messen. Brigaderen bad ham dog at opsætte Sagen til om Mandagen; thi vel antog han nok, at de fleste vilde være villige til at aflægge Eden, men der var dog adskillige, som vistnok stode vaklende i saa Henseende, og dem ønskede han Tid til at forberede; som Følge heraf udsattes Ceremonien da til Mandag Morgen Kl. 8.

Da Bernadottes Ordre kom Tropperne for Øre, vakte den et stærkt Røre iblandt dem, ja nogle erklærede straks højt og lydeligt, at de ikke vilde aflægge nogen Ed. De havde nemlig ud af de fra deres Hjemstavn modtagne Efterretninger om de forviklede og usikre Tilstande i Spanien dannet sig den fejlagtige Forestilling, at Landet overhovedet slet ikke havde nogen Konge i Øjeblikket, og de saa derfor i det fra fransk Side fremsatte Forlangende om Edsaflæggelsen en Snare, der blev lagt for dem i den Hensigt at faa dem deres egne Faner fralistede og ombyttede med franske; man forstaar, i hvor høj Grad dette maatte forurolige dem. Til alt Uheld sivede det saa ogsaa ud iblandt dem, at de kunde vente sig den oven omtalte Ration Brændevin uddelt, og dette, som Fririon i sin Mangel paa Kendskab til Spaniernes Karakter og Sædvaner naturligvis havde udvirket i den Hensigt at behage dem, havde netop den stik modsatte Virkning til Følge, idet de nemlig følte sig krænkede ved at skulle modtage, hvad der for dem paa een Gang stod som en Almisse og et Middel, hvorved man vilde forsøge at gøre dem føjelige.

Alligevel forløb Søndagen dog i det hele roligt, indtil Brigaderen ved Appellen om Eftermiddagen Kl. 6 meddelte de to

[1] Krigsarkiverne III, 475.

Grenaderkompagnier af Asturias, som stode opstillede paa Roskilde Torv, at Edsaflæggelsen skulde foregaa næste Dag, og tillige irettesatte dem, fordi de mod Sædvane ved saadanne Lejligheder vare mødte bevæbnede. Dette besvaredes af Soldaterne med Raab og Skrig, der blandt andet gik ud paa, at de vilde have den i Varetægtsarresten indsatte Underofficer paa fri Fod igen, og da Delevielleuze afslog dette, trængte en Del af dem hen imod Vagtlokalet i Raadhuset for at befri ham med Magt, hvilket dog forhindredes af Vagtkommandøren. Brigaderen søgte nu at tale Folkene til Rette og navnlig at forklare dem den rigtige Mening med Edsaflæggelsen, men forgæves; de raabte i Mundene paa hverandre, at de ikke vilde sværge, lige saa lidt som de vilde finde sig i at skulle adlyde Franskmændene, — enhver fransk Officer i Roskilde skulde slaaes ihjel. Brigaderen skyndte sig da ind paa Palæet for at meddele Fririon, der maatte holde sig inde paa Grund af Upasselighed, hvad der foregik. Generalen, som havde hørt Spektaklerne fra sine Værelser, havde da lige afsendt Kaptajn *Ponçot* for at faa at vide, hvad der var paa Færde; nu kom Brigaderen og meldte det, hvorfor Generalen bad ham gaa ud til Soldaterne igen og sige dem, at det aldeles ikke var Meningen at aftvinge dem en Ed, der for at have nogen Betydning jo maatte aflægges frivilligt, og at Edsaflæggelsen skulde blive udsat; tillige skulde han formaa dem til at forholde sig rolige og lægge deres Vaaben fra sig. Brigaderen gik altsaa ud igen, lod Soldaterne kompagnivis formere Kreds omkring sig og forsøgte at tale dem til Rette, men deres Ophidselse var nu saa stor, at alle hans Formaninger vare forgæves, hvorfor han skyndsomst ilede hen ad Palæet til igen, fulgt af en Snes Grenaderer, som han gentagne Gange søgte at faa til at blive tilbage.

Imidlertid havde Pladskommandanten Kaptajn *v. Heinen* indfundet sig paa Torvet, hvor han havde været Vidne til Brigaderens frugtesløse Bestræbelser for at bringe Ro til Veje. Medens han opholdt sig der, blev det ham meddelt, at en af de spanske Soldater havde været hjemme i sit Kvarter og ladet

sin Bøsse; da dette i Forbindelse med, hvad han nylig havde set, lod ham ane alvorlige Uroligheder, ansaa han det for sin Pligt uopholdelig at gøre Indberetning til Kongen om, hvad der var paa Færde, og idet han i den Anledning vilde forføje sig bort, paalagde han Kaptajn ***d'Origny*** og et Par af de andre danske Officerer, der ligeledes vare komne til Stede, efter Evne at bidrage til at berolige de forbitrede Spaniere samt fra Tid til anden at lade ham vide, hvorledes det hele udviklede sig. Som Følge heraf forblev d'Origny paa Torvet for at se, hvad der videre vilde ske, men da han et Øjeblik efter bemærkede, at nogle af Grenadererne som omtalt havde sat sig i Marsch hen imod Palæet efter Delevielleuze, skyndte han sig at komme forbi dem for om muligt at faa Porten til Palægaarden lukket, inden de naaede derind. Lige uden for Porten kom nu netop den af Generalen udsendte Kaptajn Ponçot gaaende, og saa snart Spanierne saa ham, styrtede de straks løs paa ham og fik ham trængt op imod et Plankeværk, hvorefter de begyndte at slaa løs paa ham med deres Geværkolber. d'Origny, som kunde tale Spansk, sprang da straks ind imellem Grenadererne og Kaptajnen, og det lykkedes ham at aflede deres Opmærksomhed fra denne saa længe, at Ponçot fandt Lejlighed til at smutte bort under hans venstre Arm og ind i Porten, hvorfra han ilede over paa Palæet, hvis Dør straks blev smækket i og aflaaset.

Fr. J. d'Origny.
Efter Originaltegning af Monies, tilhørende Hr. Arkivar Wad.

Hurtig fyldtes derefter Palægaarden af ophidsede Spaniere, som raabte og skreg og skøde deres Bøsser af i Luften. Som Følge heraf gik Fririon hen til et af Vinduerne og kaldte paa nogle spanske Underofficerer, som han kendte ved Navn, for at faa dem til at berolige deres Landsmænd, men det var ham umuligt at skaffe sig Ørenlyd. Han vilde da selv prøve paa at stille Soldaterne tilfreds og kastede i den Hensigt nogle Penge ned til dem, hvorefter han trak sig tilbage, men herved blev de kun endnu mere rasende, saa de hverken lode sig berolige af Delevielleuze, der talte til dem fra et aabent Vindue, eller af deres egne Officerer nede iblandt dem.

Medens alt dette stod paa, vare de to franske Løjtnanter *Laloy* og *Marabail* gaaede en Tur ud ad Ringstedvejen og vare nu netop ved at gaa hjem igen, da de mødte Instruktør Schwartz fra København, som just opholdt sig i Byen, og som standsede dem for at fortælle dem, hvad der gik for sig, samt fraraade dem at gaa ind til Palæet, da de ganske sikkert derved vilde udsætte sig for Livsfare. Marabail, der var General Fririon meget hengiven, svarede hertil: »O Gud, Generalen!«, og gav sig straks til at løbe saa hurtigt, han kunde, fulgt af Laloy. Et Par Minutter efter kom de gennem den lille Dør, der fører fra Domkirkepladsen til Palægaarden, ind i denne; i samme Øjeblik bleve de begge angrebne af de rasende Soldater. Marabail fik to Skud og et Bajonetstik i Brystet og faldt straks tæt op til Hovedbygningens Mur[1]; Laloy derimod blev, blødende af de Kolbeslag, der tildeltes ham, reddet paa den Maade, at Sergent Lopez sprang ind imellem ham og Soldaterne og, ved at lade sig glide foran ham hen langs Palæets Façade, fik ham hen til det fjerde Vindue til venstre for Hoveddøren, som stod aabent. Ved at træde op paa en Bænk under dette lykkedes

1 Liget fandtes senere hen paa Aftenen, da der var bleven Ro i Palægaarden, udplyndret lige til Skjorten; de danske Officerer fik det lagt ind i Forværelset til venstre i Hovedbygningen. Ved Ordre af 1ste August fra Kongen (Krigsarkiverne III, 480) blev det ført til Kjøbenhavn og jordet med stor Honnør.

det den ilde tilredte Løjtnant at komme ind gennem Vinduet, som derefter straks blev lukket.

General Fririon var under alt dette paa ny kommen hen til Vinduet, men blev nødt til at trække sig tilbage igen, da Soldaterne gave sig til at fyre efter ham. »Mais que veut on done faire?« spurgte han, idet han aabenbart aldeles ikke opfattede Situationens Alvor. »On veut vous tuer, mon général«, svarede den til Stede værende Student *Treschow*[1], som var hjemme i Besøg hos sin Fader, der som Amtmand havde Bolig paa Palæet. »Ah sacre!« udbrød Generalen, idet der gik et Lys op for ham. Samtidig raabte Soldaterne paa Delevielleuze, som de vilde have ud til sig; han skulde ikke blive inde hos de forbandede Franskmænd, sagde de, som havde gjort saa meget ondt mod Spanien, og som naturligvis ogsaa ved Lejlighed vilde myrde ham; de erklærede, at de var Englændernes Venner, og at ligesom de allerede havde slaaet een Franskmand ihjel, saaledes vilde de ind og tage Livet af Generalen og de øvrige franske Officerer. Brigaderen forsikrede dem dog om, at ingen Fare truede ham, og at han vilde blive, hvor han var, for at hindre dem i at begaa flere Drab; men da de bleve ved at raabe og fyre, og Generalen nu ogsaa af Frygt for, at der skulde ske den gamle Mand Overlast, opfordrede ham til at forlade Palæet, gav han endelig efter og lovede Soldaterne at komme ud til dem. Kort efter slap han ubemærket igennem en i Øjeblikket ubevogtet Dør, hvorefter denne saa vel som alle andre Adgange til Palæet bleve forsvarligt spærrede indvendig fra, for at man saa længe som muligt kunde hindre de ophidsede Soldater i at trænge ind. Aldrig saa snart bemærkede disse Brigaderen nede imellem sig, før en spansk Sergent med dragen Sabel skubbede Skildvagten uden for Generalens Dør til Side og indtog hans Plads, idet han med høj Røst raabte paa Fransk: »Enhver Franskmand, der vil her igennem, er Dødsens!«

[1] Illustreret Tidende 1869 Nr. 498.

Imidlertid havde Kaptajn d'Origny, understøttet af Løjtnanterne *Ferral* og *Lüttichau* og en gammel Ordonnansunderofficer *Schaninsky* af danske Livregiment, gjort alt, hvad de formaaede, for at berolige de ophidsede Spaniere; de havde endog nogle Gange faaet de fleste af dem drevne ud af Palægaarden, men hver Gang vare nye trængte ind igennem andre Indgange og havde fyldt Gaarden igen. Formentlig vilde Roligheden dog nu lidt efter lidt være bleven genoprettet, hvis ikke til alt Uheld Lejrbataillonerne havde sat sig i Bevægelse. Den almindelige Uro havde nemlig ogsaa grebet dem, men hidtil var det lykkedes Oberstløjtnant D. *Juan Marty* af Regimentet Princesa i Forbindelse med den danske Løjtnant *de Plane*[1] at afholde dem fra at marschere til Byen. Da de hørte Skuddene inde fra Palægaarden, lode de sig dog ikke styre længere men droge under Trommehvirvler og med vajende Faner afsted og fyldte hurtig baade Palægaarden og Kirkepladsen, hvorefter Tumulten atter tog fat med fornyet Kraft. »Ned med Generalen og de franske Officerer!« blev der nu raabt, og enkelte Skud affyredes mod Palævinduerne.

Da lød pludselig den spanske Generalmarsch igennem Gaderne efter Ordre af Delevielleuze, hvem d'Origny havde foreslaaet dette Middel til at aflede Troppernes Opmærksomhed fra Palæet, og virkelig lykkedes det herved at kalde de fleste af dem til deres Alarmpladser, medens dog fremdeles en Del blev tilbage og holdt Palæet omringet og bevogtet. Af de bortdragne besluttede igen Hovedstyrken, som væsenligst bestod af

---

[1] Oberstløjtnant *Marty,* som var godt hjemme i det franske Sprog, var attacheret Fririon, hvem han under Øvelserne tjente som Tolk. Hans Bestræbelser for at holde Tropperne i Ro i Lejren, ophidsede disse i den Grad, at de sikkert vilde have dræbt ham, hvis ikke en af Grenadererne havde faaet ham praktiseret ned til Fjorden og om Bord i en Jolle, i hvilken det lykkedes ham at komme over til den anden Bred og derfra ind til Kjøbenhavn. Ogsaa de Plane var det nær gaaet galt, da det rygtedes, at han stammede fra Frankrig. Man kastede Sten efter ham og truede ham med Knivstik, saa han skyndsomst maatte fortrække.

Mandskabet fra 3dje Bataillon af Guadalajara, at drage til Kjøbenhavn for at overgive Kong Frederik deres Faner og stille sig under hans Kommando, og de marscherede i den Hensigt ud igennem Røde Port, men her bleve de standsede af deres Regimentschef, Oberst D. *Vicente Martorel*, hvem en Svulst paa Foden havde holdt inde i flere Dage, men som nu, da han hørte om sine Folks Deltagelse i Tumulterne, havde ladet sig bære ud paa Landevejen af et Par Grenaderer og her tiltalte Tropperne med en saadan Myndighed og Veltalenhed, at de opgave deres Forsæt og vendte tilbage til Lejren, af og til dog fyrende deres Geværer af ganske i Blinde, hvorved — fortæller et Øjenvidne[1] — Kuglerne peb om Ørene paa Folk, som opholdt sig i deres Haver langs Vejen til Lejren. Ud til denne fulgte senere ogsaa Mandskabet fra Asturias, og da efterhaanden tillige de i Roskilde By kantonnerende Tropper søgte hjem til deres Kvarterer, saa var Roligheden i det hele taget genoprettet Klokken henad 10, dog med Undtagelse af den nærmeste Omegn af Palæet, hvor fremdeles en Del Soldater opholdt sig og af og til affyrede et Skud.

Student Treschow, som kendte Palæets Lokaliteter ud og ind, havde imidlertid ad en Bagdør faaet Kaptajn d'Origny ind i sin Faders Lejlighed og gennem denne op til Generalen, hos hvem fire af de ham attacherede franske Officerer vare forsamlede tilligemed Delevielleuze og Løjtnant *Spinoza* af Regimentet Asturias, der begge lige vare komne til Stede. d'Origny meddelte her, at Spanierne havde til Hensigt at sætte Ild paa Palæet, og han foreslog derfor, indtrængende understøttet af Brigaderen og Løjtnanten, at Generalen og hans Officerer skulde søge over i Domkirken — hvis Hellighed man dog formentlig vilde respektere — igennem den dækkede Korridor, den saakaldte Absalonsbue, som fører fra Palæets første Sal over til Kirkens Kor. Dette blev da besluttet, hvorefter de fem Franskmænd i største Stilhed begave sig afsted; men aldrig saa snart vare de komne ind i

[1] *Daniel Smith*, Kirkehistoriske Samlinger, 3. Række, IV, 693.

Korridoren, førend der blev fyret op imod Vinduerne i denne, heldigvis dog uden at nogen blev ramt. Inde i Kirken skjulte de sig i en af Hvælvingerne, og herfra hørte de nu, hvorledes der blev hamret med Bøssekolberne paa Kongeporten og fyret igennem Vinduerne, alt imedens Raabene lød, at de nok skulde blive slaaede ihjel alle sammen. Kl 10¼ hørte alt dette dog pludselig op, og et Frydeskrig lød ind til de ængsteligt lyttende, hidrørende fra, at de danske Officerer havde udspredt det Rygte, at Generalen var bleven skudt oppe i Korridoren. Dette bidrog i høj Grad til at berolige de ophidsede Spaniere, af hvilke da nu lidt efter lidt de fleste forføjede sig bort; nogle enkelte Vagtposter bleve dog endnu tilbage for at passe paa, at ingen af Franskmændene slap ud.

Paa dette Tidspunkt afrejste Kaptajn d'Origny til Kjøbenhavn for mundtlig at supplere de Meddelelser, Kaptajn Heinen fra Tid til anden havde tilstillet Kongen pr. Estafette, hvorefter Heinen omtrent Kl. 10½ sammen med Delevielleuze, Løjtnant Spinoza og Student Treschow begave sig ind i Kirken for at formaa Generalen og hans Officerer til hurtigst muligt at forlade Byen, i hvilken Hensigt de medbragte det fornødne Antal danske Uniformer, hvori Franskmændene kunde forklæde sig. En Omklædning[1] fandt da Sted, og lykkelig og vel slap derpaa Klokken omtrent 1 de fem Franskmænd ud af Kirken og forbi de spanske Vagtposter, hvorefter de sammen med Delevielleuze, Spinoza og en Korporal begave sig til Fods til Hedehusene, førte af Kaptajn Heinen, Student Treschow og Amtsfuldmægtig

---

[1] I det foran citerede Nummer af Illustreret Tidende fortælles, at Kaptajn *Parade* ikke var til at formaa til at forklæde sig. Student Treschow fik ham vel flere Gange til at trække den danske Uniform paa, men hver Gang rev han den af sig igen med Ordene: »Foutre, sacre, ces canailles!«, saa der ikke blev andet for end at lade ham beholde sin egen blaa Kappe. Hverken i Fririons Relation eller i hans Dagen efter afgivne Indberetning til Bernadotte (Krigsarkiverne III, 476) omtales dette dog med et Ord, hvorimod det begge Steder udtrykkelig hedder, at de alle slap igennem i danske Uniformer.

Borup. Her var deres egne Uniformer imidlertid blevne bragte ud i en Sæk, og her traf de til deres Glæde den franske Stabschef og Artillerikommandøren, som de ikke havde set noget til under Tumulterne og derfor troede dræbte. Disse to Officerer havde omtrent Kl. 7 været ude at spadsere langs Fjorden i Nærheden af Lejren; Spanierne havde da set dem og givet sig til at fyre efter dem, hvorfor de vare sprungne i en Baad, der til alt Held laa i Nærheden, og hurtigst muligt roede over til Himmelev paa den modsatte Side. I Vogne, som vare bestilte ved Ilbud, begave alle de franske Officerer sig derefter til Kjøbenhavn, hvor de ankom Kl. 4 om Morgenen.

Her havde der imidlertid hersket det største Røre. Saa snart Kongen havde faaet Meddelelse om Tumulterne, havde han straks ladet slaa Generalmarsch i den Hensigt at sende Tropper til Roskilde; han havde dernæst personlig dikteret en Række Ordrer[1] for at trække Tropper fra Kronborg, Kjøge og Hørsholm ad Roskilde til, og han var netop i Færd med at stige til Hest for selv at tage afsted, da Kaptajn d'Origny kom til Byen Klokken omtrent $2\frac{1}{2}$ og afgav detailleret Besked om det passerede. Da det heraf erfaredes, at den hele Bevægelse alene havde været rettet imod de franske Befalingsmænd, og da disse kom til Stede i god Behold et Par Timer efter, bleve alle de trufne Dispositioner kontramanderede, hvorefter d'Origny beordredes tilbage igen med mundtlig Ordre til Delevielleuze om indtil videre at overtage Kommandoen over det spanske Detachement paa Sjælland. Ved d'Origny blev det dernæst Tropperne forkyndt, at de havde at forholde sig rolige og uden Modstand finde sig i en eventuel Dislokation, hvis Kongen maatte anse en saadan fornøden; under Leveraab for Kongen afgave de Løfte herom.

---

[1] Krigsarkiverne III, 475. Ved Skrivelse af 1ste August til Kancelliet (Krigsarkiverne III, 476) beordredes det, at der »aldeles intet maa indrykkes i noget offentligt Blad eller paa anden Maade bekendtgøres« noget om Roskildeaffæren.

Tidlig om Morgenen den 1ste August var ogsaa Oberstløjtnant Marty kommen til Kjøbenhavn og havde derfra med Ilbud givet Grev Yoldi, som laa paa Landet, en foreløbig Underretning om, hvad der var sket; han supplerede selv denne yderligere, da han traf Greven om Formiddagen. Som Følge heraf tog Yoldi hen til den franske Gesandt, der indstændig bad ham, om snarest muligt at begive sig til Roskilde for ved sin personlige Nærværelse at se at berolige Tropperne, hvilket Greven lovede, men da han dog først ønskede at tale med Fririon og desuden, som naturligt var, ikke vilde foretage sig noget, forinden han havde konfereret med Grev Bernstorff, hvem han fandt meget ilde berørt af det passerede, saa gik det meste af Dagen med til disse Besøg, hvorfor Afrejsen maatte opsættes til næste Dag. Kl. 9 om Aftenen lod Bernstorff Greven vide, at Kongen ønskede at tale med ham. »Jeg var«, meddeler han i den Anledning i sin Indberetning af 6te August, »ikke sen til at indfinde mig paa Palæet, og jeg havde den Ære i en Time at underholde mig med Hs. Majestæt, som forekom mig at være ilde til Mode og i høj Grad bekymret. Han sagde til mig, at han meget ønskede, at jeg begav mig til Roskilde for at berolige Gemytterne og for om muligt at formaa alle vedkommende til at adlyde de Ordrer, man agtede at udstede«, hvilke gik ud paa, at Bataillonerne straks skulde skilles fra hverandre og forlægges til Roskilde, Ringsted, Sorø og Slagelse.

Disse Ordrer kom til Roskilde i Løbet af Natten, men iværksattes efter Delevielleuzes Anmodning først den 3dje. Om hvorledes de vilde virke paa Tropperne, var Kongen ikke uden Ængstelse. »Jeg vil ønske«, skrev han Kl. 5 næste Morgen til Generalkvartermesterløjtnant *Wolfgang Haffner*[1], der var sendt Delevielleuze til Hjælp, »at den spanske Gesandt Grev Yoldi's Nærværelse i Roskilde vil hjælpe«, men urolig, som han var, navnlig for at en Proklamation, Fririon agtede at udstede, skulde komme til at indeholde for meget om Kejseren og derfor

[1] Krigsarkiverne III, 480.

gøre Skade, føjede han til: »Et Middel bør endnu forsøges; det var at bestikke Præsterne. Dette maa de søge igennem d'Origny. At give nogle 100 Rdlr. til hver Præst, var det bedste.«

Om Formiddagen den 2den August kom da saa Grev Yoldi til Roskilde, hvor han fandt »et stærkt Røre i Gemytterne« og i det hele en saadan Holdning af Tropperne, at det kunde frygtes, at de vilde modsætte sig Dislokationsordrerne. Det lykkedes ham dog i Løbet af et Par Timers Tid at omstemme dem saa vidt, at de ikke alene lagde Anger for Dagen over deres Opførsel, men endog af egen Drift udpegede tre af Hovedmændene for Tumulterne, som derefter bleve arresterede.

Samtidig hermed havde Oberst Martorel ladet sig bære ud til Lejren og havde her talt saa indtrængende til sine Folk, at da Grev Yoldi senere kom derud, vare de fuldkommen beredvillige til at adlyde enhver Ordre fra deres foresatte. De flokkedes omkring Greven, og kun en eneste af dem, en ung og vistnok noget beruset Fyr, tiltalte ham paa en mindre passende Maade.

Om alt dette blev der straks rapporteret ind til Kongen, som derfor var yderst tilfreds, da Greven fremstillede sig for ham den næste Formiddag, og i Løbet af Dagen end yderligere oplivedes ved at modtage Indberetning om, at Troppernes Afmarsch var foregaaet uden Modstand. Han paalagde derfor *Haffner*[1] at begive sig til Delevielleuze »og tilkendegive ham Vor allerhøjeste Tilfredshed for den Nøjagtighed og Orden, hvormed de spanske Tropper have opfyldt Vore allerhøjeste Befalinger.«

Som vi vide, gik Dislokationsordren ud paa, at en Del af Tropperne skulde afmarschere til Ringsted, Sorø og Slagelse. I den Anledning var d'Origny bleven udnævnt til Pladskommandant i Ringsted, hvor der Natten imellem den 2den og 3dje August var skaffet Kvarter til 2den Bataillon af Guadalajara, medens 3dje Bataillon skulde lægges ud i Byens Omegn; i

[1] Krigsarkiverne III, 482.

Løbet af Dagen den 3dje droge de ind i disse Kvarterer. Den 4de August indkvarteredes 1ste Bataillon af Guadalajara i Ringsted og fortsatte Dagen efter Marschen til Slagelse; samme Dag tog 2den og 3dje Bataillon af Asturias Kvarter henholdsvis i Omegnen af Ringsted og Slagelse. Disse tre Bataillioner vare meget urolige, ja Disciplinen i dem var endog rent ud slet, hvilket gav sig til Kende dels ved ublu Fordringer til Kvarterværterne, dels ved en saadan Grad af Opsætsighed imod Befalingsmændene, at disse end ikke turde samle Mandskaberne til Eksercits; kun en eneste Gang eksercerede 3dje Bataillon af Asturias, og det endda kun en halv Time. Af 1ste Bataillon af Guadalajara, som havde faaet Ordre til at stille uden Vaaben samme Dags Aften, den kom til Ringsted, mødte kun en Del, medens Resten uden videre udeblev for at bevogte Bataillonens Geværer, som de frygtede for, man skulde fratage dem, og af samme Grund mødte de alle Dagen efter fuldt væbnede til Messen i Slagelse, hvor Insubordinationen endog gik saa vidt, at 14 Mand af dem gennemsøgte deres Kaptajns Kvarter, fordi de troede, han havde Oberstløjtnant Marty skjult hos sig.

Naturligvis blev alt dette indberettet til Kongen, som i den Anledning den 6te lod Delevielleuze kalde til Kjøbenhavn[1] med Paalæg om, at han inden sin Afrejse skulde lade Tropperne vide, at de havde at forholde sig rolige og nøjagtig at efterkomme deres foresattes Ordrer, da Kongen i modsat Fald vilde se sig nødt til at gribe til alvorlige Forholdsregler imod dem. Samtidig beordredes alle Bataillonerne til at udlevere Hovedmændene for Tumulterne i Roskilde, og for i fornødent Fald at kunne sætte dette Forlangende igennem med Magt udkommanderedes der under Generalløjtnant *Castenskjold* og Oberst *Kardorff* baade Artilleri, Kavalleri og Infanteri til Ringsted, Sorø og Slagelse, hver Mand forsynet med 60 skarpe Patroner og til hver Kanon 150 skarpe Skud. Den 9de August omringede disse Kommandoer de forskellige Kantonnementer, hvorefter Ordren

[1] Krigsarkiverne III, 484.

om Hovedmændenes Udlevering gentoges og uden Modstand blev efterkommet. 1ste og 3dje Bataillon af Asturias udleverede hver 49 Mand, hvorimod 2den Bataillon ingen udleverede, da den som kantonnerende imellem Roskilde og Holbæk ikke havde deltaget i Tumulterne. Af samme Grund udleverede 1ste Bataillon af Guadalajara, der havde haft Kantonnement imellem Roskilde og Kjøge, kun 1 Mand, 2den Bataillon, der var forbleven i Lejren under hele Affæren, ingen, hvorimod 3dje Bataillon udleverede 14 Mand. I alt udleveredes altsaa 113 Mand, som under Kavallerieskorte førtes som Fanger til Citadellet i Kjøbenhavn.

Medens alt dette gik for sig paa Sjælland, havde Romana, som vi skulle se, haft travlt med at forberede og indlede de i Jylland og paa Fyen kantonnerende Regimenters Flugt, hvorom Melding indgik til Kongen den 10de. Dette i Forbindelse med Indholdet af et fra Romana til Delevielleuze afsendt men fra dansk Side opsnappet Brev fremkaldte nye Foranstaltninger fra Kongens Side imod Regimenterne paa Sjælland. Hermed forholdt det sig saaledes.

Fririon havde, saa snart han var kommen til Ro i Kjøbenhavn. den 1ste August, tilstillet baade Bernadotte og Romana Beretninger om, hvad der var passeret i Roskilde. I Anledning heraf rettede Bernadotte en Proklamation, dateret Lejren ved Rendsborg den 7de August, til de to Regimenter og udstedte samtidig følgende Armebefaling[1]:

„Indtil Orden og Lydighed bliver genoprettet i Regimenterne Guadalajara og Asturias, skulle de Herrer Oberster, Staben og alle Officererne i de to Regimenter bære sort Flor om deres Sabelkvaster som Sørgetegn. Fanerne skulle forblive hos Obersterne. Saa snart Soldaterne paa ny vedkende sig deres Pligt, skulle Fanerne atter frem, og Officererne aflægge Floret."

Samme Dag afsendte Romana Svar[2] til Fririon paa hans Indberetning af 1ste August; han udtalte heri sin levende

---

[1] *Boppe* Side 54. — [2] *Rœder* II, 210; *Fririon* Side 48.

Beklagelse over Marabails ulykkelige Skæbne, erklærede, at han var opfyldt af Smerte over Tumulterne i Roskilde, som naturligvis ikke lode sig forsvare til Trods for de ikke faa Omstændigheder, der kunde have foranlediget dem, og haabede, at de skyldige maatte blive udfundne og eksemplarisk afstraffede. At han oprigtigt mente det første, er der ingen som helst Grund til at tvivle om, men at det sidste ikke var andet end en Talemaade, det fremgaar tydeligt af de to Skrivelser, han i Kuverter med tre Segl, men uden Underskrift, med samme Kurer tilstillede Delevielleuze og Oberst Martorel. Af dem blev først det til Delevielleuze opsnappet[1], senere det andet[2]; det første lød saaledes[3]:

„Nyborg den 7de August 1808.

Min kære Delevielleuze! Den Stilling, hvori Deres Regiment og Guadalajara befinder sig, i Forbindelse med Uvisheden om Deres Skæbne fylder mig med Bekymring, da jeg frygter for, at Franskmændene ville forlange en streng Afstraffelse, medens jeg er bestemt paa ikke at give mit Minde til, at der udøses en eneste Draabe af vore tapre Soldaters dyrebare Blod.

Jeg har lige talt med en af vore Officerer, som har overbragt mig Depescher fra den øverste Junta i Galicien og et Brev fra General Morla, der melder mig om en engelsk Eskadres og Konvois Ankomst til Farvandene her omkring for at bringe os tilbage til Spanien og derved sætte os i Stand til at deltage i vort Fædrelands Kamp for dets retfærdige Sag. Man meddeler mig i disse Skrivelser udførlig Underretning om, hvilke Tropper der manøvrere i Galicien, Andalusien, Estramadura, Valencia, Arragonien og Kastilien. Man underretter mig tillige om, at der med Iver arbejdes paa Organisationen af andre og meget stærkere Korpser, da det er nødvendigt først i September at have 400000 Mand ved den franske Grænse. Vore have bemægtiget sig den franske Eskadre ved Cadix og tilintetgjort adskillige Troppekorpser, der vilde trænge ind i Provinserne.

Jeg er Spanier, og jeg vil være med, naar det gælder mit Fædrelands fremtidige Hæder. Alt er at foretrække for den nedværdigende Afhængighed, hvori vi befinde os, og jeg

---

[1] Krigsarkiverne III, 498. — [2] Krigsarkiverne III, 500. — [3] *Ræder* II, 211; *Fririon* Side 49.

har derfor besluttet at indskibe mig med de Tropper, der ville følge mig.

Jeg skriver til Kongen af Danmark for at begære af ham, at vi maa sætte over til Langeland, idet jeg lover ham ikke at begaa de mindste Fjendtligheder paa hans Territorium eller tillade, at andre gøre det, og jeg paalægger den Officer, som overbringer dette Brev, kun at aflevere det personligt til Dem og Martorel — til hvem jeg skriver ligelydende — for at han af Dem begge kan erfare, om De og Deres Officerer og Soldater ere villige til at følge mig.

Det vilde være heldigt, om De saa vidt muligt søgte at sætte Dem fast et eller andet Sted, hvor De kunde være sikker mod Angreb fra dansk Side, helst et Sted ved Kysten, forudsat at De der kunde skaffe Dem Baade til at sætte over Bæltet med. Allerheldigst var det, om det blev i Korsør, da De saa maaske kunde undgaa Bæltpassagen, hvis det da ikke blev nødvendigt, at De gik om Bord paa de forventede Skibe herfra. Alligevel anser jeg det for klogest, at De kommer til Langeland, fordi De der vil kunne holde Dem i Ro, og for at vi paa vor Side kunne stoppe Franskmændene ved Lille Bælt, hvis de ville angribe os paa Fyen.

Jeg skriver samtidig til Cheferne i Jylland for at meddele dem, at de, hvis de ville følge mig, uopholdelig skulle gaa over lille Bælt, saa vi alle kunne samles paa Fyen og Langeland og saaledes undgaa, at Franskmændene hindre os i at udføre vort ædle og længe ønskede Forehavende.

Lev vel, kære Delevielleuze, svar mig ufortøvet og stol paa Deres hengivne[1].....“

[1] Med General Fririon i Spidsen har andre Forfattere i mer eller mindre stærke Udtryk udtalt sig nedsættende om Romana i Anledning af Uoverensstemmelserne mellem de Breve, han samtidig sendte Fririon og de to Regimentschefer, »en Tvetungethed«, siger Fririon (Side 27), »som var ganske uformøden i Henseende til Gennemførelsen af hans Forehavende«, et Forhold, siger Ræder (II, 211), der viser ham som »en Intrigant pr. Excellence«. Vi formaa ikke at indse Berettigelsen til noget af alt dette. Hvad Romana gjorde, var intet andet end, hvad enhver omsigtsfuld Hærfører nødvendigvis maatte have gjort for at sikre sig det bedst mulige Udfald af sin patriotiske Handling, og mindst af alt forekommer det os, at der fra fransk Side er særlig Grund til at tale om Tvetungethed, naar man erindrer, dels hvordan Napoleon behandlede Spanien i Almindelighed og dets Kongefamilie i Særdeleshed, dels hvorledes han i flere Maaneder holdt de spanske Regimenter hen med usandfærdige Beretninger om Forholdene i deres Hjem.

Ihvorvel nu Spanierne, som det jo ogsaa blev erklæret af Romana, aldeles ikke havde til Hensigt at optræde fjendtligt imod Danmark men kun ønskede dette ene at komme afsted herfra for at ile deres Landsmænd til Hjælp, og uagtet det, fra hvad Synspunkt man saa end vil se det, jo ganske vist vilde have været det heldigste for os, om de saa hurtigt som muligt vare slupne herfra alle sammen, saa tog Kongen dog Sagen paa en helt anden Maade. For ham laa Vægten paa, at Spanierne vare her som vore allierede, og hvis altsaa nogen af dem imod hans Vidende og Villie forlod Landet, saa var han en Desertør. Derfor havde han allerede den 2den August tilskrevet Generalmajor *Ewald*[1] i Hørsholm: »Endskønt de spanske Tropper ved Roskilde efter de seneste Rapporter igen ere rolige, saa kan man lige saa lidt vide, hvor længe det varer, som hvad disse forvildede Mennesker kan faa Indfald at prøve paa at udføre; og da de muligen kunde fatte den Hensigt at begive sig til Kysten for at forlade Landet, da maa dette paa ingen Maade ske.« Men nu, da Indberetningerne om Begivenhederne paa Fyen i Forbindelse med Romanas Brev til Delevielleuze jo lod befrygte, at de alle efter en forud lagt Plan skulde søge »at overgaa til Englænderne . . . og gøre Parti med disse Vore Fjender«, da bleve de »at betragte som Forrædere mod Os«, og derfor fik Generalmajorerne *Bardenfleth* og *Tellequist* i Jylland[2] den 10de August Ordre til »i sligt Tilfælde at agere fjendtligt mod dem med den Dig anfortroede Magt og søge af alle Kræfter at afværge, at slig skændig Handling ej opfyldes«, ligesom Generalløjtnant Castenskjold og Oberst Kardorff, »da Tingene nu staa saaledes, at Vi kunne anse de spanske Tropper som Vore Fjender«[3], fik Ordre til at afvæbne de to Regimenter paa Sjælland og føre dem til Kjøbenhavn, »og hvis nogen«, hedder det i Ordren til Castenskjold[4], »skulde understaa sig at sætte sig derimod, da nedskydes eller nedhugges han straks,

[1] Krigsarkiverne III, 481. — [2] Krigsarkiverne III, 491. — [3] Krigsarkiverne III, 500. — [4] Krigsarkiverne III, 493.

thi Vi forlange af Dig at bruge Din Magt til uopholdelig at bringe enhver til at adlyde denne Vor alvorlige Befaling. . . . Ved Desarmeringen eller derefter maa ogsaa alle Vaaben som Dolke, Knive, Terzeroler, som Folkene kunne have hos sig, fratages dem. . . . Skulde Du mærke, at Folkene ere urolige, og man af dem kunde vente Opstand paa Transporten, da lader Du dem binde, og hvis Du ej haver Tov nok, da lader Du dem skære Bukserne op bagved, og overalt bruger Du ingen Komplimenter med dem, men hvo, som ej vil adlyde, maa straks dræbes.«

I Henhold hertil foretoges Afvæbningen da i Dagene den 11te og 12te August og foregik, ihvorvel under stor Harme fra flere af Spaniernes Side[1], dog overalt uden Modstand. Med Undtagelse af nogle faa Officerer, som fik Lov at blive paa fri Fod, idet man rent formelt betragtede dem som hørende til det spanske Gesandtskab[2], bleve alle øvrige Officerer under Pladskommandanternes Opsyn internerede i Roskilde, Ringsted og Holbæk. Ved Skrivelse af 20de August tillagde Kongen de gifte iblandt dem en maanedlig Understøttelse lig Halvparten af, hvad hver af dem ellers fik, samt for hvert Barn en Fjerdedel; denne Begunstigelse gjorde et meget dybt Indtryk paa dem. Underofficererne og Soldaterne derimod bleve betragtede som Krigsfanger og den 13de August under Eskorte førte til Kjøge, hvorfra de i Dagene fra den 14de til den 16de i mindre Afdelinger eskorteredes til Roskilde Kro. Her afhentedes de af Afdelinger af Kjøbenhavns Garnison og førtes til Kjøbenhavn, hvor de indkvarteredes i Fangeskibene paa Holmen, de syge paa Gammelholm, de raske paa Nyholm. Saa længe de forbleve her, opførte de sig i det hele roligt og godt, ja befandt sig endog saa vel, at de om Aftenen sang og spillede paa

[1] »D. Antonio Falyves skælvede af Harme, og det var med Taarer i Øjnene, han afleverede sin Fane. Mange sønderbrød deres Kaarder« (Musæum 1893, I, 244). — [2] Smlgn. *E. Gigas*, Literatur og Historie II, 58.

Guitar og dansede Fandango paa Skibsdækkene, saa det var en Lyst at se[1].

Syvende Kapitel.

Forholdene paa Langeland. — D. *Antonio Fábregues Boixar*. — Hans Møde med D. *Rafael Lobo*. — Bernadottes nye Ordre. — Krigsraadet paa Postgaarden i Nyborg. — Flugten bestemmes.

Som vi ved, var sidst i April Bataillonen Cataluña, omtrent 1000 Mand, og c. 100 franske Infanterister overførte til Langeland; senere kom 60 Mand af Dragonregimentet Villaviciosa dertil samt en Deling spansk Artilleri med to Kanoner. Hele denne Styrke kommanderedes af den franske Oberst *Gauthier*. Endvidere fandtes paa Øen c. 1500 Mand dansk Militær, nemlig c. 1000 Infanterister, 400 Dragoner og et Batteri Artilleri, alt under Befaling af Generalmajor Greve *Frederik Ahlefeldt-Laurvig*, »en sjælden fornuftig og god Patriot«, som Kongen karakteriserede ham[2]; under hans Kommando var ogsaa Taasinge og Ærø henlagte.

Den omtalte Gauthier var en yderst usympathetisk Person, en Blanding af Fejghed paa den ene Side — hvilket viste sig lige over for Spanierne, som han var bange for og derfor saa godt som aldrig straffede, selv om de opførte sig nok saa galt, navnlig ved at stjæle som Ravne — og Urimelighed og Grovhed paa den anden, hvilket gik i høj Grad ud over den hele Befolkning paa Øen, baade Bønderne paa Landet og Borgerne i Rudkjøbing, som han kommanderede og dominerede ved alle Lejligheder. Saaledes havde han fundet paa, at han vilde have

[1] *Kornerup* Side 177. — [2] Krigsarkiverne III, 313.

Ret til at rekvirere Køretøjer, naar som helst han behagede, og det ikke blot til sig selv men til flere af sine undergivne, som ifølge Bestemmelserne vare ganske uberettigede til Kørsler: naturligvis bragte dette ham i gentagne Spektakler med Autoriteterne. Disse kulminerede, da han den 13de Juni forlangte, at der til Kl. 4 om Eftermiddagen skulde skaffes Vogne til at transportere nogle Tropper, hvis Ankomst man ventede, ud til Kantonnementerne, i hvilken Anledning Byfoged *Westergaard* lod rekvirere Vogne fra Landet, da der netop ingen fandtes i Byen. Inden Klokken var 4, kom imidlertid Oberstens Sekretær, en fransk Underofficer, og spurgte i en brøsig Tone Byfogden, hvor Vognene blev af, idet han tilføjede, at hvis de ikke mødte paa Øjeblikket, havde Obersten givet Ordre til, at Byfogden skulde sættes i Vagten, »og dog«, meddeler Westergaard i sin Klage[1] af samme Dag til Grev Ahlefeldt, »var Klokken slagen 7 i Aften, forinden de forventende fremmede Tropper ankom til Byen«. Som Følge heraf blev der fra det franske Hovedkvarter givet Gauthier en Irettesættelse men uden Nytte, som det fremgaar af Kongens Brev[2] af 25de Juli til Haffner, hvori det om Obersten hedder, at han »er efter samtlige fremmede Officerers Udsigende en gal Mand«, der »morer sig ved enhver Uorden og søger stedse at ærgre Grev Ahlefeldt, hvis Retskaffenhed, Iver og Gæstfrihed er bekendt over al Beskrivelse«, og af hvem Kongen kalder sig »en sand Ven. . . . Mit Ønske er, at De siger Prinsen fra mig, at jeg ønskede, Gauthier fik en anden Post«, et Ønske, som deltes af alle paa Langeland og ikke mindst af

[1] I en anden Skrivelse af 9de Juni, ligeledes til Ahlefeldt, beklagede Westergaard sig over »den haanende Foragt og Ringeagt«, hvormed »en og anden af vore egne unge Officerer, som formentlig derved tror at kunne give sig Anseelse i de fremmede Officerers Øjne, behandler os selv«, hvem de »endog i disses Paasyn true med Fugtel, naar de ikke øjeblikkelig imødekomme vilkaarlige Befalinger, samt med overmodig Stolthed og Myndighed behandle de civile Autoriteter«; under saadanne Forhold »vil det være meget tilgiveligt, at fremmede Krigsfolk ogsaa tilsidesætte de almindelige Høfligheds Pligter« (Begge Skrivelser i Original i Tranekjær Arkiv). — [2] Krigsarkiverne III, 473.

Ahlefeldt, der om hans Meriter endog under 27de Juli[1] kunde indberette, at »blandt saa mange smukke Ting, Oberstløjtnant Gauthier udøver, er blandt andet dette hans Fornøjelse at ride med sine spanske Ordonnanser gennem alt Korn, og da hele Øen er udskiftet, og hver Jordlod for sig vel indhegnet enten med levende eller Stengærde, saa lader han brække Huller alle Vegne, saa at Kreaturerne ofte ruinere en hel Gaards Avling, og følger ikke vores vist meget gode Landeveje, og hvorfor, blot af Ondskab«.

Det lod sig dog, som Haffner tilmeldte Ahlefeldt den 2den August[2], ikke opnaa, »at Hr. Gauthier tilbagekaldes, forinden virkeligen farlige Forseelser lægges ham til Last«; derimod skulde han »erholde en Tilskrift med Varsel at være mere føjelig og høflig, og man har bedet mig anmode Deres Højvelbaarenhed om at være saa eftergivende som muligt, . . . det jeg paastod, De forlængst havde været«. Paamindelsen hjalp dog intet, Gauthier var og blev drilagtig og umedgørlig over for de Danske, haard imod sine egne franske undergivne, som han straffede strengt selv for smaa Forseelser, eftergivende derimod over for Spanierne, som han altid tog i Forsvar, og om hvis Paalidelighed han ikke taalte den mindste Tvivl. »Enhver Udskejelse fra deres Side, ja endog Mord, lod han gaa upaatalt hen«[3].

Til Trods for disse for saa vidt gyldne Dage for Spanierne vare de dog i høj Grad misfornøjede eller, som Ahlefeldt udtrykker sig[4], »overordentlig engelske, og Mandskabet siger højt, at naar Fjenden kommer i Land, gaa de over til ham. De bander offentlig alt, hvad fransk er, og jeg befinder mig i allerstørste Forlegenhed herved«. Særlig var Tanken om at komme i Forbindelse med Englænderne og hjem til Spanien ved deres Hjælp levende hos et Par yngre Officerer, Kaptajn D. *Francisco Dionisio Vives* og Sekundløjtnant D. *Antonio Fábregues*

---

[1] Brev i Krigsministeriets Arkiv. — [2] Original i Tranekjær Arkiv. — [3] Ahlefeldts Indberetning til Kongen af 30te August, Krigsarkiverne III, 517. — [4] Krigsarkiverne III, 473.

Boixar, som laa paa Strandvagt Øst paa Øen og daglig havde de engelske Skibe for Øje, som uafbrudt vare til Stede i Farvandet. Saa hændte det en af de sidste Dage i Juli, at Gauthier skulde have nogle tjenstlige Meddelelser besørgede til Roskilde til General Fririon, og da han i den Anledning bad Vives[1] om at udpege sig en paalidelig Mand, henviste denne ham til Fábregues, hvem derfor den omtalte Sendelse blev betroet. Forinden han afrejste, traf han Aftale med et Par ligesindede Kammerater om, at han, naar kan kom til Sjælland, skulde se at formaa en eller anden Baadfører til at sætte ham over til de engelske Skibe, og hvis dette lykkedes, skulde han give Kammeraterne Underretning derom ved Signaler, som nærmere aftaltes.

Fábregues kom da nu ogsaa lykkelig og vel til Sjælland og fik sine Breve afleverede; til Gengæld modtog han nogle andre, som han fik Anmodning om at overbringe Romana i Nyborg. Alle hans Bestræbelser for at finde en Mand, der turde paatage sig at hjælpe ham ud til Englænderne, vare derimod forgæves. Han rejste da tilbage til Langeland igen over Korsør og lod sig den 31te Juli sammen med sin Ordonnans sætte over fra Hov til Hesselager[2], hvor han hos den derboende Kystbefalingsmand *Soel* forlangte Befordring til Nyborg. Tilfældigvis opholdt den danske Løjtnant *Bloch* sig netop da paa Hesselagergaard, og da han ogsaa vilde til Nyborg, tog han Fábregues og hans Ordonnans med sig. Som vi ved, var Romana nu netop i de Dage borte fra Nyborg i Anledning af Troppernes Edsfæstelse i de andre Byer; Fábregues kunde saaledes ikke faa sine Breve afleverede til Marquisen personligt men maatte betro dem til hans Stabschef. Dagen efter rejste han tilbage igen og »undersøgte«, som han senere fortalte i en Beretning, han afgav til en af sine Brødre[3], »paa Tilbageturen Kysten

[1] Formodentlig fordi denne var Broder til Cataluñas Chef D. *Juan Francisco Vives*, en gammel svagelig Herre, som netop paa den Tid var mere end almindelig upasselig, hvorfor Major D. *Ambrosio de la Cuadra* i de Dage var den ledende Aand ved Bataillonen. — [2] *Mumme* Side 84—86. — [3] *Arteche*, Discurso Side 44, Noten.

omhyggeligt«. Han fandt da en Jolle ved en af Fiskerhytterne ved Stokkebæk, og straks henvendte han sig til dens Ejere, hvem han fortalte, at da han skulde bringe vigtige Papirer til Langeland, og da det derfor var ham af Betydning at undgaa enhver Omvej, vilde han betale dem godt, hvis de vilde sætte ham over til Lohals; herom opnaaedes Enighed. Forinden han kunde komme afsted, maatte han dog først henvende sig til Birkedommer ***Hansen*** paa Strandgaarden, og da denne ikke fandt noget at indvende imod Sagen, stak Jollen i Søen om Eftermiddagen Kl. 5. Ovre under Langeland laa nu tre engelske Skibe ankrede op; da Jollen kom over imod dem, »greb«, siger han, »en patriotisk Stemning mig, og uden videre Overlæg trak jeg min Sabel og sagde til Fiskerne, at de skulde sætte mig om Bord til Fjenderne«. Ordonnansen blev saa forskrækket herover, at han ikke blot lod sig sin Bøsse fratage af den ene af Fiskerne, men endog gjorde Mine til at springe over Bord og lade sin Løjtnant i Stikken. Denne afvæbnede imidlertid Fiskeren ved et Sabelhug over Armen og saa, siger han, »ved jeg saamænd ikke, hvordan jeg fik dem til at ro mig hen til de engelske Skibe«, men nok er det, de satte Kursen derhen, og da man her bemærkede Løjtnantens Vinken, blev der sat Baade ud for at optage ham[1].

Det Skib, Fábregues kom om Bord paa, var Linieskibet ***Edgar***[2]; herfra blev han igen sat over paa Admiralskibet ***Superb***, hvor Kontreadmiral ***Keats***[3] modtog ham med største Venlighed og lovede ham al mulig Hjælp til at sætte hans og hans Kammeraters Hensigter igennem. Fra de engelske Skibe blev der derefter gentagne Gange signaliseret ind til Land, men uden at der gaves Svar igen, hvilket højlig foruroligede baade

---

[1] Det her meddelte stemmer ikke ganske med den paa flere Punkter uforstaaelige Forklaring, Fiskerne senere afgav (***Mumme*** Side 84). Som det her er gengivet efter Fábregues egen Beretning, er det dog vistnok gaaet til. — [2] ***Beauchamp,*** Mémoires II, 308. — [3] Den engelske Flaade i Østersøen kommanderedes af Viceadmiral Sir ***James Saumarez,*** under hvem Kontreadmiral ***Keats*** sorterede.

Fábregues og de engelske Officerer, som deraf toge Anledning til at tro, at der var tilstødt de spanske Tropper paa Øen et eller andet alvorligt Uheld, medens Sagen ganske simpelt var den, at Fábregues Kammerater af Grunde, som senere ville blive meddelte, vare trukne bort fra Kysten og beordrede ind til Rudkjøbing. Fábregues var som Følge heraf allerede betænkt paa at tage i Land igen, da der den 5te August signaliseredes til Admiralen, at Briggen Musquito var under Opsejling, kommende fra England med Depecher; dens Ankomst besluttede han at öppebie. Til hans Forundring og Glæde overførte imidlertid Chaluppen ikke blot en engelsk Officer med Depecherne — deriblandt en Ordre til Admiralen til at forsøge at sætte sig i Forbindelse med Spanierne og hjælpe dem tilbage til deres Fædreland — men tillige hans Landsmand, Søofficeren D. *Rafael Lobo*, hvem den spanske Deputation i London, hvis Sekretær han var, havde afsendt med Skrivelser fra Spanien til Romana og flere af de højere spanske Officerer. Disse Skrivelser, som dog alle vare over to Maaneder gamle — den sidste var dateret 20de Maj — bleve overleverede Fábregues tilligemed et Brev fra Admiral Keats til Romana, hvori foresloges, at Tropperne paa Sjælland skulde bane sig Vej til Halskov og forsvare sig der, til de kunde blive satte over til Sprogø, og at Tropperne i Jylland skulde sætte over til Fyen og sammen med deres Kammerater her trække sig ud paa Hindsholm, hvorfra de skulde blive overførte til Samsø[1]. Om Morgenen tidlig den 6te August tog Fábregues i Land med alle disse Papirer.

Klogskab og Forsigtighed vilde jo nu have fordret, at han hurtigst muligt og uden paa Vejen at røbe det mindste om sit Møde med Lobo var tagen til Romana i Nyborg, men Fábregues, som var ung og stolt af sin Bedrift, fortalte straks dem, han traf paa Vejen til Rudkjøbing, om alt, hvad han havde oplevet, og saa hurtig spredtes Efterretningen herom, at Spanierne inden

[1] The naval Chronicle 1808. XX, 159; *Beauchamp*, Mémoires II, 312—18; *Ræder* II, 214—16; *Mumme* Side 87 og 206.

Middag ikke talte om andet hele Øen over, end Lobos Ankomst og om at komme om Bord til Englænderne og hjem til Spanien. Naturligvis kom ogsaa noget heraf Gauthier for Øre, og hans Opmærksomhed henledtes saa meget mere paa Sagen, som Fábregues i sin Forhippelse efter at komme til Nyborg til Romana var uklog nok til ikke at melde sig hos ham og aflægge Rapport om sin Rejse til Sjælland, men derimod straks opsøgte en Baad, hvormed han begav sig paa Vej til Taasinge for derfra at tage videre til Nyborg.

I Bæltet mellem Langeland og Taasinge mødte han nu tilfældigvis Cuadra, som Dagen før var sejlet til Svendborg for at faa den nye Edsformular; ham fortalte han naturligvis ogsaa om alt, hvad der var hændet ham, og at han nu var paa Vejen til Romana. Den forsigtige Cuadra vilde dog nok endnu have at vide, om nogen havde set Fábregues tage afsted fra Rudkjøbing, og om noget, Sagen vedrørende, var sivet ud paa Langeland, og da Fábregues hertil svarede, at alle vidste Besked dermed, og at han ogsaa nok troede, det samme var Tilfældet med Gauthier, hvem han dog rigtignok ikke havde hilst paa, saa indsaa Cuadra straks, hvor overmaade uklogt hans unge Ven havde baaret sig ad, og beordrede ham derfor til at følge med tilbage til Langeland, for efter nærmere Overvejelse at tage Bestemmelse om, hvad der skulde gøres.

Saa snart de kom i Land, gik Cuadra hen til Gauthier, som sad og skrev, og som modtog ham med Udraabet: »Naa, saa De vil tilbage til Spanien«, hvortil Cuadra svarede Nej og søgte at lede Samtalen i en anden Retning, hvad dog ikke lykkedes. Til sin Bestyrtelse opdagede han, at Obersten var fuldt inde i, hvad Fábregues havde sladret af Skole med, og han tvivlede derfor ikke om, at Gauthier hurtigst muligt vilde indberette dette til Bernadotte, hvad han da ogsaa gjorde. Der var saaledes ikke et Minut at give bort, hvis Udsigten til at komme herfra ikke skulde helt forspildes, og Cuadra opsøgte derfor Løjtnant D. *Felix Carreras*, til hvis Omsigt og Kløgt han nærede den største Tillid, og paalagde ham uopholdelig at tage

til Nyborg og aflevere alle de af Fábregues medbragte Skrivelser, først Brevene til Officererne og dernæst de øvrige Papirer til Romana. Han medgav ham desuden to Breve, han selv skyndte sig at skrive, det ene til Oberstløjtnant D. ***José O'Donnell,*** hvem han satte ind i Forholdene og mindede om den tidligere udkastede Flugtplan (Side 142), der gik ud paa Langelands Besættelse, o. s. v., hvad han endnu ansaa for det heldigste, det andet til Chefen for Artilleriet, Oberstløjtnant D. ***Mariano Breson*** i Vindinge, hvem han anmodede om straks at tage ind til Hovedkvarteret og forhandle med de mest ansete Officerer samt sætte al sin Autoritet ind paa, at Flugten nu blev iværksat. For om fornødent at kunne afgive yderligere Besked medtog Carreras Fábregues forklædt som Oppasser.

Ved Hovedkvarteret i Nyborg var Stemningen i dette Øjeblik i højeste Grad trykket, hvortil Grunden var den, at Bernadottes Adjudant, Oberstløjtnant *Villate* samme Dag (6te August) havde overbragt Marschallens Svarskrivelse paa Romanas Rrev af 2den fra Assens. Bernadotte lod heri[1] Romana vide, at det var med stor Forundring, han havde modtaget Marquisens Meddelelser om Vanskelighederne ved Edsaflæggelsen paa Fyen, og det saa meget mere, som han af den Indberetning, han havde faaet fra Kindelan, havde set, at alt var gaaet efter Ønske i Jylland. Naar de overordnede vare determinerede Mænd, som forstod at sætte sig i Respekt hos deres undergivne, saa var Mandskabet altid vel disciplineret og lydigt, thi Soldaten har kun at lystre, ikke at ræsonnere; derfor skulde Romana ikke finde sig i Udflugter og ikke tilstille ham, Marschallen, noget som helst Dokument indeholdende Tilkendegivelse af, at Eden var aflagt betingelsesvis eller med Forbehold af nogen Slags, thi saadanne vilde han ikke tage for gyldige, saadant var Rebellion. Han maatte forlange, at Afdelingerne straks bleve kaldte sammen paa ny, og at Nødvendigheden af, at de aflagde Eden netop i de Udtryk, der vare befalede, blev dem foreholdt.

[1] *Cuadra.*

Endelig erklærede han, at han overmaade godt vidste, hvem de overspændte Personer og urolige Hoveder var, som ophidsede Stemningen, og at det udelukkende var af Hensyn til Marquisen og for ikke at foranledige ubehagelige Optrin, at han undlod med det samme at rive Masken af disse Folk og lade dem afstraffe efter Fortjeneste[1].

Dette Brev nedslog Romana aldeles. Han, som næppe var kommen i Ro oven paa de mange og tildels højst pinlige Indtryk, han havde modtaget under sin Rundrejse til Afdelingerne, og som ikke kunde skjule for sig selv, at hans Prestige havde lidt et alvorligt Knæk ved, hvad der var foregaaet — han modtog nu en Befaling, et Slags Truselsbrev, som, mente han, med Nødvendighed maatte fremkalde den Katastrofe, han paa Grund af det uhyre Ansvar, der hvilede paa ham, og i Belysning af hvilket hele hans Færd maa ses, helst vilde have skudt ud, fordi hverken han eller nogen anden kunde se, hvor den bar hen. Og dog havde han, som vi skulle se, alligevel truffet Forberedelser til en Afgørelse; kun det sidste Skridt, Ordrernes Underskrift og Afsendelse samt Besvarelsen af Bernadottes Brev stod endnu tilbage, men dette Skridt var det ham i Øjeblikket umuligt at tage; han kunde ikke komme til Klarhed over, hvad han skulde gøre. Ja saa stor var hans Sjælekamp, at den fuldstændig overmandede ham; den paavirkede ham i den Grad, at han faldt hen i en Slaphedstilstand, som gjorde ham det nødvendigt at melde sig syg og frabede sig ethvert Besøg. Og mærkeligt nok gik det ganske ligedan med Intendant Heras; ogsaa han var i saa høj Grad altereret, at han maatte lukke sig inde og lade sige, han var upasselig. Uro og Bekymring var der overhovedet alle Vegne, ja endog ved Taffelet, i hvilket den Dag foruden den franske Oberstløjtnant og nogle faa Stabsofficerer kun et Par Adjudanter deltoge, herskede der en

[1] I Indberetning til Kejserens Stabschef af 6te August (Archives historiques du ministère de la guerre) meddeler Bernadotte, at han samtidig tilstillede de spanske Afdelingschefer lignende Skrivelser.

trykkende Tavshed, der var saa meget ubehageligere for Oberstløjtnant Villate, som han med de Genvordigheder in mente, der nylig havde ramt General Fririon og hans Officerer, nok kunde have Anledning til at føle sig selv mindre sikker i disse dystre Omgivelser.

Een Mand var der dog, som tog Situationen med fornøden Ro, Auditøren D. *Miguel Paez de la Cadena*; paa en eller anden Maade skaffede han sig Adgang til Romana, hvem han fandt yderst nedtrykt. Personlig overbevist om, at en Katastrofe ikke endnu med Nødvendighed stod for Døren, søgte han at faa Marquisen til at indse, at der ingen Anledning var til at tabe Modet; der kunde jo godt endnu vindes Tid. Naturligvis maatte Bernadotte for at vise Kejseren og sin Svoger, hvor tjenstivrig han var, trænge paa med Fordringen om Edsaflæggelsen, men traadte man lidt bestemt op imod ham, lod man ham forstaa, at det virkelig under al den Gæring, som netop nu var i Sindene, var en overmaade farlig Sag saadan lige øjeblikkeligt at komme igen og forlange Eden aflagt, en Sag, der upaatvivlelig vilde faa højst skæbnesvangre Følger, saa var det jo dog muligt, at man kunde gøre Marschallen det begribeligt, at det var bedst at lade Forholdene klare sig en Smule, og skulde det saa tilmed vise sig at være rigtigt, hvad Villate fortalte, at Kong Joseph under Folkets Jubel var paa Vejen til Madrid, saa kunde man jo dog vel faa Lov til at vente, indtil authentiske Efterretninger derom kom hertil; de vilde saa nok virke saaledes paa Tropperne, at man uden Vanskelighed fik dem til det, som det nu viste sig umuligt at opnaa.

Disse Betragtninger bragte ogsaa virkelig Romana til at se noget mere frejdigt paa Sagerne, men at faa ham til at afgive en bestemt Erklæring om, hvorledes han agtede at stille sig, var Anditøren umuligt; Marquisen var og blev vaklende. Da dette forekom Cadena forunderligt, eftersom han ellers, som Cuadra fortæller, »som Regel kunde faa ham til at gaa ind paa sine Anskuelser«, saa længe i alt Fald, til han kom under Paavirk-

ning af Heras, saa skød der en Mistanke op i Auditøren om, at der vist allerede maatte være foregaaet noget, som Heras havde haft sine Fingre med i Spillet i, og ganske rigtigt, saaledes var det, man var netop i Stabskontoret i Færd med at udfærdige Ordrer, som Romana efter Samraad med Heras havde affattet til de forskellige Afdelinger om at aflægge Eden uden Forbehold, og med hvilke der som Middel til at faa dette sat igennem skulde følge Kopier af Bernadottes Brev, — det mest bagvendte aabenbart, som tænkes kunde, eftersom det dog vel næsten er en Selvfølge, at den truende Tone, der gik igennem Brevet, mere end noget andet vilde have ægget Afdelingerne op til fornyet Modstand. Men heldigvis blev der da heller ikke noget af disse Ordrers Afsendelse; man fik nu andet at tænke paa.

Efterat nemlig Carreras og Fábregues vare komne til Byen Klokken 1 om Natten og havde faaet deres Breve til Stabsofficererne afleverede, havde O'Donnell ført dem hen til Marquisen, hvem de endnu traf oppe. De afleverede straks deres forskellige Skrivelser til ham, »og Læsningen af disse«, fortalte O'Donnell senere[1], »betog i den Grad den tapre, højsindede og gennemspanske Romana, at man et Øjeblik godt kunde have frygtet, han havde faaet et Slagtilfælde«. Men vanskeligt kan man da vel heller tænke sig en større Modsætfor ham end denne, i det ene Øjeblik at staa knuget af Angsten for Følgerne af Bernadottes Ordre, og saa i det næste at holde Opraabene fra Hjemmet i sin Haand og Admiral Keats's Tilbud om at være ham behjælpelig ved Flugten, — det er ikke at undres over, at Romana maatte have Tid til at fatte sig.

Med stor Begejstring sluttede han sig nu til Tanken om at komme herfra, og straks opsatte O'Donnell de nødvendige Ordrer til Cheferne i Jylland om hurtigst muligt at komme til Nyborg med deres Afdelinger. Der blev sendt Ordonnanser ud i Byen for at hente Stabsofficererne, og andre afgik til

[1] *Arteche,* Guerra III, 187.

Vindinge for at tilkalde Artilleriofficererne; der sammenkaldtes med andre Ord et Krigsraad til Drøftelse af, hvorledes Sagen skulde gribes an og det mest paatrængende straks ordnes. Her var ogsaa Intendant Heras til Stede, og her var han da saa klog at lade være at opponere imod den Enstemmighed, der raadede blandt de andre; han havde af hele Stemningen under Mødet Fornemmelsen af, at det nu var klogest at svømme med Strømmen. Det vedtoges at følge den Flugtplan, der tidligere havde været paa Omtale.

Først og fremmest gjaldt det at faa Villate afsted med Svar til Bernadotte. Et saadant blev derfor affattet og gik ud paa, at Romana maatte udbede sig nogen Tid til at berolige de ophidsede Gemytter; senere skulde han saa nok se at faa alt i Orden. Paa Grund af Upasselighed beklagede han at være forhindret i at give Møde ved Festen i Altona den 15de i Anledning af Kejserens Fødselsdag; derimod vilde han beordre Kindelan til at møde i sit Sted. Hvad Marschallen vilde sige til alt dette, var jo nu ganske ligegyldigt; nu gjaldt det kun om at desorientere ham og vinde Tid. Med dette Brev tog Oberstløjtnanten tidlig om Morgenen den 7de afsted ad Middelfart til.

Kort efter afgik ad samme Vej de tre Artilleriofficerer D. *Joaquin Lamor*, D. *Pablo Bentades* og D. *Manuel Zacares* med Breve[1] til Cheferne i Jylland, hvori disse beordredes til at bemægtige sig de Transportskibe, der fandtes ved Snoghøj, Fredericia, Aarhus og Randers; de skulde medtage saa meget Proviant fra Magasinerne som muligt; kunde de ikke faa deres Heste med, skulde de lade dem staa. El Rey og El Infante skulde sætte over til Hindsholmen og derfra marschere til Nyborg, Zamora og Algarbe gaa over lille Bælt; deres Overgang skulde dækkes af Princesa og Sapørerne. For ikke at træffe sammen med Villate paa Turen over Bæltet og derved vække Mistanke hos ham, rede de tre Officerer saa langsomt, at det kunde formodes, han var kommen over, naar de meldte sig hos

[1] *Llano.*

den franske Officer, som havde Tilsynet ved Overfarten, og lykkelig og vel undgik de da ogsaa at falde i den saaledes formodede Fare, men kom rigtignok samtidig i en anden, idet det viste sig, at de havde glemt at faa Passersedler med, hvorfor det blev dem nægtet at komme over. Ved at opsøge den højstbefalende spanske Officer i Middelfart og meddele ham, i hvad Ærinde de rejste, bragte Lamor dem dog ud af denne Knibe, idet han fik sin Landsmand til at gaa i Borgen for de tre Officerers Berettigelse til at rekvirere sig overførte, og som Følge heraf fik de da Lov at passere, dog kun imod at opgive deres Navne og Hensigten med deres Rejse. Hvad Navnene angik, nævnede de de første de bedste, der faldt dem ind, og angaaende deres Rejse fortalte de, at de to vare Kavallerister, den tredje Dyrlæge, og at de skulde til Jylland for at købe Heste paa et Marked derovre. Dette blev noteret og underskrevet til Vitterlighed af den spanske Officer fra Middelfart, og dermed gik saa de tre Udsendinge i Færgebaaden og satte over.

Samme Dag afgik en Kurer til Sjælland med de Side 184 omtalte Breve til Delevielleuze og Martorel og næste Dag igen, den 8de, blev Artillerikaptajn D. *José Guerrero* afsendt til Haderslev for at holde Øje med Franskmændenes Bevægelser og underrette Romana om disse.

Ottende Kapitel.

Barcelona og Villaviciosa. — Nyborg Fæstning. — De spanske Regimenter i Fyen samles i Nyborg. — Fama og Søormen i Kamp med Englænderne. — Zamora, El Rey og El Infante. — Spaniernes Afrejse til Langeland.

Det første Punkt af Betydning i Flugtplanen var, som vi vide, Langelands Besættelse; her skulde alle de spanske Regimenter samles, og her skulde de forblive, indtil den engelske Admiral gav Meddelelse om, at han havde Materiel og Proviant nok samlet til at kunne paatage sig at føre dem tilbage til Spanien. Men paa Langeland laa, som vi ogsaa have hørt det, c. 1500 Mand dansk Militær, og selv om da de c. 1000 Mand spanske Tropper, der fandtes paa Øen, i gunstigste Tilfælde skulde kunne holde dem Stangen, saa vilde Stillingen dog kunne blive meget prekær, hvis der kom Forstærkning fra dansk-fransk Side, og det ikke blot for de Spaniere, der allerede vare paa Øen, men ogsaa for dem, som kom for at gaa i Land der. Hurtigst muligt maatte der altsaa en saa betydelig Forstærkning til Langeland, at Spanierne kunde gøre sig til Herrer over Øen og sikre deres Landsmænds Landgang, og derfor blev om Morgenen tidlig efter Krigsraadet, Søndag den 7de August, Ingeniørkaptajn D. *Fernando Miyáres* afsendt til Svendborg og Faaborg for at mane Bataillonen Barcelona og Villaviciosadragonerne til hurtigt Opbrud og faa en Del af dem afsted til Langeland; Resten skulde marschere tll Nyborg. Han skulde derefter tage til Middelfart for at faa Princesa og Sapørerne til at dække Zamoras og Algarbes Overgang, og endelig skulde han kalde to Eskadroner af Almansa, nemlig den, som laa imellem Nyborg og Kjerteminde,

og den, som laa i Odense, til Nyborg straks og foranledige den, der laa i Bogense, til at afgaa til Odense, for sammen med de to, der laa i Odenses Omegn, at dække de Troppers Marsch, der skulde komme fra Middelfart.

I Henhold hertil indkaldtes da saa i Løbet af den 8de[1] de Eskadroner af Villaviciosa, som laa i Omegnen af Faaborg, der til Byen; Klokken 3 om Eftermiddagen holdt hele Regimentet opsadlet paa Torvet. Ved Skibsbroen laa nu to Kononbaade under Kommando af Løjtnant *Bruun*, der netop var i Land med de andre Officerer og den største Del af Mandskabet. Foranlediget ved Spaniernes Samling gav Bruun Ordre til, at alle hans Folk skulde gaa om Bord, men inden dette kunde ske, havde en Del af det Halvkompagni af Barcelona, som laa i Byen, sammen med nogle af Dragonerne besat Havnen, og da Matroserne saa ifølge den modtagne Ordre ilede til for at gaa i Baadene, blev dette dem forment af Spanierne; med Magt søgte de da at trænge sig frem, men Overmagten var for stor, saa det lykkedes dem ikke. Løjtnant Bruun, som imidlertid selv var kommen til Stede, spurgte da den kommanderende Officer, hvad alt dette havde at betyde, men hertil fik han ikke andet Svar, end at han kunde henvende sig derom til Dragonregimentets Chef, Baron Armendáriz. Af denne fik han at vide, at det var i Henhold til en fra Romana modtagen Ordre, at Regimentet var samlet, og at det, mulig endnu samme Dag, marscherede til Svendborg; Obersten forlangte derhos, at Bruun skulde give ham sit Æresord paa, at han ikke nogensinde vilde bruge sine Kanonbaade imod ham og hans Folk, men da Bruun ikke vilde indlade sig herpaa, erklærede Obersten, at han saa til sin Beklagelse var nødt til for sin egen Sikkerheds Skyld at bemægtige sig baade Kanonbaadene og Batterierne ved Byen. Det første blev der dog af den Grund ikke noget af, at de

---

[1] *Mumme* Side 115—19; Krigsarkiverne III, 495; Pladskommandanten i Svendborg, Kaptajn *Scheels* Indberetning af 9de til den fyenske Generalkommando (Krigsministeriets Arkiv).

Matroser, der endnu vare om Bord, fik Baadene roede ud til Bjørnø; derimod blev der fremdeles holdt Vagt ved Skibsbroen, og endelig besatte en Del af det spanske Infanteri Batteriet Øst for Byen, ligesom en anden Deling marscherede ud til Dyreborg og besatte Batteriet der. Klokken 7½ kom de sidste tilbage igen medførende Batteriets 2 Kanoner, som de kørte ind paa en Tofte uden for Vesterport, og som Følge af, at de Vogne, de rekvirerede, bleve dem nægtede, fornaglede de disse Kanoner og ødelagde deres Lavetter samt kastede Ammunitionen i Vandet. Klokken 9 forlod de alle Byen, medtagende de syge, der laa paa Hospitalet; Kl. 1 om Natten ankom de til Svendborg.

Her laa et Kompagni af Bataillonen Barcelona; dens øvrige 5 Kompagnier vare forlagte saaledes, at de to af dem laa langs Kysten Øst for Byen fra Bjørnemose til Broholm, et halvt Kompagni i Faaborg og Resten imellem Faaborg og Svendborg. Ordren til Bataillonen lød nu paa, at det Kompagni, som laa Svendborg By nærmest, skulde kaldes ind til Byen og sammen med det, som allerede fandtes der, straks marschere til Nyborg, medens de fire andre snarest muligt skulde sættes over til Langeland. Den 8de, altsaa Dagen efter at Marschordren var udstedt, rekvirerede derfor Bataillonschefen Fartøjer til at overføre de omhandlede 4 Kompagnier, som i Dagens Løb droges ind til Byen, til Taasinge, for at de derfra kunde sættes over til Langeland. Imidlertid var Kammerherre, Oberst *Juel* til Taasinge kommen til Svendborg, og da han her fik Meddelelse om, at Spanierne havde søgt at sætte sig i Besiddelse af vore to Kanonbaade ved Faaborg, gav han straks de i Svendborg stationerede Søofficerer et Vink om, at man maaske havde noget lignende i Sinde imod dem, hvorfor de lode Baadene ro ud paa Strømmen og Vest paa op imod Iholm, hvor de vare i Sikkerhed[1]. I Svendborg Havn laa nu tilfældigvis et adskilligt større Antal Fartøjer fortøjet end ellers, fordi en Del paa Ærø hjemmehørende Jagter havde søgt derind af Frygt for Englænderne.

[1] *Juels* Brev af 8de August til Ahlefeldt i Krigsministeriets Arkiv.

Spaniernes Overfart foregik derfor uden Vanskelighed i Løbet af Eftermiddagen og Aftenen, hvorefter de marscherede til Vemmenæs; herfra satte de i Færger, Baade og Pramme, som de forefandt her, over til Langeland om Morgenen tidligt den 9de.

For Villaviciosadragonerne, der efter en kort Hvil paa Svendborg Gader ogsaa vilde til Taasinge, gik det ikke saa glat at komme over. Søfolkene, der havde overført Barcelona, vare nemlig blevne paa Taasingesiden med deres Fartøjer og havde endda lagt dem længere op langs Kysten, saa Dragonerne maatte nøjes med nogle faa og smaa Baade[1], som de lejede; i disse satte da en Del af Mandskabet over, medens deres Heste, alle Hingste, svømmede efter Baadene; Resten svømmede over paa Hestene. Hermed vare Vanskelighederne dog langtfra forbi. Da de nemlig kom til Vemmenæs, viste det sig, uagtet Cuadra havde sendt dem alle de Baade til Hjælp, han kunde faa fat i, at ville tage saa lang Tid, hvis Mandskabet og Hestene samtidig skulde overføres, at Regimentschefen fandt sig foranlediget til at beordre, at først Mandskabet skulde sættes over og derefter Hestene. Til at lede disses Indskibning skulde 30 Mand blive tilbage paa Taasinge og der holde en Færge parat, hvilken de alle skulde gaa over med, hvis Franskmændene, hvad de jo maatte være forberedte paa, skulde i Ilmarscher gennem Fyen naa ned til Taasinge, forinden alt var ført over; skulde dette hænde, havde de Ordre til at dræbe alle de tilbageværende Heste. I Løbet af Eftermiddagen den 9de og Natten mellem 9de og 10de vare paa denne Maade hele Mandskabet og godt et Par Hundrede Heste komne over til Langeland, da Transporten pludselig standsedes hen paa Morgenstunden den 10de som Følge af den dog ganske urigtige Meddelelse, at Franskmændene vare i Svendborg og i Færd med at

[1] Saaledes fortælles Sagen af Cuadra; dette sammenholdt med Kammerherre Juels Beretning og *Fred. Chr. Lund,* Beskrivelse over Øen Thorseng, Odense 1823, Side 17, viser, at Rohmanns Meddelelse (Side 224) om, at Spanierne ved at true med at stikke Byen i Brand fik Kanonbaadene bort og Fartøjerne tilbage fra Taasinge, er ganske urigtig.

sætte over til Taasinge. De 30 Mand dræbte da saa mange af Hestene, som de i Hast kunde overkomme, slap Resten løse[1] og skyndte sig afsted til Langeland[2], hvor den spanske Besætning nu løb op til c. 2500 Mand og saaledes var den danske betydelig overlegen. De c. 200 Heste af Regimentet Villaviciosa, der kom over, vare sammen med de 60 af samme Regiment, som allerede fandtes der, de eneste, Spanierne fik dertil; de havde under de senere Begivenheder stor Nytte af det lille Kavallerikorps, de saaledes kunde formere.

Det er en Selvfølge, at der straks blev gjort Indberetning til General Rantzau i Odense om, hvad der var foregaaet i Faaborg, hvilket havde til Følge, at han beordrede en Adjudant til Nyborg for at spørge Romana om Meningen dermed. Hertil

---

[1] I Modsætning til hvad her er fremstillet, meddeler ***Rohmann*** Side 225, at »de Heste, som de spanske Officerer ikke kunde føre med sig, havde de bortskænket til adskillige af Byens [Svendborgs] unge Damer, af hvilke nogle vare i stor Forlegenhed med, hvad de skulde gøre med de smukke og vælige Dyr«. Dette er derefter hos ***Schiern*** (Historiske Studier I, 30) blevet til, at Spanierne, som ved Overfarten til Taasinge »fandt Plads til at medtage et Par Hundrede af Dragonernes Heste.... bortskænkede de øvrige til Byens unge Damer«, hvilket altsaa vil sige, at Antallet af de bortskænkede Heste og dermed af Byens unge Damer her angives til c. 300, et foruroligende stort Antal af en Befolkning, der efter Folketællingen 1801 i alt udgjorde 1942. Det faktiske er imidlertid efter Byfoged ***Nellemanns*** Indberetning til Amtet af 21de August (Odense Provinsarkiv), at der i alt efterlodes 25 Heste i Svendborg, nemlig 1, som fandtes staaende i sin Stald, 1, som optoges paa Gaden, 15, som bleve købte af forskellige af Byens Folk, og 8, som bleve bortgivne, deraf 1 med den Bestemmelse, at den skulde leveres til Præsten i Tvede, som skulde lade den bortsælge til Fordel for de fattige. Kun 2 bleve forærede til Damer, nemlig 1 til Jytte Meyer og 1 til Inspektør Bojes Datter, og mulig turde saaledes den Gave, der voldte nogle af Byens unge Damer saa stor Forlegenhed, alt i alt reduceres til een eneste Hest. — [2] Efter at de vare tagne bort fra Vemmenæs, fandt man der en Del spanske Papirer, blandt hvilke en Regnskabsprotokol vedrørende Regimentet Zamora og en Afskrift af den Rapport, Fábregues havde tilstillet Romana om sit Besøg paa det engelske Admiralskib.

svarede Marquisen den 9de[1], at det hele maatte bero paa en Fejltagelse eller Misforstaaelse af Obersten for Villaviciosa, Baron Armendáriz: der var af ham, Marquisen, kun givet Ordre til, at en af Eskadronerne skulde til Langeland for at stilles til Raadighed for Gauthier, der, som vi skulle se, havde ønsket Cataluña afløst af andre Tropper; nu skulde en ny Ordre blive givet i aldeles bestemt Form, Chefen for Kanonbaadene skulde faa Lov at gaa om Bord, og Rantzau kunde saaledes være ganske rolig. At Armendáriz's fjendtlige Optræden i Faaborg nu virkelig beroede paa en Malkonduite fra hans Side, finde vi saa meget mindre Anledning til at tvivle om, som der jo aldeles ingen Grund var til Fjendtligheder her, især da disse meget let vilde kunne have voldet det hele Foretagende de største Vanskeligheder, f. Eks. hvis Kanonbaadene i Svendborg som Følge heraf havde modsat sig Overfarten til Taasinge i Stedet for, som de nu gjorde, at forføje sig bort. Rigtigt er det ogsaa, at ikke hele Regimentet skulde have været til Langeland; thi i et Brev af 8de til Gauthier, som findes gengivet hos Cuadra, siger Romana, at han havde givet 4 Kompagnier af Barcelona og en eller to Eskadroner af Villaviciosa Ordre i saa Henseende, og, som vi vide, toge virkelig ogsaa kun 4 af Barcelonas Kompagnier dertil. Vist er det derimod, at alle Villaviciosadragonerne kom til Langeland og lige saa vist, at Adjudantens Tilbagekomst fra Nyborg med Romanas Svar aldeles ikke beroligede Rantzau, thi Adjudanten havde paa Vejen mødt baade spansk Kavalleri og Artilleri, som, hedder det i Generalens Indberetning[2] af 9de til Kongen, »marscherede ad Fæstningen til, og om hvis Ankomst Kommandantskabet ikke har været underrettet. Dette og flere smaa Omstændigheder, f. Eks. at Officererne Dagen forud med megen Møje havde søgt de danske Sedler omvekslede med Guld med

---

[1] Krigsarkiverne III, 495; ***Mumme*** Side 92, hvor Slutningen af Romanas paa Fransk affattede Skrivelse dog er ganske misforstaaet. — [2] Krigsarkiverne III, 494.

betydeligt Tab, den megen Rejsen af Officerer og Adjudanter etc., sammentaget med de allerede indløbne Rapporter og Meldinger fra Kysterne, giver tydeligt til Kende, at Spanierne maa have en hemmelig Plan i Sinde, og at denne vist maa være sit Udbrud meget nær.« —

Efter Folketællingen i 1801 havde Nyborg 1866 Indbyggere og var saaledes en overmaade uanselig By; at det heller ikke var stort bevendt med den som Fæstning, fremgaar af Oberst *Tidemands* Optegnelser[1]. Da han kom dertil først i August 1807, var, siger han, »Kammerherre, Baron v. *Güldencrone* denne Fæstnings Kommandant. Han var en maadelig Officer og Fæstningen i den allersletteste Forfatning, som kunde tænkes, hvilket man dog ikke saa meget maa tilregne Kommandanten som Krigsstyrelsen, der i en lang Række af Aar næsten betragtede denne vigtige Fæstning som demoleret.« Men saa kom Kronprinsen derigennem midt i August og »paalagde mig snarest muligt at faa Fæstningen istandsat«, og derefter bleve da Voldene udbedrede og monterede »samt Entréen fra Landsiden gjort saa stærk som muligt. Den ene Side af Fæstningen blev dækket ved en Inondation, som igen blev forsvaret ved en ny Redute[2] ved Aalehusene. . . .« Kronprinsen bevidnede senere Obersten sin Tak for disse Arbejders Udførelse.

Nu i 1808 blev der under Kaptajn *Quaades* Opsyn straks om Foraaret, saa snart Vejret tillod det, taget fat paa en yderligere Sikring af Byen, Havnen og Fjorden, nemlig ved Anlægget af

1) Stjerneskansen, »dels for at holde fjendtlige Bombarderfartøjer i saadan Frastand, at de ikke kunne skade Byen og Havnen, dels til Beskyttelse for Skibe, der ikke kunne naa at komme ind i Fjorden«. Den blev forsynet med Kugleovn og

---

[1] Oberst *Nicolaj Tidemands* Optegnelser om sit Liv og sin Samtid i Norge og Danmark 1766—1828, udgivne ved *C. J. Anker*, Kompagnichef ved Norske Jægerkorps, Christiania 1881, Side 80. — [2] Der dog ikke var monteret i 1808.

monteret med 4 Stk. 36 Punds og 4 Stk. 18 Punds Kanoner samt 4 Stk. 100 Punds Morterer.

2) Knudshoved Batteriet »til Understøttelse for jagede Skibe«, monteret med 4 Stk. 36 Punds Kanoner.

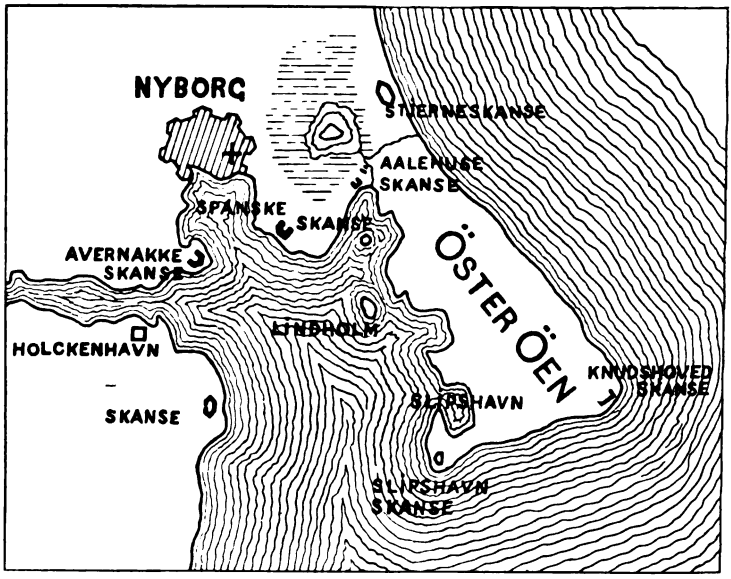

Situationsplan over Nyborg Strandbatterier.

3) Slipshavns Skanse »til Forsvar af Nyborg Fjord«; forsynet med Kugleovn og monteret med 8 Stk. 36 Punds og 6 Stk. 18 Punds Kanoner samt 2 Stk. 100 Punds Morterer.

4) Spaniernes Redute »til Forsvar af Nyborg Havn«; monteret med 4 Stk. 12 Punds Kanoner; smlgn. Side 81 Note 2.

5) Avernakke Batteriet »til Forsvar af Nyborg Havn«; monteret med 8 Stk. 18 Punds Kanoner.

6) Holckenhavns Skanse »til Forsvar af Nyborg Fjord«; monteret med 8 Stk. 36 Pds. og 2 Stk. 18 Pds. Kanoner.

Der hævede sig rigtignok Røster for, at dette ikke var tilstrækkeligt, men herom bemærkede Kongen i Skrivelse af

13de April[1] til Haffner: »Angaaende Nyborgs Fæstnings og Havns stærkere Befæstning, da tro Vi, at vedkommendes Hovedhensigt nok er mere at gøre sig vigtig og skaffe Os Bekostninger; thi naar Batterierne først ere færdige og 18—20 Kanonchalupper ere i Havnen, saa tro Vi, at Nyborg er fra Søsiden tilstrækkelig dækket mod Angreb, men fra Landsiden er og bliver den svag, som for en stor Del ligger i det lokale, der for Tiden ej kan forandres; men da Vore allieredes Tropper staa i Baggrunden, saa tro Vi sikkert, at Nyborg Fæstning har lige saa lidet at befrygte fra Landsiden.«

Hvor maadelig en Officer Generalmajor, Baron *Güldencrone* nu end i andre Henseender mulig kan have været, saa er det dog sikkert, at han var sig sit Ansvar som Kommandant fuldt bevidst, og at han gentagne Gange med stor Frimodighed gjorde, hvad han formaaede, for at opnaa en Forbedring i de i adskillige Henseender virkelig maadelige Forhold, hvori man stillede ham. Fæstningen afgav kun daarlig nok Plads til de c. 2000 Mand, hvoraf dens Garnison i Marts Maaned bestod, men ikke desto mindre sendte man ham franske Tropper paa Halsen, uagtet disse meget godt kunde have været lagte ud paa Landet. Ved Parole af 14de Marts blev det bestemt, at hans Grenaderkompagni skulde gaa til Langeland, »hvilket«, siger han i Skrivelse[2] af 16de s. M. til Rantzau, »i dette Øjeblik er dobbelt krænkende for mig, thi ikke alene bliver min Garnison derved betydelig svækket, men jeg berøves de bedste og brugbareste Folk samt Officerer og Underofficerer. Et saadant Tab har den myndige Greve paa Langeland allerede en Gang foraarsaget mig, idet han berøvede mig et Jægerkompagni, og bliver han saaledes ved, er jeg udsat for tilsidst uden mindste Ressource at blive ene tilbage i en saa vigtig Plads, som Nyborg er til alle Tider men især i nærværende Øjeblik, da den er Nøglen til Fyen og i alle Dele lige saa vigtig som Greven af Langelands Ejendomme. Da min Ære staar paa Spil ved slige paa

[1] Krigsarkiverne III, 423. — [2] *Mumme* Side 69.

min Regning gjorte Rekvisitioner, vil det vist ikke forundre Deres Excellence, at mit gamle Blod[1] kommer i heftig Bevægelse ved disse Reflektioner.« Han tilskrev samtidig Kongen om Sagen og fik virkelig ogsaa sat igennem, baade at det beordredes, at ikke andre fremmede Tropper skulde indkvarteres hos ham end dem, der vilde blive indskibede til Korsør Dagen efter, og at Grenaderkompagniet forblev hos ham, til de franske Tropper vare passerede; saa skulde det til Langeland, dog mod at erstattes af andre. Herved blev han dog alligevel ikke hjulpen, som han ønskede det, thi uagtet, som han siger det i Skrivelse[2] af 24de til Rantzau, »det jo er soleklart, at der i lang Tid ikke kan tænkes paa nogen Indskibning herfra«, saa »overvældes« vi dog »her i Fæstningen hver Time paa Dagen af alle dem, Kommandanten i Odense ønsker at blive af med«, og som »her ligge i Vejen for Forsvaret«, medens Tropper, som egentlig hørte til hans Kommando, og som vare aldeles nødvendige til Fæstningens og Batteriernes Forsvar, laa uden for Byen; det omvendte burde jo dog have været Tilfældet. Han erklærede tillige, at »den Ressource, jeg i Tilfælde af Overfald har af de her liggende spanske Tropper, er yderst svag og mislig; da hverken Terrænet eller Sproget, i hvilket man skulde gøre dem deres Pligters Udøvelse begribelig, er dem bekendt. Jeg tror desuden, at jeg som Fæstningens Kommandant bør være meget varsom med at indlade mig i disse Troppers Benyttelse, da Følgen heraf vilde blive, at jeg maatte underkaste mig den berværende spanske Divisionsgenerals Kommando, hvilken Blanding af Kommando vilde have lige saa bedrøvelige Følger som de, vi dagligen føle af den blandede Indkvarteringsmaade.«

Hertil kom i de sidste Dage af Marts en ny Grund til Uro for ham, nemlig Englændernes Ankomst til Bæltet. Han frygtede for, at de skulde forsøge Landgang, og han ønskede derfor, som rimeligt var, at kunne drage al tilsigtet Nytte af det ham underlagte Dragondetachement, men dette »er indkvarteret over

---

[1] Han var født 1748. — [2] ***Mumme*** Side 71.

2 Mile herfra og altsaa til ingen Nytte for mig i paakommende Tilfælde«, hvorfor han haaber, at det baade maa blive forstærket »til i det mindste 40 Mand« og lagt ind til ham, blandt andet ogsaa for eventuelt at kunne gøre Reservetjeneste ved Batterierne, hvis Vigtighed, siger han i Skrivelse[1] af 28de Marts til Rantzau, »er saa indlysende, at jeg ej behøver at beskrive Følgerne af at forsømme samme. Midlerne til Udførelsen af de Pligter, der saa meget ligge mig paa Hjertet, ere imidlertid svækkede fra alle Sider. Hvor let kunde Fjenden ikke lande og med et ganske ubetydeligt Antal Mandskab bemægtige sig de saa svagt besatte Batterier, ødelægge dem og brænde den Skov af Transportskibe, som ligger her.« Den 30te Marts, da han har faaet at vide, at der er løbet en Flaade ud fra Carlskrona, tilskriver han[2] paa ny Rantzau og henleder Opmærksomheden paa Betydningen af at sikre Nyborg. Han gør endvidere Rede for, hvor slet forsynet han er med Officerer »til Tjenestens Bestridelse«, og han formener, at man, nu da Overfarten til Sjælland er umulig, skal se »at lade det store Antal Transportskibe, som ligger her, liste sig bort, medens det endnu er Tid. Disse Skibe ere jo under nærværende Omstændigheder til ingen Nytte her, men kunne let tildrage sig Fjendens Opmærksomhed og blive et Offer for ham. Jeg har«, slutter han, »nu uden Forbeholdenhed ytret mig angaaende de Foranstaltninger, der efter min Overbevisning burde træffes med Hensyn til Nyborgs Forsvar, og nærer det Haab, at Deres Excellence vil værdige mine Reflektioner nogen Opmærksomhed og tage de Forholdsregler, som jeg med inderlig Længsel ser i Møde.«

Det syntes virkelig, som om alle disse Bestræbelser fra Kommandantens Side skulde føre til det ønskede Resultat i det mindste paa et Par Punkter, thi under 12te April resolverede Kongen i Skrivelse[3] til Rantzau, at da der vilde blive en Del Officerer til overs, saa skulde disse »kommanderes til Tjeneste i Nyborg og i Skanserne for der at øves i den praktiske

[1] *Mumme* Side 73. — [2] *Mumme* Side 74. — [3] *Mumme* Side 76.

Tjeneste og bruges, hvor behøves«, og at »Nyborg Fæstning og samtlige Batterier og Skanser samt alt, hvad der henhører til disses Defension, skal besættes og forsvares af Vore Tropper«[1]. Til Trods herfor blev dog stadig betydelige spanske Afdelinger indkvarterede i Nyborg, hvor der desuden daglig kom og gik en Mængde Kurerer og Kommissærer, som dels besværliggjorde Kommandantens Forretninger, dels bidrog til at fortære det sparsomme Forraad af Levnetsmidler, som fandtes der. Hvad Indflydelse dette havde, ses tydeligt deraf, at Garnisonen, der, som meddelt, i Marts beløb sig til c. 2000 Mand, i Maj var sunken ned til c. 1100. Men værre blev det endnu senere, hvilket skyldtes følgende. Bernadotte havde oftere udtalt sin Misfornøjelse over, at Garnisonen i Rendsborg ikke var stærkere, end Tilfældet var, og havde derfor forlangt at forstærke den med franske Tropper, hvilket man ogsaa, som vi vide (Side 70), sidst i Maj gik ind paa for derved at faa ham til at frafalde sit Forlangende om mere end to Lejre. Men en Maanedstid efter vilde han ogsaa have franske Tropper ind i Glückstadt og lod derfor Haffner[2] vide, at han havde beordret en Del Træn derhen, og at dette vilde ankomme til Fæstningen den 3dje Juli. Den kommanderende General kunde imidlertid i Henhold til sin Instruks ikke indlade sig herpaa, hvorfor han befalede Fæstningskommandanten at lukke Portene for Franskmændene, hvilket den 5te Juli gav Anledning til en stormende Scene imellem Haffner og Marschallen, der spurgte, om her var Fred eller Krig, og i Haffners Nærværelse gav Ordre til, at en Liniebataillon skulde storme Fæstningen og sprænge Portene. Følgen heraf blev, at de danske Autoriteter gave efter og lode det omtalte Armetræn tilligemed en Infanteribataillon rykke ind i Fæstningen, og i Samklang hermed resolveredes[3] under 13de Juli, at dersom Marschallen skulde ønske, »at en Del af hans

---

[1] Lignende Resolution blev Dagen efter givet for Fæstningerne og Skanserne i Nørrejylland og Slesvig (Krigsarkiverne III, 424). — [2] *Rœder* II, 200. — [3] *Mumme* Side 78.

Tropper skulle henlægges i Vore Fæstninger for der at forrette Tjeneste i Forening med Vore Tropper, saa samtykke Vi deri, og maa der altsaa ingen Hindring lægges i Vejen for disse Troppers Indmarsch, da de ere Vore allierede og Venner.«

Denne Resolution omstyrtede fuldstændigt, hvad Güldencrone saa ivrigt havde kæmpet for, thi vel lykkedes det ham ved sine Modforestillinger at forhindre, at Romana, der heraf tog Anledning til at forlange at besætte hele Fæstningen med sine Tropper, fik mere end halv Besætning derind, men hermed var dog, som man vil forstaa, det Forhold, at Güldencrone som Fæstningskommandant virkelig ogsaa var den, der kommanderede i Fæstningen, aldeles forrykket, thi vel vare Spanierne vore allierede, men de spanske Tropper stode ikke under hans Kommando, han kunde ikke blande sig i deres Handlinger, han kunde ikke lukke Fæstningsportene og ikke kontrollere, hvem eller hvad der passerede ind og ud, eftersom den spanske Generalstab, der jo laa i Nyborg, selvfølgelig til enhver Tid maatte have uhindret Forbindelse med de den underlagte Tropper i de øvrige Kantonnementer. En saare vanskelig og overmaade ubehagelig Post var Güldencrone altsaa sat paa, en Post, han absolut burde have været fjernet fra, hvis han virkelig havde været den maadelige Officer, som Tidemand og flere med ham ansaa ham for.

Det gjaldt da nu for Romana at bemægtige sig Nyborg Fæstning med alle dens Kystbatterier og de i Fjorden og Havnen liggende Transportfartøjer, og dermed bar han sig saaledes ad. Allerede den 8de lod han den Del af Princesa, som laa i Kjerteminde og Omegn, rykke ind i Nyborg under det Paaskud, at de samledes med deres derværende Bataillonskammerater til fornyet Edsaflæggelse til Kong Joseph. Tidlig næste Morgen ankom efter en stærkt forceret Marsch de to Kompagnier af Barcelona, der ikke vare sendte til Langeland, samt to Eskadroner af Almansa, nemlig den, der laa i Odense[1], og den, der

[1] Som Grund til dennes Afmarsch fra Odense angaves, meddeler Rantzau i Indberetning af 8de (Krigsministeriets Arkiv) »en Insubordination,

laa paa Strandvagt imellem Nyborg og Kjerteminde, endvidere Artilleriet fra Vindinge og noget senere hen paa Dagen 2den Bataillon af Princesa fra Assens[1]. Forinden denne sidste kom, havde de andre taget Opstilling inde i Fæstningen, saaledes at Güldencrone kunde se dem fra sine Vinduer[2], alt, som det hed, for Edsaflæggelsens Skyld, hvorefter Romana sendte O'Donnell ind til Kommandanten med følgende Skrivelse[3]:

»Nyborg den 9de August 1808.

Til Hr. Baron *Güldencrone*,
Fæstningskommandant.

Jeg meddeler Dem herved, Hr. Kommandant, at jeg af Hs. Højhed Fyrsten af Pontecovo har modtaget meget strenge Ordrer til at bemægtige mig hele Fæstningen her saavel som de 6 Strandbatterier, der forsvare dens Havn. Som Følge heraf opfordrer jeg Dem til at beordre, at alle Poster straks overgives de spanske Tropper, jeg i den Anledning har ladet komme hertil i stort Antal, og jeg vover at haabe, at De ikke ved et Afslag vil tvinge mig til Yderligheder, som jeg hjerteligt ønsker at undgaa.

Med den mest udmærkede Højagtelse har jeg Æren at oversende Dem min Hilsen.

Marquis *de la Romana*.
Kommanderende General for den spanske Hær i Danmark.«

O'Donnell medbragte endvidere et Sæt paa Dansk udfærdigede Ordrer, som Baronen skulde underskrive, og i Henhold

---

som igaar Aftes skal have haft Sted i Nyborg med de der liggende Spanske af Regimentet Princesa....; den aflæggende Ed, og at de Spanske ingen direkte Efterretning faa fra deres Fædreland, skal være Aarsagen. Igaar Aftes var ogsaa her nogen Stimlen af de Spanske, nemlig af den Eskadron, som idag er udmarscheret; men de spanske Officerer bragte dem straks til Orden«.

[1] Paa Bindet af Aasum Sogns Kommunionsbog findes en paa Spansk affattet Meddelelse om, at Bataillonen efter at have marscheret tre Timer i Træk i øsende Regn paa Vejen fra Assens til Odense blev nødt til at holde Hvil i fire Timer i Aasum, hvor Befolkningen modtog den paa det bedste. — [2] Beretningen om, hvad der foregik i Nyborg den 9de, er fra spansk Side givet af *O'Donnell* og findes hos *Arteche*, Guerra III, 461. — [3] *Mumme* Side 93.

til hvilke samtlige Kommandører baade i Fæstningsforterne og paa Strandbatterierne, der stedse havde haft dansk Besætning, skulde lade deres Folk afløse af Spanierne. »Da gik det op for Kommandanten«, siger O'Donnell, »at det var vor Hensigt at vende hjem til Spanien ved Hjælp af de engelske Skibe, der vare rede til at løbe ind i Fjorden. Det varede længe, inden den hæderlige gamle Soldat, hvis fortræffelige Egenskaber vi skattede højt, kunde bestemme sig; han vaklede mellem Hensynet til sin Pligt og sit Anvar og Nødvendigheden af at vige for Overmagten samt den Beundring, vor Fædrelandskærlighed og Dristighed indgød ham. Han forsøgte at paavise, at vort Forehavende, hvor ædelt det end var, dog umuligt lod sig gennemføre af Mangel paa nødvendige Transportskibe og tilstrækkelig Proviant o. s. v., og fordi Franskmændene naturligvis vilde komme tidsnok til at forhindre det hele; men da til sidst enhver Vægring fra hans Side var ikke blot til ingen Nytte men rent ud umulig, eftersom han uden at forlade sin Bolig kunde iagttage, hvilke Forholdsregler vor General havde taget for at sætte sin uigenkaldelige Beslutning igennem, saa gik han ind paa at underskrive, hvad der blev forlangt. Han satte sit Navn paa de Ordrer, der forelagdes ham, og straks efter toge vi Fæstningen i Besiddelse uden nogen Modstand af Betydning«.

Güldencrone selv meddeler i sin Indberetning[1] af samme Dag Rantzau, at han til Opfordringen om Fæstningens Overgivelse svarede, »at førend jeg samtykkede, var jeg nødsaget til at indhente den kommanderende Generals Befaling desangaaende; men forinden jeg kunde komme til at udføre dette, erfarede jeg, at en aldeles overlegen Magt allerede stod uden for Fæstningen, og allerede siden igaar var hele Bataillonen af det spanske Regiment Princesa her indrykket.... Den i Mindelighed gjorte Begæring om Fæstningens Besættelse syntes mig altsaa at være gelejdet med en Magt, som jeg ikke kunde modsætte mig, og da jeg desuden maatte formode, at skjulte Hensigter af vore

[1] Krigsarkiverne III, 496; *Mumme* Side 94.

allierede — endog til det heles Vel — maatte være Anledningen til denne Besættelse, var for mig intet andet til overs end at samtykke i de allieredes Forslag, i hvor besynderligt det end forekommer mig.« Han gav derfor Ordre til, at de 3 Kompagnier af fyenske Infanteriregiment, han endnu havde liggende i Fæstningen, skulde afmarschere til Kjerteminde, og dermed var Nyborg Fæstning i Spaniernes Hænder.

Det næste Skridt var at bringe Tropperne ud paa de engelske Skibe i Bæltet; hertil skulde de i Havnen og Fjorden (Holckenhavnsfjorden) liggende 44 Transportfartøjer paa Størrelse fra 7½ til 27 Kommercelæster benyttes. Men derved var der to Vanskeligheder, for det første nemlig at disse Skibe som Følge af deres lange Henliggen tildels vare forladte af deres Mandskaber og i en meget forsømt Tilstand, for det andet at der omtrent midt i Fjorden laa to danske Orlogsmænd, — Briggen Fama, 14 Kanoner, Premierløjtnant ***Rasch***, og Kongejagten Søormen, 8 Kanoner, Sekundløjtnant ***Rosenørn***, — samt den armerede Lodsbaad Laurvig, alle under Kommando af Rasch, som naturligvis i Henhold til sin Instruks vilde modsætte sig Transportskibenes Passage. Romana lod derfor det Bud, han sendte ud til Rasch, sige, at han af Bernadotte havde faaet Ordre til at overføre sine Tropper til Langeland[1] og som Følge deraf anmodede Løjtnanten om at maatte laane nogle af hans Matroser til at bemande Fartøjerne og være behjælpelige med at gøre dem sejlklare, men dette nægtede Rasch med den Bemærkning, at han, som allerede var bekendt med Fæstningens og Batteriernes Overgivelse, havde Ordre til at paase, at intet af Fartøjerne forlod sin Plads. Romana sendte derefter en af sine Adjudanter ud til ham for at meddele, at engelske Skibe straks vilde blive tilkaldte, og foreholde ham, at lige over for dem og Strandbatterierne, som Spanierne jo vare Herrer over, vilde han være saa underlegen, at Modstand var fuldkommen unyttig, hvorfor han haabede, han vilde forholde sig passiv;

[1] *Llano.*

men heller ikke det hjalp. Saa henvendte Romana sig til Güldencrone, under hvis Befaling Flotillen var henlagt ifølge en kongelig Ordre, som dog ikke var Rasch kommuniceret, og anmodede ham om at befale Rasch at afholde sig fra Fjendtligheder, hvilket Güldencrone gik ind paa, da ogsaa han ansaa al Modstand for unyttig og frygtede for, at Englænderne skulde tage Skibene eller skyde dem i Sænk. Han befalede altsaa Rasch at lade være med at modsætte sig Fartøjernes Passage og vedlagde sin Befaling den omtalte kongelige Ordre, men Rasch henholdt sig til, at han stod under Admiralitetet og erklærede, at uagtet han meget vel indsaa, at han intet opnaaede ved at gøre Modstand, saa vilde han dog i Henhold til den ham meddelte Ordre fyre paa ethvert Skib, der søgte at løbe ud; dette var hans Pligt[1].

Som Følge heraf blev der da af den engelske Kaptajn *Greaves*, som var kommen i Land, fra Slipshavn givet Flagsignaler ud til Admiral *Keats*, der den foregaaende Dag var gaaet om Bord paa Linieskibet Brunsvick ud for Nyborg Fjord, hvorefter Briggen Kite, Kaptajn James, de to Bombeskibe Hound, Kaptajn Lockyer, og Devastation, Kaptajn Smith, samt 3 Kanonbaade under Kaptajn May og to armerede Fartøjer, alle under Overkommando af Kaptajn *M'Namara* fra Linieskibet Edgar, stode ind i Fjorden. Fra engelsk Side afsendtes en Parlamentær med Opfordring til de danske Skibe om at give sig, men da dette besvaredes med Nej, rykkede Englænderne frem; saa snart de vare paa Skudvidde, begyndte de danske Skibe en heftig Ild imod dem, paa hvilken Englænderne straks svarede, understøttede af Strandbatterierne[2]. Et godt

[1] *O'Donnells* Beretning. — [2] *O'Donnell* paastaar dog, at Spanierne med Flid havde rettet Kanonerne paa Batterierne saaledes, at de ingen Skade kunde gøre, medens Admiral *Keats* i sin Rapport af 11te til *Saumarez* (Naval Chronicle XX, 159; *Beauchamp,* Mémoires II, 309) erklærer, at Spanierne, irriterede over den Modstand, der blev gjort mod Englænderne, undlode at overholde Romanas Ønske om helt igennem at optræde fredeligt imod de Danske og »fyrede nogle Skud imod Skibene«.

Kvarter varede Kampen, saa nødtes vore Skibe til at stryge; Klokken var da 7 om Aftenen. Der var paa dansk Side 2 døde, 14 saarede, medens Englænderne havde 3 Mand døde, deriblandt Løjtnant Harvey fra Linieskibet Superb, samt nogle saarede; en spansk Artillerist blev saaret. Som Anerkendelse af den Tapperhed, ***Rasch***[1], ***Rosenørn*** og Kadet ***Dichmann*** havde lagt for Dagen under Kampen, bleve de alle tre ved næste Aars Ordensfest udnævnte til Riddere af Dannebroge, dog for den sidstes Vedkommende paa Betingelse af, at han ikke maatte bære Korset, før han blev Officer.

Straks efter at vore Skibe havde strøget, sendte Admiral Keats, som allerede om Formiddagen havde tilstillet Romana en Lykønskningsskrivelse[2] i Anledning af Fæstningens Besættelse, et Brev[3] til Güldencrone, hvori han meddelte, at han til Trods for de Fjendtligheder, der havde fundet Sted, havde givet alle sine Folk de strengeste Ordrer til at behandle Nyborg Bys Indvaanere med største Høflighed. Det var i det hele taget hans Ønske at undgaa enhver Fjendtlighed, og saa længe der hverken fra dansk eller fransk Side blev lagt Spaniernes Afrejse Hindringer i Vejen, skulde dette ogsaa ske; fandt derimod det modsatte Sted, vilde saadant sætte ham i den be-

---

[1] I Anledning af den Rapport, Güldencrone afgav om Raschs Vægring ved at efterkomme den ham af Baronen tilstillede Ordre, yttrede Kongen i Skrivelse af 16de til Rantzau (Krigsarkiverne III, 507): »... se Vi med Forundring, at han i sin Rapport laster Søløjtnant Raschs Forhold, fordi han som kæk og brav Mand har med den Magt, ham var anbetroet, modsat sig Fjendens Indsejling i Nyborg Fjord, thi derved har han som en Mand, der har opfyldt sin Pligt, erhvervet sig Vor Tilfredshed.« — [2] *Beauchamp* II, 319. Der havde lige fra det Tidspunkt, da Beslutningen om Flugten var taget, været Forbindelse mellem Romana og Keats, og »mere end een Gang«, fortæller *Arteche* (Discurso Side 15) var Carreras svømmet ud fra Kysten til de engelske Skibe, for at Synet af en Baad ikke skulde vække Mistanke hos de Danske og de mange Spioner, hvormed Bernadotte havde omgivet Marquis de la Romana«. — [3] Korrespondancen mellem Keats paa den ene Side og Güldencrone og Romana paa den anden findes i Naval Chronicle XX, 159; *Beauchamp* II, 320; *Ræder* II, 221 og *Mumme* Side 103.

klagelige Nødvendighed at maatte tage Forholdsregler, som mulig kunde have Nyborgs Ødelæggelse til Følge.

I dette Brev forudsattes altsaa Muligheden af, at Englænderne skulde komme i Land, men dette stred imod den Aftale, som var truffen imellem Güldencrone og Romana ved Fæstningens Overgivelse. Romana tilskrev derfor den 10de Güldencrone og forsikkrede ham om[1], »at den udtrykkelige Betingelse, at Englænderne ikke maa komme i Land, og at jeg skal forsvare Byen imod ethvert Angreb, de vove at pønse paa, skal blive nøje iagttaget.« Romana afgav dette Løfte i Tillid til, at de i Nyborg hjemmehørende Søfolk skulde i Forbindelse med det endnu til Stede værende Mandskab fra Transportfartøjerne være villige til at ekvipere og bemande disse og saaledes hjælpe Spanierne afsted, og for at berolige Byens Befolkning lod han Trommen gaa og bekendtgøre, at Indbyggerne blot skulde forholde sig rolige og være uden Frygt, da det, som foregik, aldeles ikke havde noget Angreb paa Byen til Hensigt men ene og alene sigtede til, at Spanierne kunde komme hjem til deres Fædreland. Men herved forregnede han sig, thi den Uvillie, som alle Danske og særlig alle Søfolk i saa høj Grad nærede imod Englænderne efter vor Flaades Rov, den havde faaet en ny Næring ved Beskydningen af vore Orlogsmænd, og som Følge heraf nægtede Søfolkene at hjælpe til. Dette medførte igen, at Romanas Løfte ikke kunde holdes, og Admiral Keats, som den 10de om Morgenen havde hejst sit Flag paa Hound, der var bleven liggende i Fjorden, tilskrev derfor Güldencrone et nyt Brev saalydende:

»Om Bord paa Hound, Nyborg Fjord, den 10de August 1808.

Sire!

Det vil være Deres Excellence indlysende, at eftersom jeg har mødt fjendtlig Modstand imod at løbe ind i Nyborg Havn, er jeg hverken ved Lov eller Vedtægt bunden til at afholde mig fra Fjendtligheder, eller til at respektere Indbyggernes Ejendom.

[1] *Mumme* Side 101.

Men skønt nu ingen vil kunne faa nogen bedre Borgen end en engelsk Officers Ord, saa vil Deres Excellence dog klarligen kunne indse, at den spanske General under de nuværende Forhold har Brug for adskillige af de i Havnen liggende Smaafartøjer, og hvis altsaa deres Ejermænd og Matroser ikke ville hjælpe med til at ekvipere og føre disse Skibe, vil det mulig ikke staa i min Magt at skærme dem mod Overlast. Skulde de derimod være villige dertil, saa giver jeg mit Ord paa, at jeg, naar den Tjeneste er forbi, hvortil de rekvireres — og som ikke skal blive af lang Varighed — ikke alene vil anvende ethvert Middel, som staar i min Magt, til at bevare dem uskadte, men tillige meddele dem Passer, saa de uhindret kunne sejle tilbage.

Jeg har den Ære o. s. v.

R. G. Keats,
Kontreadmiral.«

Som Følge heraf lod Güldencrone[1], »for at redde en Mængde Koffardiskibe, som ellers syntes tabte, ... ifølge Admiral Keats Begæring« om Aftenen »Byfogden spørge de faa Skippere, som vare til Stede, om de vare villige til at medsende 2 Mand paa hvert Skib, for at disse efter den korte Transport kunde føre Skibene tilbage til Nyborg Havn«, hvortil de erklærede sig villige[2]. Samtidig hermed gik Admiralen ledsaget af nogle af sine Officerer i Land for at forhandle med Romana,

---

[1] Rapport af 22de til Rantzau, ***Mumme*** Side 110. — [2] De kom dog i Løbet af Aftenen paa andre Tanker og nægtede næste Morgen rent ud at gaa med, fordi de frygtede for at blive pressede til en lang Fraværelse fra deres Familier. Af den Rapport, der i Anledning heraf blev tilstillet Rantzau og af ham indsendt til Kongen, fik denne det Indtryk, at det var af Patriotisme, Søfolkene havde nægtet deres Tjeneste, hvorfor han i den foran citerede Skrivelse af 16de beordrede Rantzau til at forfatte »en Navnefortegnelse over de Skippere, som saaledes havde nægtet Fjenden den forlangte Hjælp, og har Du at indsende Os denne Liste, ligesom at Du har at tilkendegive disse brave Folk Vor særdeles Tilfredshed samt Forsikring om Vor særdeles Omsorg for dem«. I sin Rapport af 22de, hvori Güldencrone gav Oplysning om Sagens rette Sammenhæng, siger han i Anledning heraf: »Jeg maa derfor tillade mig at bemærke, at Skippernes Afslag alene skete af Frygt, hvilket deres første Bestemmelse noksom udviser, og aldeles ikke af den Patriotisme, som anses for saa rosværdig.«

og nu hilste da altsaa de to øverstbefalende for første Gang personligt paa hinanden. »Efter at de første Øjeblikke«, fortæller O'Donnell, »vare forløbne under en Glæde, som er vanskelig at beskrive, og under gensidige Tilkendegivelser af Hengivenhed imellem Spanierne og Englænderne, gave de to Chefer sig til at overveje, hvad der videre skulde gøres.«

Medens alt dette stod paa, vare de to erobrede danske Orlogsmænd blevne slæbte ud af Havnen[1]; der var endvidere lige fra den tidlige Morgen bleven taget ivrigt fat paa at indskibe Artilleriet, Bagagen og Trænet, og endelig var der dels fra Magasinerne, dels ved Køb i Byen bleven skaffet Vandtønder og Proviant til Stede[2] for tre Dage, hvilket man ogsaa gav sig til at indlade. Da der nu kom engelske Matroser til Hjælp hermed, og engelske Officerer overtoge Ledelsen af det hele, lykkedes det i Løbet af Natten mellem den 10de og 11te at faa hele Artilleriet[3], det meste af Bagagen og hele Provianten om Bord, hvorefter Skibene bleve førte til Slipshavn, fordi Romana efter Samraad med Admiralen fandt det heldigst at foretage selve Mandskabets Indskibning herfra. Hvis nemlig en forenet dansk-fransk Styrke, hvad man naturligvis kunde frygte for, skulde rykke frem, saa kunde en Indskibning med større Sikkerhed foregaa herude fra end inde fra Byen, da man herude var dækket af de engelske Bombeskibe og end yderligere kunde sikre sig ved at medtage nogle danske Feltkanoner. Som Følge heraf lod da Romana 4 danske Kanoner bringe derud, idet han dog gav Güldencrone sit Æresord paa, at de efter Afrejsen skulde forefindes derude, hvilket ogsaa var Tilfældet. —

Som det vil erindres, var det om Morgenen den 7de, at

---

[1] De indlemmedes i den Flaadeafdeling, der opererede i Østersøen. Den 23de December strandede Fama paa Bornholm; af den engelske Besætning omkom Chefen og 4 Mand, Resten toges til Fange; Skibet selv var Vrag (*Ræder* III, 234). — [2] Hvad man ikke kunde faa med det gode, truede man sig til, men det blev betalt altsammen. — [3] *Llano* fortæller, at Artilleriets Heste ogsaa bleve indskibede; »de vare de eneste, vi kunde faa med os«, siger han.

der var sendt Officerer afsted for at mane Regimenterne i Jylland til Opbrud; af dem forblev Lamor i Fredericia, i hvilken By og Omegn Regimentet Zamora laa, medens de to andre toge Nord paa. Det var da altsaa Lamors Opgave at bevæge Kindelan til at efterkomme Romanas Opfordring om at komme til Fyen med Regimentet, men mistroisk, som han var, lige over for Kindelans Sindelag, opsøgte han[1] først Regimentschefen, Oberst D. ***Antonio Darcourt***, og efter at han havde faaet de øvrige Officerer samlede i dennes Kvarter, meddelte han dem, i hvad Ærinde han kom, og bad dem være forberedte paa at tage de nødvendige Forholdsregler, hvis Kindelan skulde vægre sig ved at gaa med dem eller søge at hale Sagen ud. Da Kindelan imidlertid alt for vel indsaa, hvilken Fare han udsatte sig for, hvis han aabenlyst modsatte sig Troppernes Afmarsch, lod han, som han var fuldkommen enig med dem; han erklærede Romanas Plan for ypperlig og optraadte i det hele saaledes, at han endog skuffede Lamor, som dog holdt særligt Øje med ham. Han gav straks Ordre tll at indkalde de to Bataillonер, der laa imellem Fredericia og Vejle, han sendte Bud til Pladskommandanten om indtil næste Dags Middag at skaffe Baade til at sætte Mandskabet over til Fyen, han beordrede, at Regimentet skulde stille næste Dag Kl. 2, hvorefter Indskibningen skulde foregaa, ja han spillede sin Rolle saa vidt, at han endog bad Lamor om at tage forskellige Smaating med til Nyborg, som han ikke godt kunde have med sig — han vilde nemlig selv, sagde han, tage til Horsens og Aarhus for at paaskynde Mandskabernes Indskibning der, — saa kunde han jo altid faa dem tilbage, naar de mødtes igen. Paa denne Maade lykkedes det ham saa fuldstændigt at skuffe dem alle, at da hans Kaleche kørte frem om Formiddagen den 8de Kl. 11, og han sammen med sin Søn tog Plads i den, saa troede de fuldkommen sikkert, han kørte ad Horsens til, medens han i Virkeligheden tog Syd paa for saa hurtigt som muligt at opsøge Bernadotte.

---

[1] *Cuadra.*

Fra dansk Side blev man ganske vist noget forbavset over den Hast, hvormed Regimentet vilde bryde op, men da man ingen Grund havde til Mistanke, var der ingen Anledning til at lægge Hindringer i Vejen for Overfarten, og denne foregik derfor i Løbet af Eftermiddagen den 8de[1]. I Middelfart og Omegn laa nu, som det vil erindres, den 3dje Bataillon af Princesa tilligemed Sapørerne; med dem samledes altsaa Zamora. Nu var det imidlertie saa uheldigt, at hverken Princesa eller Sapørerne havde modtaget saa nøjagtige Instruktioner med Hensyn til deres Afmarsch, at det deraf stod dem klart, om de skulde tage til Nyborg straks efter Zamoras Ankomst, eller om de alle skulde afvente Algarbes Ankomst fra Horsens og dække dettes Passage over Bæltet. Denne Uvished vilde jo ganske af sig selv være bleven løst, hvis Algarbe overhovedet var kommet, men af Grunde, hvorom senere skal fortælles, udeblev det, og Raadløsheden blandt Cheferne i Middelfart voksede derfor i samme Grad som Ængstelsen i Nyborg tiltog over Regimenternes Udeblivelse. Dertil kom saa endnu, at det efterhaanden meldtes, at den danske Generalkommando begyndte at røre sig, og det vilde jo altsaa kunne befrygtes, at der fra dens Side vilde blive lagt Hindringer i Vejen for Marschen igennem Fyen. For derfor at komme ud af denne Klemme tilbød Sekundløjtnant af Sapørerne D. *Juan Pablo Sebastian* at ville tage til Nyborg og indhente Romanas Ordre, og det lykkedes ham virkelig uhindret at komme baade frem og tilbage, uagtet hans og hans Oppassers Passage igennem Odense i Postvogn vakte Mistanke hos den derværende Pladskommandant[2], som derfor var lige ved at anholde dem begge. Ifølge den Ordre han medbragte, satte da hele Styrken sig uopholdelig i Bevægelse fra Middelfart om Morgenen den 10de Klokken 1. Ved Middagstid naaede den mere i Løb end i Skridt til Odense, hvor den under et kort Hvil paa Torvet og i Gaderne nød godt af

[1] Generalmajor *Tellequists* Indberetning af 12te i Krigsministeriets Arkiv. —
[2] *Arteche,* Guerra III, 194; Discurso Side 51, Noten.

Befolkningens venlige Sindelag, idet der overalt raktes Tropperne Fødemidler og Forfriskninger. Ved Afmarschen herfra dækkedes de af de herværende Eskadroner af Almansa som Arrieregarde. Paa to nær, som ikke kunde flyttes, fik de alle deres syge med sig. Om Aftenen Kl. 10 naaede de Nyborg, en Snes Timer efter at de havde forladt Middelfart.

De to Officerer Bentades og Zacares, der toge til Jylland sammen med Lamor, fulgtes ad til Horsens, og, da det ikke lykkedes dem at faa Algarbe afsted herfra, videre til Aarhus, hvor de skiltes ad, Zacares for at tage til Randers[1]. El Reys Oberst i Aarhus D. *José Maria Lastres* modtog Romanas Ordre om Eftermiddagen den 8de, hvorefter han straks sendte en Adjudant hen til Pladskommandanten, Major Baron *Gersdorff*, med den mundtlige Meddelelse, at der var udbrudt Uroligheder imellem de spanske Tropper paa Fyen i Anledning af en dem paa ny afkrævet Edsaflæggelse, og at Romana som Følge deraf havde beordret Obersten til hurtigst muligt at komme derover med sit Regiment for at hjælpe til at holde Styr paa de oprørske Soldater; Obersten udbad sig derfor 4 i Havnen liggende Fartøjer stillede til Raadighed snarest muligt. Herpaa vilde Gersdorff[2] dog ikke indlade sig, med mindre han fik en skriftlig Rekvisition fra Obersten, og sendte derfor Adjudanten tilbage for at hente en saadan, som ogsaa blev ham bragt; samtidig underrettede han ved Estafette Stiftamtmand, Baron *Güldencrone* paa Vilhelmsborg om det passerede. Som Følge heraf kom denne en Timestid efter ind til Byen, og begge begave sig da hen til Oberst Lastres, hvem de foreholdt de Vanskeligheder, der vilde være forbundne med at tage til Søs og derfor raadede til at gaa over Land, hvad Obersten dog i Henhold til sin Ordre ikke turde driste sig til. Han ønskede kun dette ene at komme hurtigst muligt afsted, og talte overhovedet, som om den hele Ekspedition, han skulde paa, kun vilde vare en 5—6 Dage,

---

[1] *Cuadra.* — [2] Rapport til Generalkommandoen i Nørrejylland af 12te August i Krigsministeriets Arkiv.

i hvilken Tid han bad Gersdorff tage sig af Regimentets Heste, som han blev nødt til at lade tilbage. Dette saa jo rigtignok noget besynderligt ud, eftersom et Kavalleriregiment til Fods næppe kunde antages at udrette stort, men da det jo dog var noget, der maatte blive Regimentets egen Sag, og da der ellers ikke fandtes nogen Grund til at lægge Hindringer i Vejen for dets Afgang, saa gav Gersdorff Ordre til, at de begærede Skibe skulde sættes i Stand, ligesom Stiftamtmanden og han i Forening udstedte en Bekendtgørelse til Borgerskabet, hvorefter enhver Kvartervært skulde være ansvarlig for, at den eller de Heste, der fandtes i hans Værge, fik en forsvarlig Røgt, medens Regimentet var fraværende, og at alle Munderingssager o. s. v., der maatte blive efterladte saavel af Officererne som af Mandskabet, skulde opbevares med Omhu, saa de senere kunde afleveres i uskadt Stand, naar de rekvireredes tilbage; endelig afsendte Gersdorff til Kommandantskabet i Kjerteminde, hvor Regimentet agtede at lande, en Meddelelse om, at det kunde ventes[1].

Medens nu Arbejdet paa Skibenes Tiltakling, der straks toges fat og fortsattes hele Natten under Gersdorffs personlige Tilsyn, var i bedste Gang, kom der hen paa Morgenstunden en Kurer sprængende fra Randers[2] med Brev til Bentades, hvori Zacares meddelte, at Pladskommandanten i Randers Oberst Sames havde nægtet at stille El Infante Transportskibe til Raadighed, og at Regimentet som Følge deraf vilde komme til Aarhus for at indskibe sig derfra. Hermed forholdt det sig saaledes.

Klokken 11½ om Aftenen den 8de kom en Adjudant hen til Oberst *Sames* og bad ham følge med til El Infantes Chef, Oberstløjtnant D. *Joaquin Astrandi*, som havde modtaget nogle vigtige Ordrer fra Romana, i Anledning af hvilke Chefen ønskede at tale med Obersten. »Da denne Invitation paa denne Tid af Natten forekom mig meget fordægtig«, siger Sames i sin Melding[3] af 9de til Generalkommandoen i Nørrejylland, »og da jeg ansaa det under mit Kommandos Værdighed at tilslaa

[1] Krigsministeriets Arkiv. — [2] *Cuadra.* — [3] Krigsministeriets Arkiv.

Hr. Oberstløjtnant Astrandis Indbydelse, saa svarede jeg til Officeren, at jeg var hjemme og vilde modtage ham hos mig, naar han vilde behage at ulejlige sig.« Saa snart Adjudanten var gaaet med denne Besked, lod Sames sine egne Dragoner sadle op og »samle .... for i alle Tilfælde at være forberedt til at handle med Kraft«. Saa kom lidt efter Oberstløjtnant Astrandi og sammen med ham nogle af de højere Officerer samt Zacares. Astrandi meddelte nu, at han havde faaet Ordre til at bryde op straks for at tage til Fyen og forespurgte, om Sames kunde skaffe ham saa mange Fartøjer, at hele Regimentet, dog uden Heste, kunde blive indskibet i Randers Fjord eller et Sted paa Kysten, hvorfra Overfarten til Fyen kunde iværksættes. Hertil svarede Sames, at dette var ham umuligt, fordi baade de faa Skibe, som laa ved Byen, vare ude af Stand til at gaa til Søs straks, og fordi der manglede Søfolk til deres Bemanding. Derimod tilraadede han, at Regimentet tog til Aarhus, hvor det uden al Tvivl vilde kunne faa Skibe og Mandskab nok til at blive overført til Fyen, og hvorfra det formentlig ogsaa vilde faa Tilladelse til at afgaa, hvis det forholdt sig rigtigt, hvad man fortalte ham, at El Rey allerede var afgaaet derfra. Regimentschefen bad ham da om at udvirke en saadan Tilladelse hos Generalkommandoen, hvorpaa de alle fjernede sig. Af de Ytringer, der under denne Forhandling faldt mellem de spanske Officerer, opfattede Sames, som forstod Spansk, vel ikke fuldt ud, hvad der laa til Grund for Regimentets Ønske om at komme afsted, men saa meget forstod han dog, at det var »en Følge af det, som er foregaaet i Spanien«. Han gjorde straks Indberetning herom til Generalmajor Bardenfleth i Aalborg og udbad sig Ordre for, hvorledes han skulde forholde sig, ligesom han, da den spanske Regimentschef og hans Officerer optoge Tanken om at tage til Aarhus og i den Anledning straks gjorde Anstalter til at medtage de syge, de kunde transportere, uopholdelig sendte Melding til Gersdorff om, at El Infante vilde afmarschere Kl. 5 om Morgenen og saaledes kunde ventes til Aarhus hen paa Formiddagen.

Det blev dog saa langt fra i samlet Trop, de ankom hertil, at de tværtimod toge afsted i større og mindre Hobe, alt eftersom de bleve purrede ud af deres Kvarterer i Landsbyerne ned ad Aarhuskanten til og kunde komme afsted[1]; de første naaede Aarhus samtidig med den Kurer, der havde overbragt Brevet fra Zacares. Denne selv gik straks efter sin Ankomst om Bord i en Sejlbaad for at tage til Fyen og melde Romana de to Regimenters Ankomst. Klokken 9 om Formiddagen kom Oberstløjtnant Astrandi til Byen og henvendte sig ufortøvet til Baron Gersdorff for at faa Skibe til at tage afsted med. Hvad Gersdorff ikke havde været forundret over El Reys Forlangende om at komme bort, blev han naturligvis nu ved denne nye Anmodning. Han lod Oberstløjtnanten vide, at der ganske bestemt maatte være noget forkert ved alt dette, thi det var dog en fuldkommen urimelig Ting, at Regimentet skulde komme til Aarhus og rekvirere Transportskibe i Stedet for at gaa om Bord i Randers, hvor det maatte være lettere at skaffe saadanne. Forinden han foretog sig noget i Sagen, forlangte han derfor at se Regimentets Marschordre, men da denne var leveret tit Sames, og saaledes ikke kunde præsteres, erklærede han rent ud: »Uden skriftlig Ordre gør jeg ingen Ting.« I det samme kom imidlertid netop Sames's Brev, hvoraf fremgik, at den Ordre, El Infante havde faaet, var ganske den samme som den, der var tilstillet El Rey, og da Gersdorff som Følge heraf lige saa lidt mente at kunne modsætte sig det ene som det andet Regiments Afrejse, rekvirerede han 4 andre Skibe til at overføre El Infante[2].

---

[1] Fra enkelte af Landsbyerne nærmest Aarhus kom de til Fods og havde ikke engang givet sig Tid til at sætte deres Heste i Stald men efterlod dem bundne ved Træer eller Døre eller løsslupne paa Marken (Gersdorffs Rapport; smlgn. hermed Uddrag af, hvad Pastor Secher i Søften har skrevet i sin Embedsbog, meddelt af Pastor *Vilhelm Bang* i hans Artikelrække »Spaniolerne i Danmark 1808« i Illustreret Familiejournal 1898 Nr. 29, Side 227). — [2] Som Svar paa den Melding, Sames indsendte til Generalmajor Bardenfleth, beordrede denne ham til at tage

Først Klokken 12 om Middagen den 9de blev El Rey indskibet og afgik; en Time efter kom en Kurer Syd fra med Breve til Cheferne for de to Regimenter. Disse Breve[1] vare afsendte fra Kolding af Kindelan og indeholdt Advarsler til Cheferne imod at indlade sig paa et Foretagende, som havde den største Sandsynlighed for at mislykkes. De havde det jo godt, skrev han, hvor de var, hvorfor da udsætte sig for al den Fortræd, der naturligvis vilde ramme dem, hvis Franskmændene, hvad der jo vistnok vilde ske, naaede at stoppe dem, og endelig havde de jo for kort siden aflagt Ed til Kong Joseph; hvor kunde de saa nu tænke paa at ville slutte sig til hans Modstandere. Brevet til El Reys Chef blev straks sendt efter ham med en Sejlbaad; kort efter at det var afleveret, ankrede alle 4 Skibe med Regimentet op, og i over en Time kunde man se Patrouillebaaden sejle frem og tilbage imellem dem, hvorefter de igen lettede og stod videre[2]. El Infantes Chef fortalte i fleres Paahør til Gersdorff, at det Brev, han havde modtaget, indeholdt Ordre

---

til Aarhus og sørge for, at Spaniernes Indskibning blev forhindret. Da Sames kom til Aarhus, var denne dog for begge Regimenternes Vedkommende forlængst foregaaet. I Anledning heraf skrev Bardenfleth den 29de til Kongen (Skr. i Krigsministeriets Arkiv): »Majorens Frygt for at fornærme de allierede Tropper ved Mistvivl om, hvad de paa Æresord forsikrede, ved Siden af en uindskrænket Tiltro til disse Tropper har vel været Hovedaarsagen til det, som skete, endskøndt Usandsynligheden i deres Foregivende syntes temmelig tydelig.« Gersdorff selv meddeler i sin Rapport af 12te: »Havde jeg vidst de Ordres før eller haft mindste Vink om Tingene, som kommer mig 24 Timer efter deres Afsejling til Hænde, saa skulde vist ingen have kommet ud af Aarhus Havn, det maatte have kostet, hvad det havde villet.«

[1] *Cuadra.* — [2] I sin Indberetning til Kejseren, dateret Kolding den 11te August (Archives historiques du ministère de la guerre) fortæller Bernadotte, at Romana havde bildt Regimenterne ind, at Kong Joseph var bleven dræbt paa Vejen til Madrid. »Mange Officerer, Underofficerer og Soldater af Regimenterne El Rey og El Infante gjorde, da de skulde afsted, den Indvending, at de jo havde svoret Kong Joseph Troskabsed, men hertil erklærede deres Præster, at da Kongen var død, vare de løste fra deres Ed. . . . Nogle af Officererne vægrede sig ved at tage med.«

til ham om at afrejse saa hurtigt som muligt, da Urolighederne tiltoge i Fyen. Regimentet naaede dog først at komme afsted om Morgenen den 10de Kl. 1. »Om jeg i betimelig Tid«, siger Oberst *Tidemand*[1], som i December 1807 var bleven Kommandant paa Samsø, »havde faaet Oplysning om, hvad der passerede i Aarhus, da havde jeg fra Samsø let kunnet opfange disse Tropper. Skibene laa og drev en Tid uden for Samsø formedelst Vindstille; men hverken jeg eller noget Menneske anede, at de havde spanske Rebeller om Bord.« —

Tidlig om Morgenen den 10de naaede Zacares, der havde en anden Officer og en Oppasser med sig, i sin Sejlbaad over til Hindsholmen[2]; alle tre bleve de satte i Land af en Jolle, der straks vendte tilbage til Sejlbaaden. De landede omtrent ved Midskov, hvor de traf en Bonde, som ved Løfte om rigelig Betaling paatog sig at køre dem til Nyborg. Allerede inden de naaede ind til Kjerteminde, saa de dog nogle danske Soldater, og da de helst vilde undgaa et Møde med disse, bad de Bonden at køre uden om Byen, ja lovede ham endog 2 Dukater derfor, men herved fik han Mistanke om, at det ikke var i lovligt Ærinde, hans Passagerer rejste, og kørte netop derfor hen imod Soldaterne, der førte de tre Spaniere ind til Byen og satte dem i Forvaring paa Raadstuen.

Samme Dags Aften kom Oberst Lastres til Nyborg og anmeldte, at hans Regiment var under Opsejling; det naaede tidlig den næste Morgen ned til de engelske Skibe i Bæltet. El Infante kom først Kl. 9½ den 11te ned paa Højde med Kjerteminde og styrede ind imellem Risingehoved og Lundsgaard for at forsøge at komme i Land der. Som Følge af Gersdorffs Melding af 8de var man imidlertid forberedt paa at hindre dets Landgang, og da derfor de 4 Transportskibe saas at nærme sig, ilede det i Kjerteminde stationerde mobile Batteri til[3], hvorfor Skibene skyndsomst stode ud igen og nu satte Kursen ind imod Kjerteminde Fjord, men da de herfra modtoges med en 3—4

[1] Optegnelser Side 93. — [2] *Mumme* Side 131. — [3] *Mumme* Side 132.

skarpe Skud, vendte de atter om og kastede Anker længere ude, hvorefter Bentades, som var med om Bord, lod sig sætte i Land med Parlamentærflag. Han blev modtagen af en Deling Dragoner, ført af en Løjtnant, som fortalte ham, at der den foregaaende Dag var arresteret to spanske Officerer, af hvis opgivne Signalement han kunde forstaa, at den ene maatte være Zacares. Han bad da om at maatte følge med ind til Kjerteminde og faa baade Pladskommandanten og Zacares i Tale; men da dette blev afslaaet, og da det tillige blev betydet ham, at han helst maatte se at komme afsted igen snarest muligt[1], eftersom det, de omstaaende talte om, »ikke var godt for ham«, saa gik han atter om Bord og gav Skibsførerne Ordre til at lette og staa Syd paa. Nu havde disse dog faaet nok af at sejle omkring med Spanierne og vilde derfor ikke gaa af Grunden, men saa kom en engelsk Kutter til og truede dem til at følge efter sig, og paa den Maade kom de hen under Aften den 11te ned til den engelske Flaade.

I Nyborg var imidlertid følgende foregaaet. Om Morgenen den 11te havde Spanierne fornaglet Kanonerne paa de fire Bastioner, som vendte mod Søsiden, og ødelagt Ammunitionen og Ladetøjet. Paa Strandbatterierne havde de ligeledes fornaglet Kanonerne samt væltet nogle af dem og kastet deres Hjul i Vandet; de havde endvidere ødelagt det meste af Ammunutionen dels ved at kaste det i Vandet, dels ved at strø Krudtet rundt omkring Magasinerne. Saa vare de med to Timers Mellemrum rykkede ud af Fæstningen til Slipshavn i to Træfninger, den sidste dækket af en stærk Arrieregarde. De begyndte straks at indskibe sig[2], og da der blev taget kraftigt fat og Englænderne toge Haand i med, saa vare alle Mand om Bord om Formiddagen Kl. 11, og Skibene snart efter ude ved den engelske Flaade. Der skete intet andet Uheld, end at en Baad

---

[1] *Cuadra.* — [2] Nogle faa Spaniere bleve frivilligt tilbage paa Fyen; de holdt sig skjulte, da deres Kammerater afmarscherede fra deres hidtidige Kvarterer.

med Artillerioffícerernes Bagage og nogle Reservehjul kæntrede, men Mandskabet blev reddet.

Da det ikke lod sig gøre at medtage de mange Heste — omtrent 600 i Tallet og næsten alle smukke, sorte andalusiske Hingste med lange Haler — vilde det jo vel nok have været det klogeste at dræbe dem, for at de ikke skulde falde i Franskmændenes Hænder, men Romana, som selv var en stor Hesteven, og som vidste, i hvor høj en Grad enhver af hans Landsmænd var det prægtige Dyr hengiven, der havde baaret ham saa langt og saa længe, kunde ikke bringe dette over sit Hjerte. Han gav derfor Ordre til, at Hovedtøjerne skulde tages af dem, og de derefter slippes løse paa Stranden. »Og nu«, fortæller Admiral Keats[1], »begyndte der en Scene af den mest overraskende Slags.« Da de løb deres Vej, kom de nemlig forbi nogle i Nyborg hjemmeørende Heste og Hopper, som græssede i Nærheden; saa snart de saa dem, begyndte de »en almindelig og rasende Kamp« indbyrdes. »I Løbet af et Kvarters Tid laa et betydeligt Antal af dem døde og lemlæstede. Det saa ud, som om en militær Aand og Orden vedblev at herske iblandt dem under deres Angreb, thi de rykkede imod hverandre

[1] Admiral Keats meddelte et Par Aar efter Sagen til Udgiveren af The plain Englishman, et Tidsskrift, som udkom i London i Aarene 1820–23. I dettes første Bind findes en Afhandling The horse, der Side 295—296 indeholder den »anecdote, related by Admiral Keats of the horses of the Spanish cavalry under General Romana«, hvoraf ovenstaaende er taget. Hos *Llano* fortælles Sagen saaledes, at Romana gav Ordre til, at Hestene skulde skydes, og deres Hovedtøjer og Sadler samles i Bunker og brændes. Det blev dog langt fra dem alle, Soldaterne fik Held til at ramme, og af disse igen kun nogle faa, som dræbtes paa Stedet. »Løsslupne paa Stranden viste nu disse Dyr, der alle stode i deres fulde Kraft og Skønhed, hvilket Mod der besjælede dem, idet de gave sig til at opføre de frygteligste Slagsmaal rundt om Dyngerne af deres Kammeraters Lig, medens de saarede rasende styrtede sig ind imellem de brændende Bunker af deres Hovedtøjer og Sadler — et forunderligt og forfærdeligt Syn«. Det vil af alt dette ses, at det er fuldkommen urigtigt, naar Hestenes Slagsmaal i *Traps* Beskrivelse af Danmark 3dje Udgave Side 610 reduceres til et blot og bart Sagn.

i Delinger paa 10—20 Stykker. . . . De gik afvekslende hverandre paa Livet og skiltes et Stykke igen, idet de navnlig huggede med Forbenene og bed og rev i hverandre paa den mest rasende Maade, og som om de nærede det dødeligste Had til hverandre. De to øverstbefalende stod og saa paa dem med Forundring. Paa et Sted i deres Nærhed laa 13 i een Bunke; andre paa 6—8 Stykker fandtes kort derfra, hele Stranden var dækket med døde og døende, medens de overlevende vedbleve at slaas som rasende og trampede paa deres Kammeraters sønderrevne Lig. . . . Marquisen, som ønskede at gøre en Ende paa denne gruelige Scene, befalede nu, at de skulde stikkes ihjel, men dette var baade en vanskelig og en farlig Sag, thi naar man vilde nærme sig dem, bleve de kun endnu mere ophidsede.« Længe efter at Fartøjerne havde forladt Kysten, saa man de tilbageblevne endnu bestandig ogtagne af at ødelægge hverandre[1]. De værst medtagne bleve stukne ihjel af Folk, som Øvrigheden i Nyborg sendte ud; af de øvrige bleve en Del indfangede og førte til Nyborg, medens de andre løb tilbage til Odense om Natten; her søgte de, da Stalddørene vare lukkede, deres sædvanlige Samlingspladser paa Torvene, hvor de gave sig til at slaas paa ny; først efter at de vare udmattede af at sparke løs paa hverandre, fik man dem grebne og bragte i Stald.

Paa Grund af stærk Modvind forbleve alle Skibene liggende under Sprogø hele den 11te og 12te August, snart krydsende mod Nord, snart mod Syd. Det var Meningen, at saa mange af Tropperne som muligt skulde bringes om Bord paa Krigsskibene, medens Resten tillige med Artilleriet og Bagagen skulde forblive i Transportfartøjerne, men paa Grund af det

---

[1] I sin History of England VII, 222, Tauchnitz 1855, fortæller *Macauly*, at der i Aaret efter Slaget ved Landen (Neerwinden) 1693 fremspirede Millioner af Valmuer paa den ved det store Mandefald saa rigt gødede Valplads. Noget lignende fortælles om Omegnen af Nyborg, hvor de mange Valmuer skulle skylde de andalusiske Hingstes Blod deres ualmindelig smukke skarlagenrøde Farve.

urolige Vejr lod saadant sig først gøre om Morgenen den 13de[1]. Den 11te om Aftenen afsejlede Carreras til Langeland for at meddele, at Indskibningen var lykkelig foregaaet, og at Tropperne snarest muligt vilde ankomme; samme Dags Eftermiddag gik Romana om Bord paa Admiralskibet *Superb*, hvor han blev modtaget med militær Honnør, og hvor baade Officerer og Matroser kappedes om at lægge deres Hengivenhed for Spanierne for Dagen. Den 13de om Morgenen endelig stillede Vejret af, hvorefter alle Skibene gik under Sejl og stode Syd paa.

Næppe vare Spanierne ude af Nyborg, før man fik travlt med at afhjælpe den Skade, de havde gjort. Om hvad der i saa Henseende passerede samt om Stemningen i Byen, faar man en Forestilling ved følgende Bekendtgørelse[2] fra Byfogden:

»Da alle vores med saa stor Flid og Bekostning indrettede Forsvarsanstalter ved Spaniernes Troløshed af de engelske Røvere dels vare ruinerede, og alle Kanoner fornaglede samt over 70 Koffardiskibe og Baade vare bortranede saa og gjort al den Skade, de i en Hast kunde, viste en stor Del Borgere, Sømænd og andre sig som ægte danske Mænd, da de endog, inden de spanske og engelske Røvere ganske havde forladt Slipshavn, straks grebe fat paa tilligemed Artilleristerne at arbejde med Fæstningens og Batteriernes Istandsættelse og Kanonernes Opboring, saa at et helt Batteri og en Del andre paa 2de Dage allerede ere i brugbar Stand, og vedblive at anstrenge sig saaledes, at Fjenden ej saa let skal overfalde os; alle ere besjælede af sandt Mod til at forsvare By og Fædreland! Denne deres ædle Daad vil vist glæde enhver danks Patriot og paaskønnes, som den fortjener! Jeg troede at skylde dem denne offentlige Bekendtgørelse for et saa følgeværdigt Eksempel.

Nyborg den 14de August 1808. *Beck.*«

Som man ser, slaas Spanierne her under den første Forbitrelse over deres Overgang til »de engelske Røvere« straks

---

[1] Som Følge af denne Omlægning fik de 4 Skibe, der havde overført El Infante, Lov at vende hjem igen. — [2] Fyens Stiftstidende Nr. 131—32 for 22de August 1808.

i Hartkorn med disse[1], og ganske samme Stemning kom til Orde i en Række officielle Dokumenter. Saaledes indlededes den Meddelelse om Flugten, dateret 17de August, fra Kongens Generaladjudant, som offentliggjordes i Bladene, paa følgende Maade:

»Med lige saa levende Forundring som grundet Uvillie maa den danske Nation erfare, at de spanske Tropper, som den havde modtaget med saa stor Hjertelighed og Gæstfrihed, og af hvilke den var berettiget til at vente Hjælp og Understøttelse, have fornægtet det Rygte om deres Redelighed og Troskab, som var gaaet foran dem, brudt deres Forpligtelser mod deres Vaabenbrødre de Franske, forraadt Danmarks Interesser og Sikkerhed, sat sig i en fjendtlig Forstaaelse med den fælles Fjende og aabnet ham Havnene i de Provinser, som vare betroede til deres Troskab og Beskærmelse. Anføreren for disse Tropper, Marquis *de la Romana*, har udkastet, ledet og udført dette forræderiske Anslag. Paa den snedigste Maade og ved at beraabe sig paa foregivne Befalinger fra Prinsen af Pontecorvo til ham, har han vidst at sætte sig i Besiddelse af Nyborg Fæstning og overgivet denne for Fyens Sikkerhed saa vigtige Plads til Englænderne, som altid vise sig lige virksomme og driftige, saasnart Forræderi og Overfald virke til deres Fordel og sikre dem mod Modstand o. s. v.«

At Romana, naar han havde det mindste med Englænderne at gøre, nødvendigvis maatte være en Forræder, var soleklart[2],

[1] Betegnende for den Maade, hvorpaa Englænderne optraadte, og det deraf følgende Synspunkt, hvorfra man betragtede dem, turde følgende lille Notits i *Iversens* Avis Nr. 135 for 22de August være: »De engelske have nu ganske forladt Sprogø efter at have taget al Ting med indtil Vinduer og Døre. I Husene havde de indslaaet Væggene og her som alle Steder lignet sig selv.« — [2] I Skrivelse, dateret Odense den 13de August, fra *Levetzau* til Landgrev *Carl* af Hessen (Rigsarkivet), hedder det endog om Romana, at han »synes at være bleven godt betalt af Englænderne«, og at det er Præsterne og ham, »der har sat hele Sammensværgelsen i Scene«. Saaledes dømte man altsaa i det franske Hovedkvarter, med hvilket Levetzau fulgte. Bernadotte selv siger i sin Indberetning til Kejseren af 11te August: »Deres Majestæt vil forstaa, i hvilken Grad denne Sag piner mig. Jeg tilstaar rent ud, at jeg er bleven skuffet, i alle Henseender skuffet af Marquis de la Romana, og dette forøger min Smerte endnu mere; den Forvisning trøster mig dog, at enhver anden vilde være bleven skuffet ligesom jeg.«

og han betegnedes da ogsaa som saadan ikke blot i saadanne Udgydelser som en af *S. Hansen*, Student, udgiven »ny Vise«, hvori det hedder:

»*Romana*, som Anfører,
Du Danmark har forraadt!
Dit Navn staa, som Oprører,
Til evig Skam og Spot!«

men ogsaa i alle Bladenes Redegørelser, ja selv i Kong Frederik den Sjettes Breve forekommer idelig Udtrykket Forræderi om ham og hans Troppers Flugt[1]. I det hele var Kongen saa forbitret paa dem, at han i Brev af 18de August[2] til Wenzel Haffner endog brugte følgende i en ualmindelig Grad haarde Ord om dem: »Spanierne ere ej farlige, thi Erfarenhed haver lært Os, at de ej gerne vove det yderste. Derimod er deres Hovedeksercitie Kniven, som de bruge godt imod en enkelt ubevæbnet Mand, særdeles naar de kan anbringe deres Angreb paa enkelt Mand i Ryggen eller hos sovende Folk«, men samtidig med denne bitre Stemning er det ham dog en Tilfredsstillelse at lade Haffner vide[3], at naar Güldencrone havde ladet sig bevæge til at efterkomme, hvad Romana angav som en Befaling fra Bernadotte (se Brevet Side 214), saa var det formodentlig, fordi han tænkte, »at det, ligesom ved Glückstadt, kunde anses for en Mistillid til Vore allierede, naar Befalingen ej blev opfyldt. Imidlertid har man, skønt for sildig, vel nu indset, at Vor Paastand, at ville ej have fremmede Tropper i Vore Fæstninger og Skanser, havde været ønskelig at befølge; thi da havde Nyborg og de derværende Skanser og Batterier ej, som nu, været i Vore Fjenders Hænder; men dette bliver en Sag, som Prinsen af Pontecorvo maa forsvare.«

[1] I Modsætning hertil omtales Spanierne af Oberst *Tidemand* som »de brave Tropper, som bleve deres retmæssige Kongehus tro« (Optegnelser Side 93). — [2] Krigsarkiverne III, 510. — [3] Brev af 11te August, Krigsarkiverne III, 499.

Niende Kapitel.

Franskmændene sætte sig i Bevægelse. — Algarbe og *Costa*. — D. *José Guerrero*. — Bernadotte paa Fyen. — Napoleonsfesten i Odense. — Begivenhederne paa Langeland. — Spaniernes Afrejse.

Den første Efterretning om, at der var noget i Gære, modtog Bernadotte den 8de August i Lejren ved Rendsborg, hvor han havde opholdt sig nogle Dage; det var en af Officererne af Cataluña, der kom og meddelte ham, at Romana havde beordret Tropperne paa Fyen til Nyborg. Næste Eftermiddag bragte to Officerer af Algarbe den Efterretning, at Regimenterne i Jylland vare kaldte til Fyen, og omtrent samtidig modtog han en Skrivelse fra Kindelan, som denne, der paa sin Flugt Syd paa havde gjort Ophold i Kolding den 8de, havde afsendt pr. Estafette. Kindelan meddelte heri, at Romana pønsede paa at komme bort og havde opfordret ham til at tage med, hvad han dog ikke vilde indlade sig paa. Hen paa Natten kom han selv til Rendsborg, og nu først fik Bernadotte bestemte Efterretninger om den hele Flugtplan. Foranlediget af disse befalede han da straks de i Lejren ved Flensborg og videre Nord paa liggende Afdelinger af Divisioneu Dupas samt hele Divisionen Boudet at marschere mod Nord og tildelte General *Boudet* Overkommandoen over hele Styrken med Ordre til at angribe alle spanske Tropper, han maatte træffe paa Marsch til Fyen[1]. For at paaskynde Divisionen Boudets Marsch blev der i Flensborg rekvireret 1000 Vogne til at transportere den til Aabenraa

---

[1] Krigsarkiverne III, 502.

og der og i Haderslev lige saa mange til at føre den henholdsvis til Haderslev og Kolding; herfra skulde den marschere til Snoghøj, hvis der blev Brug for den paa Fyen. Da der netop var planlagt en almindelig Dislokation af de franske Tropper, og denne var bleven bekendtgjort Dagen i Forvejen, vare baade Tropperne marschfærdige og alle Byerne beredte til at tage imod dem, hvad der naturligvis i høj Grad fremmede den nu paabudte Bevægelse[1].

Allerede inden Marschallens Ordre naaede Divisionen Dupas, var denne dog sat i Bevægelse. Kindelan havde nemlig paa sin Rejse Syd paa underrettet Generalerne *Veaux* i Haderslev og *Gency* i Flensborg om, hvad der var passeret, og denne sidste havde som Følge heraf uden at oppebie nærmere Ordre straks detacheret Veaux til Fredericia med de i Haderslev og Aabenraa liggende 2 Bataillioner af 19de Infanteriregiment, det i Haderslev og Kolding liggende 14de ridende Jægerregiment samt 2 Kanoner fra Aabenraa; den 10de om Eftermiddagen rykkede to Eskadroner af Jægerne og den ene Bataillon af Infanteriregimentet ind i Fredericia, Artilleriet i Erritsø. Til Fredericia indløb samtidig Meddelelse fra Generalkommandoen i Aalborg[2] om, at de tre spanske Rytterregimenter i Randers, Aarhus og Horsens havde i Sinde at indskibe sig til Fyen, men at det næppe vilde lykkes dem at komme afsted, hvorfor man kunde vente dem til Snoghøj for at sætte over Bæltet. Foranlediget heraf traf Generalmajor *Tellequist* i Fredericia da efter Aftale med Veaux Foranstaltninger til at modtage disse Regimenter,

[1] I det Haab endnu at kunne forhindre i det mindste nogle af de spanske Troppers Indskibning lod Bernadotte den 9de *Levetzau* tilstille Fyens Stiftamt en Skrivelse, hvori paabødes, at intet Fartøj maatte forlade Kysten eller have Forbindelse med Skibe i Søen, lige saa lidt som noget Fartøj under noget som helst Paaskud maatte løbe ind eller lande; Stiftamtmanden gjordes personlig ansvarlig for Overholdelsen heraf; ved ny Skrivelse af 14de tilbagekaldtes dette Paabud; (begge Skrivelser findes i Original i Odense Provinsarkiv). En lignende Ordre tilstilledes Generalkommandoen i Fyen (Krigsarkiverne III, 497). — [2] *Tellequists* Indberetning af 12te August.

det vil sige, han udsendte Kavalleripatrouiller paa alle Veje, ad hvilke de kunde formodes at ville komme, forstærkede Besætningen af Vejermosebatteriet[1] og gav de Kommandoer, han havde staaende ved Erritsø og Snoghøj, Ordre til i paakommende Tilfælde at understøtte Franskmændene. Alle Fartøjer i lille Bælt bleve endvidere beordrede henlagte under Vejermosebatteriet og førtes da ogsaa i Løbet af Natten derhen, dog med Undtagelse af to brøstfældige Fiskerjoller, der stode paa Land, samt en Galease og to store Jagter, der laa til Ankers ved Lyngsodde, og som det paa Grund af Vinden og den stærke Strøm ikke var muligt at bringe forbi Snoghøj; dem satte man paa Grund og gjorde ubrugelige ved at bore Huller i dem. Som vi vide, kom dog baade El Infante og El Rey afsted fra Aarhus, saa kun Algarbe, der laa i og omkring Horsens, kunde der blive Tale om at faa med at gøre. —

Den 8de om Morgenen vare de to Artilleriofficerer, som Romana havde sendt op i Jylland, komne til Horsens og havde afleveret hans Ordre til Algarbes Chef, Oberst D. *José de Yebra*[2], en gammel svag og ubeslutsom Mand, som kun ønskede at leve i Fred og Ro, og hvem Ordren derfor kom højst ubelejligt; mundtlig havde de to Artillerister underrettet deres yngre Kammerater i Officerskorpset om Ordrens Indhold. Som Følge heraf samledes disse, og da de ikke hørte noget fra Obersten, opsøgte de ham i hans Kvarter, hvor han havde Oberstløjtnanten og Majoren hos sig, og hvor han da nu blev højlig overrasket ved deres Komme og i den Grad foruroliget ved deres Iver for Ordrens Udførelse, at han endog til at begynde med nægtede at have modtaget nogen Ordre, men dog omsider maatte indrømme, at det forholdt sig saaledes, da han mærkede, hvor nøje Officererne vare underrettede om alt. Der blev derefter

---

[1] *Mumme* Side 123. — [2] En Beretning om, hvad der foregik ved Regimentet Algarbe, blev i 1810 tilstillet Romana af en Del af Regimentets Officerer; af denne Exposicion de los Oficiales del Regimiento de Caballeria Algarbe, der ejes af General *Arteche*, har Hs. Excellence haft den Godhed at tilstille Forfatteren en Afskrift.

talt frem og tilbage om, hvor vidt en Flugt til Nyborg kunde antages at ville lykkes eller ej, men nogen Beslutning om at forsøge en saadan blev ikke taget, hvorimod det overdroges Majoren at ride til Aarhus og forhøre sig om, hvorledes El Rey stillede sig til Sagen.

Langt om længe kom Majoren tilbage igen og fortalte om den Travlhed, hvormed der i Aarhus arbejdedes paa Transportskibenes Tiltakling, og da Regimentet i Horsens selvfølgelig overensstemmede hermed nu ogsaa ventede at faa Marschordre, vil man kunne forstaa, hvilken bitter Skuffelse der greb det, da Obersten rent ud erklærede, at han ikke agtede at tage bort, og at han som Følge af den Ed, han nylig havde aflagt, ansaa sig for løst fra enhver Forpligtigelse til at adlyde Romanas Ordrer. Forbitrede herover samledes Officererne Dagen efter, den 9de, til et Møde i Majorens Kvarter, hvor de valgte Oberstløjtnanten D. ***Raimundo Carbonell*** til deres Fører og paa Æresord og med Navns Underskrift tilsagde ham at ville adlyde og følge ham i alle de Foranstaltninger, han maatte finde formaalstjenlige for Opfyldelsen af deres Ønsker om at komme afsted; længe vægrede han sig ved at stille sig i Spidsen for dem, men efter de mest indtrængende Anmodninger fra alle Sider gik han dog ind derpaa til største Glæde for alle. Nu blev der Røre i Byen. Soldaterne fik travlt med at indpakke deres Sager og bringe dem ned til Havnen; Hestene, sagde de til Værterne, maatte de beholde. Der gik Bud til de 3 Eskadroner, som laa i Omegnen, og snart efter kom disse jagende til Byen. Den Uro og Travlhed, der saaledes pludselig paakom alle, havde imidlertid vakt Pladskommandanten, Kaptajn *Voss's* Opmærksomhed[1], hvorfor han gik til Obersten og forespurgte, hvad alt dette havde at betyde. Da Obersten hertil svarede, at det vidste han ikke noget om, gik Kaptajnen ned til Havnen, hvor de spanske Soldater samlede sig, og da han

[1] ***Bardenfleths*** Indberetning til Kongen af 12te August (Krigsministeriets Arkiv).

her mente at kunne forstaa, at de vilde bemægtige sig de Skibe, som laa der, lod han fire af sine egne Soldater, som vare komne til Stede, borttage Sejlene og Rorene og lukke Bommen for Havnen. Saasnart Oberstløjtnant Carbonell saa dette, benyttede han sig straks deraf til at erklære, at man nu maatte opgive at komme afsted; han havde, sagde han, kun indladt sig paa at tage Kommandoen for at hindre, at en anden, der maatte være villig til fuldt ud at udføre Romanas Ordre, skulde overtage den, — for sit Vedkommende vilde han nu forholde sig passiv. Denne Troløshed tog ganske Modet fra Officererne; der var jo nu gaaet saa lang Tid hen, at de ansaa det for absolut umuligt at slippe bort, og der var altsaa, mente de, intet andet at gøre end at slaa sig til Taals og finde sig i, hvad der vilde komme. Soldaterne derimod vare vanskeligere at berolige; de satte al Subordination til Side, raabte, at man forraadte dem, og at de vilde hjem til deres Fædreland; men lidt efter lidt bar de dog deres Sager hjem i Kvartererne igen, Eskadronerne fra Omegnen vendte tilbage til deres Kantonnementer, og afset fra en Del Sammenstimlen i Gaderne faldt alt igen i Ro.

Saa hændte det imidlertid, at der den næste Eftermiddag, den 10de, kom en fransk Officer til Byen, og ved en Del indirekte Spørgsmaal fik man lokket ud af ham, at de franske Tropper vare saa langt borte, at de ikke vilde kunne modsætte sig en Flugt. Som Følge heraf bestemte da Ritmester D. *Antonio Costa*[1] tilligemed 5 andre Officerer og 2 Kadetter sig til at føre de 4 i Horsens liggende Eskadroner til Fyen og lode derfor blæse

---

[1] D. *Antonio Costa* eller rettere Antoine Coste var fransk Emigrant af adelig Familie og født 1768 i St. Laurent de Cerdagne Sydvest for Perpignan. Han havde som karakteriseret Ritmester gjort Tjeneste i forskellige Regimenter fra 1792, havde med stor Bravur deltaget i Kampene 1794, var den 25de Juli 1805 bleven forsat til Regimentet Algarbe som Eskadronschef og var i 1807 rykket med dette Regiment til Etrurien og derfra videre hertil. (Velvillig meddelt af Hr. Kaptajn D. Antonio Gil Alvaro.)

Alarm Kl. 7 om Aftenen. Straks styrtede Soldaterne ud af Husene og kastede sig paa deres Heste, medens Costa med Magt trængte ind til Regimentschefen og bemægtigede sig Estandarterne, med hvilke han ilede ud til Folkene, hvem han tilraabte, at enhver brav Karl, der ikke vilde lade sig undertrykke af Franskmændene, skulde følge ham. Den allerstørste Del af Mandskabet besvarede dette med Hurraraab, hvorefter de alle satte sig i Bevægelse ad Vejle til; kun Obersten og en halv Snes Officerer samt nogle faa Mand bleve tilbage.

Klokken 3½ om Morgenen den 11te meldte de paa Vejlevejen udstillede Poster, at spansk Kavalleri nærmede sig Fredericia; straks efter kom en Estafette fra Kommandanten i Vejle med Melding om, at 2 Eskadroner Spaniere vare passerede Vejle, og at to andre ventedes dertil; kort efter igen viste de 2 første Eskadroner sig, førte af Costa, og toge Vejen til Snoghøj. Da de her bemærkede, at alle Fartøjer og Baade vare lagte ind under Vejermosebatteriet, var det først deres Agt at bemægtige sig dette for at faa fat i Baadene, men da de saa, at Batteriet var lukket i Struben, og at det havde en ret anselig Besætning, opgave de dette igen og besluttede at søge Hjælp fra Middelfart, hvor de antog, at Zamora og Princesa endnu stod, og hvor de haabede paa, at man ikke vilde nægte at stille dem Baadene til Raadighed. De to gamle Fiskerjoller, som vare trukne i Land, bleve derfor satte i Vandet, 3 Officerer og 36 Mand gik om Bord i dem og naaede virkelig, skønt Baadene vare synkefærdige, og der blev fyret efter dem, over til Middelfart, hvorfra Zamora og Princesa dog vare afmarscherede for flere Timer siden, og hvor de straks bleve anholdte af en Deling dansk Infanteri, som var kommen til Byen Aftenen før. Samtidig var Costa, som havde faaet Øje paa Masterne af Galeasen og de to Jagter ved Lyngsodde, marscheret derud med Resten af de to Eskadroner; han havde haabet at kunne benytte disse Fartøjer til at sætte over med men opdagede hurtig sin Fejltagelse.

Medens dette stod paa, havde General Tellequist alarmeret

Franskmændene i Fredericia og tillige sat sine egne Tropper i Bevægelse. Som Følge heraf var et Korps bestaaende af 1 Bataillon af 19de franske Infanteriregiment, 1 Eskadron af 14de ridende Jægerregiment, 1 Eskadron af jydske Regiment

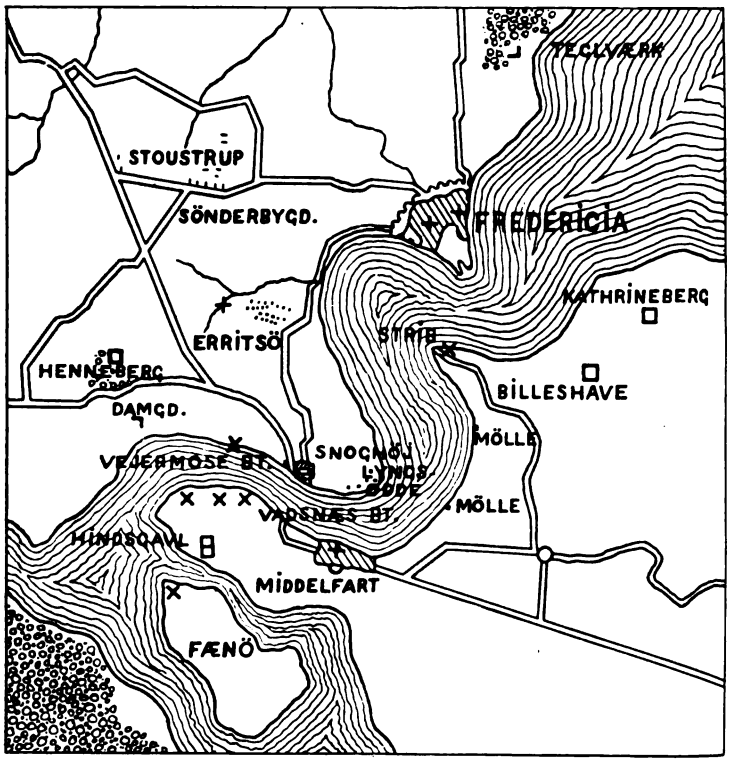

Vejermosebatteri og Lyngsodde.

lette Dragoner, 1 dansk Feltbatteri og det franske Artilleri i Erritsø komne paa Benene og vare naaede ned til Snoghøj kort efter, at Costa og hans Folk vare marscherede derfra ud paa Lyngsodde; de fulgte da straks Spanierne herud. Saa snart disse herved saa sig afskaarne, toge de Stilling

med Front imod deres Forfølgere. Den højstkommanderende franske Officer, Oberst *Biaunié*, red nu hen til Costa, som holdt forrest, og som straks søgte at indlede en Kapitulation, hvortil Biaunié svarede, at saadant var der ingen Anledning til, da man ikke ansaa Spanierne for Fjender men kun kom for at hindre dem i at ile deres Undergang i Møde. Costa maa dog ikke have stolet paa Forsikringen herom, thi pludselig vendte han sig om til Folkene og sagde til dem: »Soldater! Det er mig, som har opfordret Eder til at følge Romana; jeg er den eneste skyldige, og derfor den eneste, som det bør gaa ud over«, hvorpaa han, uden at det var muligt at hindre ham deri, rev en Pistol frem og skød sig en Kugle gennem Hovedet[1]. Af franske Skansegravere blev der paa Stedet gravet en Grav, hvori Liget blev nedlagt; Graven var næppe dyb nok til, at det kunde dækkes med Jord. Divisionskvartermester *Bardenfleth*, som var Øjenvidne til, hvad der foregik, lod Liget tage op igen og lægge i Kiste samt sørgede for, at det Dagen efter blev begravet paa den katholske Kirkegaard i Fredericia[2]. De to Eskadroner, ialt 20 Officerer og 144 Mand, førtes først til Fredericia, hvor de bleve afvæbnede, og derfra under dansk Eskorte til Kolding, hvor de afleveredes til Franskmændene. —

---

[1] Saaledes som denne Begivenhed er fortalt her, er den gengivet efter *Bernadottes* Indberetning af 11te April til Kejseren; smlgn. hermed *Haffners* Indberetning af 13de (Krigsarkiverne III, 504) og *Bardenfleths* Dagbogsoptegnelser hos *Mumme*, Side 219. Hos *Arteche* (Guerra III, 194; Discurso Side 50) gengives de Ord, Costa rettede til sine Folk, saaledes: »Jeg er født i Frankrig men har fundet den allerbedste Modtagelse i Spanien. At skulle nødes til at slaas med mine Landsmænd eller vise mig utaknemmelig mod mit nye Fædreland vil jeg ikke kunne overleve.« — [2] Den katholske Kirke i Fredericia vender sin Langside imod Gaden. Imellem dens Gavl, hvor Indgangsdøren dengang sad, og Skolen var der en lille aaben Plads, som skiltes fra den bag Kirken liggende Kirkegaard ved et Hegn; under dette blev Costas Lig nedsat, fordi han som Selvmorder ikke kunde begraves paa selve Kirkegaarden. Da Kirken blev forlænget helt hen til Skolen i 1872, blev Costas Kiste taget op og flyttet ind paa Kirkegaarden, som nu er Præstegaardshave.

Kort efter Kindelans Ankomst til Rendsborg indbragtes sammesteds hen den spanske Artillerikaptajn D. *José Guerrero*, der, som man vil erindre, den 8de var sendt til Haderslev af Romana for at holde Øje med Franskmændenes Bevægelser; han var bleven anholdt af en dansk Kavalleripatrouille imellem Orøsund og Haderslev og derefter ført Syd paa under Bevogtning. Baade Bernadotte og Kindelan gik ham straks stærkt paa Klingen for at faa et vide, i hvad Ærinde han var udsendt, og han blev dem ikke Svar skyldig. Han erklærede Kindelan, at ham vilde han ikke længer erkende for sin overordnede, da han kun kunde betragte en Mand, som havde svigtet sit Fædrelands Sag og var gaaet over til Fjenden, som en Desertør, og Marschallen selv gav han en saadan Række hidsige og heftige Svar, at Grenaderne slog ham til Jorden med deres Kolber; han blev desuden truet med øjeblikkelig at blive skudt, hvis han ikke rykkede ud med Øjemedet med sin Rejse, og hvad han vidste om Romanas Hensigter og Planer. Da han dog bestemt nægtede at give Svar herpaa og erklærede sig rede til at ofre sit Liv for sin Konge og sit Fædreland, blev han sat ned i Fæstningens underjordiske Rum, hvor han blev belagt med Lænker baade paa Hænder og Fødder samtidig med, at det betødes ham, at han maatte være forberedt paa at blive skudt[1].

Dagen efter, den 10de, rejste Bernadotte til Kolding og derfra videre til Odense, hvor han ankom den 12te sammen med Generalerne Boudet og Veaux. Til Odense indtraf endvidere samme Dag det 14de ridende Jægerregiment, 1 Bataillon af 19de Infanteriregiment og 2 Kanoner; om Eftermiddagen afgik igen en Del af Jægerne og Infanteriet til Svendborg, de sidste

---

[1] Han tilbragte 29 Dage i denne Kælder paa det bare Gulv og uden tilstrækkelig Næring, hvorefter han blev transporteret til Hamborg, hvor han holdtes i streng Forvaring i over 5 Maaneder. Han blev saa ført til Frankrig og tilbragte her 3 Aar som Krigsfange, indtil det i 1812 lykkedes ham at slippe tilbage til Spanien. (Meddelelse hos *Arteche*, Guerra III, 190, efter hans egne Optegnelser.)

paa 100 Høstvogne, der vare rekvirerede hos Bønderne i Omegnen. Næste Morgen fulgte Resten paa 100 andre Vogne, og samme Dag tog ogsaa Veaux dertil. Meningen var nemlig, at han skulde gaa til Langeland og angribe Spanierne der, — en Plan, som dog blev opgivet, men til hvis Realisation der foreløbig blev trukket Tropper til Fyen. Den 15de laa saaledes[1] i alt 4 Batailloner fransk Infanteri paa Fyen, nemlig 2 i Odense, 1 i Gribsvad, ½ i Svendborg og ½ i Middelfart; endvidere fandtes i Odense 8 Kanoner og 3 Kompagnier af 14de ridende Jægerregiment; det fjerde var sendt til Taasinge sammen med 2 Kompagnier fransk Infanteri. Til eventuel Forstærkning af denne Styrke fandtes samtidig i Kolding 1000 Mand af Divisionen Dupas, ved Haderslev 2 Regimenter Infanteri, ved Aabenraa 1 Regiment Infanteri, 1 Regiment Kavalleri og Boudets Artilleri. Af vore egne Tropper i Hertugdømmerne overførtes 1ste Bataillon af Regimentet Oldenborg og 2den Bataillon af Dronningens Livregiment den 19de til Middelfart; Dagen efter rykkede den første ind i Nyborg, medens samtidig 2 Kompagnier af den anden ankom til Faaborg, 2 til Svendborg, hvor der foruden de franske Tropper laa 25 danske Dragoner. Til Erstatning endelig for de franske Tropper, der havde forladt deres hidtidige Kantonnementskvarterer i Hertugdømmerne, rykkede hollandske Tropper ind i Landet, nemlig til Lejren ved Rendsborg 4 Batailloner Infanteri, 2 Eskadroner Kyrasserer og et ridende Batteri; 2 Eskadroner Kyrasserer sendtes til Slesvig, og til Hamborg og Altona med Omegn forlagdes ialt 3 Batailloner Infanteri.

Den 15de August var det Kejser Napoleons 39aarige Fødselsdag, i hvilken Anledning der allerede den 27de Juli var givet Ordre[2] til de danske Autoriteter om, at der paa ethvert Sted, hvor der laa franske eller spanske Tropper, skulde vises disse al mulig Føjelighed og Velvillie i Henseende til de Festligheder, hvormed de kunde ønske at højtideligholde Dagen. Hovedfesten

[1] Krigsarkiverne III, 507. — [2] *Mumme* Side 154.

skulde efter Bestemmelsen holdes i Altona, hvorhen Romana sidst i Juli havde faaet Anmodning[1] om at lade 1 Officer af hver af de spanske Batailloner og 1 af hvert Kavalleriregiment afgaa i saa betimelig Tid, at de kunde være til Stede ved den højtidelige Gudstjeneste og det Festmaaltid og Bal, hvormed Dagen skulde fejres. Som Følge heraf var der ved alle Afdelinger valgt saadanne Officerer til at tage afsted, som man ansaa for mest repræsentative, og de vare allerede afrejste. Men saa blev jo Bernadotte nødt til at tage til Fyen, og dermed forandredes den lagte Plan naturligvis ganske; nu blev det Odense, hvortil Hovedfesten forlagdes. Den indledes allerede Søndag Aften den 14de med en Artillerisalve[2]; næste Morgen ved Solopgang afgaves en lignende, ligesaa ved Middagstid og Solnedgang. Om Formiddagen var der stor Parade paa Albanitorv baade af Infanteriet og Kavalleriet; senere rykkede hele Styrken ud til Manøvre og Revu paa Aalykkegaardens Mark. Først afmarscherede Kavalleriet, hvorefter Infanteriet formerede en Karré, i hvis Midte Musikkorpset tog Plads; derefter rykkede ogsaa Infanteriet ud, og nu manøvreredes der for Marschallen, som var ledsaget af sin Stab og alle til Stede værende danske Officerer, hvoriblandt Generalløjtnant Rantzau; alle vare i Gala. Om Middagen gav Marschallen stort Taffel paa Slottet, hvortil de øverste militære og civile Autoriteter vare indbudne[3]; under Kanonsalut udbragtes Kejserens og Kong Frederik VI's Skaaler.

---

[1] *Llano.* — [2] Fyens Stiftstidende Nr. 129; Iversens Avis Nr. 132; ***Mumme*** Side 155; Fra Krigen 1807—14, en dansk Officers Optegnelser, Side 9; Rantzaus Indberetning af 16de til Kongen i Krigsministeriets Arkiv. — [3] I Major ved Dragonerne ***Engelsteds*** Familie opbevares endnu den Indbydelse, han fik. Den lyder, med Forglemmelse af et Ord bag faire, saaledes:

»Le Maréchal, Prince de Ponte-Corvo, prie M. le Commandant des dragons danois de lui faire de venir diner chez lui aujourd'houi à 6 heures & demie.

Odensée
le 15 Août 1808«.

I Slotshaven spillede den franske Militærmusik: flere af Husene i Byen vare illuminerede, nogle prydede med Transparenter. —

Paa Langeland havde Forholdene imidlertid udviklet sig saaledes. Den 4de August, altsaa netop den Dag, de spanske Tropper her havde vægret sig ved at aflægge den forlangte Ed, og Sindene som Følge deraf vare i stærkeste Bevægelse, havde en Kurer fra Sjælland bragt General Ahlefeldt Meddelelse om Tumulterne i Roskilde: Ahlefeldt havde igen underrettet Gauthier derom, og fra ham var Efterretningen gaaet videre og i kort Tid bleven udbredt blandt alle Spanierne, hvis Uro og Ophidselse herved selvfølgelig blev endnu større. Dette fremkaldte den Frygt hos Officerskorpset[1], at Mandskabet skulde finde paa at efterligne Kammeraternes Optræden i Roskilde, det vil sige kaste sig over de 100 franske Infanterister, som laa i Rudkjøbing, og man tilraadede derfor Gauthier at sende disse til Ærø, idet man foreholdt ham, at Stemningen blandt de spanske Soldater i Øjeblikket var en saadan, at det mindste, der kom i Vejen mellem dem og Franskmændene, efter al Rimelighed vilde fremkalde de alvorligste Spektakler, og at hvis saadant skulde ske, vilde han alligevel ingen Nytte kunne have af saa faa Folk. Gauthier vilde først aldeles ikke høre noget herom, men da man videre forestillede ham, at den Tillid, han vilde vise Spanierne ved at blive alene tilbage iblandt dem og stille sig under deres Beskyttelse, vilde mere end noget andet tjene til Sikkerhed for hans egen Person, saa gav han efter, og næste Morgen, den 5te, afrejste da de franske Soldater paa en Snes Stykker nær, der vare ude paa den nordlige Del af Øen, til Ærø[2].

Formaalstjenligere havde det naturligvis dog været, om Gauthier ved mindste Tegn til Tumulter havde ladet sine 100 Mand arrestere Officererne af den spanske Stab, som han, netop i den Tanke, at de eventuelt kunde tjene ham som Gidsler, lige

---

[1] *Cuadra.* — [2] Herfra afgik igen de 80, som kom derover, den 8de over Søby til Mommark paa Als og derfra videre til Flensborg.

før havde lagt ind til Rudkjøbing, hvor der ellers ingen spanske Tropper laa, og saa var taget over til Taasinge eller Fyen med dem, men nu var det jo for sent, og Gauthiers Følelse ved at være alene iblandt Spanierne slog derfor hurtig over i en stor Ængstelse, som samtidig næredes ved en helt anden Omstændighed, der ogsaa vakte Ahlefeldts Uro, den nemlig, at to engelske Skibe, som havde lagt sig for Anker Øst for Øen, vare blevne liggende støt der i de sidste to Dage, og at det ene af dem gentagne Gange havde signaliseret ind til Land snart med Kanonskud, snart med Flag, hvilket aldrig nogensinde før var hændet. Det var dette Skib, Fábregues var om Bord paa, og det var ham, der foranledigede de omtalte Signaler ind til det Sted paa Kysten, hvor han formente, at hans Kammerater laa, medens disse dog, som vi have hørt, vare lagte ind til Rudkjøbing og derfor ikke kunde besvare Signalerne paa aftalt Maade.

Saa var, som vi ved, Fábregues gaaet i Land om Morgenen den 6te, og hvad han havde fortalt om sit Møde med Lobo havde paa den ene Side endnu yderligere forøget Gauthiers Ængstelse, paa den anden sat Spanierne saa stærkt op paa at komme afsted, at ikke blot Raabet ¡A España! nu lød over hele Øen, men at de tillige vare fast bestemte paa at benytte den første Lejlighed, som bød sig, til at sætte sig i Forbindelse med Englænderne. Denne Lejlighed kom Natten mellem den 6te og 7de, idet en engelsk Chalup da nærmede sig Land ved Nebbe[1], og en Samtale indlededes imellem Mandskabet i Baaden og den vagthavende spanske Officer paa Kysten; en dansk Patrouille, som kom til, forstyrrede dog de to Parter i deres Underhandling og indberettede naturligvis, hvad de havde set, til Ahlefeldt, der igen gav Gauthier Meddelelse derom. Gauthier for sin Part tilskrev straks Romana og meddelte ham, hvad der var passeret, samt udbad sig, at Bataillonen Cataluña som Følge heraf maatte blive sendt bort fra Langeland og andre Spaniere

[1] *Ahlefeldts* Indberetninger af 8de August (i Krigsministeriets Arkiv) og 30te August (Krigsarkiverne III, 517).

komme dertil i dens Sted; endvidere kaldte han Cuadra til sig for at tale med ham om Sagen. Under deres Samtale søgte Cuadra da nu at gøre gældende, at det vistnok ikke forholdt sig, som der var bleven meddelt, men Gauthier kendte saa mange Enkeltheder ved den hele Affære, at Cuadra snart indsaa, at han til Punkt og Prikke vidste Besked baade med Tiden naar og Stedet hvor Konferencen havde fundet Sted, samt den vedkommende spanske Officers Navn, hvorfor han ikke kunde andet end erklære, at en nøjagtig Undersøgelse skulde finde Sted. Samtalen overværedes af Ritmester *Du Bourg*, der kommanderede det Detachement af Villaviciosa, som laa paa Øen, en emigreret Franskmand, som i en lang Aarrække havde tjent i den spanske Hær. Han tog nu Ordet for med Varme at forsvare den spanske Officer, og da Cuadra saaledes fandt en Afløser lige over for Gauthier, anbefalede han sig og gik hjem i sit Kvarter. Nogen Tid efter kørte Gauthiers Kaleche med 4 Heste for op for hans Dør, og ud steg Du Bourg, som opfordrede ham til at tage med ud til de danske Slubberter for at faa Rede paa denne Løgnehistorie, som han udtrykte sig.

Vejen til Nebbe gaar nu fra Rudkjøbing Syd paa, men Du Bourg lod Vognen køre mod Nord og derefter dreje om ad Spodsbjergbatteriet til, uden for hvilket 4 engelske Linieskibe, 3 Fregatter og 3 Kanonbaade havde lagt sig, og hvis danske Besætning Ahlefeldt derfor havde forstærket med alle de Tropper, han kunde undvære andetsteds fra, deriblandt et Kompagni Grenaderer. Da Cuadra saaledes saa sig ført et helt andet Sted hen end det, hvortil han havde faaet Anmodning om at tage med, spurgte han Du Bourg, om Meningen maaske var den, at de skulde ud for at gaa i Rette med de Danske for den Samtale, Spanierne havde haft med Englænderne en Mils Vej længere Syd paa, hvortil Du Bourg, der blev yderst forvirret, svarede noget aldeles usammenhængende Tøjeri, af hvilket Cuadra kunde skønne, at Du Bourg gik Gauthiers Ærinde, hvad ogsaa var Tilfældet, og hvormed Sammenhængen var følgende. Saa snart Ahlefeldt havde faaet Melding om Spaniernes Konference

med Englænderne, havde han sendt en Ordonnans til Gauthier med Bud om, at han ønskede at tale med Cuadra ude ved Spodsbjergbatteriet, som laa umiddelbart Nord for de spanske Strandvagter, men Gauthier var nu saa forskrækket, at han ikke længere turde optræde som befalende, og derfor havde han faaet Du Bourg til paa anførte Maade at lokke Cuadra ud til Batteriet. I dettes Strube stod nu Grenadererne og sammen med dem en Del danske Officerer, som alle iagttog Cuadra, uden at dog nogen af dem tiltalte ham; derimod meddelte Du Bourg ham, at Ahlefeldt vilde komme til Stede, og at han ventede at træffe ham, Cuadra, her. Kort efter kom ogsaa Ahlefeldt og tog Cuadra og Du Bourg med sig hen i et Hjørne af Batteriet, hvor han beklagede sig til dem over, hvad der var sket, og forlangte, at den spanske Officer, som havde indladt sig med Englænderne, skulde straffes. Baade Cuadra og Du Bourg svarede hertil, at de umulig kunde tro paa, at det forholdt sig som fortalt, men Sagen skulde blive undersøgt, og fandtes Forræderiet, som de kaldte det, virkelig at være begaaet, skulde vedkommende blive alvorlig straffet. Hermed vilde Cuadra tage Afsked og vendte sig for at gaa, og Ahlefeldt og Du Bourg fulgte efter. Medens de da gik ud af Batteriet, saa Cuadra nok, at Ahlefeldt gik og grundede paa at sige noget, men først da de vare komne udenfor, vendte han sig til de to Spaniere og sagde: »Mine Herrer! min Agtelse for den spanske Nation er for stor til, at jeg ikke skulde sætte den fuldkomneste Lid til den. Vil De derfor, mine Herrer, give mig Deres Æresord paa, at De ikke foretager noget, der kunde kompromittere Dem og vor Nation.« Dette lovede Cuadra i sit eget og alle de andre Spanieres Navn, og begge gav de Ahlefeldt Haanden derpaa, hvorefter de skiltes ad under gensidige Komplimenter. Grenaderkompagniet lod Ahlefeldt forblive ved Batteriet, medens han om Aftenen beordrede de andre Tropper til at afmarschere igen.

I Rudkjøbing havde Gauthier imidlertid haft travlt; aldrig saa snart havde nemlig Du Bourg og Cuadra forladt Byen, før han lod alle sine Sager pakke sammen og tilligemed sine Ride-

heste sende til Taasinge, naturligvis i den Hensigt selv at følge bag efter. Men heri blev han hindret af to spanske Officerer, som ved at se disse hans Forberedelser til Afrejse paa en Tid, da Cuadra var borte fra Byen, fik Mistanke om, at Cuadra var lokket i en Fælde, og derfor holdt Øje med Gauthier, saa han ikke kunde slippe bort, ja endog truede ham med, at hvis Cuadra ikke kom tilbage inden en Time, vilde han blive skudt; heldigvis for ham var Cuadra hjemme igen inden Udløbet af denne Frist.

Hen paa Eftermiddagen samme Dag, den 7de, modtog Cuadra et Brev fra Romana som Svar paa de Skrivelser, han havde medgivet Fábregues til Nyborg. Romana skrev heri, at Cuadra foreløbig skulde holde sig rolig med den ringe Styrke, han havde, senere skulde han faa Forstærkning; han skulde afholde sig fra alt Samkvem med Englænderne men passe godt paa, hvad Gauthier foretog sig, og ikke lade ham slippe bort fra Øen, samt opsnappe alle de Breve, han afsendte. Cuadra mente dog af den Grund ikke fuldt ud at burde følge denne Anvisning, at han bemærkede, hvorledes Gauthier gentagne Gange konfererede med de danske Officerer, og at Ordonnanser og Adjudanter kom til ham fra Ahlefeldt og atter afgik til denne paa Tranekjær, — altsammen noget, som' lod ham frygte, at der blev truffet Aftaler imellem dem i Disfavør af ham og hans Folk, medens Sagen dog var den, at Gauthier til alt det, Ahlefeldt lod forespørge om eller foreslaa angaaende Spaniernes nu almindelig bekendte Forsæt at ville søge bort ved Hjælp af de engelske Skibe, blot svarede dette, at man efter hans Mening gjorde bedst i ganske at ignorere det hele. For da altsaa at sikre sig, at der ikke fra dansk Side blev rettet et Stød imod de stærkt spredte spanske Tropper, — der laa en Deling i Rudkjøbing, et Kompagni ved Simmerbølle og Resten spredt langs Kysten fra Longelse ned til Hjortholm — lod Cuadra om Aftenen sent Ordre udgaa til sine Folk, at de i al Stilhed skulde marschere til Skrøbelev og medtage Proviant for 2 Dage. Samtidigt bleve alle Adgange til Rudkjøbing besatte, Gauthiers Bolig omringet, saa man kunde holde Øje med, hvad han foretog

sig, og Spejdere udsendte til alle Sider, kort sagt alle Sikringsforanstaltninger bleve trufne imod et pludseligt Overfald.

Alt forløb dog roligt til hen efter Midnat; da blev det Cuadra meldt, at to Kvinder om Aftenen vare komne over fra Ærø og havde fortalt, at der derovre i Øjeblikket fandtes 800 Franskmænd, en Efterretning, som dog var ganske urigtig, men som alarmerede Spanierne i højeste Grad. Hvis nemlig disse Franskmænd — hvad jo formodentlig var Meningen, da Gauthier selvfølgelig havde tilskrevet Bernadotte om Fåbregues Møde med Lobo — skulde finde paa at sætte over til Langeland, saa vilde de i Øjeblikket kunne gaa i Land uden at saa godt som et eneste Menneske kunde forhindre det, thi de faa Spaniere, der fandtes i Rudkjøbing, vilde ikke forslaa noget, og de øvrige vare jo nu paa Vejen til Skrøbelev. Under saadanne Forhold mente derfor Cuadra at burde vove et Kup, det vil sige arrestere Gauthier, dels for at bringe Forstyrrelse ind i hans Planer, dels for at hindre ham i at faa Indflydelse paa de danske Troppers Holdning, og som tænkt, saa gjort. Han lod Oberst Gauthier vække og sagde til ham, at nu var Øjeblikket kommet til at tale aabent og ærligt med hinanden, og at han derfor vilde lade ham vide, at det var Spaniernes Hensigt at vende tilbage til deres Fædreland. Som Følge heraf var han nødt til at arrestere Obersten, der dog skulde blive behandlet med al den Hensynsfuldhed, han havde fortjent for alt, hvad han havde gjort for Spanierne, men til Gengæld maatte han saa nøjagtig opgive, hvor mange Mand der nu fandtes paa Ærø. Han, Cuadra, indsaa vel, at det var et Vovespil, han indlod sig paa, thi lykkedes det ikke ham og hans Folk at komme hjem, var Døden dem vis; derfor maatte han nu optræde med fornøden Fasthed, og derfor vilde det ikke nytte Gauthier at komme med Udflugter. Gauthier vilde næppe tro sine egne Øren; bestyrtet over al Maade henviste han til alt, hvad han havde gjort for at favorisere Spanierne, og bekendte, at da Efterretningen var kommen om Tumulterne i Roskilde, havde en af hans franske Officerer foreslaaet ham at tage Repressalier ved at lade de 100 franske Infanterister, han

havde hos sig, nedsable den spanske Stab, som laa i Rudkjøbing, og andet mere, som han i sin Forvirring rykkede ud med; endelig fremlagde han sine Papirer og Breve, af hvilke det fremgik, at der ikke var andre Franskmænd paa Ærø end de 80, som den 5te vare sendte derover fra Langeland. Cuadra søgte for øvrigt at berolige ham efter bedste Evne; han lod ham saaledes nævne de spanske Officerer, han satte mest Pris paa, og gav ham Lov til afvekslende at have to af disse hos sig; i deres Selskab maatte han gaa ud eller blive hjemme, ganske som han behagede det.

Saa snart Ahlefeldt næste Morgen, den 8de, fik at vide, at Oberst Gauthier var arresteret, red han, ledsaget af flere Officerer, ind til Rudkjøbing og hen til Gauthiers Bolig, hvor han uden Indsigelse af de to vagthavende spanske Officerer fik en Samtale i Enrum med Obersten. Derefter red han hen til Bataillonskommandøren, Oberstløjtnant Vives, for hos ham at udvirke Gauthiers Løsladelse, men Vives erklærede, at han paa Grund af Sygdom havde været nødt til at afgive Kommandoen til Cuadra, og Ahlefeldt maatte altsaa afsted igen og hen til denne. Her var netop en Del spanske Officerer til Stede, saa da Ahlefeldt og hans Ledsagere kom til, udgjorde de i Forening en ret anselig Forsamling, hvorfor Cuadra bad Generalen gaa med ind i et Sideværelse, for at de der kunde forhandle med hinanden under fire Øjne. Her meddelte da Ahlefeldt, at han havde været henne hos Gauthier og af ham havde faaet bekræftet, hvad han jo nok havde hørt fortælle, nemlig at Obersten var Arrestant, men at han dog umulig kunde tro paa, at dette var alvorlig ment, da man dog vist næppe vilde udsætte sig for den Uvillie, et saadant Skridt vilde vække hos Bernadotte, og de mulige Følger, det kunde faa. Hertil svarede Cuadra, at han naturligvis meget vel indsaa, at det var et dristigt Træk, han havde gjort, men han mente at have haft tilstrækkelig vægtige Grunde dertil. Sagen var nemlig, at Gauthier havde benyttet sig af hans korte Fraværelse fra Byen Dagen før til i al Hemmelighed at lade sine Heste og øvrige Ejendele bringe

bort fra Øen og havde ogsaa selv staaet i Begreb med at flygte: heri var han dog bleven hindret af et Par spanske Officerer, men det var Cuadra bekendt, at han havde truffet Foranstaltninger til at liste sig bort om Natten, formodentlig fordi han frygtede for, at noget lignende skulde overgaa ham, som Fririon i Roskilde. Men en saadan Frygt var fuldkommen latterlig, og den beroede paa en Mistro til Bataillonen, som denne saa langt fra havde givet Anledning til, at den tværtimod bestandig havde vist Gauthier, hvor afholdt han var af den. Allerede dette var altsaa alt andet end hensynsfuldt af Gauthier, men naar dertil endnu kom, at han vilde liste sig bort uden at overdrage Kommandoen til nogen anden, og netop nu, da der laa engelske Skibe ved Kysten, saa var man berettiget til at anse ham som en Mand, der vilde løbe fra sin Post, og noget saadant maatte man sætte sig imod.

Med et Smil gav Ahlefeldt hertil at forstaa, hvor ringe Vægt han lagde derpaa, og søgte paa forskellige Maader at faa Gauthier fri, men Cuadra erklærede, at hvor ondt det end gjorde ham, var det ham umuligt at opfylde Generalens Ønske, eftersom der allerede var skrevet til Romana om Sagen, og forinden nærmere hørtes fra ham, maatte alt have sit Forblivende, som dét var. Ahlefeldt bad da om at maatte gaa i Borgen for Gauthier; han gav sit Æresord paa, at han ikke vilde lade ham slippe bort fra Øen, med mindre Cuadra gav sit Minde dertil, og han tilføjede, at ihvorvel han ikke tvivlede om, at hans eget Ord var tilstrækkeligt, vilde han tillige stille to danske Officerer som Gidsler for Gauthiers Tilstedeblivelse, ja, hvis dette endda ikke var nok, saa sin egen Person. Hertil svarede Cuadra, at Generalen satte ham i stor Forlegenhed, — saa meget større, som han jo nu let kom til at synes baade stivsindet og uhøflig ved at nægte en Mand af saa høj Rang, og som besøgte ham for første Gang, alt, hvad han bad ham om; intet kunde være ham mere ubehageligt, men han kunde ikke gaa ind paa, hvad der forlangtes, og han burde det ikke heller. Hermed skiftede Samtalen Æmne, og Ahlefeldt tog Afsked;

inden han red bort, fandt Cuadra Lejlighed til at tilbyde, at saa snart Romanas Svar kom, skulde han selv komme til Tranekjær og meddele dets Indhold.

Vi have i det foregaaende set, hvilke Paaskud Romana dels personlig dels ved de forskellige Chefer gav de danske Myndigheder i Anledning af de Skridt, han foretog eller lod foretage for at faa sine Tropper samlede paa Fyen, alt naturligvis i den Hensigt at beholde Handlefrihed saa længe som muligt; det Brev, Gauthier tilskrev ham den 7de med Anmodning om at faa Bataillonen Cataluña bort fra Langeland og erstattet af andre Spaniere, gav ham Lejlighed til ogsaa lige over for Ahlefeldt at retfærdiggøre den Dislokation, ved hvilken den spanske Besætning paa Langeland i saa betydelig Grad forstærkedes. Han tilskrev nemlig den 8de Gauthier, at han ikke turde indlade sig paa at fjerne Cataluña, da en Ordre hertil utvivlsomt vilde ophidse Bataillonen i høj Grad, ja maaske endog bringe Mandskabet til at sætte sig op imod Officererne; derimod havde han beordret 4 Kompagnier af Barcelona og 1 eller 2 Eskadroner af Villaviciosa til at tage over til Øen, og med dem maatte Gauthier kunne forhindre ethvert Samkvem med Englænderne. Dette Brev, som kom til Rudkjøbing samme Dags Eftermiddag, blev tilbageholdt af Cuadra, saa Gauthier aldeles ikke fik det at se; derimod tilskrev Cuadra[1] Ahlefeldt og meddelte ham, at de nævnte Tropper kunde ventes.

Udsigten til at faa en saa betydelig Tilvækst af fremmede Tropper til Langeland var aldeles ikke Ahlefeldt tilpas, og navnlig blev han urolig ved Tanken om at skulle modtage Kavalleri, da det kuperede Terræn paa Øen ikke egner sig til Benyttelse af saadant. Han sendte derfor endnu samme Aften en Adjudant til Taasinge med Anmodning til Kammerherre Juel om at lade alle Baade ved Vemmenæs borttage og saaledes hindre Spanierne i at komme over, med mindre Romanas egenhændige Ordre til deres Overførsel blev forevist; men da

[1] Original i Krigsministeriets Arkiv.

Juel Kl. 3 om Morgenen den 9de modtog denne Anmodning, var forlængst alle Færger og Baade, som fandtes ved Vemmenæs, beslaglagte af de første Spaniere, der vare komne til Taasinge, og som straks vare afgaaede dertil, og endelig havde Juel set Romanas egenhændige Ordre, der rigtignok gik ud paa, at baade Barcelona og Villaviciosa skulde tage fra Svendborg direkte til Langeland, men da det ikke havde kunnet lade sig gøre, vare de, som vi ved, gaaede til Taasinge, hvorfra Barcelona begyndte Overfarten den 9de om Morgenen. Samme Dags Eftermiddag og den paafølgende Nat var Villaviciosa fulgt efter dels i Vemmenæsbaadene, dels i Baade fra Langeland, som den omsigtsfulde Cuadra havde foranlediget Pladskommandanten i Rudkjøbing, Løjtnant *Lobedanz* til at skaffe til Veje i saa stort Antal som muligt og derefter under væbnet Eskorte sendt til Taasinge. Saasnart Tropperne begyndte at komme til Langeland, lod Cuadra dem tildele den strengeste Ordre til at opføre sig ordentlig imod Befolkningen[1].

Den 9de var der kommet to Kurerer, en dansk og en fransk, fra Sjælland til Langeland; den første skulde videre til Fyen men var bleven stoppet af Spanierne og bragt til Tranekjær, hvorfra han dog straks fik Lov at rejse videre, da Ahlefeldt havde erklæret, at han rejste i kongelig dansk Tjeneste. Den anden, som ikke var nogen anden end *Ciran*, der var paa Vej fra Fririon med Breve til Bernadotte, blev ligeledes stoppet og truet til at aflevere sine Papirer, der blandt andet indeholdt stærke Beskyldninger imod de spanske Regimenter paa Sjælland, hvilke i Forbindelse med hans hele Optræden foranledigede Cuadra til at arrestere ham. Han fandt dog Udvej til at underrette Ahlefeldt om, at han var sat fast, og Ahlefeldt tilskrev derfor Cuadra og udbad sig meddelt, hvilke Grunde der havde kunnet bevæge ham til at arrestere en fransk Kurer, hvortil Cuadra svarede[2], at dette hidrørte fra, at Ciran, uagtet han

[1] Brev af 9de til Ahlefeldt i Krigsministeriets Arkiv. — [2] Original i Krigsministeriets Arkiv.

var spansk Officer, ikke alene ikke havde været at formaa til at give Oplysning om, hvad der var foregaaet i Roskilde men desuden havde besvaret de til ham rettede Spørgsmaal paa en saadan Maade, at der var al Anledning til at antage, at han havde noget galt paa Samvittigheden. Ahlefeldt kunde derfor ikke udvirke hans Frigivelse, tværtimod, han blev holdt i streng Forvaring, indtil Romana senere kom til Øen; han lod ham løbe, hvorefter Ciran gik i fransk Tjeneste. Ahlefeldt havde for øvrigt samme Dag sendt Cuadra en anden Skrivelse. Uden nemlig at oppebie den lovede Meddelelse om, hvad Romana vilde sige til Gauthiers Arrestation, trængte Ahlefeldt atter paa for at faa ham fri og afgav nu skriftlig[1] sit Æresord paa, at Obersten ikke skulde komme bort fra Øen, før Cuadra tillod det, samt tilbød ligesom Dagen før at stille to danske Officerer, eventuelt tillige sig selv som Gidsler; i Svarskrivelse[2] af 10de blev dette dog paa ny nægtet, hvortil den virkelige Grund, efter hvad Ahlefeldt indberettede[3] til Kongen, var den, at der fra Langeland var afsendt to spanske Officerer til det franske Hovedkvarter for at komplimentere i Anledning af Kejserens Fødselsdag; »de frygter for disse og vil derfor ej før løslade Gauthier, førend disse ere sikre«.

Saa snart Villaviciosas Chef, Baron *Armendáriz*, kom til Langeland, overtog han som den ældste straks Kommandoen over alle de spanske Tropper paa Øen, hvorom Ahlefeldt blev underrettet i Skrivelse af 10de fra Cuadra[4]. Som vi ved, tog det Tid med Regimentets og navnlig med Hestenes Overførsel, og hen paa Morgenstunden standsede denne pludselig, da der indløb den dog ganske urigtige Efterretning, at Franskmændene vare i Svendborg og i Færd med at gaa over til Taasinge, formentlig for derfra at rette et Angreb paa Langeland. Under saadanne Omstændigheder ansaa Cuadra det for nødvendigt hverken at spilde Tid paa Forhandlinger med Ahlefeldt, der

[1] Brevet meddeles hos Cuadra. — [2] Original i Krigsministeriets Arkiv. — [3] Ligeledes. — [4] Ligeledes.

naturligvis vilde være nødt til at stille sig paa Franskmændenes Side, eller paa Overvejelser af en Forsvarsplan, men derimod hurtigst muligt at komme alle Modpartens Skridt i Forkøbet, og da Armendáriz billigede dette, bleve de enige om at opsætte og straks til Ahlefeldt at afsende følgende Brev og Forslag til en Kapitulation[1]:

»Hr. General!

Vi har i dette Øjeblik bragt i Erfaring, at Fjenden lige er rykket ind i Svendborg, og da vi derfor — hvad De vil finde naturligt — tvinges til at tage de kraftigste Forholdsregler for at sikre vor egen Stilling, saa maa vi nødvendigvis forlange af Dem, Hr. General, at De stiller hele Deres Styrke her paa Øen til vor Raadighed, idet vi forberede Dem paa, at et Afslag i saa Henseende vil nøde os til at optræde som forbitrede Fjender, der nok skulle vide at faa Dem til at fortryde en saadan Holdning. Vi raade her over 3200 Mand[2] med 400 Heste og 10 Kanoner, og vi ere saa fast besluttede paa at forsvare os til sidste Mand, at vi hverken frygte Fjendens Magt eller Mod.

Tag da nu en Beslutning; jeg giver Dem 10 Minutter til at bestemme Dem i til enten at overgive os Deres hele Styrke eller til at se Øen hærget med Ild og Sværd fra den ene Ende til den anden, endnu førend Fjenden kan naa at komme i Land.

Jeg har den Ære at sende Dem min Hilsen.

Baron *Armendáriz.*«

Forslag til Kapitulation

fra Hr. Baron *Armendáriz*, Oberst for Regimentet Villaviciosa og øverstbefalende over de spanske Tropper paa Øen Langeland, til Hans Excellence Greve *Ahlefeldt*, Hans Majestæt Kongen af Danmarks General og øverstbefalende paa Øen Langeland, den 10de August 1808.

Art. 1. Alle militære Positioner, alt Artilleri, Ammunition, Heste og Fartøjer overgives Spanierne, alle Vaaben, saavel Tropperne som Beboerne tilhørende, skulle ligeledes afleveres.

Art. 2. Skulde Franskmændene gaa i Land paa Øen, da skal den danske General være pligtig til at holde sig neutral,

[1] Begge findes i Original i Krigsministeriets Arkiv. — [2] Denne Angivelse var dog c. 700 Mand for stor.

saa han ikke til Gunst for Franskmændene anvender noget Middel, der kunde være dem til Nytte eller Spanierne til Skade.

Art. 3. Hr. Baron Armendáriz forpligter sig paa sin Side til ved alle Midler, der staa til hans Raadighed, at forhindre, at Englænderne komme i Land, saavel som og til at forhindre dem i at tilføje Øen den mindste Skade.

Klokken var henad 11 om Formiddagen den 10de, da to Officerer og en Trompeter kom til Tranekjær med denne »impertinente Opfordring«, som Ahlefeldt kaldte den[1]. Han erklærede straks[2]: »Dette sker ikke« og forlangte at tale med den øverstbefalende, hvilket blev ham tilstaaet, hvorfor han sammen med Kaptajnerne *Scharffenberg* og *Hedemann* red til Rudkjøbing, som Armendáriz imidlertid havde ladet spærre af de 200 Dragoner, der ikke havde faaet deres Heste med over, og en lille Deling Infanteri: Resten af hans Folk var rykket ind i Landet. Ingen kunde saaledes komme hverken ind i eller ud af Byen, ja Beboerne maatte ifølge et Paalæg, som Armendáriz lod Pladskommandenten[3] give dem, end ikke forlade deres Huse men havde at forholde sig rolige lige over for alt, hvad Spanierne mulig vilde foretage sig. Pladskommandanten selv blev sat under Opsigt, for saa vidt nemlig en spansk Officer paa faa Øjeblikke nær fulgte ham, hvor han gik og stod.

Ved Mødet med Armendáriz søgte Ahlefeldt straks at faa ham til at frafalde sine Fordringer, men dette lykkedes ikke. »Jeg svarede da«, skrev han til Kongen, »jeg er dansk Officer: aldrig saa længe mine Øjne ere aabne, lader jeg saaledes vanære min Nation; mine Ejendommes Ruin er ligegyldig for mig, men ej min Nations og min Ære.« Dette havde den ønskede Virkning, saaledes at man efter en Del Forhandling opnaaede at faa en Overenskomst i Stand, fra Ahlefeldts Side med Billigelse af hans to Officerer indgaaet under Trykket af, at de to Kompagnier af hans Folk, som laa ved Spodsbjerg, vare afskaarne

[1] Krigsarkiverne III, 518. — [2] Indberetning til Kongen af samme Dag i Krigsministeriets Arkiv. — [3] *Lobedanz's* Rapport til Rantzau af 15de August i Krigsministeriets Arkiv.

fra ham ved den Styrke, Spanierne havde midt paa Øen[1], og disses Overmagt over hans Tropper saaledes endnu mere overvældende. Man tilførte da Kapitulationsforslaget følgende

»Besvarelse.

Art. 1. De militære Positioner skulle blive overgivne, men hverken Artilleriet, Ammunitionen, Hestene eller Fartøjerne, ej heller Troppernes eller Indvaanernes Vaaben; men saa snart Franskmændene nærme sig, skulle Tropperne øjeblikkelig nedlægge deres Vaaben, og Artilleriet og Fartøjerne overgives.

Art. 2. Tiltrædes.

Art. 3. Jeg stoler fuldkomment paa Hr. Baron Armendáriz's Ord.

Art. 4. Posterne skulle uforstyrrede kunne afgaa til Sjælland og Fyen.

Omstændighederne og Spaniernes store Stridsmagt har tvunget mig til, for at frelse Øen og vore Tropper, at tiltræde de foranstaaende Artikler. Øen er bleven overrumplet, ellers vilde aldrig nogen kunne have troet, at saadanne Forslag kunde have været fremsatte.

Ahlefeldt Laurvig.

Baron *Armendáriz.*
Amb. de la Cuadra.

v. Scharffenberg.
v. Hedemann.
Danske Kaptajner.«

Saa snart denne Overenskomst var sluttet, trængte Ahlefeldt atter paa for at faa Gauthier løsladt, og hvad han ikke havde kunnet sætte igennem hos Cuadra, lykkedes det ham nu at opnaa hos Armendáriz, dog rigtignok først efter en lang Række af Indvendinger; imod at gaa i Borgen for Gauthiers Tilstedeblivelse fik han ham endelig udleveret, ligesom det blev ham indrømmet, at den Snes Franskmænd, der endnu var tilbage paa Øen, kom

[1] De Tropper, der havde været samlede ved Skrøbelev, vare efterhaanden igen afmarscherede derfra men laa endnu saaledes, at de kunde afskære de omhandlede to danske Kompagnier

til at staa under hans Beskyttelse. Gauthier fulgte derefter med Ahlefeldt til Tranekjær.

Medens disse Forhandlinger stode paa, havde Spanierne været i Bevægelse ude paa Øen: Cuadra forlod nemlig Rudkjøbing samtidig med, at Armendáriz's Brev og Forslag til Kapitulation afgik til Tranekjær, og tog til Skrøbelev, hvor han beordrede sine Tropper til paa ny at samles, og sammesteds hen havde han ladet de Afdelinger af Barcelona og Villaviciosa afmarschere, som ikke vare forblevne i Rudkjøbing. Paa det Tidspunkt, da han kunde slutte sig til, at den Frist, der var indrømmet Ahlefeldt til at bestemme sig i, maatte være udløben, havde han paa denne Maade faaet samlet c. 800 Mand, og da han nu frygtede for, at ethvert Minut, der gik ubenyttet hen, skulde være hans Landsmænd til Skade, beordrede han Kaptajn D. *Clemente Barnes* til med en Del af de til Stede værende Tropper at rykke mod Spodsbjergbatteriet og bemægtige sig dette og derefter at gaa videre langs Kysten og besætte denne; selv tog han tilbage til Rudkjøbing, hvor han kom tidsnok til at være med ved Kapitulationen. Saa marscherede Barnes da til Spodsbjerg, tog Batteriet ved Overrumpling og rykkede videre Nord paa men kom ikke ret langt, førend han fik Meddelelse om, at Kapitulationen var afsluttet. Dermed faldt alt i Ro igen.

Den samme Efterretning om Franskmændenes Ankomst til Svendborg, som gav Anledning til alt dette, foranledigede ogsaa *Du Bourg* til at flygte fra Langeland den 10de. Han havde tjent i den spanske Hær i 32 Aar og vilde derfor lige saa lidt slaas med Spanierne som med sine Landsmænd Franskmændene, hvorfor han med Kone og Børn begav sig afsted i en Baad, han lejede; efter en lang og paa Grund af den høje Sø og det stormfulde Vejr yderst besværlig Sejlads naaede han samme Dag Kysten af Fyen ved Bøgeskovgaard, hvor han overnattede. Næste Dag meldte han sig til Pladskommandanten i Svendborg, der forstrakte ham med Penge til at tage til Holsten.

Samme Dag endelig flygtede ogsaa *Lobedanz* fra Langeland.

I et af de faa Øjeblikke nemlig, i hvilke hans spanske Ledsager lod ham uden Opsigt, fik han af en anden spansk Officer at vide, at den Omstændighed, at han paa flere Maader havde været Gauthier behjælpelig, f. Eks. ved at føre hans Korrespondance, havde opbragt Spanierne saaledes imod ham, at det var besluttet, han skulde arresteres, saa snart man ikke længer behøvede hans Hjælp, og at han sammen med Gauthier skulde bringes om Bord paa den engelske Flaade og føres til Spanien; endvidere erfarede han, at man havde en Ekspedition i Sinde imod de ved Svendborg liggende danske Skibe. For da nu, siger han selv[1], at redde disse og samtidig naturligvis sin egen Person, overgav han Kommandoen til Løjtnant *Sehestedt* og flygtede over Taasinge til Svendborg, hvor han underrettede Kaptajn Scheel om den Fare, der truede Skibene, hvilke denne derfor sendte til Ærø. Fra Svendborg begav han sig til Flensborg, hvorfra han meddelte Ahlefeldt Aarsagen til sin Flugt[2]; derfra tog han videre til Kiel. Han blev senere stillet for en Krigsret, som kasserede ham for Fejghed, men Kongen formildede Dommen til Afsked i Naade. —

Det var, som vi have hørt, den 12te, at Bernadotte kom til Odense. Her modtog han Efterretningen om den af Ahlefeldt afsluttede Kapitulation, der paa een Gang forundrede og forbitrede ham, det første fordi han havde troet, at Spanierne paa Langeland lige saa vel som deres Kammerater paa Fyen vare gaaede om Bord paa engelske Skibe, det andet fordi han, ukendt som han var med de faktiske Forhold, stod i den Formening, at Ahlefeldt havde ladet sig overliste. Han tilskrev derfor Ahlefeldt følgende Brev[3]:

»Odense den 12te August.

Hr. Greve!

Jeg er lige kommen til Odense, hvor jeg erfarede, at der endnu er spanske Tropper paa den Dem som øverstbefalende underlagte Ø Langeland, og at disse have hejst Oprørsfanen

---

[1] Rapporten til Rantzau af 15de August. — [2] Original i Krigsministeriets Arkiv. — [3] Ligeledes.

og forenet sig med vore fælles Fjender Englænderne. Forbundet imellem den store Napoleon og Deres ophøjede Herre kan ikke lade Dem i Tvivl om, hvorledes De vil have at stille Dem. De skal benytte alle Midler til at betvinge disse Oprørere, og skulde De ikke have Tropper nok til Raadighed dertil, saa tag Deres Landeværn, ja alle Beboerne i Massevis med til Hjælp, fald over dem ved Nattetid og lær de Uslinge at holde sig i Skindet.

Sig dem, at jeg lader flere franske Regimenter marschere imod dem, men at de endnu kan faa Tilgivelse, hvis de vil overgive sig, og at jeg da vil behandle dem med Godhed; i modsat Fald derimod forventer jeg af Dem, Hr. General, at De benytter hele den Magt, Deres Konge har betroet Dem, til at slaa disse Oprørere fuldstændigt til Jorden. Jeg beder Dem saa vidt muligt hver anden Time at sende mig Meddelelse om Sagernes Stilling.

Modtag, Hr. General, Forsikringen om min mest udmærkede Højagtelse.

J. Bernadotte,
Marschal, Fyrste af Pontecorvo.«

Samtidig modtog Ahlefeldt en lignende Skrivelse fra *Levetzau*[1] og Dagen efter ikke mindre end to Breve[2] fra *Veaux* i Svendborg med Opfordring til at gaa løs paa Spanierne og indberette, hvad der passerede paa Øen, samt endelig et langt Brev fra *Haffner*[3], hvoraf fremgik, at man fremdeles i det franske Hovedkvarter i Odense mente, at Spanierne vilde rømme Langeland, og kun ventede paa Meddelelse om, hvorledes det i saa Henseende forholdt sig, thi »ere de der endnu, gaar pludselig al Ting frem efter, og man sætter over til Langeland, det koste, hvad koste vil, derom er jeg overtydet, thi ingen større Belønning kunde bydes Armeen for den vanskelige Marsch[4] end endnu at naa Spanierne, hvilket jeg ønsker for Deres Øs Skyld ej at maatte blive Tilfældet.«

Det blev det da heldigvis heller ikke, hvortil Grunden var den baade for det franske Hovedkvarter og Ahlefeldt fuldkommen uventede Begivenhed, at Spanierne i Stedet for at indskibe sig

[1] Original i Tranekjær Arkiv. — [2] Krigsministeriets Arkiv. — [3] Ligeledes. — [4] Nemlig fra Slesvig til Fyen.

tværtimod fik Forstærkning til Øen, idet den hele fra Fyen og Jylland bortrømmede Styrke den 13de om Eftermiddagen gik i Land ved Spodsbjerg. Ahlefeldt var netop med nogle af sine Officerer taget ud der i Nærheden for, som han mente, at skulle overvære de hidtil paa Øen værende Spanieres Indskibning paa den Flaade af Krigs- og Transportskibe, der stod ned mod Kysten Nord fra, men til hans stor Skuffelse begyndte der fra Klokken 1 af at gaa Baade i Land fyldte med spanske Soldater, og dette blev ved til langt hen paa Eftermiddagen. Alt i alt blev paa denne Maade paa Langeland samlet[1]:

	Officerer.	Soldater.
Princesa	68.	1947.
Zamora	58.	1652.
Barcelona	42.	1212.
Cataluña	48.	1060.
El Rey	42.	573.
El Infante	41.	565.
Villaviciosa	32.	562.
Almansa	39.	557.
Artilleri	18.	363.
Sapører	7.	95.
Ialt	395.	8586.

Dertil kom endnu 116 Kvinder, 67 Børn og 49 Tjenere samt en Del Sygepassere og Skrivere. Romana selv forblev med sin Stab om Bord til næste Dag.

Det var ikke med noget let Sind, Ahlefeldt red hjem efter at have set alle de mange Mennesker gaa i Land; han forudsaa en lang Række Bryderier af deres Komme, og disse tøvede ikke med at indfinde sig.

---

[1] Fortegnelsen findes ligelydende hos *Llano* og *Cuadra* men er noget forskellig fra den af *Arteche* meddelte, Guerra III, 468; Discurso Side 54. Angaaende de paa flere Punkter ret betydelige Uoverensstemmelser i den her anførte Liste med Fortegnelsen Side 49 smlgn. Noten Side 50.

Næppe havde saaledes Gauthier erfaret, hvad der var sket, førend han søgte og fandt Lejlighed til at flygte bort fra Øen, uagtet han havde givet Ahlefeldt sit Æresord paa at forblive der[1]. Herom underrettede Ahlefeldt straks om Aftenen samme Dag Cuadra, hvem han tillige lod vide, at der, efter hvad han havde bragt i Erfaring, var om Eftermiddagen den 12te og Formiddagen den 13de kommet franske Tropper til Svendborg, en Efterretning, som naturligvis straks opskræmmede Spanierne, der efter deres Landgang havde taget Stilling tæt Nord for Spodsbjergbatteriet. Da Romana endnu ikke var kommen i Land, var Grev *de San Roman* den øverstbefalende, og han lod

---

[1] Han naaede uantastet over til Fyen, hvor han meldte sig i det franske Hovedkvarter i Odense den 15de. Naar Ahlefeldt havde gjort sig saa megen Umage for at faa ham fri, var dette naturligvis af Hensyn til Franskmændene. Haffner kunde da ogsaa i sit Brev af 13de meddele ham: »Deres Højvelbaarenheds Iver for at redde Gauthier har jeg meldt« Bernadotte, »hvorover han var særdeles fornøjet«. Trods sit givne Ord rømmede dog nu Gauthier — »han har fundet Lejlighed at undkomme«, indberettede Rantzau den 15de til Kongen — og satte derved Ahlefeldt i stor Forlegenhed. Uagtet han kom til Odense den 15de, skriver Haffner om ham den 18de (Krigsarkiverne III, 509): »Gauthier foreviser nu et Pas af Ahlefeldt selv.« . . . Hvorledes han er kommen i Besiddelse af dette Pas, har ikke ladet sig oplyse, men at Ahlefeldt skulde have givet ham det, er rent ud umuligt, dertil stod de for det første i et altfor slet personligt Forhold til hinanden og for det andet, hvis saa var, kunde Ahlefeldt ikke gentagne Gange beklage sig til Kongen over, at Gauthier havde brudt sit Ord, lige saa lidt som han ved deres senere Møde i Svendborg den 21de kunde, efter Skrivelse fra Scheel til Rantzau af samme Dag (Original i Krigsministeriets Arkiv) være »meget opbragt paa Gauthier«, saa »deres Entrevu har været meget spændt«. Hvad Spanierne angaar, siger *Llano*, at Ahlefeldt »havde ladet Gauthier undslippe«, medens *Cuadra* først fortæller, at Gauthier flyttede til Tranekjær under Ahlefeldts Ansvar for hans Tilstedeblivelse og derefter tilføjer: »og saa løb han, som man kunde vente det, sin Vej«. Cuadra tror saaledes ikke paa, at Ahlefeldt var Gauthier behjælpelig med at flygte, hvilket da ogsaa kun lidet vilde stemme med, at han omtaler Ahlefeldt som »en ualmindelig fintfølende Mand . . . ., paa Bunden af hvis noble Karakter der sikkerlig ikke laa den mindste Underfundighed«.

da nu for det første flere af de vigtigste Punkter besætte og afmarscherede dernæst selv med sit Regiment Princesa og en Del Almansadragoner til Fods til Tranekjær for overensstemmende med den afsluttede Konvention at opfordre Ahlefeldt til at lade de danske Tropper aflevere deres Vaaben og, hvis han skulde vægre sig derved, da at tiltvinge sig dem.

Klokken halv tre om Morgenen den 14de meldte Ahlefeldts Forposter, at Spanierne rykkede frem og ikke vilde lade sig tilbagevise[1]; han besluttede da at oppebie deres Komme og høre, hvad de vilde. I Ilmarsch rykkede de frem, og uden derom at melde det mindste til Ahlefeldt omringede de Slottet, hvorefter en Officer ved Navn *Blanco* stormede ind til ham og spurgte, om han straks vilde opfylde Kapitulationen. Han svarede hertil, at det var ham »en ganske ubekendt Maade i det militære i saa stort Selskab at komme til en Mand, der aldrig, lige saa lidt som nogen Dansk, havde givet dem Lejlighed til Mistanke, og som ikke af Frygt for den Magt, der stod rundt om hans Hus, men som ærlig Dansk ikke veg fra sit Ord«, hvorefter han forlangte at tale med Grev de San Roman, der da ogsaa kom til og meget beklagede, at han paa Grund af Franskmændenes Tilstedeværelse i Svendborg var nødt til at forlange, at alle Vaaben straks bleve afleverede, og, hvis dette ikke skete, da at maatte forberede Greven paa, at Øen vilde blive prisgivet til Plyndring. Lige over for den store Overmagt var der jo intet andet at gøre for Ahlefeldt end at indvillige i, hvad der blev forlangt, og de fornødne Ordrer bleve derfor afgivne, hvorefter alle Vaaben bleve afleverede til San Roman, som ved Haandslag og paa Æresord forpligtede sig til, at alt skulde blive tilbageleveret, naar Spanierne forlode Øen. Medens dette stod paa, opførte en Del af de spanske Soldater sig saa slet som vel muligt; de bandt flere af Ahlefeldts Folk, ja endog nogle af de afvæbnede Soldater sammen to og to og pryglede

[1] *Ahlefeldts* Indberetninger til Kongen af 15de August (Krigsministeriets Arkiv) og 30te August (Krigsarkiverne III, 517—22).

dem, fratog dem deres Ure samt røvede, hvor de kunde, hvorover Ahlefeldt selvfølgelig straks beklagede sig til San Roman, som ogsaa gjorde, hvad han kunde for at standse Uvæsenet, der dog først holdt op ved Spaniernes Afmarsch.

Forinden Spanierne kom til Øen den 13de havde Ahlefeldt »i den Tanke, at de franske skulde komme . . . . . for at vinde Tid« beordret den ved Tranekjær kamperende Deling Artilleri til Hou; den kommanderedes egentlig af Løjtnant *Büllow*, men da han laa alvorlig syg, stod den nu under Kommando af Løjtnant *Stockfleth*[1]. Den laa da altsaa ved Afleveringen den 14de omtrent 3 Mil fra Tranekjær, og Ahlefeldt maatte derfor udbede sig en Frist til at kunne faa baade den og Resten af Artilleriet samt Jægerne og en Eskadron Dragoner, der alle laa langt ude paa Øens Nordside, kaldte tilbage for at aflevere deres Vaaben, hvilket indrømmedes; Fristen sattes til om Eftermiddagen. Som Følge heraf blev Major, Grev *Chr. Ahlefeldt* afsendt for at beordre de omtalte Troppeafdelinger til Tranekjær, og omtrent Kl. 7 om Morgenen naaede han derud i Følge med en spansk Officer; efter Ordrernes Aflevering til de forskellige Afdelinger toge de tilbage igen. Stockfleth meddelte da sine Folk, hvad der var blevet ham befalet, men de svarede, at de hellere vilde optage en Kamp paa Liv og Død end aflevere deres Vaaben; de øvrige Artillerister afgave samme Erklæring, Jægerne ligesaa, kort sagt de besluttede i Forening at værge sig til sidste Mand hellere end at aflevere de Vaaben, Kongen havde betroet dem til Landets Forsvar. Fra Dragoneskadronen, der laa noget sydligere end de andre, kom kort efter Løjtnant *Berregaard* med 10 Mand over for i hele Eskadronens Navn at forespørge Artilleristerne og Jægerne, om de vilde gøre fælles Sag med Dragonerne imod Spanierne, og da dette blev vedtaget, toge de første en hensigtsmæssig Stilling ved Stensgaards Mølle, hvor de vilde afvente, at Dragoneskadronenen skulde slutte sig til dem; dette skete dog ikke, eftersom en fremrykkende spansk

[1] *Mumme* Side 143.

Afdeling tvang den til at aflevere sine Vaaben[1]. Den øvrige Styrke forblev derimod rolig i den valgte Stilling indtil Kl. 8 om Aftenen, da den trak til Lohals, hvor der laa 5 Transportbaade, som bleve satte i Vandet, og med hvilke det var dens Mening at tage til Fyen. Kanonerne bleve kastede af Lavetterne og forvarede i en Grøft, Lavetterne og Ammunitionen bleve kørte ind i Skoven, og Hestene overgivne til nogle langelandske Feltkuske, som fik Ordre til at melde Ahlefeldt det passerede. Han, som imidlertid forgæves havde søgt at faa de opsætsige Tropper bragte til Lydighed, indsaa altsaa fuldt vel, at det ikke vilde være ham muligt at aflevere Kanonerne og de øvrige Vaaben til fastsat Tid, og sendte derfor Bud til Romana, som var kommen i Land Kl. 2 og havde taget Kvarter i Rudkjøbing, med Melding om, at han ikke saa sig i Stand til at holde den trufne Aftale. Som Følge heraf satte Romana ham og to af hans Officerer under Bevogtning og lod ham meddele, at saafremt Kanonerne ikke bragtes til Stede inden næste Morgen, vilde han blive skudt, og Tranekjær brændt. Der indrømmedes ham dog Frihed til under spansk Ledsagelse at tage hen paa Øen, hvor han vilde, hvilket han benyttede sig af til at ride til Nygaard, en lille halv Mil fra Lohals, hvor han var sine ulydige Tropper nærmere. Samtidig rykkede en stor spansk Styrke paa ny frem og omringede Tranekjær; den havde Ordre til at stikke Slottet i Brand hen paa Morgenstunden, hvis Kanonerne

[1] Disse Dragoner havde bestandig vist Lyst til Insubordination og navnlig nu, da Ahlefeldts Ordre kom til dem, opførte de sig saaledes, at Ahlefeldt Dagen efter tilskrev Kongen: »Over fyenske Dragoner har jeg meget at klage, da de viste en Insubordination over alt Begreb«, uagtet deres Chef, Major *Fabritius de Tengnagel,* alvorligt søgte at tale dem til Rette. Det var særlig Løjtnanterne *Sperling* og *Berregaard,* der viste Ulydighed, hvorfor de da ogsaa ved Befaling af 28de August (Krigsarkiverne III, 514) idømtes henholdsvis 2 og 3 Maaneders Arrest af anden Grad i Nyborg Fæstning. Dragonhestene bleve tagne i Brug af de spanske Artillerister, som benyttede dem ved deres senere Patrouilleringer langs Kysterne. De afleverede Geværer bleve fordelte blandt Infanteriafdelingerne.

ikke vare afleverede inden den Tid. Alt dette kom den syge Løjtnant Bülow for Øre og foranledigede ham til trods sin Svaghed at lade sig køre ud til Lohals, hvor han sammen med Grev Chr. Ahlefeldt ankom, netop som Tropperne vilde indskibe sig omtrent Klokken halv 10 om Aftenen. Han formanede dem da indtrængende til at vende om, og da han havde stor Indflydelse paa dem, lykkedes det ham virkelig at faa dem til at gaa tilbage og montere Kanonerne igen, og med saa stor Iver toge de fat herpaa, at de i mindre end en halv Time vare paa Marsch til Tranekjær, hvor Kanonerne saa bleve afleverede Kl. 1 om Natten, til stor Tilfredshed for Spanierne, som derefter trak afsted; den Nat holdt de udmærket Mandstugt. Løjtnant Stockfleth vilde ikke vende tilbage med de andre men gik sammen med de faa franske Infanterister[1], der endnu vare paa Øen, om Bord ved Lohals Klokken henad 10 og kom ved Midnat til Hesselager. For hans Færd ved denne Lejlighed idømtes han Arrest af anden Grad i 3 Maaneder i Nyborg Fæstning.

Næste Morgen red Ahlefeldt ind til Romana for at tale med ham om den ubehagelige Situation, han var kommen i ved Gauthiers Flugt. »Jeg stillede mig«, siger han[2], »ligefrem for ham, sagde ham Uheldet og føjede til, den skændige har bedraget mig, men her staar jeg som dansk Mand, der aldrig bryder sit Ord, i hans Sted.« »Vel«, sagde han, »jeg er tilfreds. De følger mig til Spanien.« »Det er min Pligt«, svarede jeg, »men jeg beder om en Time for at skrive nogle Breve.« Dette afslog han, men da jeg svarede ham, at ogsaa dette var mig ligegyldigt, tog han mig ved Haanden og sagde: »Nej, saaledes handler Spanske ikke. De er fri og fortjener al mulig Agtelse af de Franske, saafremt de vare i Stand til at føle for det ædle.«

Imedens dette gik for sig lige over for de Danske paa Øen, havde Spanierne ogsaa truffet en Række Foranstaltninger lige over for Franskmændene, af hvem de frygtede en Overrumpling.

---

[1] *Rantzaus* Rapport til Kongen af 15de i Krigsministeriets Arkiv. — [2] Indberetning af 15de til Kongen.

De trak saaledes i Løbet af den 14de Tropper op forbi Egelykke til Ennebølle og indtog paa hele Strækningen derfra og ned til Rudkjøbing saadanne Stillinger, at de i Løbet af kort Tid kunde samle en betydelig Styrke paa et hvilket som helst Punkt, der maatte blive truet. De formerede endvidere en Avantgarde paa 800 Mand under Kaptajn ***Barnes***, hvis Opgave det var ved Nattetid at afsøge de store Skove Nord for Rudkjøbing, og endelig lode de tre særlig paalidelige Sergenter gaa ud hver i sin Baad og lægge sig paa Vagt om Natten saa nær Svendborg som muligt for at kunne melde enhver som helst Bevægelse derfra, der forekom dem mistænkelig. Hellere havde de ganske vist set, at Englænderne havde lagt de 7 Kanonbaade, de havde med sig, ind i Bæltet imellem Fyen og Langeland, men Admiral Keats vilde ikke indlade sig derpaa, fordi Farvandet derinde var for grundet til at sende Fregatter med dem til deres Beskyttelse, og han var bange for, at Franskmændene skulde kunne faa et saa stort Antal danske Kanonbaade samlet, at de vilde kunne overvælde hans egne. For øvrigt havde Spanierne for at faa paalidelige Efterretninger om, hvad Franskmændene foretog sig, søgt at bevæge nogle langelandske Bønder til at tage over til Fyen og skaffe sig Underretning derom, men ingen havde været at formaa dertil, hvor meget man end bød dem derfor.

Fra fransk Side havde man for saa vidt heller ikke været ledig, som man havde søgt at faa en Del Proklamationer over til de spanske Tropper. Bernadotte havde nemlig, allerede inden han forlod Rendsborg, affattet et Opraab til Spanierne paa Fyen og havde faaet Kindelan til ligeledes at henvende sig til dem, alt i det Haab at formaa i det mindste nogle af dem til at lade være at følge Romana; disse Opraab skulde sammen med Oversættelser paa Fransk og Dansk spredes blandt Tropperne og Indbyggerne paa Fyen, men da de naaede til Odense, vare Spanierne allerede borte, hvorfor Rantzau den 12te sendte dem videre til Ahlefdt til »Oversættelse, Afskrift og Uddelelse« blandt de spanske Soldater paa Langeland. Ahlefeldt sendte som Følge heraf Dagen efter en Pakke til Armendáriz i Rudkjøbing

og en anden til Stabschef, Brigader D. Montes Salazar ude ved Spodsbjergbatteriet, og begge tilstillede ham endnu samme Dag Tilstaaelse[1] for rigtig Modtagelse, men fandt som Følge af deres Kammeraters Landgang og Begivenhederne i den nærmeste Tid derefter næppe Lejlighed til at beskæftige sig med at uddele dem, i alt Fald ses saadant ikke at have fundet Sted. Men saa kom Bernadotte til Odense og lod derfra nye Pakker med Proklamationerne afsende for at faa dem spredte blandt de spanske Soldater[2], hvilket Ahlefeldt straks var behjælpelig med[3]. Herved kom ogsaa Kindelans Proklamation frem, men ingen af dem gjorde noget som helst Indtryk paa Spanierne, tværtimod, de saa, siger *Llano*, i Beskyldningerne imod Englænderne paa den ene Side og Bernadottes gyldne Løfter paa den anden ikke andet end et nyt Udslag af Franskmændenes Perfidi, og »der var ikke en eneste Soldat, der ikke foragtede denne, som den fortjente det«.

Kindelans Proklamation[4] lød saaledes:

„Soldater! Jeg er forbleven paa Ærens Post og kalder Eder alle tilbage til den. I kende mig og ved, at jeg elsker Eder. Jeg er en gammel Soldat og har tjent iblandt Eder; hør min Røst! Jeg har ingen anden Interesse for Øje end Spaniens Hæder, Eders Lykke, og Eders Familiers Fred og Ro. Kom alle til Flensborg, hvor I vil finde Fyrsten af Pontecorvo, som vil give Enhver af Eder, der ønsker det,

---

[1] Originaler i Krigsministeriets Arkiv. — [2] Disse Pakker gik til Langeland ad forskellige Veje. En af dem skulde saaledes sendes dertil af Kystbefalingsmand *Soel* paa Hesselagergaard og kom ogsaa derover, men ingen vilde modtage den, saa den blev sendt tilbage igen; sammen med flere andre, som Soel fik til Besørgelse, blev den dog paa ny sendt af Sted for at spredes »paa hvad Maade ske kunde«. En anden Pakke sendtes over med en Spion, som blev anholdt i Svendborg, men som — efter *Scheels* Indberetning til Rantzau af 16de i Krigsministeriets Arkiv — General Veaux lod løbe »med den Betydning straks at forføje sig til Langeland med Proklamationer, som man gav ham til de Spanske«. — [3] Rapport til Kongen af 16de i Krigsministeriets Arkiv. — [4] Archives historiques du ministère de la guerre; se ogsaa *Mumme* Side 224.

Tilladelse til at vende tilbage til Spanien. Paa den Maade ville I med Ære og uden Samvittighedsnag kunne vende tilbage til Eders Familiers Skød, men dersom I følge den troløse Indskydelse, man byder Eder, ville I, til hvilken Verdensdel man saa end fører Eder, bære Mærkerne af den Skam og Skændsel, som bedækker Eder.

Soldater! Jeg omfavner Eder som en Fader sine Børn; som saadan har jeg Ret til at haabe, at I ville følge det gode Raad, jeg giver Eder.

Generalmajor *J. Kindelan.*«

Bernadottes Proklamation[1] lød saalades:

»Spanske Soldater!

En Mand, som pralede af sine Grundsætninger, sin Ære og sin Retskaffenhed, en Mand, hvem I skænkede Eders Tillid, fordi I ansaa ham for en Hædersmand, har nylig begaaet en Troløshed, hvis Lige end ikke findes blandt Tartarerne, imod Eder, idet han har sluttet en Handel saa skændig, at man aldrig har hørt Mage dertil, om Eder selv, Eders Gods og Eders Børn; denne Mand er Marquis *de la Romana.* Han har solgt Eder som Trældyr til Fjenderne af Eders Hæder, Eders Fædreland, Eders Ære og Eders Religion. Den Usling har drevet Hykleriet saa vidt, at han har udspredt de taabeligste Rygter; han har fremstillet det for Eder, som om Eders Fædreland var knuget under den største Forvirring; der gives ej den List, ej den Løgn, han ikke har fundet paa for at naa sit Maal. Han ved meget godt, at ingen af Eder nogensinde vil komme til at gense, hvad hans Hjerte ved de ømmeste Baand hænger ved; han har tilbudt at føre Eder til Indien, til Canada, hvor I til evig Tid ville komme til at fælde Taarer under Englændernes Undertrykkelse og Aag.

Soldater! De af Eder, som denne Proklamation maatte komme i Hænde, forinden I indskibe Eder — forbliv der, hvor I for Øjeblikket opholde Eder, og vis med Foragt og Afsky alle Ordrer tilbage, som maatte blive Eder tilstillede af nogen anden end mig eller General Kindelan.

Jeg tager Eder alle under min Beskyttelse, jeg lover at bringe enhver, som ønsker det, tilbage til hans Arne; I kunne da selv forvisse Eder om hele Spaniens enstemmige Fryderaab for den udødelige Napoleon den Stores Broder.

---

[1] Gengivet efter en fransk Afskrift i det svenske Rigsarkiv, sammenholdt med en spansk Afskrift i Krigsministeriets Arkiv.

Soldater! Jeg har i hele mit Liv aldrig bedraget nogen; de Troppers Omdømme, jeg har kommanderet, vil være Eder en Borgen for Sandheden af mine Ord.

Bernadotte,
Kejserlig Marschal og Fyrste af Pontecorvo.«

Alt dette hjalp dog som sagt intet, og bedre gik det heller ikke en ny Proklamation, som Bernadotte lod afsende tilligemed et Opraab, der foregaves at være forfattet af en spansk Sergent og derfor særlig beregnet paa at gøre Indtryk paa Underofficererne. Tillige afsendtes en dansk Officer som Parlamentær med Breve fra General *Boudet* til Romana og flere af de højerestaaende Officerer; han kom til Rudkjøbing den 17de om Eftermiddagen Klokken 5 men fik ikke Lov at gaa i Land, hvorimod Brevene bleve modtagne.

Bernadottes Proklamation[1] lød saaledes:

»Til de spanske Tropper paa Langeland!

Spanske Soldater!

De Savn og Besværligheder, hvorunder I har maattet lide fra det Øjeblik af, da man fik Eder bort fra Fornuftens Vej, ere Forløbere for den græsselige Elendighed, der venter Eder. Sammenlign Eders nuværende Stilling med den, I havde for 14 Dage siden.

Min faderlige Omsorg vaagede da over Eder, Eders Forplejning var Eder sikker, og Eders Lønning kunde I faa hver Dag; uden Kommando og i en ren Opløsningstilstand ere I nu prisgivne Besværligheder af enhver Slags og — for at gøre Ulykkens Maal fuldt — nu ere I voldgivne Englænderne, af hvem I ikke kunne vente andet end Skændsel og Vanære.

Mine Arme staa Eder endnu aabne; kom, kast Eder i dem, og alt skal være glemt.

I ere forførte, men endnu ej fordærvede; jeg venter Eder for at føre Eder tilbage til Eders Familiers Skød og Eders elskede Fædreland.

Odense den 14de August 1808.

Bernadotte,
Kejserlig Marschal og Fyrste af Pontecorvo.«

[1] Gengivet efter en fransk Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

Med denne Proklamation fulgte følgende

»Opraab[1] fra en Sergent i Kavalleriregimentet Algarbe til hans Kammerater.

Franskmændene har opsnappet fire af vore Eskadroner ved lille Bælt. Costa, som kommanderede os, overtalte os til at nedlægge vore Vaaben; han erklærede os, at han efter Ordre af Marquis de la Romana havde ført os bag Lyset, og at alt, hvad han havde fortalt os, var urigtigt; under de frygteligste Forbandelser mod Generalen, der havde vildledet ham, jog han sig en Kugle gennem Hovedet.

Vi ere blevne særdeles godt behandlede af Franskmændene, som paa ny organiserede alle de Tropper, der ere blevne tilbage her; Sergenterne blive gjorte til Officerer. Regimenterne paa Sjælland har bedt om Naade og udleveret de skyldigste til Afstraffelse, men Fyrsten vil, at alle skulle have Tilgivelse.

Lev vel, kære Kammerater! Hvor beklager jeg Eder dog, — I, som ere blevne forførte af en Forræder, der har solgt Eder til Englænderne, for at de kunne slæbe Eder til Indien.«

For at faa disse Opraab spredte saa vidt som muligt, lod Bernadotte, der havde faaet den Tro, at Ahlefeldt havde lagt Hindringer i Vejen for de tidligere Proklamationers Udbredelse, Levetzau den 17de[2] tilskrive Ahlefeldt med Anmodning om hellere at gøre alt, hvad han formaaede for at faa dem ud mellem Tropperne, »da det er ham meget magtpaaliggende at faa dem bekendtgjorte«. Som oven for sagt, havde Ahlefeldt dog gjort, hvad han kunde og var ogsaa nu behjælpelig med at faa Proklamationerne spredte. De kom derfor vidt omkring blandt Tropperne[3] og læstes af dem med stor Begærlighed, og end yderligere bidrog Romana til, at de kom til alles Kundskab,

---

[1] Gengivet efter en fransk Afskrift i det svenske Rigsarkiv. — [2] Original i Tranekjær Arkiv. — [3] Derimod gik det ud over dem, som paatoge sig at bringe Proklamationerne til Øen; saaledes indberettede *Juel* under 19de August til Kongen (Original i Krigsministeriets Arkiv), at han havde haft en Mand paa Langeland, og at denne havde bragt den Efterretning, at »4 Mand, som den franske General i Svendborg havde sendt til Langeland for at udstrø Proklamationer for Prinsen af Pontecorvo til de spanske Tropper, vare grebne og satte i Jern i Rudkjøbing; de øvrige i samme Ærinde udsendte ere komne lykkelig tilbage.«

idet han befalede, at de skulde læses op for Tropperne sammen med følgende Udtalelser af ham selv[1]:

»Soldater!

Juntaerne i Asturien og Galicien har i alle Provinsers Navn — der, som de forsikre, ere i samme Stilling som de selv, eller efter Evne ville handle som de — tilsendt os Skrivelser og anraabt mig som Eders Anfører om at ile hjem for at frelse og hævne Fædrelandet. Hele Spanien har grebet til Vaaben for at ydmyge sine Undertrykkere, som holdt baade Efterretningerne om alt dette og Brevene til os fra vore Slægtninge tilbage, ja endog med Trusler vilde tvinge os til at aflægge en ubetinget Ed, ret som om vi ikke vare Sønner af det Fædreland, der nu kalder os til sig. Regimenterne paa Sjælland modsatte sig modigt denne Befaling; de bleve omringede med Kanoner, afvæbnede og behandlede som Fjender; deres Skæbne var ogsaa os beredt. Under saadanne Forhold og som Følge af Eders Beslutning om at ville leve og dø sammen med vort Folk, har jeg ikke haft Betænkelighed ved at lytte til dets Røst og gribe de Midler, som vore fordums Fjender men nuværende Venner tilbyde os.«

Herefter fulgte saa en Henvisning til de franske Proklamationer, holdt i en saadan Form, at enhver Personlighed var undgaaet, og derefter hed det videre:

»Husk vel paa, Soldater, at det er den retfærdigste og ædleste Sag af Verden saa snart som muligt at bringe vor Arme hjem for at forsvare Fædrelandet i Stedet for at benytte den til, som om vi var Lejesvende, at undertrykke andre. Skulde det derfor være nødvendigt, saa ville vi tilkæmpe os Vejen til vort Hjem med vort Liv; der, Spaniere, lønner almindelig Beundring og Fædrelandets evige Taknemmelighed os, her derimod Skændsel og Forsmædelse, der ere den spanske Soldat lige saa utaalelige, som en hæderfuld Død er ham velkommen.

Rudkjøbing den 17de August 1808.

Marquis *de la Romana.*«

---

[1] *Schiern,* Dansk Folkekalender 1843, Side 41; *Mumme* Side 225; *Schepeler,* Geschichte der Revolution Spaniens o. s. v. I, 540.

Disse værdige og mandige Ord vandt en almindelig Tilslutning hos Soldaterne, der ikke ønskede noget hellere end at komme hjem og deltage i deres Brødres Kampe imod den fælles Fjende, og Virkningen af de sidste franske Proklamationer blev saaledes om muligt endnu ringere end af de første, ligesom selvfølgelig General Boudets Skrivelser til Officererne kun tjente til yderligere at vække deres Harme imod Franskmændene. Maaske var dette medbestemmende til, at Tanken om den fra først af paatænkte men senere opgivne franske Ekspedition til Langeland[1] nu paa ny optoges, i hvert Fald lod Bernadotte den 17de Levetzau[2] anmode Landgreve *Carl* af Hessen og General *Düring* i Kiel om at lade de Kanonbaade, de havde henholdsvis ved Eckernførde og Femern, afgaa til Svendborg, ligesom Haffner ogsaa den 19de tilskrev Fyens Stiftamt[3] med Begæring om at lade saa mange Baade og Skibe som muligt fra Faaborg og omliggende Øer samles ved Svendborg til Bernadottes Disposition[4]; endelig blev det befalet[5], at vore allerede nu ved Svendborg liggende Kanonbaade skulde »især om Natten harcelere Spanierne og om Natten kaste Bomber i Land paa de Spanske«. Denne sidste Foranstaltning sattes straks i Værk, saaledes at 4 Kanonbaade og 2 Bombeskibe fra Kl. 10½ om Aftenen den 19de til Kl. 2 næste Morgen fyrede ind imod Kysten Syd for Strandby og kastede Bomber ind paa Øen, hvorved der dog ikke skete større Skade end at tre Mand af Villaviciosa bleve slaaede ihjel, og at nogle Kugler ramte Præregaarden. Spanierne bleve højst forbitrede herover og truede med at plyndre Øen, hvis Bombardementet blev gentaget; med den Forsikring, at det ikke var danske Officerer, der havde kommanderet Baadene, men franske, lykkedes det dog Ahlefeldt at bringe dem i Ro igen, og saa stor Tiltro fandt

[1] *Haffners* Rapport til Kongen af 18de August (Krigsarkiverne III, 509). – [2] Original i Rigsarkivet. — [3] *Mumme* Side 141. — [4] Der samledes i Henhold hertil den 20de foruden Baadene 140 Fartøjer, 8 Kanonbaade og 4 Bombeskibe ved Svendborg. — [5] *Haffners* Rapport til Kongen af 19de, Krigsarkiverne III, 512.

hans Forsikring hos dem, at de spanske Officerer, der laa ved Kysten, endog erklærede, at de havde kunnet høre franske Kommandoord ude paa Baadene. Næste Aften skulde Bombardementet have været gentaget men blev dog heldigvis opgivet, da General Veaux ifølge Anmodning fra Kaptajn *Scheel* i Svendborg og Oberst *Juel* paa Taasinge forestillede Bernadotte, der selv var kommen til Svendborg den 20de for at se paa Lokaliteterne, at Virkningen meget let kunde blive den, at Spanierne lod det gaa ud over Langelænderne.

Det følger af sig selv, at Tilstedeværelsen af en saa stor Indkvartering paa Langeland maatte kræve en daglig Leverance af Proviant af tilsvarende betydelig Størrelse: der blev da ogsaa straks fra det Øjeblik af, da Landgangen ved Spodsbjerg var foregaaet, rekvireret store Masser af Brød, Kød, Brændevin og Øl, og alt blev leveret, uden at der i den Anledning indtraf Uordener af Betydning, hvortil det jo naturligvis ikke hjalp saa helt lidt, at der blev lovet Betaling derfor. Et Ønske besjælede alle, baade Soldaterne og Indvaanerne, det nemlig, at der ret snart maatte komme Forstærkning fra Admiral Saumarez's Flaadeafdeling i Østersøen, thi før den kom, kunde der ikke være Tale om, at Spanierne kunde komme afsted, dels fordi der ikke var Plads til dem alle paa de Skibe, de havde til Raadighed, dels fordi disse manglede tilstrækkelig Vand, Proviant og Bemanding. Nu havde ganske vist Admiral *Keats* straks efter sin Ankomst med Spanierne til Langeland afsendt Melding derom til *Saumarez*, der laa paa Højden af Darserort, men Modvind havde foraarsaget, at denne først sent om Aftenen den 17de og i Løbet af Dagen den 18de kunde kaste Anker ud for Stengade Skov med to Linieskibe, en Fregat og en Brig; selv var han om Bord paa det ene af Linieskibene *Victory*. Den 17de havde netop Romana, ledsaget af Admiral Keats, holdt Revu over Princesa og Zamora, ved hvilken Lejlighed begge de to Chefer vare blevne hilsede af Tropperne med jublende Leveraab; Dagen efter, da Saumarez's Eskadre kom til, og Udsigten til at komme afsted saaledes i høj Grad forøgedes,

steg naturligvis Jubelen end yderligere. Klokken 3 om Eftermiddagen den 18de kastede Victory Anker, og straks kom en Officer i Land og tog til Rudkjøbing med Melding til Romana[1], der lod svare, at han vilde hilse paa Admiralen Dagen efter. Næste Dag tog han altsaa afsted, og neppe havde han sat Foden om Bord, førend alle de engelske Skibe hejsede spansk Flag paa deres Stortoppe og med en Salve paa 21 Skud fejrede Spaniens og Englands Forening imod den fælles Fjende; det spanske Artilleri i Land besvarede Salven. Ved Mødet blev da nu den hele Situation drøftet, og Resultatet af Overvejelserne blev, at man i Betragtning paa den ene Side af den stadige Fare for et Angreb fra Franskmændene og paa den anden de dagligt voksende Vanskeligheder ved at faa den store Styrke forplejet, besluttede sig til at fastsætte Indskibningen til den 21de, og at Tropperne derefter foreløbig skulde bringes til Gøteborg, hvor de skulde forblive, indtil der kunde komme et tilstrækkeligt Antal saa store Transportskibe dertil fra England, at man med dem turde vove en saa lang Sejlads som til Spanien.

Saa stundede da altsaa endelig den længselsfuldt ventede Time til, da Afrejsen skulde foregaa, men forinden var der endnu nok at gøre navnlig med at faa Vand og Proviant om Bord; herpaa var allerede arbejdet i flere Dage, nu gjaldt det at lægge sidste Haand paa Værket. Da Vandet blev taget fra Stengade Sø, der ligger en Fjerdingvej fra Stranden, vare naturligvis en Mængde Bøndervogne rekvirerede til dets Transport, ligesom ikke mindre end 400 Vogne vare satte i Gang med at køre Proviant[2] til Skibene. Herved gik det selvfølgelig særlig ud over de Sogne, igennem hvilke Passagen fra Rudkjøbing til Stranden paa den modsatte Side foregik[3]; ikke blot maatte nemlig Beboerne her undvære deres Heste og Vogne, men al

---

[1] Memoirs and correspondence of Admiral Lord *de Saumarez*, London 1838, II, 112. — [2] Der blev den 18de leveret 300 Køer, 600 Tdr. Rug og Havre, 200 Tdr. Ærter, 8000 Pund saltet Flæsk og en Del Øl, alt foruden hvad der gik med til det daglige Forbrug. — [3] Ahlefeldts Rapport til Kongen af 18de August i Krigsministeriets Arkiv.

deres Sæd, baade den, der stod paa Marken, og den, der var i Hus, blev beslaglagt til at bygge Hytter af, og endelig røvede og plyndrede de engelske Matroser, som kom i Land, efter en stor Maalestok alt, hvad de kunde faa fat paa. Ganske vist gav Spanierne Lov til, at man maatte slaa enhver Engelskmand ihjel, som grebes i Røveri, og der blev ogsaa dræbt 1 og flere arresteredes, ligesom Ahlefeldt forlangte 4 hængte, hvad Romana lovede, men Uvæsenet vedblev dog, ja det gik saa vidt, at Spanierne maatte lade deres egne Transporter eskortere, da de ellers bleve plyndrede; derimod holdt de selv god Mandstugt.[1]

Det laa naturligvis Romana haardt paa Sinde at skulle blive nødt til at tage afsted uden at faa Regimenterne Asturias og Guadalajara med sig, og han besluttede derfor den 20de at sende Kong Frederik VI personlig en Skrivelse med Bøn om deres Frigivelse. Han henviste heri til den Nød, hvori hans Fædreland var stedt, og hvor haardt det som Følge deraf trængte til alle sine Sønners Bistand, han erindrede Kongen om, hvorledes baade han og hans Folk havde gjort alt, hvad de formaaede, for at falde Landet saa lidt til Byrde som muligt, han tilbød paa Englændernes Vegne, at Fama og Søormen skulde blive udleverede, og de engelske Skibe holde sig borte fra vore Farvande i de følgende 4 Maaneder, — han skrev overhovedet, siger *Llano*, alt, »hvad der kunde røre en Konges Hjerte«, men selv nærede han rigtignok ikke noget Haab om, at det engelske Skib, der blev sendt til Kjøbenhavn med hans Brev, skulde vende tilbage med gunstigt Svar. Og saaledes gik det da ogsaa; uagtet Skibet nemlig sejlede ind med Parlamentærflag, blev det straks afvist, saa Brevet end ikke blev afleveret.

Den 20de om Aftenen sent var alt færdigt til Afrejsen, og Ordre udgik derfor om, at Indskibningen skulde foregaa næste Dag; den skulde iværksættes dels fra Stranden ved Spodsbjerg-

[1] De søgte paa alle Maader at stille sig i et godt Forhold til Befolkningen for derved at stemme den danske Regering gunstig lige over for Asturias og Guadalajaras Frigivelse. *(Llano.)*

batteriet, hvis Kanoner allerede den 15de vare blevne vendte ind imod Land[1] for eventuelt at kunne dække en Retræte til Skibene, dels en halv Mils Vej Nord derfor ved Stengade Skov, som i den Anledning — ligeledes som Sikring — blev besat af 300 Mand af Cataluña. Fra første Daggry den 21de samledes da de forskellige Regimenter her med Undtagelse af Barcelona og Resten af Cataluña, der sammen med den beredne Del af Villaviciosadragonerne og et Par Kanoner under Kommando af Kaptajn D. *José Lopez* forbleve i Rudkjøbing for at slaa ethvert Forsøg tilbage, som Franskmændene mulig kunde faa i Sinde at gøre paa at gaa i Land. Hele denne Styrke blev underlagt *Cuadra*, som først afmarscherede med den, da han kunde slutte sig til, at de andre vare om Bord.

Klokken 5 om Morgenen havde Ahlefeldt modtaget et Brev fra Romana, hvori han anmodedes om at komme til Stengade for at modtage alle de af de danske Tropper afleverede Vaaben og Heste, hvilke Romana personlig ønskede at overgive ham. Ledsaget af 4 Officerer red han altsaa derhen, medens Kuglerne peb dem om Ørene fra de spanske Bøsser, som Soldaterne affyrede, forinden de gik om Bord. Romana var dog ikke her til Stede, hvorfor Ahlefeldt og hans Følge red videre til Spodsbjerg; her traf de Marquisen, som var syg[2] og gjorde Undskyldning for, at han ikke var mødt. Med stor Forekommenhed takkede han for den gode Orden, der havde hersket paa Øen, beklagede de Ubehageligheder, Forholdene havde ført med sig, og lovede senere hen, naar Tiderne bleve gunstigere, at betale alt, hvad hans Folk havde modtaget, og al den Skade, de havde gjort, for saa vidt saadant ikke allerede

---

[1] Efter Spaniernes Bortrejse fandtes Batteriets Brystværn demoleret; Kanonerne vare ikke fornaglede. Dette var derimod Tilfældet med Kanonerne paa de øvrige Batterier paa Øen, men Fornaglingen var rigtignok saa let, at man kunde udskyde den uden at behøve at opbore Fænghullerne. Lavetterne og Ladetøjerne fandtes beskadigede (*Mumme* Side 150). — [2] Ahlefeldts Indberetning af 21de til Kongen i Krigsministeriets Arkiv.

var sket; i Øjeblikket vare hans pekuniære Midler udtømte. Han meddelte endelig Ahlefeldt, hvor han kunde finde de Vaaben, han skulde have tilbage, og overgav ham alle Hestene, baade de danske Dragonheste og Spaniernes egne; de sidste bad han Ahlefeldt modtage som Foræring, hvortil denne svarede, at han kun kunde modtage dem for atter at aflevere dem til Kongen[1], hvilket Romana besvarede med den Bemærkning, at det maatte han selvfølgelig gøre, som han vilde, »men for alle Ting lad de Franske ej faa dem«. Dermed toge de Afsked fra hinanden, hvorefter Ahlefeldt straks rejste til Svendborg, for at melde General Veanx, at Spanierne nu vare borte. Det var under sit Ophold her, han paa ny mødte Gauthier, med hvem han, som vi ved, havde en alt andet end venskabelig Samtale. Klokken 2½ begav Romana sig om Bord, og Klokken 6 gik den hele Flaade under Sejl[2]. Foruden de danske Transportskibe, der havde overført Spanierne fra Fyen og Jylland til Langeland, bestod den af følgende engelske Skibe under Befaling af Admiral Keats, Linieskibene *Superb*, *Edgar*, *Brunsvick* og *Gorgon*, to Bombeskibe og to Brigger. Ethvert af disse Skibe havde saa mange Soldater om Bord, som det kunde rumme; de øvrige vare fordelte paa de danske Transportskibe.

Gentagne Gange berette baade *Llano* og *Cuadra*, at alt, hvad Spanierne modtoge af Beboerne paa Langeland, straks blev betalt, lige saa vel som al den Skade, de foraarsagede. Dette er ogsaa fuldkommen rigtigt, for saa vidt angaar Tiden, før de Tropper, der kom fra Fyen, landede paa Øen, og muligt er det jo ogsaa, at en enkelt Officer eller Soldat senere kan have betalt, hvad der leveredes ham personlig; men af den spanske Krigskasse — der var saa daarligt forsynet, at Englænderne

---

[1] Ahlefeldts Indberetning til Kongen af 22de i Krigsministeriets Arkiv. —

[2] Spanierne efterlod to af deres Folk paa Langeland, en sindssyg, som de ikke kunde føre med sig, og en dødsdømt Morder, hvem de i deres Glæde over at komme afsted skænkede Livet. Ligesom paa Fyen bleve ogsaa paa Langeland nogle faa Spaniere frivillig tilbage; de holdt sig skjulte, da deres Kammerater rejste.

maatte forstrække den med de nødvendige Midler[1], — blev der paa alles Vegne ikke betalt andet end det Slagtekvæg, de fik, og det Korn, der leveredes dem in natura, men ganske vist var den Pris, som ydedes derfor, saa rigelig, at Ahlefeldt efter at have foretaget Repartition til gangbare Priser endnu havde 1500 Rdlr. i Behold, hvormed han afhjalp Nøden hos de mest trængende Husmænd. En virkelig Nødstilstand vare nemlig flere af de langelandske Sogne i efter Spaniernes Afrejse, hvorfor Kongen da ogsaa under 31te August tilskrev Rentekammeret[2]: »Da Vi efter modtagne Rapporter fra Langeland erfare, at adskillige Distrikter der ere ved Spaniernes seneste Ophold blevne saaledes medtagne, at Indbyggerne ere ruinerede, dersom de ej paa en eller anden Maade hjælpes, saa er det Vor allernaadigste Villie og Befaling, at Indbyggerne udi Rudkjøbing (Købmændene undtagne), i Skrøbelev, Fuglsbølle, Tullebølle, Longelse, Simmerbølle og Tranekjær Sogne skulle paa 1 Aar være befriede for alle Skatter, som tilflyde Vor Kasse, imod at de i Tidens Længde, naar deres Kaar forbedre sig, da lidt efter lidt igen afdrage bemeldte Aars Skatter, som saaledes anses for en rentefri Gæld.«

---

[1] *Llano.* — [2] *Ræder* II, 233.

Tiende Kapitel.

Spanierne i Sverig. — Deres Hjemkomst til Spanien og Deltagelse i Kampene mod Napoleon.

Det var, som man vil erindre, den 5te August, at Fábregues paa det engelske Admiralskib *Superb* traf sammen med Lobo, hvorefter begge konfererede med Kontreadmiral Keats om Muligheden af at faa de spanske Tropper bragte tilbage til Spanien. Herom tilstillede *Keats* straks Viceadmiral Saumarez, der laa ved Carlskrona, en Rapport, hvori han udtalte Haabet om, at det nok skulde lykkes ham at faa i det mindste nogle af Spanierne bort fra Danmark. Som Følge heraf tilskrev igen *Saumarez* den engelske Minister *Thornton* i Stockholm og bad ham om hos den svenske Regering at udvirke Tilladelse til, at de Spaniere, det kunde lykkes at faa om Bord paa de engelske Skibe, maatte faa Lov at gaa i Land ved Gøteborg, hvilket igen foranledigede Thornton til i Brev af 10de[1] til den engelske Udenrigsminister Lord *Canning* at anmode om, at der maatte blive draget Omsorg for, at der, saa snart Underretning blev meddelt om Troppernes Ankomst til Sverig, kunde være Transportskibe rede til at tage dertil for at hente dem, hvis man da ikke foretrak at leje de nødvendige Skibe i Sverig.

Den 10de tilskrev Saumarez dernæst fra Ystad Guvernøren i Skaane Feltmarschal, Friherre *Toll* et Brev[2], hvori

[1] Dette og de følgende Breve fra Thornton til Canning findes i Original i Records Office, London. — [2] De i det følgende omtalte Breve til og fra Toll findes henholdsvis i Original og Koncept blandt de Tollske Papirer i Universitetsbibliotheket i Lund.

han i Anledning af den Meddelelse, han havde faaet fra Admiral Keats, udbad sig meddelt, »hvor paa Sverigs Kyst det, hvis saadant bliver nødvendigt, vil være heldigst at lade dem gaa i Land og opholde sig, indtil man kan skaffe dem Midler til at vende tilbage til deres Fædreland.« Hertil svarede Toll den 11te fra Lund, at de bestaaende Reglementer forbød ham at lade noget fremmed Troppekorps betræde svensk Grund, men at han straks skulde udbede sig Kongens Ordre i Henseende til den begærede Landgang og uopholdelig underrette Admiralen om, hvad der blev svaret. For øvrigt ansaa han det for givet, at hvis Spanierne paa Fyen vare stærke nok til at rive sig løs fra de Danske og Franskmændene, maatte de ogsaa være stærke nok til at bemægtige sig baade Fyen, Femern, Falster og Møen, indtil der kunde skaffes Transportskibe nok til at føre dem hjem; men skulde saadant ikke kunne ske, saa forekom der ham ikke at være andet at gøre »end at bemægtige sig Bornholm, der kun vil kunne yde en meget ringe Modstand, og hvor der er Plads nok til dem, til man kan faa dem hjem«. Hertil svarede Saumarez den 14de, at han nu havde faaet Meddelelse fra Keats om, at Spanierne fra Fyen og Jylland vare komne til Langeland, men da der formentlig vilde hengaa adskillig Tid, inden der kunde skaffes Transportskibe til at føre dem til deres Hjem, og da det derfor antagelig vilde komme til at knibe med Provianten, saa var det meget ønskeligt, om man kunde sætte en Del af dem i Land ved Helsingborg, »hvor de ville blive underholdte paa Englands Bekostning«. Samtidig afsendte Saumarez Brev til Thornton med Meddelelse om Spaniernes Landgang paa Langeland.

Saa snart Thornton den 19de havde modtaget dette Brev, tog han[1] hen til den svenske Udenrigsminister Friherre *Ehrenheim* for at spørge, om der ikke endnu var kommen Resolution fra Kongen paa den tidligere begærede Tilladelse til de spanske Troppers Landsætning i Sverig. Det var der nu netop, men

[1] Indberetning til Canning af 19de August.

rigtignok helt anderledes end den i Øjeblikket kunde ønskes. Sagen var nemlig, at Ehrenheim havde forstaaet Thorntons første Henvendelse til den svenske Regering saaledes, at det, foreløbigt i det mindste, kun drejede sig om de c. 1100 Mand Spaniere, der først i August laa paa Langeland, og hvilke Saumarez gjorde Regning paa at faa om Bord straks sammen med de c. 100 franske Infanterister paa Øen og de 200 danske Soldater, hvoraf baade han og den svenske Regering fejlagtig troede, at den danske Besætning bestod, og som Spanierne skulde tage til Fange. Ehrenheim havde altsaa overensstemmende dermed tilskrevet Kongen, som laa med sit Hovedkvarter paa Åland, og nu var som sagt Svaret kommet med Tilladelse til, at i alt c. 1500 Mand maatte gaa i Land i Skaane. Nu drejede det sig jo imidlertid om noget helt andet; nu var det alle de 9000 Mand Spaniere paa Langeland, der skulde tages Bestemmelse om, og Ehrenheim maatte derfor afsende en ny Kurer til Kongen med Anmodning fra Thornton om Tilladelse til at landsætte hele denne Styrke enten i Skaane eller ved Gøteborg. Denne Kurer afgik samme Dag, og samtidig tilskrev Thornton den svenske Generalkonsul *Fernwick* i Helsingborg om at forsyne de Spaniere, der maatte komme til Sverig, med Proviant, og hvad de ellers trængte til.

Den 26de August kom Kongens Resolution herpaa til Stockholm og lød paa, at Toll bemyndigedes til at lade saa mange Spaniere gaa i Land i Skaane, som han ansaa det for muligt at forpleje[1]; men imidlertid vare Spanierne gaaede om Bord paa de engelske Skibe den 21de, Saumarez var umiddelbart efter vendt tilbage til Østersøen, og fra sin tidligere Station ud for Darserort underrettede han da nu baade Thornton og Toll om, at Indskibningen var foregaaet, og at han havde beordret Admiral Keats til at transportere Tropperne til Gøteborg. Som Følge heraf udbade baade Thornton[2] og Toll sig fornyede

[1] Thorntons Indberetning til Canning af 26de August. — [2] Indberetning til Canning af 30te August.

Ordrer fra Kongen, ligesom Toll tilskrev Landshøvdingen i Gøteborg og Bohus Len, Generalmajor Friherre *Carpelan* om, indtil nærmere Ordre forelaa, saa vidt muligt at forskaffe Spanierne alt, hvad de maatte have Brug for.

Hvad nu disse selv angaar, da vare de som meddelt gaaede under Sejl den 21de om Eftermiddagen Kl. 6[1] men kom, da baade Vind og Strøm vare dem imod, kun langsomt afsted; hen paa Aftenen ankrede de op omtrent ud for Bastemose. Klokken 2 næste Morgen lettede de igen men kastede atter Anker noget før, de naaede op i Højde med Knudshoved. Her sluttede en Eskadre paa 15 Skibe, som kom med Proviant fra England, sig til dem, hvilket kom dem meget tilpas, da deres egne Forraad allerede vare stærkt medtagne. Næste Morgen den 23de sejlede Briggen ***Musquito***, der havde bragt D. Rafael Lobo hertil, tilbage med ham igen til England, for at han kunde overbringe den engelske Regering Budskabet om Spaniernes heldigt iværksatte Flugt og foranledige samme bragt videre til Spanien. Efter at dernæst de ankomne Levnetsmidler vare blevne fordelte til de forskellige Skibe, gik disse atter under Sejl og passerede Knudshoved, fra hvis Batteri der blev fyret et skarpt Skud efter dem; de vare dog alt for langt borte til at kunne rammes. Klokken 7 om Aftenen kastede de paa ny Anker ud for Romsø, hvor Modvind holdt dem liggende hele den 24de og 25de. Man benyttede dette Ophold

---

[1] Som foran fortalt fik de 4 Skibe, der havde overført El Infante fra Aarhus, Lov at vende hjem igen, allerede medens Spanierne laa uden for Nyborg; de andre 4, der havde overført El Rey, bleve derimod holdte tilbage og maatte nu følge med den øvrige Flaade af danske Fartøjer til Gøteborg. Admiral Keats gav de 22 danske Søfolk, hvoraf deres Besætning bestod, tillige med det Mandskab, der var taget til Fange paa Fama og Søormen, Løfte om at blive hjemsendte sammen med alle de danske Transportfartøjer, hvis den danske Regering til Gengæld vilde frigive et lige saa stort Antal engelske Fanger. Den Parlamentær, som i den Anledning blev afsendt, blev dog ikke modtagen *(Llano)*. I Oktober 1809 førtes 15 danske Jagter og Galeaser tilbage fra Gøteborg af engelske Søfolk (Krigsarkiverne IV, 482).

dels til, den 24de, at overføre de værst medtagne Tropper, som vare om Bord paa de fra Nyborg medførte Transportskibe, til 6 af de 15 Skibe, der vare ankomne med Provianten, dels til, den 25de, at lade Sapørerne gaa i Land paa Romsø og grave Brønde[1] for at skaffe Vand til Erstatning for det, der allerede var brugt. Den 26de om Morgenen Kl. 5 fortsattes Rejsen, og endelig den 27de om Eftermiddagen Kl. 4 kastedes der Anker i Gøteborgs Havn.

Admiral Saumerez, som opererede i Østersøen imod Russerne sammen med den svenske Flaade, havde imidlertid fundet det formaalstjenligt at forstærke sig med et af Linieskibene af den Flaadeafdeling, der laa i Sundet under Kontreadmiral Bertie; til Gengæld beordrede han Linieskibet ***Edgar***, der havde 682 Mand Spaniere om Bord, til at afgaa fra Admiral Keats's Eskadre og slutte sig til Berties, og som Følge deraf ankrede da Edgar den 29de og paa Helsingborgs Rhed, hvor Bertie laa. Foranlediget heraf tilskrev baade Keats og Bertie, henholdsvis den 28de og 29de, Feltmarschal Toll og anmodede ham om, at de nævnte Spaniere maatte faa Lov at gaa i Land i Helsingborg for derfra at marschere til Gøteborg, hvilket Toll i Brev af 30te til Bertie gav Tilladelse til, idet han dog reserverede sig, at de betalte alt, hvad der blev dem leveret. Saa gik da Spanierne fra Borde og marscherede til Halmstad, hvor de opholdt sig et Par Dage, og hvor deres Nærværelse naturligvis bragte en højst usædvanlig Afveksling ind i det ellers saa rolige og ensformige Liv. Der foreligger herom en svensk Beretning[2], af hvilken vi hidsætte følgende:

»En varm og smuk Septemberdag i 1808 var der et usædvanligt Liv og Røre paa Vejen fra Skaane til Halmstad;

---

[1] Efter velvillig Meddelelse, dateret 11-7-1900, fra Hr. Fyrmester *Andersen* paa Romsø »findes der her tydelige Spor af 3 spanske eller, som vi kalde dem, engelske Brønde her paa Øen. Af dem ligger den ene paa NØ. Siden af Øen, de to andre paa Sydsiden; ingen af dem har været stensat«. — [2] Myosotis, Bilder, intryck och minnen af F. B. C., Stockholm 1853, Side 203 flg.; optrykt i Bladet Halland for 3dje December 1898.

en betydelig Militærstyrke bevægede sig hen ad den i saa kaldet Marche forcée ɔ: der kørte 4 og 4 Soldater sammen paa tilsagte Bøndervogne. Deres Ankomst vakte en saa meget større Opmærksomhed hos Halmstads Beboere, som disse, da de fik at vide, hvilken Nation Soldaterne tilhørte, ikke straks kunde gøre sig Rede for, om de kom som Venner eller Fjender. Beroligede i saa Henseende af Autoriteterne samledes alle Byens Folk i Husene paa Torvet, og de, som ikke kunde faa Plads i Vinduerne, maatte fatte den heltemodige Beslutning at modtage de kommende paa selve Torvepladsen, hvor de vedkommende Embedsmænd havde indfundet sig for at hilse paa de usædvanlige Gæster. Alles Øjne vare rettede imod Broen for Enden af den korte, noget skraanende Gade.

Indhyllet i en Støvsky kom nu Lensmanden sprængende paa sin skumdækkede Hest og meddelte, at Vognene holdt ved Gamle Tull, en lille Forstad Øster ude, og at de sælsomme fremmede vare i Færd med at pudse og pynte sig, forinden de holdt deres Indtog i Lensresidensen.

Kort efter hørte man dem rykke frem med fuld Musik, og jo nærmere de kom, desto mere tiltog Nysgerrigheden, desto hurtigere bankede Hjertet i Brystet paa mangen Ungmø, mere dog af Forventning end af Frygt.

Langt om længe viste noget mørkt sig ude paa Broen; let og elastisk marscherede en Del Jægerpeletoner frem, bag dem den herlige Musik og bag den igen, — ja, hvem formaar rettelig at udmale den Blanding af Frygt, Glæde og Nysgerrighed, hvormed man betragtede disse Kastiliens stolte Sønner med deres brune, martialske Ansigter, sorte Skæg og mørke Øjne, overskyggede af Bjørneskindshuer, og hvis atletiske Skikkelser end mere fremhævedes af deres hvide, tætsluttende Uniformer? Efter dette Korps endelig, som udgjorde Hovedstyrken, fulgte nogle Peletoner i blaa Uniformer; Jægerne vare som sædvanligt klædte i grønt. Disse Tropper tilhørte forskellige Regimenter, navnlig Princesa og Cataluña. Den øverstkommanderende var en graahærdet Krigér med skarpt markerede men venlige Ansigtstræk, og saavel Officererne som Mandskabet udmærkede sig lige fra første Øjeblik ved en Belevenhed og Artighed, der straks forjog enhver Tvivl hos den lille Bys Borgerskab om, hvorledes det skulde tage imod dem, og gjorde dem til velkomne Gæster. Efter at de havde præsenteret Gevær for Landshøvdingen, søgte enhver af Borgerne at faa det ham anviste Antal Gæster med sig hjem, hvor han paa bedste Maade og overensstemmende med det ham af Borgmesteren givne Raad beværtede dem med »en Kødret, Suppe og Grøntsager«.

Saa snart Soldaterne saaledes vare blevne forplejede og havde ombyttet deres Uniformer med en mageligere Paaklædning, spredte de sig omkring i Gaderne, alle med deres Cigarer i Munden, — en Frihed, hvortil de fik Autoriteternes stiltiende Tilladelse. Disse Cigarer bestode af almindeligt Kardustobak, der var rullet ind i en lille Stump Papir og tændt i den ene Ende, og de udviste en overordentlig Færdighed i at lave saadanne Rygeapparater. Tillod man dem hertil at benytte en Smule af sin egen gode Tobak, fik man de venligste Taksigelser derfor. Ikke sjældent hændte det, at de saa en eller anden Tobaksryger blandt Byens Herrer med sin Pibe i Munden i Vinduet eller paa Trappestenen, og saa gik de hen og udbad sig meget høfligt fuego til deres cigarito o: at maatte tænde deres Cigar ved hans Pibe. I Almindelighed gik det meget let for dem at gøre sig forstaaelige; deres talende Minespil og udtryksfulde Gebærder kom dem herved til stor Nytte. Den Høflighed, de viste imod Kvinderne af alle Samfundslag, medførte hurtigt, at Byens unge Piger ikke blot uden Sky men endog med Velvillie betragtede disse brune, skæggede Krigere med de glødende Øjekast.

Det efter Sagnet af Christian IV byggede grønne Stenhus beboedes den Gang af Lagmand C., en meget venlig, velvillig og dannet Mand, hvis overordentlige Gæstfrihed var almindelig bekendt. Hans indtagende og elskværdige Hustru var tillige den mest forekommende Værtinde, som tænkes kunde, og af deres tre Børn var den yngste Datter trods det, at hun kun var 9 Aar gammel, en usædvanlig smuk Pige. Efter den Tids Mode iført et Par hvide Mamelukker, en kort hvid Underkjole, hvorover et foran aabent, guldbroderet rødt Liv, og med det mørke, glinsende Haar i en lang Fletning ned ad Ryggen, forekom hun disse Sydens Børn som en dejlig Aabenbaring fra deres elskede Hjem, og de viste hende derfor en næsten tilbedende Hyldest. I dette gæstfrie Hus var saa godt som altid Cheferne for de Tropper, der af og til drog gennem Byen, indkvarterede, ikke at tale om kongelige Personer. Saaledes gik det da ogsaa nu, at den øverstbefalende for Spanierne Grev *de San Roman* blev indkvarteret der. Denne spanske Adelsmand følte sig straks glad overrasket ved den Maade, hvorpaa man havde draget Omsorg for hans Bekvemmelighed under hans to Dages Ophold i Byen, og da han med Lethed udtrykte sig i det franske Sprog, som ogsaa baade hans Vært og Værtinde og deres Døtre kunde tale, saa opstod der snart et behageligt Forhold imellem ham og Familien, som i den Grad vandt den gamle Krigsmands Hjerte, at han

skyndte sig med endnu samme Aften at forestille flere af sine Officerer for den. Tidlig næste Morgen saa man Greven i Morgenfrakke og Tøfler med Nathue paa Hovedet og Pibe i Munden spadsere op og ned ad Fortovet for at modtage sine Officerers Rapporter, og hans Tilfredshed naaede sit Højdepunkt, da han saavel af dem som af Politimesteren erfarede, at der ikke havde været den ringeste Anledning til Misfornøjelse hverken fra Troppernes eller Beboernes Side. Maaske var det som Følge heraf, at han kaldte sin Værts Søn ind til sig, klappede den elleveaarige Dreng paa Kinden og foreslog ham at træde ind i Jægerkorpset som Sekundløjtnant, et Tilbud, der dog naturligvis blev optaget som Spøg af Drengens Forældre og afslaaet saa høfligt som muligt.

Til Middag havde Hr. og Fru C. den Fornøjelse at se deres Gæst og flere af hans Officerer tilligemed den livlige og elskværdige spanske Minister Señor *de Moreno*[1], der havde ledsaget sine Landsmænd til Byen fra Skaane. Den Overflod af fine Grøntsager, Desserter, Meloner og andre Frugter — Vine forstaar sig af sig selv —, der her serveredes for de sydlandske Gæster, bragte disse til gentagne Gange at udtale deres Glæde og Tilfredshed. Da saa hertil kom, at deres Ophold i Byen begunstigedes af det skønneste Vejr, saa forstaar man let deres Forbavselse ved overhovedet at kunne komme til baade i Henseende til Traktementet og lige over for Befolkningen at befinde sig saa vel i et Land, som man paa Grund af dets Beliggenhed saa højt imod Nord havde skildret dem som bestaaende af lutter Is og et Tilholdssted for Bjørne. Saa længe Maaltidet varede, udførte den fortrinlige Regimentsmusik de smukkeste spanske og italienske Kompositioner og spillede ogsaa senere til Dansen paa det Bal, som Byen til Ære for de fremmede Gæster gav i dens dengang uanselige Balsal.

Blandt de yngre Officerer udmærkede ganske særligt Løjtnant i Cataluña D. *Antonio Fábregues Boixar* sig ved sin fine Belevenhed og Kurtoisi. I Huset hos Familien C. opholdt sig netop som Guvernante for de to Døtre en indtagende Blondine, Mlle. Caroline W., i hvis milde Blik og hvide, gennemsigtige, kun af en svag Rødme oplivede Ansigtsfarve en opmærksom Iagttager ikke vilde have haft svært ved at opdage Spiren til den snigende Sygdom, som har voldt saa mangen nordisk Ungmøs alt for tidlige Død. Hende bragte den ridder-

[1] Ministeren havde først været i Gøteborg for at hilse paa Spanierne der.

lige og mandig skønne Fábregues sin Hyldest, og det var med et Udtryk af den største Betagethed, at han ved Afskeden førte hendes Haand til sine Læber og sagde: »Divina Carolina, votre céleste image ne s'effacera jamais de ma mémoire, il me suivra au delà de la mer, dans ma patrie, dans les combats, jusqu'à la mort!«

Da tre Dage vare gaaede, havde Halmstad kun Mindet tilbage om dette sælsomme Besøg, og først igen et Par Dage efter kom alt paa ny i sin vante Gænge, — saa meget havde man at fortælle hverandre om de usædvanlige Gæster; men snart var ogsaa dette Æmne uddebatteret, og det hele stod da kun for Tanken som en forunderlig Drøm. Det eneste, som fra nu af mindede om Spaniernes Nærværelse, var en Vals, som Byens dygtige Stadsmusikant spillede efter Hukommelsen, og som længe efter gik under Navnet Spaniernes Vals.«

Den 10de ankom den her omtalte Afdeling til Gøteborg.

Her havde, som vi ved, Landshøvdingen, Friherre Carpelan, faaet Anmodning fra Toll om, saa vidt muligt at forskaffe de ankommende Spaniere, hvad de maatte have Brug for; derimod maatte han ikke lade dem gaa i Land, forinden Tilladelse dertil forelaa fra Kongen. Nu vare imidlertid de engelske Skibe saa overfyldte af spanske Tropper, og Tilstanden blandt disse ovenpaa Rejsens Besværligheder en saadan, at det var højst ønskeligt, at i alt Fald en Del af dem kom fra Borde; efter indtrængende Anmodning af Admiral Keats gik Carpelan derfor ind paa, at saa mange af dem, som Keats maatte anse det for nødvendigt, bleve landsatte omkring paa Holmene i Skærgaarden, og i Henhold hertil gik da i Løbet af den 29de August og følgende Dage i alt 2541 Mand i Land, ligesom omtrent 300 syge bleve bragte ind til »Klippen«, som nu udgør en Del af Gøteborg By, og indlagte der. Om hvorledes disse Tropper skulde fordeles til de forskellige Holme, havde Landshøvdingen givet nøjagtig Forskrift, ligesom han havde truffet Foranstaltning til, at det hele kunde foregaa ved svenske Baade; men hertil toge Englænderne intet Hensyn. De landsatte Spanierne i deres egne Baade og fordelte dem rundt omkring paa Holmene, som de selv fandt for godt[1].

[1] *Carpelans* Indberetning til Kongen af 3dje Septbr. i det svenske Rigsarkiv.

Den 1ste September modtog Udenrigsministeren Friherre Ehrenheim Kongens nye Ordre, hvilken han straks meddelte baade Thornton[1] og Toll, som under 5te kommunicerede Keats den. Den gik ud paa, at da de svenske Tropper ved Norges Grænse forsynedes med Proviant fra Gøteborg, og da Forraadene der i Forvejen vare knappe, og i hvert Fald aldeles utilstrækkelige til tillige at kunne forsyne Spanierne, saa kunde det ikke tillades disse at gaa i Land i eller ved Gøteborg, hvorimod de henvistes til Byerne Varberg, Falkenberg o. s. v. Syd paa, der samtidig fik Ordre til at opgive, hvor mange Mand hver kunde modtage. Det meddeltes endvidere baade Thornton og Keats, at den svenske Regering vilde stille Englænderne en Del i Carlskrona og Carlshamn liggende Transportskibe til Raadighed til Spaniernes Hjemtransport, i hvilken Anledning der med Generalkonsul Fernwick som Mellemmand indlededes Korrespondance imellem Keats og Toll om disse Skibes Antal, Størrelse, Proviantering o. s. v. Den 5te September ankom imidlertid fra England en Flaade af 27 Transportskibe, tilstrækkelig rummelige til at kunne optage alle de spanske Tropper, og Keats kunde derfor i Brev af 7de meddele Toll, at disse nu — uden Benyttelse af de svenske Skibe — i Løbet af faa Dage vilde afgaa til deres Fædreland.

Som man vil erindre, gik de Efterretninger om Forholdene i Spanien, som Lobo overbragte den 5te August, ikke længere end til den 20de Maj; de engelske Transportskibe medbragte nu baade Aviser og Flyveblade, som satte de spanske Tropper i Stand til at følge Begivenhederne i Hjemmet indtil den 17de August og saaledes baade gav dem Underretning om deres Landsmænds glimrende Sejr ved Bailén og Franskmændenes øvrige gentagne Nederlag samt deres og Kong Josephs Tilbagetog bag Ebro; at alt dette opfyldte dem med største Henrykkelse, er en Selvfølge.

Den 5te ankom endvidere Linieskibet *Nassau*, ført af

---

[1] Original i Records Office.

Kaptajn *Campbell*, der havde Ordre til at overtage Kommandoen over hele Transportflaaden og konvojere den til Spanien.

Den 7de endelig ankom Briggen *Calypso* fra England medhavende en spansk Emissær, som skulde tage til Kjøbenhavn og søge at formaa Kongen til at frigive Regimenterne Asturias og Guadalajara. Fra Helsingborg, hvortil han begav sig, androg han om Tilladelse til at komme til Sjælland, hvilket dog blev ham nægtet. Som Følge heraf var der ikke noget for Romana at vente efter, forinden han tog afsted, hvorfor han den 9de sammen med O'Donnell og Stabssekretæren gik fra Admiralskibet *Superb* over til *Calypso* for at tage til England og forhandle med den engelske Regering om de to Nationers forenede Optræden imod den fælles Fjende. Baade da han gik fra Borde paa Superb og om Bord paa Calypso blev han hilset med 15 Kanonskud og enthusiastiske Hurraraab. Dagen efter, den 10de, afrejste han og kom den 14de til London. Samme Dag, han rejste, ankom til Gøteborg det Detachement Spaniere, der var marscheret op igennem Halland, og som ældst Officer overtog derefter dets Fører Grev *de San Roman* Befalingen over den hele Division.

Der blev nu med al mulig Kraft taget fat paa Skibenes Forsyning med Vand og Proviantens Fordeling iblandt dem, og efter at dernæst alle Tropperne vare komne om Bord, gik den hele Flaade under Sejl den 12te og naaede den 17de ned i Kanalen, hvor Intendant Heras blev kaldt i Land ved telegrafisk Ordre fra Romana.

I Spanien havde imidlertid de forskellige Provinsjuntaer sendt deputerede til Madrid, hvor disse den 25de September konstituerede sig som »Øverste Centralregeringsjunta for Spanien og Indien«, og deres Præsident havde derefter fra det kongelige Slots Balkon under Folkets Jubel udraabt Ferdinand VII til paa ny at være Konge i Spanien. Og samtidig med, at man saaledes her afkastede det franske Aag, gik det ogsaa Kejserens Tropper galt i Portugal. Forgæves søgte nemlig General Delaborde at hindre Lord Wellesley i at trænge frem mod Lissabon, forgæves bestræbte Junot sig for at efterkomme Napoleons Befaling »at

kaste Englænderne i Havet«; disse havde sat sig fast paa Højdedragene langs Kysten Nord for Lissabon, og herfra lode de sig ikke fordrive. Det saa endog ud til, at Junot skulde lide samme Skæbne som Dupont ved Bailén, og kun den Omstændighed reddede ham derfra, at Englænderne, i Erkendelse af den store Fordel det vilde være straks at faa Portugal rømmet af de franske Tropper, gik ind paa at afslutte en Konvention, 30te August, ifølge hvilken der blev indrømmet Franskmændene fri Overfart til Rochefort og Lorient.

En Følge af alle de Uheld, der saaledes fulgte de franske Vaaben, var det da baade, at Spanierne rykkede frem imod Ebro, og at Kejser Napoleon trak de gamle krigsvante Tropper, han havde staaende i Nord- og Østeuropa, ned til Spanien for at forstærke de mest af unge Folk bestaaende Regimenter, som allerede stode der; 150,000 Mand sendte han saaledes derned under de mest erfarne Marschaller og Generaler, og den 8de November fulgte han selv efter. Lige over for de 250,000 fortrinligt førte Franskmænd, han da alt i alt samlede der, havde Spanierne ikke Halvparten at stille op, og disse vare tilmed uøvede, slet udrustede og daarligt førte. De rykkede i September frem i tre Divisioner, af hvilke den ene under *Palafox* skulde omgaa Franskmændenes venstre Fløj, den anden under *Blake* trænge frem i Viscaya og omgaa højre Fløj, medens endelig den tredje under *Castaños* skulde gaa imod Franskmændenes Centrum. Saaledes stode Sagerne, da Romanas Tropper vendte tilbage fra Danmark.

Den 2den Oktober fik de Kap Ortegal paa Galiciens Nordkyst i Sigte og styrede derefter imod Coruña; men inden de naaede ind i Havnen der, overbragte en engelsk Brig dem Centraljuntaens Ordre til at gaa i Land ved Santander[1] for at

[1] Efter Ordre af Grev de San Roman tog Oberstløjtnant D. Juan Caro dog i Land for at aflægge Beretning om, hvordan det var lykkedes Divisionen at komme hjem; til Tak for de gode Nyheder, han saaledes overbragte, forfremmede Juntaen ham til Oberst. Efter et Ophold i Land af to Timer gik han atter om Bord. *(Llano.)*

slutte sig til Blakes Korps og deltage i dets Operationer. De satte da altsaa Kursen derhen og naaede den næste Dag hen imod Cabo de Peñas, hvor en indtrædende Vindstille holdt dem liggende i 5 Dage, og derefter slog over i en Storm, som splittede Flaadens Skibe til alle Sider. Saaledes kom nogle ind til Rivadeo og landsatte her et Kompagni Artilleri og forskellige Afdelinger af Almansa, El Rey, El Infante og Princesa. Stedets Autoriteter gav dem Ordre til at gaa om Bord igen, men ***Breson***, som kommanderede dem, foreslog dem hellere at marschere over Land til Santander end paa ny at gaa til Søs, og saaledes blev det; den 11te ankom de til Santander. Her havde allerede de allerfleste af de andre Skibe kastet Anker om Natten til den 9de, og Byen havde vist Soldaterne sin Glæde over deres Hjemkomst ved at illuminere for dem og lade ringe med Kirkeklokkerne; nu kom da lidt efter lidt deres Kammerater, saa de atter bleve fuldtallige, og nu fejrede de i Forening Kong Ferdinands 24aarige Fødselsdag den 14de Oktober med en stor Parade, hvorefter de alle under gentagne Salver tilsvore ham og Fædrelandet deres Troskab. Efter at de endelig vare blevne forsynede med Vaaben, Skotøj og Munderingssager fra de engelske Depoter, afgik først Cataluña og derefter den 26de Princesa, Zamora, Barcelona og Sapørerne til Durango for at forene sig med Blake, medens Kavalleriet, til hvilket der ikke kunde skaffes Heste, og for hvilket der heller ingen Brug var imellem Viscayas Bjerge, blev dirigeret dels til Asturien og Leon, dels til Estremadura og Andalusien.

Romana selv landede i Coruña. Ligesom han havde været Genstand for den mest smigrende Opmærksomhed fra Hoffet i St. James, saaledes var nu Centraljuntaens Opmærksomhed rettet paa ham som den, der fremfor nogen anden maatte antages at egne sig til at føre sine Landsmænd mod Franskmændene, og den udnævnte ham derfor straks efter hans Hjemkomst til Overgeneral over den hidtil af Blake førte Hærafdeling, ved hvilken han dog først naaede at indtræffe, efter at den allerede var saa godt som tilintetgjort. Den 10de November

kom det nemlig til en Kamp imellem Blake og Franskmændene ved *Espinosa* paa Gammelkastiliens Nordgrænse, i hvilken det, takket være den Tapperhed og Udholdenhed, de nylig hjemvendte Tropper udviste, til at begynde med lykkedes Blake ikke blot at hindre Fjenden i at rykke frem men endog gentagne Gange at slaa ham tilbage. Havde alle hans 30,000 Mand været Folk af samme Slags, vilde det sikkerlig være gaaet Franskmændene ilde; men ulykkeligvis vare mere end to Tredjedele unge, hurtigt sammenskrabede Folk, der sloges slet og derfor forvoldte deres ældre Kammerater meget betydelige Tab baade af menige og Officerer, blandt de sidste Grev *de San Roman*. Havde Blake saa endda trukken sig tilbage efter den første Dags Kamp, var han dog vist kommen nogenlunde helskindet fra det, men da det næste Dag gik løs igen, blev Kampen et saa fortvivlet Nederlag for ham, at kun 10,000 Mand slap bort i vildeste Flugt. I disse to Dages Kampe opreves Hovedmassen af de hjemvendte Tropper, og det blev saaledes kun et Mindretal af dem, der senere kom til at nyde godt af den ved Dekret af 21de December i Anledning af deres Tilbagevenden fra Danmark tilstaaede Belønning, nemlig for Officerernes Vedkommende en Grads Forfremmelse, for Mandskabets et maanedligt Lønningstillæg, og sammen hermed desuden for dem alle en Medaille, hvorpaa var præget en Stjerne og den smukke og passende Indskrift: »Mit Fædreland er min Ledestjerne«.

Det blev altsaa ikke en sejrrigt fremtrængende men derimod en fuldkommen slagen og flygtende Arme, Romana kom til at befale over, og bedre gik det ham ikke med den Kommando, der ligeledes betroedes ham over Castaños Tropper. Den 23de November lede nemlig Spanierne et saa afgørende Nederlag ved Tudela, at baade deres Centrum under Castaños skyndsomst maatte flygte Syd paa, og højre Fløj under Palafox trække sig tilbage til Zaragosa. Hermed laa Spanien aabent for Napoleon, der ikke tøvede med at rykke frem. Den 4de December drog han ind i Madrid, den 22de Januar fulgte hans Broder Kong Joseph efter.

Under saadanne Forhold var det en saare vanskelig Opgave, der var stillet Romana, idet han jo baade skulde samle og organisere de over hele Nordvestspanien splittede Kræfter, raade Bod paa de Fejl og Misgreb, der havde voldet Nederlagene, og tillige sætte Mod i Befolkningen; det lykkedes ham da ogsaa kun til Dels. Derimod maa vistnok alle anerkende den Maade, hvorpaa han i Maanederne Februar til Juli 1809 forstod at føre den efterhaanden til kun 6000 Mand reducerede Styrke, han da kunde raade over. Han indsaa nemlig, at de i aaben Kamp intet vilde kunne udrette imod de betydelige Troppemasser, der sendtes imod ham, og han slog derfor ind paa en helt ny Krigsførelse, som gik ud paa stadig at forurolige Fjenden, bestandig at komme til Syne, naar og hvor han mindst ventede det, falde over hans spredte Afdelinger, afskære hans Forbindelser, opsnappe hans Patrouiller og overrumple hans Magasiner o. s. v., — han fortsatte med andre Ord under en militær Organisation den Guerillakrig, som vel efter Befolkningens eget Initiativ allerede af og til var begyndt hist og her, men som først fra nu af fik en virkelig Betydning ikke blot ved det forholdsvis hurtigt vundne Resultat, at Franskmændene nødtes til at trække sig tilbage fra de Provinser, hvorover han kommanderede, men nok saa meget ved de Eksempler paa Mod, Udholdenhed og Snarraadighed, han og hans Folk gave deres Landsmænd til Efterfølgelse. Og hurtigt fulgte disse den Vej, der saaledes anvistes dem, og hvortil Centraljuntaen ligefrem opfordrede dem; i Løbet af faa Maaneder dannede der sig hele Spanien over Friskarer, der under Anførsel af en Munk, en Smugler, en tidligere Officer o. s. v. dels hver for sig, dels i Forstaaelse indbyrdes eller med Militæret opererede imod Franskmændene og tilføjede dem de føleligste Tab, ja mere end noget andet bidroge til Krigens endelige Udfald.

Som Følge af, at Asturiens Junta havde udvist en stor Forsømmelighed i Omsorgen for Landets Forsvar, afsatte Romana den uden videre i Maj 1809 og udnævnte en anden i dens Sted. Denne jo ganske vist overmaade summariske

Fremgangsmaade vakte en ikke ringe Misstemning blandt en Del af Centraljuntaens Medlemmer, som derfor fik sat igennem, at Kommandoen blev ham fratagen, imod at han til Gengæld fik Sæde i selve Centraljuntaen, hvilket han gik ind paa; fra August 1809 traadte han altsaa ud af den aktive Krigstjeneste for nu ganske at ofre sig for Administrationen. —

Forinden Kong Joseph for anden Gang holdt sit Indtog i Madrid, var Kejseren skyndsomst vendt tilbage til Frankrig, hvor Østerrigs truende Optræden gjorde hans Nærværelse nødvendig. Det Held, der havde fulgt hans Soldater under hans egen Ledelse, vedvarede fremdeles; i Marts 1809 trængte de frem mod Syd og truede Andalusien, til hvis Hovedstad Sevilla Centraljuntaen havde forlagt sit Sæde allerede i December, og samtidig rykkede Soult ind i Portugal og erobrede Oporto. Ganske vist fordrev Wellesley ham herfra igen i Maj og drog to Maaneder senere ind i Spanien og slog Victor ved Talavera, — en Sejr, der skaffede ham Titlen Lord *Wellington* — men en ny fransk Hær drev ham i December tilbage til Portugal igen, hvorefter Franskmændene droge ind i Andalusien i Januar 1810 og derved nødsagede Centraljuntaen til at flygte til Cadix, hvor den tvungen af Folkestemningen overdrog den udøvende Myndighed til et Regentskab, der endelig den 24de September afløstes af en Nationalforsamling, Cortes.

Imidlertid vare de franske Tropper under Ney stadig trængte Syd paa og havde efter mange Besværligheder gjort sig til Herrer over hele Andalusien, hvorefter Ney var rykket ind i Portugal for at forene sig med Massena, hvem Kejseren havde overdraget det Hverv at erobre Portugal tilbage. Som Følge heraf rykkede de da begge frem imod Coimbra, hvor Wellington stod, og tvang ham sidst i September til at gaa tilbage ad Lissabon til, bestandig forfulgt af Massena, der havde smigret sig med Haabet om ret snart at rykke ind i Portugals Hovedstad, uvidende — som han var — om, at Wellington i Løbet af det sidste Aarstid havde arbejdet paa at befæste det Højdedrag, der fra Alhandra paa højre Side af Tajo strækker sig i en Bue

ud til Kysten forbi Sobral og *Torres Vedras*, en 4—5 Mil fra Lissabon, og derved havde forskaffet sig en saa godt som uindtagelig Position her. Hertil trak da Wellington sig tilbage, og her satte han sig fast med en af 70,000 engelske, portugisiske og spanske Soldater bestaaende Arme, de sidste under Romana. Denne var nemlig i August 1810 traadt ind i aktiv Tjeneste igen, væsenligst fordi han som ivrig Monarkist ikke kunde samstemme med de demokratiske Anskuelser, der kom til Orde i Juntaen; han havde straks samlet og organiseret et Armekorps, med hvilket han drog imod Franskmændene, som stode i Begreb med at rykke ind i Estremadura, og det var virkelig lykkedes ham at standse deres Fremtrængen. Men saa foranledigede Massenas Fremrykning Wellington til at sende Ilbud til ham om at komme ham til Hjælp, og Romana marscherede derfor afsted og naaede i Begyndelsen af 1811 Byen Cartaxo c. 8 Mil Nordøst for Lissabon, hvor Wellington havde sit Hovedkvarter.

Under de to berømte Hærføreres Samarbejde her udviklede der sig da nu et saare intimt Venskab[1] imellem dem, som dog snart fik en brat Afslutning. Da Romana nemlig den 23de Januar vilde tage hen og hilse paa Wellington, blev han, der allerede nogle Dage før havde haft adskillige stærke Anfald af Aandenød, nu lige uden for sin Dør ramt af et voldsomt Anfald af Brystkrampe, der en halv Times Tid efter gjorde Ende paa hans Liv[2]. Den 25de om Aftenen blev Liget bragt til den lille By Valada ved Tajoen paa en af 8 Heste trukken Ammunitionsvogn; foran denne gik et stort Musikkorps, bag efter den fulgte Lord Wellington og tre andre engelske Generaler samt et talrigt Officerskorps og en betydelig Infanteri- og Kavalleristyrke. Liget blev derefter bragt om Bord i en kongelig Chalup, som overførte det til et engelsk Krigsskib, der laa ude paa Floden. Her blev det balsameret, hvorefter selve Legemet blev lagt ned

[1] De kaldte hinanden Fættere og vare dus (La Illustracion española y americana for 30te November 1899 Side 311); smlgn. ogsaa *Beauchamp*, Mémoires II, 302. — [2] *Sarrazin*, Histoire de la guerre d'Espagne et de Portugal en 1807—1814, Paris 1814, Side 162; *Arteche*, Guerra IX, 236.

i en rigt ornamenteret Kiste, i hvilken ogsaa en mindre Kiste fik Plads, hvori Hjertet var forvaret: Indvoldene bleve lagte i en Kiste for sig. Om Morgenen den 27de afsejlede derefter det engelske Skib til Belem, som nu er en Forstad til Lissabon, og her bleve de to Kister bragte i Land under Kanonsalut og overgivne til det spanske Officerskorps, som stod opstillet for at modtage dem. I en storartet Procession, hvori foruden de spanske, engelske og portugisiske Officerer samt Militær af alle tre Nationers forskellige Vaaben ogsaa Lissabons borgerlige Korpser deltoge, bares derefter Kisterne op i San Jerónimoklostrets Kirke, hvorfra igen den største efter en gribende Sørgegudstjeneste blev hensat i Klosterbibliotheket, medens den mindre blev nedgravet ved Siden af Kirkens Alter. Senere blev Liget overført til Kathedralkirken i Palma, Romanas Fødested, hvor det blev hensat i et prægtigt Mausoleum, paa hvilken der overensstemmende med den af Cortes i Cadix derom tagne Beslutning blev anbragt en Stenplade med Indskriften:

AL GENERAL
MARQUÉS DE LA ROMANA
LA PATRIA RECONOCIDA
ASÍ LO DECRETARON LAS CORTES GENERALES
Y EXTRAORDINARIAS
EN CÁDIX Á VIII DE MARZO DE MDCCCXI.

Med Romana mistede Spanien en af sine dygtigste, tapreste og ædleste Sønner, en Mand, hvis usædvanlige Evner lige saa meget som hans hele noble og ridderlige Sindelag gjorde til en Pryd for det Land, der havde fostret ham. At hans mangfoldige krigerske Bedrifter og ikke mindst den, over hvilken der i en særlig Grad hvilede et romantisk Skær, hans Undvigen med sine Tropper fra Danmark, maatte gøre et stærkt Indtryk paa Samtiden, er indlysende; i hans Fædreland gjordes de da ogsaa straks til Genstand for poetisk Behandling, og talrige ere de

Sange, i hvilke de forherligedes[1]. Med Rette staar Romana for sine Landsmænd som en af deres betydeligste Mænd, om hvem der endnu stadig tales og skrives med Beundring; men næppe har dog nogen mere smukt og træffende udtalt sig om ham end hans Kampfælle Lord Wellington, der i den Indberetning af 26de Januar 1811, hvori han meddelte sin Regering hans Død, udtalte sig saaledes[2]: »Hans Talenter, hans Tapperhed og hans Fædrelandskærlighed ere Hans Majestæts Regering vel kendte, og jeg for mit Vedkommende vil stedse med Taknemmelighed anerkende den store Hjælp, han har ydet mig baade i Raad og Daad. I ham har den spanske Hær mistet sin største Prydelse, hans Fædreland den oprigtigste Ven og hele Verden den tapreste og ivrigste Forkæmper for den Sag, der for Øjeblikket optager os.« Saadanne Ord fra en Englænder om en Udlænding og tilmed fra en Mand som Lord Wellington vidne højt til Fordel for den, de angaa.

---

[1] Mémoires de *Robert Guillemard,* Paris 1826, I, 91. — [2] *Robertson,* Narrative Side 168.

Ellevte Kapitel.

Spaniernes Heste og øvrige Ejendele. — De spanske Fangers Aflevering til Franskmændene. — Regimentet Joseph-Napoléon.

Næppe var Bernadotte den 12te August kommen til Odense, førend han ved Levetzau lod Ordre udgaa om, at alle af Spanierne efterladte Heste skulde transporteres til nærmere betegnede Steder og afleveres til Pladskommandanterne der, en Ordre, som den 15de suppleredes derhen, at ogsaa alle andre spanske Effekter skulde samles og afleveres. I Henhold hertil optoges der da i de forskellige Jurisdiktioner Fortegnelser over alt, hvad Spanierne havde efterladt sig, hvilket bortset fra Hestene, en Del Muldyr og nogle Vogne, viste sig at være af saa overmaade ringe Værdi — væsenligst gamle Støvletter, Sko, Strømper og lignende — at Kvarterværterne langt foretrak at faa det afleveret snarest muligt fremfor at udsætte sig for Ubehageligheder ved at tilbageholde det; anderledes derimod med Hestene. Disse havde enkelte af Værterne faaet forærede af de bortdragne Soldater, andre havde købt dem af dem og atter handlet med dem, kort sagt her var etableret et Forhold, som foranledigede, at mange til Trods for det Straffeansvar, hvormed de truedes, dog mente sig i deres gode Ret til at beholde de prægtige Dyr, de havde staaende i deres Stalde. De underrettedes dog ved Kancelliskrivelse af 19de August om, at det ikke forholdt sig saaledes, idet de beordredes til, selv om de havde tilkøbt sig Hestene, uopholdelig at aflevere dem uden Vederlag[1].

---

[1] Overensstemmende hermed beretter *Fred. Chr. Lund* i sin Beskrivelse af Øen Thorseng, Odense 1823, Side 17, om de Heste, Villaviciosa-dragonerne slap løse derovre, at »kort efter, da endog nogle af dem

Som Følge heraf afleveredes de spanske Heste da lidt efter lidt, hvorefter de i større og mindre Partier transporteredes over Ribe, Tønder og Meldorf[1] til Altona og Hamborg. Her overgaves de til Pasning af Mandskabet af Regimentet Algarbe, hvis to paa Lyngsodde til Fange tagne og i Fredericia afvæbnede Eskadroner, som man vil erindre, vare blevne førte til Kolding og udleverede til Franskmændene, som lode dem marschere til Hamborg, medens de øvrige 5 Eskadroner fra Horsens og Omegn forlagdes til Rendsborg, hvor de efter Kejserens Ordre afvæbnedes, og hvorfra de den 29de August afgik til Altona. Fra Hamborg førtes da nu igen en mindre Del af Hestene den 9de September til Magdeborg, medens Hovedmængden, c. 2000 Stykker, en halv Snes Dage senere transporteredes til Potsdam, Hannover og Wesel[2] for efter Kejserens Ordre at fordeles blandt de franske Kavalleriregimenter i Tyskland.

---

ved Køb og Salg vare komne fra Haand til Haand, bleve de reklamerede og overleverede til den franske Øvrighed«. Sammenholdes hermed Skrivelse af 18de August fra Levetzau til Justitsembedsmændene i Fyens Stift (*Mumme* Side 152), hvori Bernadotte lod meddele, »at enhver, som ikke inden 3 Dages Forløb angiver det, han af spanske Effekter er i Besiddelse af, skal anses som Rebellernes medskyldige og anklages og straffes efter Lovens yderste Strenghed, hvorved Personsanseelse ikke skal gælde«, saa kan det ikke forholde sig rigtigt, naar der i *Traps* Beskrivelse af Danmark, 3dje Udgave, II, Side 610, fortælles, at en Del af de ved Slipshavn indfangede spanske Heste »bleve benyttede til Forbedring af den indenlandske Hesterace«. Saa vidt vi have bemærket, blev der ikke andre Heste her i Landet end 30 Hingste, som Bernadotte forærede Kongen, og som bleve udtagne af danske Kavalleriofficerer, 4, som han efter Ønske af Landgreve Carl af Hessen forærede denne, og 4, som han forærede Haffner. I Nyborg Avis 1899 Nr. 103 meddeles det, at Romana forærede sin Kaleche til Regimentskirurg Schønemann, af hvis Familie dens Overpart — som var lavet af Fletværk, der indvendig var foret med grøn Silke, og som havde en Forsmæk af ugarvet Læder — i lang Tid blev opbevaret, indtil den en Gang under en Ombygning blev sat ned i Haven; da skare Murerarbejdsmændene den i Stykker og brugte Læderet til Skaftestøvler.

[1] »... hvorved de saa haardt medtagne Steder paa denne Side skaanes«. (Haffners Rapport til Kongen af 19de August, Krigsarkiverne III, 512.)

[2] Mainzer Zeitung 1808 Nr. 111 og 112.

Det var ifølge samme Ordre, at Algarbe var bleven afvæbnet; den indeholdt i det hele taget Paabud om, at alle Spanierne skulde afvæbnes og sendes som Krigsfanger til Frankrig. Overensstemmende hermed fratog man da de faa Spaniere, der endnu fandtes i Jylland og Fyen, deres Vaaben og førte dem til Rendsborg og videre Syd paa, ligesom det under 26de August blev af Kongen befalet[1], at Mandskaberne af Regimenterne Asturias og Guadalajara skulde kompagnivis afgaa fra Kjøbenhavn og afleveres til de nærmeste franske Troppeafdelinger. Transporten skulde foregaa ad 4 Veje, nemlig 1) over Kallundborg og Kjerteminde til Odense, 2) over Korsør og Nyborg eller Kørsør, Langeland og Svendborg til Odense, 3) over Vordingborg, Sakskjøbing og Nakskov til Langeland og derfra til Odense; fra Odense skulde de føres over Middelfart og Snoghøj Syd paa. Endelig skulde 4) en Del føres over Kjøge, Faxe, Kallehave og Stubbekjøbing til Nysted og derfra sættes over til Femern eller Heiligenhafen. Hver Morgen skulde ad hver af de anførte Veje et Kompagni afmarschere til nærmeste Etapested og der rykke ind i de Kvarterer, det foregaaende Kompagni havde forladt. Hvert Kompagni skulde eskorteres af 10 Mand Kavalleri og 40 Infanterister under beredne Officerer; til Overfartsstederne beordredes Søofficerer for at lede Transporterne. Skulde Spanierne ikke forholde sig rolige under Sejladserne, bemyndigedes Søofficererne »til at binde dem eller bruge ethvert andet Middel, som maatte behøves til at vegligeholde Orden og Rolighed. Imod Forbryderne« — ɔ: de Arrestanter, som deres Kammerater havde udleveret efter Tumulterne i Roskilde — »som har Têten af Kolonnerne, der gaar til Nakskov og Nysted, maa især tages alle mulige Forsigtighedsregler, da man aldeles ej kan forlade sig paa disse«.

Saa begyndte da Afmarschen den 4de September med Forbryderne Syd paa og alle de fangne Officerer[2] over Kallund-

---

[1] Krigsarkiverne III, 522. — [2] Efter Befaling af 6te September bleve de Officererne fratagne Sidevaaben, i alt 177, indpakkede i Kasser og den

borg og Korsør; den 20de September afgik den sidste af de regelmæssige Transporter. Med forskellige Mellemrum kom derefter Rekonvalescenterne, af hvilke de sidste afgik den 3dje November[1]. Kort efter afrejste General Fririon med Stab; den 10de November kom de til Hamborg.

Om Fangetransporten foreligger der forskellige Meddelelser, af hvilke vi gengive følgende. »De Spanske bleve virkelig meget godt behandlede og lede ingen Mangel. Naar jeg[2] paa Marschen gav dem Tobak og Cigarer, vare de meget taknemmelige, klappede, kyssede og omarmede mig af Glæde, da Tobak og især Cigarer høre til deres kæreste Nydelser.« — »Nogen Tid efter kom de arme Mennesker modløse og slet behandlede gennem Roskilde for at indskibes ved Kallundborg. Jeg[3] havde gjort Bekendtskab med flere af de spanske Officerer, der nu dels til Fods, dels pakkede paa Bøndervogne skulde marschere med, uden at man brød sig om deres Forplejning. Jeg ilede forud til Holbæk og fik der min menneskekærlige Fader[4] sat i Bevægelse for at modtage dem. Han var Mand for at skaffe Forfriskninger til de menige og gav alle Officererne Frokost, Kaffe og Vin i sin gæstmilde Stue.« — »Længere ud paa Efteraaret«, fortæller *Rohmann*[5], ankom til Svendborg »en Mængde Spaniere, som vare gjorte til Fanger i Sjælland og nu førtes over Smaaøerne for at drage videre mod Syd. De ankom over

---

12te sendte efter dem til Hamborg. Paa lignende Maade bleve, efter Ordrer af 1ste og 12te Oktober, de meniges til Arsenalet afleverede Vaaben, Lædertøj og øvrige Effekter afsendte sammesteds hen. Endelig bleve de spanske Regimentskasser med tilhørende Dokumenter afsendte til Altona, hvortil de ankom den 4de December og afleveredes til Haffner, som igen udleverede dem til de franske Autoriteter (*Ræder* II, 232).

[1] I Lazarethet i Ringsted var der endnu syge »til langt ud paa næste Foraar. Mange bleve begravede her, og endnu er en tilbage, Vega, som har giftet sig her« (*Musæum* 1893, I, 244). — [2] Fra Krigen 1807—14. En dansk Officers Optegnelser udgivne af hans Datter (Elisabeth Frisenberg), Kbhvn. 1894, Side 11. — [3] Daværende Adjunkt i Roskilde *Daniel Smith* (Kirkehistoriske Samlinger, 3. Række, IV, 693). — [4] Som var Præst i Holbæk. — [5] Side 231.

Thorseng en Eftermiddag i en temmelig ynkelig Forfatning, gennemblødte af Regn og tilsølede af Dynd og Skarn. Mange af dem manglede Sko, og deres Fødder vare hovne og ømme. Man indkvarterede dem i den store Raadhussal, hvor en Del Halm blev udbredt til deres Leje. Snart udbredte sig det Rygte, at der iblandt dem fandtes nogle, som først havde ligget i Byen. Mange af Byens Folk gik derfor op paa Raadhuset for at se, om de ikke skulde træffe gamle Bekendte, hvilket ogsaa virkelig skete. Da flere af de ankomne Spaniere genkendte deres forrige Værter, styrtede de frem og faldt dem grædende om Halsen. Følgen af dette Gensyn var, at disse Borgere bade om Tilladelse til at tage deres spanske Bekendte med sig hjem for at pleje og vederkvæge dem, hvilket ogsaa blev tilladt, imod at de indestode for deres Tilstedeblivelse; fra forskellige Steder i Byen sendtes varm Mad op paa Raadhuset til de andre. Næste Morgen toge disse Spaniere en vemodig Afsked for stedse fra deres svendborgske Venner og droge afsted ad Vejen til Odense«. Om hvad der passerede i Odense meddeler endelig *Mumme*[1] følgende: »I Odense, hvor Regimentet Guadalajara tidligere havde vundet mange Venner, vakte disse Menneskers sørgelige Skæbne megen Deltagelse. »»Saa snart det rygtedes, — saaledes fortæller en her bosiddende Mand — at en Afdeling spanske Fanger var ankommen, blandede vi os spejdende i Flokken for om muligt at opdage bekendte Ansigter, hvilket ogsaa ofte var Tilfældet. Følgen af dette Gensyn var, at vi anmodede Billettøren om Indkvarteringsseddel for disse hos vore Forældre, hvilket aldrig blev nægtet. Om Aftenen havde vi da travlt med hjemme og hos vore Venner at indsamle gamle Sko, Strømper, Linned o. s. v. for næste Morgen ved Afskeden at aflevere det indsamlede til vore spanske Venner. Disse Ubetydeligheder, Tobakken til Cigarer ikke at forglemme, bleve modtagne med største Taknemmelighed og med de bedste Ønsker for vort fremtidige Vel. Vi beklagede kun, at vore

[1] Side 161.

Evner ikke strakte sig saa langt som vor gode Villie. De Lidelser, de nu maatte gaa i Møde kunde vi jo ikke afvende.« Saaledes forsvandt her de sidste Spaniere, men den venlige Erindring om dem er endnu[1] ikke forsvunden«, hvilket — kan nærværende Bogs Forfatter tilføje — heller ikke er Tilfældet endnu næsten 100 Aar efter deres Ophold iblandt os.

Som det fremgaar af disse Meddelelser, blev der i det hele vist de bortdragende Fanger Velvillie og Deltagelse, men nægtes kan det jo paa den anden Side ikke, at det Billede af Forholdene, et Par af Beretningerne give, har sine endda ret mørke Sider. Formentlig har disse i Forbindelse med den kategoriske Maade, hvorpaa man optraadte imod Spanierne paa Sjælland, da man afvæbnede dem, været bestemmende for Kommandant ***Lopez***, der, som man vil erindre, laa i Roskilde som Sergent ved Asturias, til i hans Side 170 omtalte Manuskript[2] at erklære, at de danske »vare bange for at mishage Franskmændene ved at vise os Velvillie« og derfor »behandlede os paa alle Maader slet«, men dette er, som det foregaaende tilstrækkelig har vist, fuldkommen urigtigt, og navnlig naar han som Modsætning til vore Landsmænds Optræden imod Spanierne anfører den Humanitet, Franskmændene viste dem lige fra det Øjeblik, de modtoge dem ved Snoghøj, thi en mere skaanselløs og nedværdigende Behandling end den, der blev dem til Del her, skal man lede længe efter.

Herom hedder det[3] saaledes: »Ved Snoghøj Færgebro stod et fransk Infanteriregiment opmarscheret i en Landingsstedet omfattende Stilling. Et tilstrækkeligt Antal af Bøndervogne og beredne Gensdarmer var til Stede. Chefen for Regimentet Guadalajara, Oberst *Martorel*, var den fornemste af de som Krigsfanger betragtede spanske Officerer. I sine Landsmænds Navn tog han paa Broen Afsked med den danske Eskorte, som nu var i Begreb med at gaa tilbage over Bæltet;

[1] 1848. — [2] ***Boppe*** Side 76—78. — [3] ***Fibiger,*** De spanske Tropper i Sjælland 1808 i Militært Repertorium, 3. Bind, Kbhvn. 1837.

han bevidnede dem sin Tak for den humane Behandling, Spanierne havde nydt, saa længe de vare under dansk Bevogtning. Obersten kørte med sin Familie — Kone og tre Døtre — i en Karet. En bevæbnet Infanterist fik Plads hos Kusken, og paa hver Side af Vognen red en Gensdarm. De andre Officerer bleve derimod alle behandlede paa samme Maade som Underofficererne og de menige, idet nemlig 4 Mand kom paa hver Vogn under specielt Opsyn af en bagved siddende Infanterist, medens Gensdarmerne desuden bevogtede den hele Transport og holdt den i Orden. Men disse Forsigtighedsregler imod Folk, der hverken kunde gøre Modværge eller undfly, tilfredsstillede ikke de militære Politibetjente. Paa hver enkelt Mand — Officer, Underofficer eller menige — bleve Overarmene ved en om dem anbragt Strikke tvungne tilbage bag Ryggen, hvornæst de 4 Mand paa en og samme Vogn bleve fastsurrede saa vel til denne som til hinanden indbyrdes. Man tænke sig, hvilken Tortur det maatte være at blive transporteret i hele Dage saaledes surret. Til det Øjenvidne, som har meddelt Underretningen om denne oprørende Scene, sagde en af de spanske Officerer: »Hvilken Behandling! men der er en Gud over os alle««. Skulde man nu mulig fristes til at tvivle om Paalideligheden af det omtalte Øjenvidnes[1] Beretning, saa vil enhver Tvivl forsvinde, naaar man læser følgende Meddelelse af *Schumacher*[2]: »De behandlede dem som Fjender, og omtrent 200 af disse ulykkelige, for en stor Del Officerer, saa jeg ankomme paa Bøndervogne[3], bundne sammen to og to med Reb, for efter en kort Hvil hos os at blive slæbte til Frankrig som Forbrydere. Aldrig glemmer jeg Sejrherrernes Haan, end mindre det lidenskabelige Udtryk af stumt Raseri, hvormed Spanierne tænderskærende hengav sig i deres tunge Skæbne.«

Hurtigst muligt førtes de nu til Frankrig[4], hvor de efter

[1] Divisionskvartermester *Carl Bardenfleth*. — [2] Genrebilder Side 398, Noten. — [3] Til Byen Slesvig. — [4] »Paa denne lange Rejse«, fortæller Forfatteren af den Side 238 i Noten omtalte Beretning til Romana, »maatte vi døje baade Spot og Skældsord; ... de bandt vore Hænder,

Krigsministeriets Rapport[1] til Kejseren af 17de Oktober bleve fordelte saaledes, at Officererne i Hold paa 12—15 interneredes i 10 forskellige nordfranske Fæstninger og Slotte, medens Underofficererne og Soldaterne fordeltes paa den Maade, at henholdsvis 500 Mand kom til Mézières, Thionville, Fortet Scarpe og Douai, 550 til Besançon, Luxembourg og Lille og 350 til Phalsbourg. Her laa de, indtil Kejseren i Foraaret 1809 gav Ordre til Oprettelsen af Regimentet Joseph-Napoleon[2], til hvis Chef Kindelan[3] blev udnævnt, og som blev formeret af de spanske Krigsfanger af Romanas Division. Et mærkeligt Træf medførte, at to af dette Regiments fire Batailloner i November 1811 bleve forlagte til Pommern, og flere af Soldaterne saaledes paa ny kom til Stralsund, hvor de havde kæmpet i 1807. I Juni 1812 drog Regimentet til Rusland, hvor det led store Tab; det gjorde derefter Tjeneste i Tyskland. Den 25de November 1813 blev det opløst, hvorefter der af dets Mandskab formeredes et Par Pionerbatailloner, som forbleve i Tyskland, indtil de efter

---

de indkvarterede os i de offentlige Fængsler, og der blev ikke gjort Forskel paa den foragteligste Forbryder og Mænd, hvis Brøde bestod i, at de loyalt og ivrigt havde kæmpet for den bedste Sag, som tænkes kunde.«

[1] *Boppe* Side 81. — [2] Dette Regiments Historie udgør den største Del af det oftere citerede Værk Les Espagnols a la Grand-Armée af den som Redaktør af Tidsskriftet Carnet de la Sabretache og Militærforfatter højt ansete Kommandant *P. Boppe* i Nancy, hvem det er Forfatteren af disse Meddelelser kært her at bringe en hjertelig Tak for den store Venlighed, hvormed han i Anledning af denne Bogs Tilbliven ved de mangfoldigste Lejligheder er kommen ham i Møde. — [3] Kindelan forblev i Rendsborg til først i September; han tog da til Hamborg, hvorfra han fik Ordre til den 5te December at afgaa til Bordeaux for der at afvente nærmere Bestemmelse af Kong Joseph. Den 2den Maj 1809 blev han udnævnt til Chef for Regimentet Joseph-Napoléon, den 14de November s. A. forfremmedes han til Generalløjtnant. Ifølge Dekret af 12te Maj 1812 gik han over i fransk Tjeneste som Divisionsgeneral, fik fransk Indfødsret den 13de Maj 1816 og afgik fra Krigstjenesten den 7de December s. A. Han døde i Paris den 13de November 1822. (*Boppe* Side 52 og 84.)

Kejserens Tronfrasigelse kaldtes tilbage til Frankrig. Da blev det ved Dekret af 23de April 1814 af den provisoriske Regering beordret, at alle Tropper af fremmed Nationalitet skulde vende tilbage til deres Fædreland, og som Følge heraf aftakkedes da ogsaa Spanierne, og en stor Del af de menige, Underofficererne og Løjtnanterne vendte hjem til Spanien, medens andre ønskede at forblive i fransk Tjeneste; de øvrige Officerer derimod, fra Kaptajnerne og opad, blev det af Ferdinand VII, som den 22de Marts var vendt tilbage til Spanien igen, forbudt at vende hjem. De kom saaledes i en yderst vanskelig Stilling, som dog senere mildnedes noget ved, at der tilstodes dem halv Sold af den franske Statskasse. I 1817 skete der endelig en fuldstændig Forandring med dem, idet Kong Ludvig XVIII befalede, at alle Officerer af fremmed Fødsel, som ikke inden en nærmere fastsat Frist erhvervede sig Indfødsret, skulde definitivt stryges af Hærens Lister. Som Følge heraf skyndte de spanske Officerer sig at lade sig naturalisere og kom derved paa lige Fod med deres franske Kolleger.

Tolvte Kapitel.

De franske Tropper forlade Landet.

Som man vil forstaa, maatte Kong Frederik VI med Spænding imødese, hvorledes Kejser Napoleon vilde modtage Efterretningen om Spaniernes Flugt og navnlig, om Kejseren skulde finde noget at bebrejde ham i Anledning af hans hele Holdning lige over for dem. For derfor at forklare sin Handlemaade og tillige udtrykke sin Beklagelse over det forefaldne afsendte han straks samme Dag, Romana havde forladt Nyborg, Ritmester i Livgarden til Hest, Grev Holck-Winterfeldt til Paris med et Brev til Kejseren, hvilket denne besvarede[1] den 10de September saaledes:

»Jeg har modtaget Deres Majestæts Brev af 11te August. Jeg har været meget ked af den Uklogskab, som man har begaaet ved at overlade Bevogtningen af de vigtigste Punkter til Tropper, hvem Forholdene maatte gøre mistænkelige, men endnu mere af de Ubehageligheder, Deres Majestæt har haft i den Anledning. Jeg har fuldkommen billiget den Adfærd, De har vist, og jeg beder Dem modtage min Tak derfor. Nogle Bataillioner mer eller mindre har jo ikke meget at sige; de Bekymringer, som dette maatte volde en allieret, der som Deres Majestæt kunde trænge til Trøst, — det er det, som har smertet mig mest. Maatte Deres Majestæt være forvisset om mit Ønske altid at være Dem til Tjeneste og bidrage til Deres Tilfredshed og Deres Lands Lykke.«

Dette Brev var Kongen meget kærkomment. Det fremgik jo deraf, at Kejseren væltede hele Skylden over paa Bernadotte, — det gode Forhold havde altsaa ikke taget Skade; men hertil

[1] Correspondance XVII, 506.

kom endnu, at Spaniernes Flugt paa helt anden Maade lettede en Sten fra Kongens Hjerte. Vi har set, hvilke Befalinger han gav for at hindre dem i at komme bort; vi har hørt, hvor forbitret han blev over, at de, hans allierede, svigtede hans Sag; — men alligevel, nu da han var vel af med dem, blev jo hans Kasse lettet for et overmaade betydeligt Tryk, og dette var ham saa meget mere kærkomment, som Staten saa godt som slet ingen Indtægter havde, og Byrden altsaa steg fra Dag til Dag.

Det hed sig ganske vist i Artikel 5 i Fontainebleautraktaten, at »Hans kejserlige og kongelige Majestæt, som har taget den Forlegenhed i Overvejelse, hvori Danmark er bleven sat ved Englands uventede Angreb og de Ødelæggelser, som det har udført paa de danske Krigsskibe og Arsenaler, lover at yde Hans Majestæt Kongen af Danmark Understøttelse af alle Slags, som anses fornøden til Operationernes lykkelige Udfald i Almingelighed og til Forsvaret af de danske Besiddelser i Særdeleshed«, og i Henhold hertil mente vi at kunne gøre Fordring paa en Godtgørelse af de 600,000 Rdl. d. K., som de fremmede Tropper kostede os hver Maaned, — en Antagelse, vi saa meget mere maatte føle os berettigede til, som Kejseren havde afgivet udtrykkeligt Løfte i saa Henseende. Da Kongen nemlig den 18de Maj havde tildelt ham Elefantordenen som Tak for det Storkors af Æreslegionen, han selv havde faaet, og i den Anledning havde afsendt den til dansk Gesandt i Berlin udnævnte Baron Niels Rosenkrantz til Bayonne med Ordensinsignierne, havde Kejseren overfor denne udtalt sin Beklagelse over, at Ekspeditionen mod Sverig havde maattet opgives og dertil føjet: »Men der kommer en Vinter efter denne; November vil give os Revanche« Rosenkrantz, som heraf saa, at vi skulde beholde det franske Troppekorps saa længe, havde da henledt Opmærksomheden paa de store Udgifter, det forvoldte os, hvortil Kejseren straks og meget venligt havde svaret[1]: »Det har aldrig været min Mening, at Kongen skulde føde mine

[1] Krigsarkiverne III, 382.

Tropper; jeg skal sørge for, at Kongens Udlæg erstattes.« Men herved var det blevet, og lige saa lidt kom der ud af, at vor Gesandt ved det franske Hof gentagne Gange bragte vore Fordringer i Erindring, og at vor Finansminister *Schimmelmann* søgte at faa et Forskud fra Frankrig eller et Laan eller en Kredit hos Banken i Paris eller en Garanti for et Laan andetsteds eller endelig, da alt dette glippede, at skaffe Penge ved Veksler fra danske Banker til vor Generalhandelskommissær *Classen*, hvilke haabedes diskonterede i Paris. Intet af alt dette lod sig sætte igennem, Forsøgene derpaa førte tværtimod kun til, at man i Paris mente, at vi paa underfundig Maade vilde se at skaffe os Udbetalinger fra Frankrig, som vi ikke havde gyldigt Krav paa, medens Schimmelmanns Manøvrer, som Bernstorff da ogsaa paaviste det, i Virkeligheden ikke havde andet Øjemed end at holde den synkende Kurs oppe[1]. Vor Finanstilstand blev med andre Ord, takket være de kostbare Hjælpetropper, saa elendig som vel muligt. At det under saadanne Forhold maatte være en ganske overordenlig Lettelse at blive de mange Spaniere kvit, er en Selvfølge; det gjaldt blot om at slippe for at faa andre Tropper herind i deres Sted eller allerhelst tillige at blive af med Franskmændene.

Hvad disse, og da først og fremmest Bernadotte selv angaar, da ved vi, hvilke Foranstaltninger han traf, saa snart han havde faaet Nys om Spaniernes Flugtforberedelser, hvorledes han kom til Odense og havde i Sinde derfra at rette et Angreb paa Spanierne paa Langeland, hvorledes han søgte at paavirke dem ved Proklamationer, — kort sagt, hvad der fra fransk Side blev sat i Scene indtil Spaniernes endelige Flugt. Vi har nu ogsaa set, at Kejseren tillagde ham Skylden for, hvad der var passeret, og derfor naturligvis var ham alt andet end gunstig stemt, hvilket Marschallen fuldt vel vidste og lejlighedsvis aldeles ikke lagde Skjul paa. Nu, da Spanierne vare borte, foretog han ved Ordre af 23de August en ny Dislokation af sine

[1] Krigsarkiverne IV, 3.

Tropper, saaledes nemlig at General Boudets Division blev dirigeret til Slesvig, hvor 4 af dens Bataillioner rykkede ind i Lejren ved Flensborg, medens Resten indkvarteredes i og omkring Flensborg By, 23de ridende Jægerregiment dog fremskudt til Aabenraa og Omegn. Samtidig besatte den tidligere Division Dupas, der nu kommanderedes af Generalmajor *Gency*, Middelfart, Bogense, Fredericia, Kolding og Haderslev.

Denne Dislokation iværksattes den 24de, og samme Dag afrejste Marschallen fra Odense til Haderslev, hvorfra han den 28de tog til Flensborg; om Middagen den 29de rejste han videre til Rendsborg og herfra endelig den 31te til Flottbeck, hvortil hans Gemalinde ankom den 23de September fra Paris. Som Følge heraf meddelte han de danske Kommissærer, at han agtede at forlægge sit Hovedkvarter til Hamborg, i hvilken Anledning Grev Dernath fik Ordre til, uagtet Marschallen og hans Stab saaledes vilde komme uden for dansk Territorium, dog at vedblive at udbetale dem alle Diæter, — alt naturligvis for at tilskynde ham til at tage afsted, idet baade han og Staben paa den Maade vilde faa dobbelte Diæter, nemlig baade fra Hamborg og fra os; men pludselig bestemte han sig til at blive Vinteren over i Altona, og Dernath lejede derfor paa Kongens Regning i Oktober Rainvilles Hotel til ham for de fire Maaneder November—Februar for i alt 10000 Mk. B.

Imidlertid var der foregaaet nye Dislokationer. Boudets Division havde forladt Lejren ved Flensborg, som derefter blev ophævet, og var trukken ned i Holsten, hvor den blev lagt langs Vestkysten fra Husum til ned imod Altona, medens Gencys Division blev trukken ned til Slesvigs Østkyst og lagt i en Linie fra Kolding til Slesvig By.

Saaledes stode Sagerne altsaa, da Kejseren den 10de Oktober gav Bernadotte Ordre til at koncentrere hele sit Mandskab i Hansestæderne, — »for ikke at volde Danmark Besvær og for at skaane dets Indbyggere«, hed det i Ordren[1], medens Grunden

[1] Correspondance XVII, 542.

dog vistnok snarere var den, at han efter at have draget Hovedmassen af sine Tropper fra Nord- og Østeuropa ned til Spanien, var nødt til at foretage Koncentrationer af de tilbageblevne. I Henhold hertil marscherede da Infanteriregimenterne og Artilleriet af Boudets Division til Hamborg og derfra videre Syd paa, medens det 23de ridende Jægerregiment blev lagt i Kantonnement i Omegnen af Pinneberg. Samtidig brød ogsaa Gencys Division op og marscherede til Holsten, hvor den blev forlagt fra Rendsborg indtil en Linie fra Oldeslohe over Bramstedt til Elmshorn med Divisionsartilleriet i den sidstnævnte By og den store Artilleripark i Segeberg under Bedækning af en Bataillon af 19de Infanteriregiment.

Som man heraf vil se, koncentrerede Marschallen ikke sine Tropper i selve Hansestæderne men vel i deres Omegn, hvilket var en stor Skuffelse for Kongen, eftersom vor Minister ved det franske Hof havde indberettet, at Kejseren personlig havde meddelt ham, at han havde givet Ordre til, at alle de fremmede Tropper skulde forlade det danske Territorium[1]. Kongen lod derfor baade Dernath og Levetzau gøre Forestillinger herom til Marschallen, men denne svarede, at han, saaledes som Ordren var kommen ham i Hænde[2], — »at lette Byrden for Danmark ved saa vidt muligt at samle Tropperne omkring Hansestæderne«, — ikke kunde undlade fremdeles at holde nogle af sine Folk herinde. Havde det været et Par Maaneder tidligere, skulde han gerne have paataget sig Risikoen ved at fortolke Ordren som fra dansk Side ønsket, men nu var det ham umuligt. Han havde nemlig indsendt Forespørgsel, om Meningen virkelig var, at han fuldstændig skulde rømme Landet, og samtidig havde han meddelt, at han, indtil Svar herpaa forelaa, vilde holde Linien Lübeck—Altona besat; som Følge heraf og da han tillige var sig den Unaade meget vel bevidst, hvori

---

[1] *Joh. Forchhammer,* Dansk Maanedsskrift 1867, 2det Bind, Side 45. —
[2] Dernaths Indberetninger af 13de og 15de November, Krigsarkiverne IV, 45 og 46.

han var falden, turde han ikke opgive den omtalte Linie; derimod vilde han for saa meget som muligt at imødekomme Kongen, der under 10de Oktober havde udnævnt ham til Ridder af Elefanten, indskrænke sig til kun at lade 2 Regimenter holde den besat. I Henhold hertil afmarscherede da midt i November alle de fremmede Tropper, der endnu laa herinde, dels til Hamborg dels til Lübeck, med Undtagelse af 23de ridende Jægerregiment, der forblev i sit Kantonnement ved Pinneberg, og den store Artilleripark samt en Bataillon af 19de Infanteriregiment, som forbleve i og ved Segeberg. I Altona endelig laa 2 Batailloner af det 8de hollandske Linieinfanteriregiment, 3 Eskadroner hollandske Kyrasserer, 1 hollandsk Batteri ridende Artilleri, 1 fransk Sapørkompagni samt forskellige Afdelingers Depoter og Hospitaler.

Heri skete dog atter en Forandring først i December, idet det 23de ridende Jægerregiment beordredes til Hamborg, Artilleriparken og Infanteribataillonen af 19de Regiment til Lübeck; til Gengæld rykkede dog saa rigtignok 2 Eskadroner af 13de ridende Jægerregiment ind fra Lübeck til Segeberg og Oldeslohe, hvilket, skrev Kongen[1] den 5te til Haffner, »er Os meget ubehageligt«, ja saa ubehageligt, at det indbragte Haffner, der »burde formelig have protesteret derimod og i det mindste søgt at afvende alt, som er Landet til Skade«, den Næse, at »Vi ville ønske, ikke oftere at have Lejlighed til at bringe disse Ting i Din Erindring; de ere saa indlysende, at en Mand af Din Forstand burde ej erindres om sligt«.

Saa vidt var man da altsaa kommen, men Maalet var naturligvis stadig at blive de fremmede Gæster helt kvit. Da der nu ikke syntes at være nogen Udsigt til, at vi ved vore egne Forestillinger hos Kejseren og Marschallen kunde sætte dette igennem, mente Kongen at burde forsøge at faa de højere franske Officerer til at anvende deres Indflydelse i hans Favør. I den Hensigt udnævnte han henholdsvis den 22de og 23de

[1] Krigsarkiverne IV, 61.

December Generalerne *Gérard* og *Boudet* til Storkors af Dannebroge, ligesom han den 23de bemyndigede Dernath til at udbetale General *Gérard* og Ordonnateur en chef *Duprat* en Gratifikation[1] af 2000 Louisdorer til hver, »saa snart de franske Tropper ganske have forladt Vore Stater«. Dernath satte sig straks i Forbindelse med dem begge, og begge lovede at gøre, hvad de kunde, ja meddelte endog[2], at de havde truffet Aftale om, paa hvad Maade de vilde søge at bearbejde Marschallen, hvis det Svar, han ventede paa sin Forespørgsel, skulde — ligesom den foregaaende Ordre — være affattet i svævende Udtryk; raade ham til at træffe Dispositioner, forinden dette Svar ankom, turde de ikke. Begge vare de meget opsatte paa snarest muligt at faa sig Gratifikationerne udbetalte, og navnlig var det haardt for Duprat, at Sagen trak i Langdrag, da han tillige, ligesom et Par andre franske Officerer, nærede et brændende Ønske om at faa en dansk Dekoration[3], og for hver Dag, der gik, frygtede for, at Udsigten dertil skulde formindskes. Fra denne Pine befriedes han dog snart efter; da nemlig Marschallen personlig havde bragt Sagen paa Bane lige over for Dernath og udtalt, at han vilde føle sig Hs. Majestæt uendelig forbunden, hvis den gik i Orden, hvilket Dernath naturligvis straks indberettede, saa bemyndigede Kongen ham ved Skrivelse af 13de Januar[4] til at love Duprat et Kommandørkors og Adjudant hos Marschallen, Oberst Champeaux et Ridderkors.

Vor Minister havde imidlertid været udholdende i sine Bestræbelser lige over for Napoleon, og Resultatet deraf blev en Ordre[5], dateret Madrid den 22de December, hvori Kejseren paalagde sin Krigsminister at befale Bernadotte at rømme hele

---

[1] Krigsarkiverne IV, 69. — [2] Dernaths Indberetning af 1ste Januar 1809, Krigsarkiverne IV, 161. — [3] De franske Officerer vare meget opsatte paa at faa danske Ordener; saaledes skrev Haffner den 2den August (Original i Rigsarkivet) til Kongen: »Prinsen af Pontecorvos Adjudanter anmode mig idelig og inderlig at bidrage om muligt til Erholdelsen af nogen dansk Orden, hvorpaa de sætte utrolig Pris.« — [4] Krigsarkiverne IV, 163. — [5] Correspondance XVIII, 146.

Danmark men rigtignok med den Tilføjelse: »Jeg bemyndiger ham dog til at efterlade en Garnison i Altona.« I Henhold hertil afmarscherede da de to Eskadroner ridende Jægere, der laa i Segeberg og Oldeslohe, den 20de og 21de Januar 1809 til Omegnen af Lübeck[1], saaledes at der med andre Ord nu ikke var andre fremmede Tropper herinde end de Hollændere og Franskmænd, der laa i Altona.

Hvad Hensigt Kejseren egentlig kunde have med at lade disse blive liggende, var en Gaade for alle; ingen kunde indse Nytten deraf. Nu ønskede alle at komme afsted, og Dernath forsømte ikke at presse paa. Da Gérard og Duprat ikke kunde udrette noget, gik han selv til Marschallen og opnaaede virkelig ogsaa ved sine Forestillinger saa meget, at Bernadotte, som nu syntes at være tagen til Naade igen, lovede at skrive direkte til Kejseren om Sagen. Derefter opsøgte han Duprat, hvem han fik til at paatage sig at purre ved for at faa den omtalte Skrivelse afsted saa snart som vel muligt; den afgik den 28de Januar. I Mellemtiden maa ogsaa det franske Udenrigsministerium have rettet en Henvendelse til Kejseren i samme Anledning, thi den 4de Januar sendte han det fra Benavente følgende Skrivelse[2], der viser, at han nu havde tabt Taalmodigheden: »Jeg ved ikke, hvad det skal sige, at man forlanger Danmarks Rømning af mig: jeg har jo givet Ordre dertil hundrede Gange; jeg forstaar derfor ikke, hvad der menes. Ministeren maa skrive derom direkte til Fyrsten af Pontecorvo.«

Efter dette skulde man jo altsaa have troet, at Sagen meget hurtig vilde være bragt i Orden, men det blev dog ikke Tilfældet; Altona vedblev at være besat, indtil Dislokationerne i Nordtyskland som Følge af det optrækkende Uvejr imellem Frankrig og Østerrig foranledigede Kejseren til at beordre Bernadotte først til Hannover og derfra til Dresden. Dette medførte, at han brød op den 17de Marts og foranledigede tillige Dernath til at forespørge, om han, uagtet der endnu i nogen Tid vilde

[1] Krigsarkiverne IV, 163. — [2] Correspondance XVIII, 171.

forblive fremmede Tropper i Altona efter Hovedkvarterets Opbrud, kunde udbetale de ofte omtalte Gratifikationer til Gérard og Duprat, hvilket Kongen ved Skrivelse af 22de Marts gav sin Tilladelse til. Som Følge heraf fik de da altsaa endelig, hvad de saa længe havde ventet paa.

Den 17de Marts afgik tillige den ene af de hollandske Infanteribatailloner og den ene af Kyrassereskadronerne fra Altona til Lübeck og samme Dag det franske Sapørkompagni til Hannover. Først over en Maaned senere afmarscherede ogsaa de øvrige fremmede Tropper, nemlig den 23de April den anden hollandske Infanteribataillon til Hannover, den 26de de tilbageblevne to Kyrassereskadroner og det ridende Artilleribatteri til Hamborg. Den 30te April endelig bleve alle Hospitalerne transporterede sammesteds hen.

Hermed var da omsider den fra dansk Side saa inderligt ønskede Evakuation fuldført; hermed var efter 14 Maaneders Forløb et Besøg af et fremmed Armekorps til Ende, som kom herind for at yde os Hjælp, men som, efter hvad dets egen Chef ganske uforbeholdent ytrede til Dernath[1], ikke havde været os til ringeste Nytte. Derimod havde det paaført Land og Folk en stor Mængde Fortræd, voldet Besvær og Bekymring paa mangfoldige Maader og i vide Kredse og — hvad der længst og haardest tyngede paa os — kostet Staten Summer, der langt oversteg, hvad den kunde taale.

Om disses Størrelse foreligger der[2] en under 12te Februar 1817 paa det ophævede kongelige Feltkommissariats Vegne af Oberst og deputeret i det kongelige Generalkommissariats Kollegium *Haxthausen* indleveret »General Beregning over, hvad det franske Armecorps under Rigsmarschal Prins af Pontecorvos Anførsel medens dets Ophold i de Kongelige Danske Stater har kostet Landet fra Begyndelsen af dets Indmarsch den 5te Marts 1808 indtil Corpsets fuldkomne Afmarsch i April Maaned 1809«.

---

[1] Indberetning af 15de November, Krigsarkiverne IV, 46. — [2] Rigsarkivet.

Den hele Udgift opgøres heri til 5,156,594 Rdl. 4¼ Sk. slesvigholstensk Kurant, en Sum, om hvis Betydning for Staten man, — som Direktør ***Rubin*** har paavist det i sit Skrift »1807—14«, Kbhvn. 1892, Side 259, — faar det rette Begreb ved følgende Betragtninger. I Aaret 1807 indbragte samtlige direkte og indirekte Skatter og Afgifter i Hertugdømmerne 2,804,344 Rd., i 1808 2,844,656 Rdl., i begge Aar tilsammen altsaa 5,649,000 Rdl. slesvigholstensk Kurant; paa mindre end en halv Million nær havde altsaa det franske Hjælpekorps, da det afmarscherede i April 1809, kostet os lige saa meget som det, Hertugdømmernes direkte og indirekte Skatter og Afgifter tilsammen indbragte Statskassen i de to foregaaende Aar.

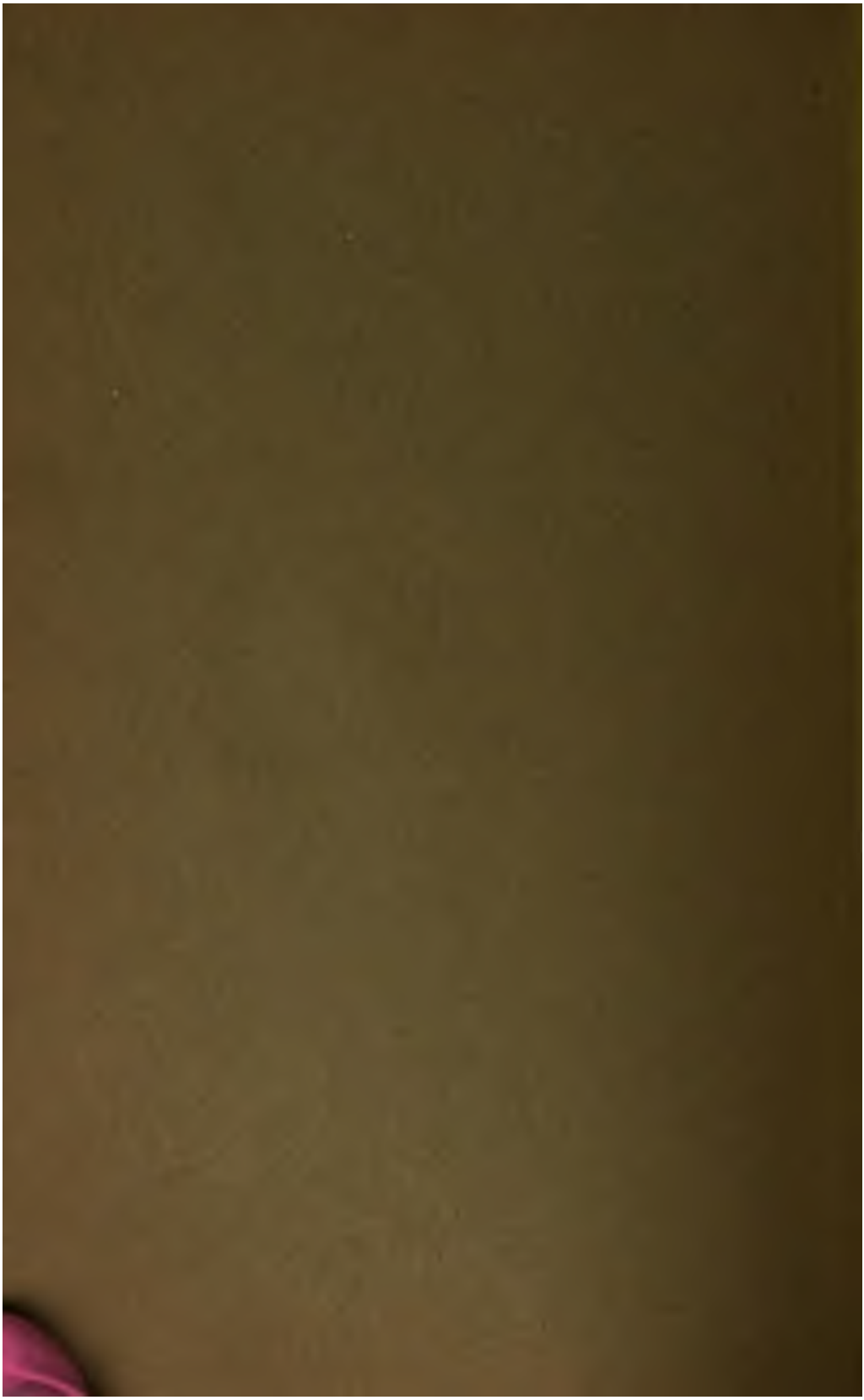
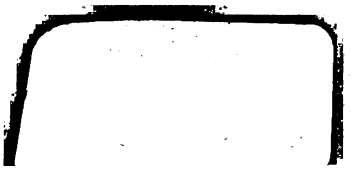
AUG 1 4 1934